ORD. PROF. DR. P. MALAKAUSKIS

BAŽNYTINĖS ASMENINĖS TEISĖS

I

V. D. UNIVERSITETO TEOLOGIJOS - FILOSOFIJOS FAKULTETO LEIDINYS

KAUNAS 1939 METAI

O. PROF. DR. P. MALAKAUSKIS

IUS ECCLESIASTICUM
DE PERSONIS

I

EDITIO FACULTATIS THEOLOGICAE - PHILOSOPHICAE IN
UNIVERSITATE VYTAUTI MAGNI KAUNAE (IN LITUANIA)

Turinys

I. SKYRIUS

BENDRIEJI DALYKAI

I. Asmens apibrėžimas ir generalinis padalinimas ..... 3— 4

II. Fizinis asmuo ..... 4— 17
1. Padalinimas ..... 4— 5
2. Asmenų teisės ..... 5—
3. Kilimo vieta ..... 6—
4. Buveinė ir lyg buveinė ..... 7— 10
5. Giminystė ..... 11— 13
6. Svainystė ..... 14— 16
7. Įvairių apeigų asmenys ..... 16— 17

III. Juridinis asmuo ..... 17— 22
1. Apibrėžimas ir padalinimas ..... 17— 18
2. Kilimas ..... 18— 20
3. Teisės, priedermės ir veikimas ..... 20— 21
4. Baigimasis ..... 21— 22

IV. Fizinių ir juridinių asmenų veikimų anomalijos, atsiklausimas ir sutikimas, ir precedencija ..... 22— 28
1. Prievarta ir baimė ..... 22— 25
2. Klaida ..... 25— 26
3. Atsiklausimas ir sutikimas ..... 26— 27
4. Precedencija ..... 27— 28

V. Bažnyčios narių padalinimas ..... 28— 29

II. SKYRIUS

DVASIŠKIAI

I. Apibrėžimas ir padalinimas ..... 30— 31
II. Hierarchija ..... 31— 34
III. Inkardinacija ir ekskardinacija ..... 34— 39

III. SKYRIUS

DVASIŠKIŲ TEISĖS IR PRIVILEGIJOS

I. Dvasiškių teisės ..... 40— 42
II. Dvasiškių privilegijos ..... 42— 51

IV. SKYRIUS

DVASIŠKIŲ PRIEDERMĖS

I. Bendrosios priedermės ..... 52— 53
II. Pozityvinės priedermės ..... 53— 79
1. Pamaldumas ..... 53— 57
2. Gerbimas savo ordinaro ir paklusnumas ..... 57— 59
3. Mokslas ..... 60— 65
4. Nekaltybė ..... 65— 72
5. Bendras gyvenimas ir solidarumas ..... 72— 74
6. Brevijorius ..... 74—
7. Drabužiai ..... 74— 78
8. Kitos pozityvinės priedermės ..... 78— 79
III. Negatyvinės priedermės ..... 79— 89
1. Žiravimas, depozitai ir skolos ..... 79—
2 Nepadorūs dalykai ..... 79— 81
3. Netinką dalykai ..... 81— 84
4. Pasilinksminimai ..... 84— 85
5. Kareiviavimas ..... 85—
6. Prekyba ir pramonė ..... 85— 87
7. Išvykimas iš vyskupijos ..... 87— 88
8. Kitos negatyvinės priedermės ..... 88— 89

V. SKYRIUS

BAŽNYTINĖS PAREIGOS

I. Bendrieji dalykai ..... 90— 93
1. Apibrėžimas ..... 90— 92
2. Padalinimas ..... 92— 93
II. Įkūrimas, pakeitimas ir panaikinimas ..... 93— 94
III. Suteikimas ..... 94—114
1. Kanoninis paskyrimas ..... 94—100
2. Paskyrimas ..... 100—102
3. Rinkimai ..... 103—112
4. Postuliacija ..... 112—114
IV. Nustojimas ..... 114—123
1. Apibrėžimas ir padalinimas ..... 114—115
2. Nustojimas pačiomis teisėmis ..... 115—
3. Atsisakymas ..... 115—119
4. Atėmimas ir pašalinimas ..... 120—122
5. Perkėlimas ..... 122—123

VI. SKYRIUS

Paprastoji ir įgaliota jurisdikcija ..... 124—137

VII. SKYRIUS

Sugrąžinimas į pasaulinį luomą ..... 138—140

Priedai ..... 140—149

LITERATŪRA

1. Badii C., Institutiones iuris canonici[2], Florentiae 1921, I.
2. Bargilliat M., Praelectiones iuris canonici[34], Parisiis 1921, I.
3. Alb. Blat, Commentarium textus Codicis Iuris Canonici, II[2]: De personis, Romae 1929.
4. Chelodi I., De personis, Tridenti 1922.
5. F. Claeys Bouuaert et G. Simenon, Manuale iuris canonici[2], Grandae et Leodii 1926.
6. Cocchi G., Commentarium in Codicem Iuris Canonici, II[4]: De personis, Taurinorum Augustae 1937.
7. Costello I. M., Domicile and quasi-domicile, Washington 1930.
8. Eichmann Ed., Lehrbuch des Kirchenrechts, Paderborn 1923.
9. Ferreres B., Institutiones iuris canonici[2], Barcinonae 1920.
10. Leitner M., Hanbuch des katholischen Kirchenrechts, Regensburg 1921, I[2].
11. Maroto Th., Institutiones iuris canonici, Matriti 1919, I.
12. De Meester, Iuris canonici et iuris canonico-civilis compendium, 1926.
13. Michiels P. G., Principia generalia de personis in Ecclesia, Lublin 1932.
14. Ojetti B., Commentarium in Codicem Iuris Canonici, II: De personis, Romae 1930—1931.
15. Schnorr von Carolsfeld L., Geschichte der juridischen Person, München 1933.
16. Art. Vermeersch et I. Creusen, Epitome iuris canonici, Romae 1921, I.
17. Wernz Fr., Ius decretalium, Prati 1915, II 1[3].
18. Fr. Wernz-Vidal P., Ius canonicum, II: De personis, Romae 1923.

I SKYRIUS

BENDRIEJI DALYKAI

(kan. 87-107)

I. ASMENS APIBRĖŽIMAS IR GENERALINIS PADALINIMAS

1. Filosofiškai asmuo vadinasi protingos prigimties individualinė substancija (naturae rationalis individua substantia). Juridiškai asmuo vadinasi subjektas, galįs turėti teisių ir atlikti priedermes (subiectum capax iurium et officiorum). Kanoniškai asmuo vadinasi subjektas, galįs turėti bažnytinių teisių ir atlikti bažnytines priedermes (subiectum capax iurium et officiorum ecclesiasticorum).

Juridinė asmenybė yra savybė, kuria žmogus tampa asmeniu teisėse. Romėnų teisėse vadinosi „caput".

Juridinė asmenybė skirstoma į pilną (completa seu plena) ir nepilną (incompleta seu minus plena). Pirmąją turi tas, kuris ne tik turi atlikti priedermes, bet turi visas tokiam asmeniui įstatymais pripažįstamas teises. Antrąją turi tas, kuris turi atlikti visas priedermes, bet teturi ne visas teises.

Prigimtine teise kiekvienas žmogus yra juridinis asmuo. Pozityvinėmis teisėmis prieš Kristų ne kiekvienas žmogus buvo laikomas juridiniu asmeniu: vergai buvo laikomi mažne gyvuliais, buvo paprasti kitų asmenų teisių ir nuosavybės objektai.

Po Kristaus žmogų pamažu pradedama laikyti bent kai kurių teisių subjektu ir ilgainiui, veikiant krikščionių tikybai, mažne visose kultūringose tautose teisėmis pripažįstama juridinė asmenybė. Ją turi net svetimi, nepiliečiai, bent natūralinių arba esminių teisių atžvilgiu. Šiandieninių valstybių teisėmis visiems, net svetimiems, pripažįstamos civilinės teisės. Tik politinės teisės rezervuojamos piliečiams.

Bažnytinėmis teisėmis juridinis asmuo tėra tas, kuris tam tikrai priklauso prie Bažnyčios. O į Bažnyčią įstojama pakrikštijant. Todėl Kodekso I. C. kan. 87 pasakyta: „Kristaus Bažnyčioje žmogus pakrikštijant padaromas asmuo su visomis krikščionių teisėmis ir priedermėmis". Taigi

kalbamosiomis teisėmis pakrikštytieji tėra juridiniai asmenys. Nesvarbu, koks yra krikštas — užtenka tikro krikščioniško krikšto. Todėl bažnytinių teisių juridiniai asmenys yra ir katalikai, ir eretikai, ir atskalūnai, ir apostatai. Atbulai, bažnytinėmis teisėmis juridiniai asmenys nėra nekrikštytieji, stabmeldžiai, žydai, mahometonys.

Kiekvienas pakrikštytas asmuo turi bažnytinių teisių pilną juridinę asmenybę, yra pilnas juridinis asmuo. Visos juridinės asmenybės neturi tik tas, kurs yra užsitraukęs kliūtį bendrauti su Bažnyčia ar įkritęs į bažnytinę cenzūrą (kan. 87). Taigi trys dalykai ardo bažnytinių teisių pilną juridinę asmenybę, būtent: 1) erezija, kuria sutraukomas tikybos ryšys; 2) atskala, kuria atsimetama nuo Bažnyčios vyriausios valdžios ir bendravimo, ir 3) cenzūra, t. y. ekskomunika, suspensa ar interdiktas, kuria už nusikaltimą nustojama kai kurių dvasinių teisių.

2. Generalinis asmens padalinimas yra šis: f i z i n i s ir m o r a l i n i s arba j u r i d i n i s a s m u o. Pirmasis vadinasi atskiras asmuo. Jį kai kurie vadina natūraliniu asmeniu. Antrasis — kiti asmenys. Apie jį skyrium kalbėsiu.

II. FIZINIS ASMUO

1. *Padalinimas*

Fiziniai asmenys skirstomi šiaip:

1) P i l n a m e t i s (maior) ir n e p i l n a m e t i s (minor). Pirmasis yra tas, kuris sukako 21 metus. Antrasis — iki 21 metų amžiaus (kan. 88, § 1). Nepilnamečiams prilygsta moraliniai asmenys (kan. 100, § 3). Tas padalinimas sutinka su Lietuvos valstybės teisėmis.

2) S u b r e n d ę s (pubes) ir n e s u b r e n d ę s (impubes). Vaikinas vadinasi subrendęs, kai sukanka 14 metų, ir mergaitė — 12 metų amžiaus (kan. 88, § 2).

3) V a i k a s a r k ū d i k i s (infans, puer, parvulus) — nesubrendę iki septynerių metų amžiaus.

Vaikas laikomas nepilno proto. Čia negali būti jokio priešingo spėjimo, nesvarbi priešinga realybė. Atbulai, sukakę septynerius metus amžiaus laikomi pilno proto (kan. 88, § 3). Tai teisių spėjimas. Jis turi galią, iki priešinga įrodoma. Vaikams prilygsta tie, kurie nuolat nevaldo protu (kan. 88, § 3), pvz., bepročiai, monomanai ir idijotai. Į vad. „lucida intervalla" galima nekreipti akies, nes, pasak daugelio šiandieninių psichijatrų, tai tėra laikinis sumažėjimas beprotybės ar pasislėpusi beprotybė, atrodo lyg pagiję ar pagerėję — yra beprotybė. Apie silpnapročius, aklus, kurčius ir nebylius ar kurčius ir nebylius drauge reikia atskirais atvejais spręsti,

kiek jie turi proto. Abejojant reikia kreiptis į gydytojus specijalistus, psichijatrus.

4) Senis. Tai tas, kuris pradėjo eiti 60 metus amžiaus. Tai pasakytina taip apie vyrus, taip apie moteris (plg. kan. 1254, § 2).

2. *Asmenų teisės*

1. Jau užmegstąs žmogus, „fetus animatus", bažnytinėmis teisėmis laikomas žmogumi ir turi tam tikrų teisių, pvz., gyvybės (kan 2350, § 1). Kai tik žmogus gimsta, tuoj tampa tikru žmogumi ir įgyja dar daugiau teisių. Be kitko, jis turi teisę būti pakrikštytas (kan. 746, § 1; 747).

2. Vaikų teisės ir priedermės yra šios: 1) Vaikų nesaisto visai bažnytiniai įstatymai, nors jie jau turi protą. Išimtys — jei kas kita yra įsakmiai pasakyta. 2) Gali eiti krikšto ir sutvirtinimo sakramentų (kan. 748, 788). 3) Jei komuniją atskiria nuo duonos ir moka ją pagarbinti, tai mirties pavojuje gali ir turi eiti vijatiko (kan. 854, § 2). Kitais atvejais čia reikia daugiau suprasti (kan. 854, § 3). 4) Jei turi proto, tai gali eiti išpažinties ir paskutinio patepimo (kan. 940, 941). 5) Neužsitraukia jokių bausmių (kan. 2201. § 1) ir t. t.

3. Nepilnamečiai, išbėgę iš vaiko, turi visas teises, bet negali savarankiai visų jų vartoti ir priklauso tėvų bei globėjų (kan. 89), nes jie gali kartais lengvavaikiškai vartoti teises ar jomis piktanaudoti. Išimtys yra šios: 1) Tuokdamiesi, nors turi atsiklausti tėvus, bet ne visados būtinai turi jų paklausyti (kan. 1034). 2) Jei jau turi protą, tai, apskritai, be tėvų sutikimo gali kelti ieškinį ir eiti atsakovu dvasinių ir su dvasiniais susijusių pasaulinių dalykų bylose (kan. 1648, § 3). 3) Gali įgyti savo lyg buveinę, kaip kalbama žemiau (kan. 93).

Be to, kalbamųjų nepilnamečių nesaisto šios priedermės: 1) Mažiau už pilnamečius tėra atsakingi už nusikalstamuosius veiksmus (kan. 2204). 2) Jų nesaisto pasninko „ieiunii" įstatymas (kan. 1254, § 2). 3) Nesubrendę neužsitraukia įvykio bausmių (kan. 2230).

4. Pilnamečiai visai gali naudotis savo teisėmis (kan. 89). Teisės čia suprantamos tos, kurios jiems priklauso prigimtine, pozityvinėmis Dievo, bažnytinėmis ir kanonizuotomis pasaulinėmis teisėmis.

Be to, pilnamečius saisto visos jų amžiaus priedermės, pvz., turi pasninkauti (kan. 1254, § 2).

5. Senių nesaisto pasninko „ieiunii" įstatymas (kan. 1254, § 2) ir jie su savo amžiu sutinkamai tebaustini už nusikaltimus.

6. Fizinių asmenų lytis, apskritai, neveikia juridinės padėties. Tik moterys negali eiti šventimų (kan. 968) ir savaime bažnytinės jurisdikcijos valdžios (kan. 118), aktyviai dalyvauti viešajame Dievo kulte (kan. 709, § 2) ir t. t.

3. *Kilimo vieta*

1. Kilimo vieta (locus originis) vadinasi ta, kurioje kas gimė ar, geriau sakant, juridiškai turėjo gimti. Todėl ji ne materijališkai, bet juridiškai suprantama. Tik materijalinė ir juridinė vieta dažnai supuola, nes įprastai gimstama tėvų gyvenamojoje vietoje.

2. In specie:

1) Teisėto vaiko kilimo vieta yra ta, kurioje, gimstant jam, tėvas turėjo buveinę ir, neturėdamas jos, lyg buveinę. Nesvarbu, kame vaikas iš tiesų gimė, pvz., svetur ar kelionėje. Tas pat pasakytina apie neofitus: gimimo vieta yra ta, kurioje, atvirstant jam, tėvas turėjo buveinę ir t.t. (kan. 90, § 1). Prieš Kodeksą I. C. neofito kilimo vieta buvo vyskupija[1]).

2) Neteisėto vaiko kilimo vieta yra ta, kurioje, gimstant jam, motina turėjo buveinę ar, neturėdama jos, lyg buveinę (kan. 90, § 1), nes šiuo atveju tėvas nefigūruoja ar bent jo juridiškai nežinoma. Tas pat pasakytina apie tą vaiką, kuris gimė, mirus tėvui. Toks vaikas lotyniškai vadinamas „postumus" (kan. 90, § 1).

3) Perėjūnų vaiko kilimo vieta yra pati gimimo vieta (kan. 90, § 2).

4) Radvilukų ar pamestinių vaikų kilimo vieta yra ta, kurioje šis vaikas rastas. Pamatas — čia nežinoma nei tėvo, nei motinos (kan. 90, § 2). Tai spėjimas. Jei tėvai žinomi, tai taikytinos yra aukščiau kalbėtosios taisyklės, nes čia nėra ką tik minėtojo spėjimo. Tik to dalyko tyrinėti vis dėlto nereikia — turima tam tikra bendra taisyklė, t. y. kan. 90, § 2[2]). Jei pirma pamestinuko tėvų nežinoma ir paskum jie sužinomi, tai laikytinasi bendros žinomų tėvų taisyklės[3]).

5) Jei nežinoma gimimo vietos, tai ja laikytina krikšto vieta, nes taip buvo prieš Kodeksą I. C. ir tai rodo bendrieji teisių pradai (plg. 6. nr. 2 ir 6).

3. Gimimo vietos teisės yra šios:

1) Gimimo vietos klebonas yra savas (proprius) klebonas (kan. 738).

2) Gimimo ir buveinės drauge vyskupas yra savas šventimų vyskupas (kan. 956).

3) Gimimo vieta įprastai yra ar virsta buveine.

---

[1]) B. Ojetti, Commentarium in Codicem Iuris Canonici, Romae 1929, II 38; Alb. Blat, Commentarium textus Codicis Iuris Canonici, Romae 1921, II[2] 11.

[2]) Alb. Blat, t. p.

[3]) A. Vermeersh et Creusen, Epitome iuris canonici, Mechliniae-Romae 1921, I 164.

4. Buveinė ir lyg buveinė

1. Buveinė (domicilium) yra nuolat gyvenamoji vieta. Pagal Kodeksą I. C. ji yra ta vieta, kurioje kas gyvena intencija ten amžinai pasilikti, jei kaip kitaip neatsitiktų, arba kame kas jau išgyveno 10 metų, nors jokios intencijos čia gyventi neturėjo ir neturi (kan. 92, § 1.).

Lyg buveinė (quasi domicilium) vadinasi ta vieta, kurioje kas gyvena intencija ten pasilikti nors didžiąją pusę metų, jei kaip kitaip neatsitiktų, arba kame kas išgyveno jau didžiąją pusę metų, nors be jokios tam tikros intencijos (kan. 92, § 2).

Gyvenamoji vieta suprantama parapija ar bent vyskupija.

Pamatiniai buveinės elementai gali būti du ar vienas. Du: gyvenimas ir intencija ten amžinai gyventi. Vienas — 10 metų išgyvenimas. Taigi, kai tik kas amžinai apsigyvena, tuo pačiu momentu įgyja buveinę — nereikalaujama išgyventi nei metų, nei kelių mėnesių, nei dienos. O kai jau kame išgyventa 10 metų, tai, nors nei pirma nenumatyta, nei dabar nemanoma toje vietoje amžinai ar bet kurį laiką gyventi, vis dėlto jau įgyjama buveinė. Įgyjama ji pačiu įvykiu ir be jokio spėjimo. Net, jei turėta priešinga intencija ar noras amžinai ar 10 metų negyventi, vis dėlto po 10 metų pačiomis teisėmis prikergiama buveinė — ji įgyjama.

Lyg buveinei taip pat gali būti du ar vienas pamatinis elementas: gyvenimas ir intencija gyventi ten didžiąją pusę metų ar vien išgyvenimas didžiąją pusę metų. Didžiąją pusę metų čia sudaro pilni šeši mėnesiai ir dar nors trupučiukas septinto mėnesio. Taigi, kai kas apsigyvena kame ilgiau už šešis mėnesius, tuoj įgyja lyg buveinę. Niekam nereikia išgyventi mėnesio, kaip seniau kai kurių kanonistų klaidingai manyta; nereikia nė dienos. Toliau, kai kas iš tikrųjų išgyvena kame šešis mėnesius su trupučiuku, t. y. kai tik pradeda septintą mėnesį, tai tuo pačiu įvykiu įgyja lyg buveinę ir tai, nors pirma net nemanė tiek gyventi ir nors nemano toliau čia gyventi, bet tebepasilieka.

2. Buveinė ir lyg buveinė skirstoma šiaip:

1) P a r a p i n ė i r d i e c e z i n ė. Pirmoji yra tada, kai gyvenama kurioje parapijoje. Antroji — kai gyvenama kurioje vyskupijoje, t. y. kai, gyvenant tai šen, tai ten kurioje vyskupijoje, niekur nesustojama tiek, kad būtų galima įgyti parapinę buveinę ar lyg buveinę, arba kai gyvenama kurioje apaštališkoje prefektūroje ar vikarijate, kuriame nėra parapijų arba, geriau sakant, lyg parapijų.

2) A s m e n i n ė arba s a v a — kai įgyjama paties, ir p a s k o l i n t a (mutuatum) — kai įgyjama iš asmenų, kurių priklausoma. Pvz., neteisėtai išsiskyrusi žmona turi vyro buveinę.

3) Legalinė arba būtina ir laisva. Legalinė vadinasi ta buveinė, kuri teisėmis savaime kyla iš tam tikros sijos su kitu asmeniu ar gyvenant pareigų arba bausmės vietoje. Pirmojo atvejo pavyzdžiai — teisėtai neišsiskyrusi žmona visados seka vyro buveine ir turi taip pat jo lyg buveinę, ir iki 21 metų asmenys seka tėvo ir, nesant jo, motinos ar globėjų buveinę ir turi jų lyg buveinę. Antrojo atvejo pavyzdys — klebonas savo parapijoje. Tretysis atvejas — kai nuteistas sėdi kalėjime ar yra ištremtas. Paskutiniaisiais dviejais atvejais įgyjama buveinė, jei pareigos ar bausmės yra amžinos, ir lyg buveinė, jei pareigos ar bausmės tėra laikinės, t. y. bent šešių mėnesių su trupučiuku. Laisva buveinė ar lyg buveinė yra ta, kuri paties laisvai įgyjama ir galima pamesti.

Asmeninė buveinė ir lyg buveinė, apskritai, yra laisva. Išimtis — kai įgyjama iš bausmės ar rezidencinių pareigų vietos. Tai legalinė buveinė ar lyg buveinė. Paskolinta buveinė ar lyg buveinė visados yra legalinė.

4) Individualinė — fizinių, ir juridinė — moralinių asmenų buveinė ar lyg buveinė.

5) Paprasta arba vientisa (simplex) — kai viena buveinė ar lyg buveinė teturima, ir dvilypė (duplex) — kai turimos dvi.

3. Kiekvienas fizinis ir moralinis koleginis savarankus (sui iuris) asmuo gali įgyti asmeninę buveinę. Išimtis — baudžiamasis draudimas. Nesavarankus (non sui iuris) asmuo neturi tos teisės. Todėl asmeninės buveinės negali įgyti teisėtai neišsiskyrusi žmona, nepilnametis (neturįs 21 metų amžiaus) ir bepročiai. Jie turi resp. vyro, tėvų ar globėjų buveinę ir ją vieną teturi. Tai paskolinta buveinė. Tik kai jie pasidaro savarankūs, tuoj gali įgyti savo buveinę. Pavyzdžiai — teisėtai išsiskyrusi žmona ir sukakęs 21 metus amžiaus.

Asmeninę lyg buveinę gali įgyti ne tik sui iuris asmenys, bet dar septynerių metų vaikai ir žmona, nors neteisėtai išsiskyrusi. Atbulai, savo lyg buveinės negali įgyti vaikai iki septynerių metų ir bepročiai.

4. Asmeninės ir laisvos buveinės ar lyg buveinės nustojama, reališkai metus gyvenamąją vietą intencija nebegrįžti (kan. 95). Paskolinta buveinė ar lyg buveinė visados eina paskui paskolintoją. Todėl kai paskolintojas pakeičia savo buveinę ar lyg buveinę, tai ir paskolinta buveinė ar lyg buveinė pasikeičia. Pvz., iki tėvas tebeturi savo buveinę ar lyg buveinę , nepilnamečiai jo vaikai turi jo buveinę ir lyg buveinę. Tėvas metė gyvenamąją vietą intencija nebegrįžti, tai ir vaikas nustoja tos buveinės ar lyg buveinės. Tėvas įgyja naują buveinę ar lyg buveinę, tai vaikas savaime įgyja tą buveinę ar lyg buveinę. Čia net nesvarbu, kame vaikas gyvena — pas tėvą ar kame kitur.

Praėjus legalinei ar nustojus paskolintos buveinės ar lyg buveinės, galima ten pat įgyti savo buveinę ar lyg buveinę. Įgyjama, ten pat pasiliekant ar ten persikeliant gyventi. Tai savaime aišku.

5. Aukščiau paminėta dvilypė buveinė ir lyg buveinė. Čia gali būti ir iš tiesų yra trupučiukas painiavos. Kodekse I. C. nieko nepasakyta apie kalbamąjį dvilypumą. Kalbant apie buveinės ir lyg buveinės dvilypumą, reikia skyrium imti buveinę ir lyg buveinę, ir skirti laisvą ir būtiną lyg buveinę.

Bendra kanonistų nuomone, buveinė gali būti dvilypė, t. y. ją galima turėti dviejose vietose kartu. Pamatas — konstitutyvinius buveinės elementus — gyvenimą ir intenciją ten amžinai gyventi — galima turėti kartu dviejose vietose. Pvz., vienoje vietoje gyvenama žiemą, antroje vasarą. Tik, žinoma, reikia gyventi, kaip tikras gyventojas, ir neužtenka gyventi atėjuno ar perėjūno teisėmis. Todėl ne dvi buveinės, kai vienoje parapijoje atliekami komercijos ar kiti reikalai, o antroje nakvojama. Tai viena nakvynės buveinė. — Dar lengviau turėti kartu buveinę ir lyg buveinę atskirose vietose.

Dviejų laisvų lyg buveinių kartu įgyti ar turėti niekaip negalima, nes niekaip negalima sutaikyti kartu dviejose vietose konstytutyvinių lyg buveinės elementų. Iš tikrųjų, negalima kartu gyventi dviejose vietose didžiąją pusę metų: dvi didžiosios pusės tų pačių metų yra daugiau už metus ir, vieną pusę begyvenant, nustojama antrosios. Taip pat negalima turėti intencijos išgyventi čia ir ten didžiąją pusę metų. Taigi. Pasak kai kurių kanonistų, vis dėlto galima esą išvykti kur kitur gyventi didžiąją pusę metų, tebeturint intenciją sugrįžti atgal į senąją lyg buveinę — štai esančios dvi lyg buveinės. Čia maišoma intencija atnaujinti pirmiau buvusią lyg buveinę su intencija sugrįžti į senąją lyg buveinę.

Vieną laisvą, antrą legalinę arba būtiną lyg buveinę turėti kartu galima, nes legalinei lyg buveinei nereikia gyventi toje vietoje. Pvz., nepilnamečiai vaikai, kitur gyvendami ir turėdami savo lyg buveinę, turi kartu ir tėvų lyg buveinę.

6. Buveinė ar lyg buveinė išorinėje srityje teturi juridinę vertę, kai toje srityje žinoma. Jei buveinė ar lyg buveinė įgyta vien faktu, t. y. gyvenant 10 metų ar resp. didžiąją pusę metų, tai užtenka žinoti faktą. Tai sužinoma taip pat, kaip ir kiti įvykiai. Jei buveinėje ar lyg buveinėje reikia žinoti taip pat intenciją gyventi, t. y. toje vietoje dar neišgyventa 10 metų ar resp. didžiosios pusės metų, tai neužtenka tik asmens pasakymo ar tvirtinimo ir intencija turi būti formališkai įrodyta. Tai padaryti galima: 1) Spėjimais. Pvz., didžiosios dalies turto pargabenimas, namų pastatymas ar nupirkimas ir t.t. rodo intenciją ten amžinai gyventi. Iš objekto arba tikslo, dėl ko čia atvykta gyventi, taip pat galima spėti, ar ilgai

manoma gyventi. Pvz., spėjama, kad nusamdytas bernas pas ūkininką gyvensiąs didžiąją pusę metų. 2) Priesaika, liudytojais ir t.t.

7. Kas turi buveinę, tas vadinasi gyventojas (incola); kas turi lyg buveinę — atėjūnas (advena); kas neturi nei buveinės, nei lyg buveinės — perėjūnas (vagus). Todėl perėjūnas yra tas, kuris, metęs gyvenamąją savo vietą ir neturėdamas niekur jokios buveinės ar lyg buveinės, keliasi kur kitur ar ieško vietos, iki sustoja naujoje vietoje ar lyg buveinėje. Išimtis — jei tai yra tos pačios vyskupijos ribose, nes tada, tebeturint diecezinę buveinę ar lyg buveinę, negalima vadinti „vagus".

8. Seniau įgyti buveinę ir lyg buveinę tebuvo galima parapijoje. Kame nebuvo parapijos, ten negalima buvo įgyti nė buveinės ar lyg buveinės. Kai būdavo įgyjama parapinė buveinė ar lyg buveinė, tada tik prasidėdavo diecezinė buveinė ir lyg buveinė. Tik kai kurie kanonistai pripažindavo taip pat diecezinę ar net valsčiaus buveinę ir lyg buveinę. Nūn išleista visai atskira ir nuo jokių parapijų nepriklausoma diecezinė buveinė ir lyg buveinė. Tai viena. Antra, pakeitus diecezinės buveinės ir lyg buveinės sąvoką, taip pat pakitėjo ir perėjūnų sąvoka. Seniau jais būdavo vadinami tie, kurie neturėjo bent parapinės lyg buveinės. Nūn perėjūnas tėra tas, kuris niekur neturi bent diecezinės lyg buveinės. Trečia, seniau, pripažįstant 10 metų buveinę ir didžiosios pusės metų gyvenimo lyg buveinę, buvo remiamasi spėjimu, kad, gyvenant 10 metų, turima intencija ten amžinai gyventi ir, gyvenant didžiąją pusę metų, turima intencija ten gyventi toliau tiek pat. Spėjimas, žinoma, užleisdavo vietą tiesai. Nūn imamas vien 10 metų ar didžiosios pusės metų įvykis, ir pačiomis teisėmis uždedama buveinė ir lyg buveinė.

9. Buveinės ir lyg buveinės teisės yra šios:

1) Buveinės ir lyg buveinės klebonas yra savas (kan. 94, § 1). Kiek turima buveinių ir lyg buveinių, tiek yra savų klebonų.

2) Parapinės buveinės ir lyg buveinės ordinaras yra savas.

3) Diecezinės buveinės ar lyg buveinės vietos klebonas yra savas (kan. 94, § 3).

4) Perėjūnų savas klebonas ir ordinaras yra sustojimo ar buvimo vietos klebonas ir ordinaras (kan. 94, § 2).

5) Buveinės ir kilimo vietos drauge vyskupas yra šventimų savas vyskupas (kan. 956) ir t. t.

10. Juridiniai asmenys taip pat gali įgyti buveinę ir lyg buveinę, ir tuo būdu įgyja savą kleboną ir ordinarą.

5 Giminystė

1. Giminystė arba gentystė (consanguinitas) yra moralinis ryšys arba sija tarp asmenų, kylančių iš vieno artimiausio kelmo.

Pasakyta:

1) A s m e n ų, nes giminės tėra žmonės.

2) I š v i e n o k e l m o, t. y. tų tėvų, kurie yra pačiame iš jo gimusių viršuje.

3) A r t i m i a u s i o. Mat, juo didesnė yra distancija nuo kelmo, juo silpnėja kalbamasis ryšys. Todėl ir įstatymais pažymėtos tam tikros ribos, kur gentystė visai nebeturi galios. Pvz., bažnytinėse teisėse, apskritai, tekreipiama akis iki trečios kartos. Jei imtume visų toliausią kelmą, Adomą ir Ievą, tai visi žmonės būtų giminės.

Tie asmens, kurių tarpe yra giminystė, vadinami giminėmis. Tai tėvai, vaikai, broliai ir t. t.

2. Giminystė skirstoma:

1) T e i s ė t a (legitima) ir n a t ū r a l i n ė (naturalis), kurią kiti vadina neteisėta. Pirmoji yra tada, kai kyla iš tikros, teisėtos ar manomos moterystės ir pastojimo metu nebuvo uždrausta vartoti jau pirma sueitos moterystės dėl iškilmingųjų apžadų ar aukštųjų šventimų. Antroji yra visais kitais atvejais. Tik šis giminystės skirstymas nieko nereiškia giminystės kliūtyje, nes čia akis tekreipiama į natūralinę giminystę.

2) T i k r o j i (plena seu perfecta) ir p u s i n ė (minus plena seu imperfecta) — pagal tai, ar tėvas ir motina turimi bendri, ar teturimas bendras tėvas ar bendra motina. Jei kurie turi bendrą tėvą ar motiną, tai vadinami yra „germani"; jei teturi bendrą tėvą — „consanguinei"; jei turi bendrą motiną — „uterini". Į tą skirstymą bažnytinėse teisėse taip pat nekreipiama akies.

3) „Agnatio" ir „cognatio" — pagal tai, ar giminystė yra iš tėvo ar motinos pusės. Pagaliau „cognatio" yra bendras terminas, į kurį įeina taip pat „agnati".

4) P a p r a s t a (simplex) ir d a u g l y p ė (multiplex). Pirmoji yra tada, kai asmenys turi vieną bendrą kelmą. Antroji yra, kai bendras kelmas turimas nevienas .

5) T i e s i o j i ir š a l u t i n ė.

3. Giminystei apskaičiuoti vartojami kelmas, eilės ir kartos.

K e l m a s (stipes) vadinamas asmuo, iš kurio, lyg iš bendros šaknies, giminės kyla ir kuriame jie pirmiausia susieina. Jį įprastai sudaro du asmenys — tėvas ir motina. Tik kartais kelmu eina vienas tėvas ar viena motina.

Tai yra tada, kai tėvas ar motina pagimdė vieną su vienu, o antrą su kitu asmeniu. Taigi tėvas ir motina yra brolio ir sesers kelmas; ne vieno tėvo, bet vienos motinos brolių ir seserų kelmas yra ana motina.

Eilė skirstoma tiesioji (linea recta) ir šalutinė (collateralis, obliqua, transversa, transversalis). Pirmoji yra ta, kuriai priklauso asmenys, kylą iš kits kito, ir vadinasi descendentinė arba žemutinė (descendentalis seu descendentium), einant nuo kelmo žemyn, pvz., tėvas, vaikai ir vaikaičiai, ir ascendentinė arba aukštutinė (ascendentalis seu ascendentium), einant nuo pagimdytų į kelmą (vaikaičiai, vaikai, tėvas ir t. t.). Šalutinė eilė yra ta, kurioje asmenys turi vieną bendrą kelmą, bet nekyla iš kits kito, pvz., brolis ir sesuo. Ji vadinasi lygi (aequalis), jei tiek pat atstumo stovi nuo bendro kelmo, pvz., du broliai. Kitaip yra nelygi (inaequalis), pvz., dėdė ir brolavaikis, nes paskutinysis viena karta toliau stovi nuo kelmo.

Karta (gradus) yra atskiros giminės arba generacijos, ir eina tos pačios eilės giminystės atstumo matu.

4. Giminystės kartoms apskaičiuoti yra du metodai, būtent, kanoninis ir civilinis.

Kanoninis metodas turi tris taisykles, apie kurias kalbama kan. 96, §§ 2 - 3:

1) Kan. 96, § 2: „Tiesiojoje eilėje tiek yra kartų, kiek generacijų, arba kiek asmenų, atmetus kelmą".

Schema I.

—X (tėvas)
—Y (sūnus)
—S (vaikaičiai)
—T

Čia X pagimdė Y. Šis pagimdė S. Paskutinysis pagimdė T. Todėl X ir Y yra giminės pirmoje kartoje, X ir S — antroje kartoje ir X ir T — trečioje kartoje.

2) Kan. 96, § 3: „Šalutinėje eilėje, jei abu atstumai yra lygūs, tiek yra kartų, kiek generacijų vienoje eilėje". Kelmas taip pat atmetamas.

Schema II.

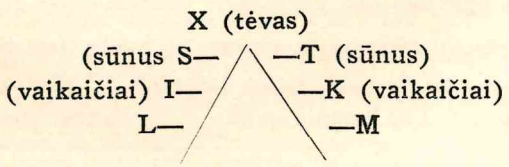

Čia X pagimdė S ir T. S pagimdė I, o T pagimdė K. I pagimdė L, o K pagimdė M. Todėl S ir T yra giminės pirmoje kartoje, I ir K — antroje kartoje ir L ir M — trečioje kartoje.

3) Jei šalutinėje eilėje „du atstumai būtų nelygūs, tai tiek yra kartų, kiek generacijų yra ilgesnėje eilėje" — kan. 96, § 3. Čia kelmas taip pat atmetamas. Šiuo atveju įprasta pažymėti ilgąją kartą ir pridėti „liečiant"... (trumpesnę kartą).

Schema III.

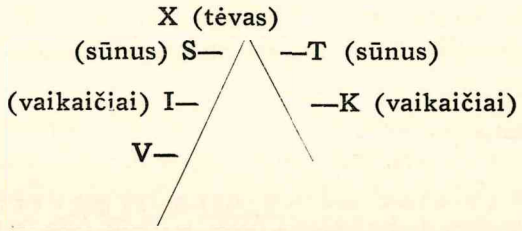

Čia X pagimdė S ir T. S pagimdė I, o T pagimdė K. I pagimdė V. Todėl I ir T yra giminės antroje kartoje, liečiant pirmąją kartą; V ir K — giminės trečioje kartoje, liečiant antrąją kartą, ir V ir T — giminės trečioje kartoje, liečiant pirmąją kartą.

Civilinis kartų apskaičiavimo metodas tiesiojoje giminystės eilėje kartas apskaičiuoja taip pat, kaip ir kanoninis metodas; o šalutinėje eilėje laiko tiek kartų, kiek yra generacijų, atmetus bendrą kelmą. Kitaip sakant, čia suskaitomos abiejų eilių generacijos, atmetamas bendras kelmas ir gautoji suma yra kartų skaitmuo. Pvz., schemoje III civiliniu metodu V ir K yra giminės penktoje kartoje.

Kanoninį giminystės kartų apskaičiavimo metodą vartoja Vakarų Bažnyčia. Civilinis metodas įprastai vartojamas Rytų Bažnyčioje ir valstybių teisėje.

5. Giminystės kartoms surasti seniau buvo vartojamos įvairios figūros. Romėnų teisėje buvo vartojama laiptų (scalae) figūra: laiptais einama aukštyn ar žemyn. Tai vadindavosi „schemata" ar „cingula cognationum". Germanų tautos, pvz., frankai, saksai ir lombardai vartodavo žmogaus kūno figūrą, kurios galva reikšdavo bendrą kelmą. S. Įstatyme giminių kartos apskaičiuojamos generacijomis. Bažnytinėje srityje kalbamajam dalykui nuo šv. Izidoriaus vartojama medžio figūra — išsišakojęs medis[4]). Ir dabar, norint sužinoti giminystės kartą, reikia padaryti geneologinį medį ar geneologinę lentelę, kaip schemose I - III.

---

[4]) Plg. c. 1, 2, 3, 4, C. XXXV, q. 5.

6. Svainystė

1. Svainystė (affinitas) yra juridinis tam tikras iš tikros vien tvirtos ar tvirtos ir pavartotos moterystės kilęs ryšys tarp žmonos pačios ir vyro giminių, ir tarp vyro paties ir žmonos giminių (kan. 97, §§ 1-2).

Pasakyta:

1) Juridinis tam tikras ryšys. Tuo svainystė skiriasi nuo giminystės ir prieškodeksinės svainystės, iš kurių paskutinioji buvo natūralinis tam tikras ryšys.

2) Iš... moterystės kilęs, nes moterystė yra visas svainystės pagrindas arba šaltinis. Tuo skiriasi nuo prieškodeksinių teisių svainystės, kuri kildavo iš lytinio santykio.

3) Iš tikros. Atbulai, svainystė nekyla iš netikros, net manomos, moterystės, nes čia nėra svainystės pagrindo.

4) Vien tvirtos ar tvirtos ir pavartotos moterystės. Vadinasi, svainystė kyla iš bet kurios pakrikštytųjų tikros moterystės.

Ar svainystė taip pat kyla iš nekrikštytųjų teisėtos moterystės, ginčijamasi. Tai daugelis neigia[5]), vienas kitas tvirtina[6]), kai kurie abejoja[7]).

Pirmoji nuomonė yra teisinga. Nesvarbu, ar abi ar viena šalis nekrikščionis. Tos nuomonės įrodymai yra šie: Visų pirma, kan. 1015, §§ 1-3, plg. kan. 1078 ir kan. 97, § 1. Dalykas yra tas, kad paskutiniajame kanone pasakyta, jog „svainystė kyla iš tikros moterystės, taip tik tvirtos, taip tvirtos ir pavartotos". O tvirta moterystė kan. 1015, § 1 tesivadina pakrikštytųjų moterystė. Nekrikštytųjų tikra ir tvirta moterystė kan. 1015, § 3 vadinasi teisėta. Be to, kitų nuomonių įrodymai yra silpni. Be kitko, sakoma, jog svainystė natūraliai priklausanti nuo tikros moterystės, o nekrikščionių moterystė taip pat esanti tikra; taigi[8]). Bet reikia atsiminti tai, kad čia yra ne natūralinis, bet juridinis ryšys, ir kan. 97, § 1 kalbama ne dissiunctive, būtent, „taip iš tikros, taip iš tvirtos, taip iš pavartotos", bet coniunctive, kur žodžiai „iš tikros" jungiami su

---

5) Pvz.: Pr. Cerato, Matrimonium[3], Patavii 1920, n. 72; Al. De Smet, De sponsalibus et matrimonio tractatus canonicus et theologicus necnon historicus ar juridico - civilis[3], Brugis 1920, II n. 613; C. Zetta, Il matrimonio, contrato naturale, sacramentale, giuridico, Torino - Roma 1920, n. 214; A. Vermeeschet I. Creusen, Epitome iuris canonici, I n. 173; Alb. Toso, Ad Codicem Iuris Canonici, Benedicti XV Pont. Max. auctoritate promulgatum, commentaria minora, comparativa methodo digesta, Romae 1922, I 31; F. Cappello, Tractatus canonico - moralis de sacramentis, III: De matrimonio, Taurinorum Augustae 1923, n. 538; G. Cocchi, Commentarium in Codicem Iuris Canonici, II[4]: De personis, Taurinorum Augustae 1937, n. 4.

6) Pvz., H. Noldin, De sacramentis[3], Oeniponte 1920, n. 598.

7) Pvz., I. Chelodi, Ius matrimoniale[3], Tridenti 1921, n. 99.

8) Pvz., H. Noldin, t. p.

dviem kitais terminais. Dar sakoma, jog senovės kanonistai žodžius „ratum“ ir „ratum et non consummatum“ vartoję dažnai taip pat nekrikščionių moterystei išreikšti[9]). Tai tiesa. Bet prieš Kodeksą I. C. Apaštališkasis Sostas, kanonistai ir teologai žodžius „ratum“ vartojo pakrikštytųjų moterystei, o „legitimum“ nekrikštytųjų moterystei išreikšti — buvo atsimesta nuo senosios terminologijos. Taigi logiškai turime pasakyti, jog Kodeksas I. C. nenori išsižadėti paskutiniosios praktikos. Kan. 1015 net įsakmiai pažymėta, kaip suprastini anie žodžiai, nuo ko neturime teisės nutolti.

Iš teisėtos moterystės kyla svainystė tik tada, kai abu atvirsta, t. y. kai jų moterystė pasidaro tvirta, ir nesvarbu, ar pavartojama ar ne.

5) Tarp žmonos pačios ir vyro giminių, ir tarp vyro paties ir žmonos giminių, t. y. svainystę užsitraukia vyras su savo žmonos giminėmis ir žmona su savo vyro giminėmis. Atbulai, nėra svainystės tarp vyro ir žmonos. Jie tėra svainystės lyg priežastis ir pradžia. Be to, nėra svainystės tarp vienos šalies ir antrosios šalies giminių. Todėl ir sakoma: „Affinitas non egreditur copulatos“. Pvz., nėra svainystės tarp vyro sesers ir žmonos brolio. Galop, nėra svainystės tarp vienos šalies ir antrosios šalies svainių. Tai išreiškiama pasakymu: „Affinitas non parit affinitatem“ (svainystė nesudaro svainystės). Todėl vyras užsitraukia svainystę su savo žmonos broliu, bet neužsitraukia su savo žmonos brolio žmona.

Schema IV.

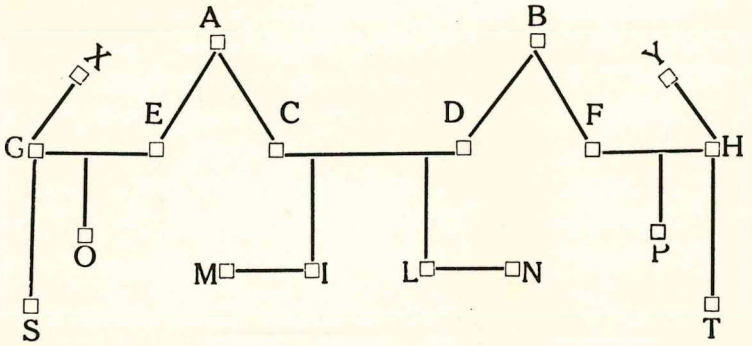

Čia A ir B yra visai atskiros šeimos. E ir C, D ir F yra broliai. G ir X buvo susituokę ir turėjo sūnų S; H ir Y taip pat buvo susituokę ir turėjo sūnų T. X ir Y mirė, ir G ir H yra našliai. Pirmasis susituokė su E, ir iš jų gimė O, o antrasis susituokė su F ir turėjo P. Be to, yra susituokę C su D, M su I ir L su N. Todėl C yra svainis visiems žmonos D giminėms, pvz.,

9) Pvz., I. Chelodi, Ius matrimoniale[3], n. 99.

B, F ir P, bet nėra tiems, su kuriais kalbamieji giminės yra susituokę, pvz., H, ir jų vaikams, pvz., T, kurie gimė iš kitos moterystės. D yra svainis visiems savo vyro giminėms,pvz., A, E ir O, bet nėra jų antrajai šaliai, su kuria yra susituokę, pvz., G, nei vaikams, kuriuos paskutinieji pagimdė kitoje moterystėje, pvz., S. Galop, C giminės, būtent, A, E, O ir I, nėra svainiai D giminėms, būtent, B, F, P ir L.

2. Svainystė skirstoma p a p r a s t a (simplex) ir d a u g l y p ė (multiplex) — pagal tai, ar kyla iš vienos ar kelių šaltinių.

Prieš Kodeksą I. C. svainystė dar buvo skirstoma: nedraudžiama ir draudžiama, priešbuvė ir sekanti. Tai šiandien, atšaukus kai kurias svainystės rūšis, savaime išnyko.

3. Svainystė apskaičiuojama, kaip ir giminystė, eilėmis ir kartomis. Tik neturi savo kelmo, eilių ir kartų, nes čia nefigūruoja generacijos. Kelmu eina vyras ir žmona — jų moterystė sudaro pradžią. Tiesioji ar šalutinė eilė ir kartos stačiai imamos iš giminystės, būtent, „kas yra giminė vyrui, tas toje pačioje eilėje ir kartoje yra svainis žmonai, ir atbulai“ — kan. 97, § 3.

Schema V.

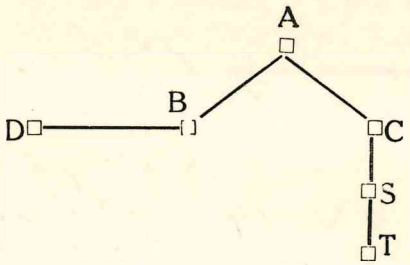

A turi du sūnus, būtent, B ir C. B susituokė su D. C pagimdė S. D yra svainis A pirmoje tiesiosios eilės kartoje, C — pirmoje šalutinės eilės kartoje, S — antroje šalutinės eilės kartoje ir T — trečioje šalutinės eilės kartoje.

P a s t e b ė j i m a s. — Svainystės linijos ir kartos surandamos taip pat, kaip ir giminystėje.

7. Įvairių apeigų asmenys

1. Katalikų Bažnyčia skirstoma į Vakarų ir Rytų Apeigų. Jiedvi skiriasi taip liturgija, taip drausmės dalykais

Be to, Vakarų ir Rytų Bažnyčios dar skirstomos į įvairias apeigas. Pirmųjų pavyzdžiais gali eiti romėniškos ir ambroziejiškos apeigos. Jos dau-

giausia tesiskiria liturgija. Antrųjų pavyzdžiai — graikiškos, armėniškos, koptiškos ir syriškos apeigos. Jos skiriasi ne tik liturgija, bet taip pat drausme, tvarka ir t. t.

2. Bažnyčia nori išlaikyti visų Apeigų Bažnyčias i. t. t. Todėl kan. 98 pasakyta štai kas:

1) Katalikas yra tų Apeigų, kurių ceremonijomis yra pakrikštytas. Išimtys tėra šios: a) jei apgaulingai (fraude) pakrikštija kitų Apeigų krikštytojas; b) jei dideliame reikale ir nesant savų Apeigų kunigo, pakrikštyta kitų Apeigų krikštytojo; c) jei kas apaštališkuoju indultu gali krikštyti savo apeigomis, nepereinant pakrikštytojams į tų Apeigų Bažnyčią.

2) Dvasiškiai nieku gyvu negali versti ar raginti Vakarų Apeigų asmenų pereiti į Rytų Apeigų Bažnyčias ir atbulai.

3) Niekas negali be Apaštališkojo Sosto leidimo pereiti į kitas Apeigas ir, teisėtai perėjęs, grįžti atgal.

4) Moteris, susituokdama ar tebesant moterystei, gali pereiti į vyro skirtingas Apeigas. Pasibaigus moterystei, ji gali grįžti atgal. Išimtis — jei dalinėmis teisėmis kas kita pasakyta.

5) Net ilgai svetimomis apeigomis einant komunijos, nepereinama į kitas Apeigas.

III. JURIDINIS ASMUO

1. *Apibrėžimas ir padalinimas*

1. Juridinis arba moralinis asmuo yra juridinė asmenybė, formaliai padaryta kompetentingo vyresniojo, įstatymais egzistuojanti nepriklausomai nuo atskirų asmenų ir galinti turėti teisių bei jas vartoti ir atlikti priedermes (ens iuridicum, publica auctoritate formaliter constitutum, independenter a personis singularibus ex iuris concessione subsisens, atque capax iuris exercendi obligationumque adimplendi).

Pasakyta:

1) Juridinė asmenybė. Tuo moralinis asmuo skiriasi nuo fizinio asmens ir kolektyvo. Apie pirmąjį kalbėjau aukščiau. Antrasis daugiau yra įvykio, negu teisių dalykas.

2) Formaliai padaryta kompetentingo vyresniojo. Tai juridinio asmens aktyvus subjektas ir įkūrimas.

3) Įstatymais egzistuojanti nepriklausomai nuo atskirų asmenų. Tai reiškia, kad atskiri asmenys patys dar nesudaro juridinio asmens ir juridinis asmuo savaime egzistuoja, net visai nebesant narių.

4) Galinti turėti teisių bei jas vartoti ir atlikti priedermes. Tuo pažymima juridinė asmenybė, kuri yra visai skirtinga nuo tų asmenybių, kurias turi moralinio koleginio asmens nariai patys ir nekoleginio asmens administratoriai.

2) Juridinis asmuo skirstomas:

1) Dievo ir pozityvinių teisių — pagal tai, kurios juridinis asmuo yra kilmės, kas yra jo autorius.

2) A iure ir ab homine. Tai priklauso nuo to, ar juridinė asmenybė duodama pačiomis teisėmis ar atskiru dekretu.

3) Koleginis ir nekoleginis. Pirmasis vadinasi tas, kurį sudaro atskiri asmenys, fiziniai asmenys, pvz., kapitula ir vienuolijos. Antrasis vadinasi tas, kurį sudaro ne atskiri ar fiziniai asmenys, bet determinuoti kurie daiktai ar turtai, paskirti tam tikram tikslui siekti, dėl ko ir duota pati juridinė asmenybė, pvz., prieglauda ir beneficija.

Į juridinį koleginį asmenį panašus yra vad. kolektyvas (persona collectiva). Jį padaro ir sudaro patys fiziniai asmenys ir jo teisės tėra narių teisių tam tikra suma, neatskirta nuo pačių asmenų teisių. Kolektyvas nuo juridinio asmens skiriasi labiausiai tuo, kad paskutinįjį padaro kompetentingas vyresnysis, o kolektyvą — patys nariai. Be to, juridinio koleginio asmens teisės yra atskiros nuo narių teisių, atskira teisė, o kolektyvo teisės tėra narių teisės, neatskira teisė.

4) Dvasiškių, vienuolių ir pasalininkų — pagal tai, kas ją sudaro, būtent, dvasiškiai, vienuoliai ar pasaulininkai.

2. Kilimas

1. Kan. 100, §1: „Katalikų Bažnyčia ir Apaštališkasis Sostas pačiu Dievo sutvarkymu yra moralinis asmuo".

Apaštališkąjį Sostą sudaro šv. tėvas ir Romos Kūrijos dikasterijos. Dievo sutvarkymu — pozityvinėmis Dievo teisėmis. Todėl Bažnyčia ir Apaštališkasis Sostas, juridiniai asmenys, tvarkomi ne šiaipjau bažnytinėmis, bet Dievo teisėmis. Konsekvenčiai jiemdviem netaikoma yra moralinių asmenų čia dėstomų normų.

2. Kan. 100, § 1: „Visi kiti žemesni (už Bažnyčią ir Apaštališkąjį Sostą) bažnytiniai moraliniai asmenys savo asmenybę įgyja pačiomis teisėmis ar jiems duoda ją kompetentingas Bažnyčios vyresnysis formaliu dekretu religiniam ar labdaringam (ad caritativum finem) tikslui pasiekti".

Plačiau kalbant, pasakytina štai kas:

1) Šiaipjau moraliniams ar juridiniams asmenims padaryti reikia tam tikro veiksmo — kompetentingas vyresnysis turi įsteigti, įkurti, padaryti juridinį asmenį, turi duoti juridinę asmenybę. Tai padaryti galima ar

pačiomis teisėmis (ipso iure) ar formaliu dekretu. Pirmasis asmens įkūrimo ar įsteigimo būdas yra tada, kai jau įstatyme pažymėta, jog kuris dalykas esąs juridinis asmuo. Toks moralinis asmuo įsteigtas tuoj pačiu įvykiu įgyja asmenybę ir tam dalykui nebereikia jokio kito veiksmo. Pavyzdžiu gali eiti vyskupijos ir vienuolijos. Antrasis būdas — kai juridinis asmuo atskirai steigiamas. Čia reikia atskiro veiksmo — įkūrimo, įsteigimo moralinio asmens, suteikimo juridinės asmenybės. Tai gali būti padaroma kartu, kuriant ar steigiant tą dalyką, ar skyrium, paskiau.

Juridinio asmens padarymas, juridinės asmenybės jam davimas formaliu dekretu turi būti tam tikrai pažymimas. Pažymima tikruoju vardu, būtent, „moralinis asmuo" ar „juridinis asmuo", ar tolygiais terminais, pvz., pasakant, jog steigiama kolegija pagal teisių normas.

Atbulai, neužtenka nariams tik susidėti į krūvą, sukrauti ar nupirkti turto, arba padaryti fundaciją, tai paprastai patvirtinti; neužtenka valstybės juridinio asmens įsteigimo ir t. t. Paskutinysis dalykas reiškia tai, kad valstybės juridiniai asmenys savaime nėra bažnytiniai juridiniai asmenys. Bažnyčia juos vis dėlto pripažįsta — pripažįsta juridiniais valstybės asmenimis.

2) Juridinis bažnytinis asmuo turi turėti religinį ar labdaringą tikslą. Kitokius moralinius asmenis steigia valstybė.

Religinis tikslas plačiausiai suprantamas, būtent, užtenka, kad steigiamojo moralinio asmens tikslas įeitų bent į netiesioginę Bažnyčios valdžią. Labdaringas — „caritas christiana", labdarybė su antgamtiniu motyvu. O Bažnyčios labdarybė visados tokia yra: į žmogų žiūrima ne tik „naturaliter", bet daugiau kaipo į paskirtą antgamtiniam tikslui, Dievui. Atbulai, neužtenka paprastosios filantropijos, kuri neturi antgamtinio motyvo, teturi pasaulinį tikslą, kuriuo, be kitko, eina pasaulinė nauda: į žmogų tik „naturaliter" težiūrima.

3) Juridinį asmenį padaryti, įkurti tegali tas, kas turi išorinės srities jurisdikciją.

Stačiai (per directum constitutionem) įsteigi moralinį bažnytinį asmenį tegali Apaštališkasis Sostas ir vietinis ordinaras. Nestačiai (per indirectum constitutionem) gali steigti net kiti, bet kas, kas turi išorinės srities jurisdikciją ir gali steigti patį dalyką, kuriam pačiomis teisėmis ar pačiu įvykiu duodama juridinė asmenybė. Pvz., kai kurie vienuolių vyresnieji gali steigti vienuolijos namus.

Kuris vyresnysis gali kuriuos juridinius asmenis steigti, žiūrėtina į teisių normas in specie. Pvz., katedros kapitulą steigia Apaštališkasis Sostas (kan. 392) ir šiaipjau beneficijas — vietinis ordinaras (kan. 1414,) § 2).

4) Moraliniam koleginiam asmeniui įsteigti reikia bent trijų fizinių asmenų (kan. 100, §2).

3. *Teisės, priedermės ir veikimas*

1. Kiekvienas moralinis asmuo turi visas tas teises, kurios priklauso šiaipjau asmeniui. Išimtis — tos teisės, kurios pačia daiktų prigimtimi tepriklauso fiziniam asmeniui ar teisėmis tepripažįstama konkrečiam moraliniam asmeniui. Todėl juridinis asmuo gali įgyti, turėti ir administruoti turtus, naudotis patronato teisėmis, sueiti į sutartis, kelti ieškinius, stoti į teismą ir t. t. Tik turi laikytis įsakytų bei teisėtų normų ir eina mažamečių teisėmis (kan. 100, § 3).

2. Kiekvienas moralinis asmuo turi taip pat šiaipjau asmenų priedermes. Išimtys tokios pačios, kur ir šių teisių. Moralinis koleginis asmuo gali net nusikalsti ir už tai užsitraukia bausmes.

3) Juridinis koleginis asmuo veikia per savo vyresniuosius, administratorius.

Juridinio koleginio asmens vyresnieji ar administratoriai darbą atlieka ne savo, bet moralinio asmens vardu. Veiksmų teisėtumui proporcingai taikytina yra moralinių nekoleginių asmenų veikimo kan. 101, § 2 norma, kuria laikytinasi yra tam tikrų visuotinių teisių taisyklių, ir kan 105, kuriuo reikia kartais ką atsiklausti ar kieno sutikimo ir t. t.

Moralinis koleginis asmuo kolegijališkai veikia, atsieit, visa turi teisėtai nutarti to asmens susirinkimas.

Kalbamųjų asmenų balsavimo normos kan. 101, § 1 yra šios:

1) Laikytinasi viso tai, kas visuotinėmis ar dalinėmis teisėmis įsakyta tam tikriems veiksmams, pvz., konst. „Vacante Sede Apostolica“ šv. tėvui išrinkti reikia $^2/_3$ balsų.

2) Jei visuotinėmis ar dalinėmis teisėmis nėra ko kita įsakmiai pasakyta, tai pirmajam ir antrajam balsavimui reikia absoliutinės balsų daugumos, t. y. $^1/_2+1$. Tik atmetami netikri balsai (plg. kan. 167, 169, 170).

3) Jei visuotinėmis ar dalinėmis teisėmis nėra ko kita įsakmiai pasakyta, tai trečiajam balsavimui užtenka reliatyvinės balsų daugumos, t. y. daugiausia balsų. Pvz., jei iš dešimties balsuotojų keturi balsavo už, trys prieš ir trys susilaikė, tai keturi balsai yra reliatyvinė balsų dauguma. Netikri balsai atmetami, kaip aukščiau.

4) Jei, tretįjį kartą balsuojant, balsai lygiai pasidalina, tai skirtinas šiaipjau balsavimas ir rinkimai. Pirmuoju atveju pirmininkas turi išspręsti reliatyvinę daugumą, turi nulemti dalyką, prisidėti prie bet katros balsuotųjų pusės: jis čia lyg įgyja dar vieną įsakytą balsą. Tai priedermė, nes

kan. 101, § 1 pasakyta „teišsprendžia" (voto suo paritatem dirimat)[1]). Antruoju atveju, jei pirmininkas nenori savo balsu išspręsti dalyko, tai išrinktas yra tas, kuris yra senesnis šventimų, vienuolių pirmosios profesijos ar amžiaus atžvilgiu. Paskutiniųjų dalykų precedencija eina pažymėtąja eile (šventimai, profesija ir amžius).

5) Kan. 101, § 1, nr. 2: „Jei dalykas liečia visus skyrium (omnes, uti singulos tangit), tai visi turi priimti". Tai tie dalykai, kurie priklauso atskiriems nariams, individams, ne kolegijos nariams. Tai tokia teisė ar priedermė, kuri atskirai priklauso kiekvienam. Pavyzdžiu gali eiti atvejai, kai reikia ką duoti iš savo, kaip sakoma, kišenės ir t. t.

Moralinių nekoleginių asmenų veiksmuose kan. 101, § 2 laikytinasi šių normų:

1) Dalinių statutų. Tai tos normos, kurios yra moralinio asmens konstitucijoje ar jam išleidęs yra kompetentingas vyresnysis.

2) Visuotinių teisių normų, pvz., Kodekso I. C. kn. III kunigų seminarijų (kan. 1352—1371), bažnyčių (kan. 1521—1528) ir beneficijų (kan. 1471—1488).

4. Baigimasis

1. Juridinis asmuo savo prigimtimi ar savaime yra amžinas (kan. 102, § 1). Tai pasakytina taip apie kolegi̇nius, taip apie nekoleginius asmenis.

2) Juridinis asmuo tegali pasibaigti šiaip:

1) Koleginį ir nekoleginį asmenį gali atšaukti ar panaikinti kompetentingas bažnytinis vyresnysis.

Bendruoju dėsniu juridinį asmenį panaikinti tegali tas vyresnysis, kuris jį įkūrė ir gali įsteigti. Tai pats įkūrėjas, jo valdžios įpėdinis ir vyresnysis, pagal teisių normas. Taip, pasaulininkų bažnytines draugijas, įkurtas vietinio ordinaro, panaikinti gali vietinis ordinaras dėl svarbios priežasties. Jei jos yra įkurtos Šv. Sosto, tai Jis tegali panaikinti (kan. 699) ir t. t. Išimtis — jei kas kita įstatymuose pasakyta — pasakyta, kad kurį juridinį asmenį panaikinti tegalįs aukštesnis vyresnysis, neįkūrėjas. Pvz., kan. 493 diecezinių teisių vienuolių įstaigas panaikinti tegali Apašt. Sostas.

Atbulai, moralinių bažnytinių asmenų negali panaikinti, atšaukti ar uždaryti pasaulinė valdžia, valstybė, nes tai ne jos sritis. Jei tai padarytų, tai juridinis bažnytinis asmuo vis dėlto de iure egzistuotų, ir taikytinos yra antrosios kadencijos normos, apie kurias tuoj kalbėsiu.

---

[1]) A. Vermeersh et Creusen I., Epitome, II n. 8; B. Ojetti, Commentarium in Codicem Iuris Canonici, II 135; Fr. Wernz-Vidal P. Ius canonicum, Romae 1923, II n. 32.

2) Moralinis asmuo gali ir pats pasibaigti, išnykti. Tai yra tada, kai jis išnyksta, pasibaigia ir per 100 metų nebeatgyja, nebeatstatomas, nebeatgaivinamas.

Jei juridinis asmuo yra koleginis, tai kalbamasis 100 metų eina nuo paskutinio asmens nario mirimo ar išstojimo. Jei bent vienas narys dar yra, tai visos kolegijos teisės jam tenka (kan. 102, § 2). Jis visa gali atlikti ir net balsuoti (kurijozas!). Tai jis gali darti net kolegijališkai spręstinuose dalykuose. Jei juridinis asmuo yra nekoleginis, tai metas eina nuo substancinio ir absoliutinio jo išnykimo.

Per šimtą metų moralinis asmuo yra apmiręs, lyg letarge guli. Galima sakyti, jis de iure egzistuoja, tik de facto neegzistuoja. Jei per šimtą metų moralinis asmuo atgyja, restauruotas, atgaivintas, atstatytas, pvz., į kolegiją asmenį įstoja bent vienas narys, tai tuoj visai atgyja, atsibunda, atsikelia ir pradeda vėl net de facto egzistuoti. Tam dalykui nereikia jokio naujo veiksmo, iš naujo įsteigti, įkurti; nereikia jokio dekreto ir t. t.

IV. FIZINIŲ IR JURIDINIŲ ASMENŲ VEIKIMŲ ANOLOGIJOS, ATSIKLAUSIMAS IR SUTIKIMAS, IR PRECEDENCIJA

1. Prievarta ir baimė

1. Baimė (metus) ir prievarta (vis) yra koreliatyvūs terminai, nes ir baimė padaro prievartą.

Prievarta įprastai apibrėžiama šiaip: prievarta yra stipresnio vertimas, prieš kurį negalima atsispirti[1]). O baimė — žmogaus dvasios drebėjimas, sukrėtimas, kuris kyla iš esančio ar būsiančio pavojaus[2]).

Prievarta, žinoma, teliečia išorinę žmogaus laisvę, nes išvidinės laisvės niekas negali pašalinti.

2. Prievarta skirstoma:

1) F i z i n ė ir m o r a l i n ė — pagal tai, ar fiziškai ar morališkai verčiama. Paskutinioji yra ne kas kita, kaip grasinimas, baidymas ir t. t.

2) A b s o l i u t i n ė ir r e l i a t y v i n ė arba secundum quid. Pirmoji yra, kai verčiamasis asmuo, kiek galėdamas, priešinasi prievartai ir todėl visai prieš savo valią daro. Jis tada tėra prievartos įrankis. Antroji yra, pasak vienų, kai kas gali pasipriešinti prievartai ar bent ją sumažinti, bet to nedaro, o pasak kitų, kai verčiamasis asmuo negali pašalinti prievartos, bet ir, ne visai nenorėdamas, daro.

3. Baimė skirstoma šiaip:

---

[1]) Plg. L. I, 2, D., *quod metus causa*, IV, 2.
[2]) Plg. L. I., 2, D., *quod metus causa*, IV, 2.

1) Didelė (gravis) ir maža (levis). Tai priklauso nuo to, ar bijomoji negerovė yra didelė ar maža. Be to, didelei baimei reikia, kad pasyvus jos subjektas būtų įsitikinęs, jog bloga jam grūmoja. Todėl, nors bijojimas blogo dalyko yra didelis, baimė vis dėlto yra maža šiais atvejais: jei pasyvus baimės subjektas žino, kad grūmotojas negali įvykdyti ar įprastai nevykdo to, ką grūmoja; jei jis ne labai sunkiai gali užbėgti už akių tai negerovei, pvz., šaukdamasis vyresniųjų ar draugų ir pasišalindamas iš to asmens valdžios, ir (dažniausiai) jei bijomoji negerovė yra toli, nes tam išvengti galima dažnai rasti būdą.

Didelė baimė dar vadinasi absoliučiai ir reliatyviai didelė. Pirmoji yra tada, kai sujudina kiekvieną, apskritai, asmenį, kas lotyniškai vadinasi „metus cadens in virum constantem"[3]). Tai, pvz., mirtis, kankinimas, didelis sužeidimas, kalėjimas, nelaisvė, visų ar didelės dalies turtų nustojimas, nustojimas dokumentų tiems turtams apginti; didelės naudos nustojimas, jei į tai turima teisės, k. a. tėvų įpėdinystės; gero vardo nustojimas, kai tam negalima lengvai užbėgti už akių: neteisinga ekskomunika, kai jos negalima lengvai pašalinti ir t. t. Nesvarbu, ar didelė baimė betarpiškai ar tarpiškai liečia asmenį. Paskutinysis atvejas yra, kai liečiami to asmens tėvai, vaikai, žmona, broliai, sesuo, net kiti giminės, svainiai ar namiškiai.

Pasakiau apskritai, nes kartais yra tokių asmenų, kurių bendra negerovė ne labai gali sujudinti, pvz., kelių dienų ar mėnesių kalėjimas gal nedaug tereikš ištvirkusiam žmogui, kuris kalėjime jau daug kartų yra sėdėjęs. Šiais atvejais baimė yra absoliučiai didelė in genere, bet reliatyviai maža. Šiam asmeniui vis dėlto yra maža.

Antroji yra tada, kai savaime maža negerovė yra didelė pasyviam baimės subjektui. Tai priklauso nuo amžiaus, lyties, bukštumo, silpnumo ir t. t.

Dar reikia atsiminti ir tai, kad kartais daug mažų dalykų drauge gali padaryti didelę baimę.

2) Pagarbos (reverentialis) — kai bijomasi įžeisti ar užrūstinti tuos asmenis, kurių valdžioje esama ir kurie gerbiami. Tai tėvas, motina, vyras, viršininkas ir t. t. Ta baimė savaime tėra maža, nes negerovė, kurią čia reikia pakelti žemesniam asmeniui vien dėl vyresniojo įsižeidimo ar užsirūstinimo, savaime tėra maža. Ji pasidaro didelė, kai dar prisideda pavojus patekti į didelę kitą negerovę, nors trupučiuką mažesnę už tą, kuri savaime sukelia didelę baimę, pvz., barniai, bijojimas užsitraukti „indignationem", didelio dalyko grūmojimas, nors truputis mušimo, primygtini ir nepakeliami prašymai (preces importunae et instantissimae) ar skundai[4]).

---

[3]) C. 15, 28, X, *de sponsalibus et matrimoniis,* IV, 1; c. 6, X, *de his, quae vi metusve causa fiunt,* I, 40.

[4]) Plg. S. R. R., *Parisien,* 26 febr. 1910; *Warsavien.* seu *Lublinen.,* 31 iul: 1910; *Vercelen.,* 20 mart. 1911; *Tunkinen.,* 7 iul. 1911; *Vesyprimien.,* 2 iul. 1911; *Colonien.,* 1 iul. 1912; *Masilien.,* 30 apr. 1917.

Pagarbos baimė savaime laikoma maža, labiausiai išorinėje srityje. Ji čia telaikoma didele, kai pakankamai įrodomos pačios baimę padidinančios aplinkybės.

Didelė pagarbos baimė dažniau gali atsitikti tik mergaitėms.

3) Išorinė (ab extrinseco) ir išvidinė (ab intrinseco). Pirmoji yra, kai baimę padaro kiti žmonės (a causa libera), pvz., vagis. Antroji, kai kyla iš paties pasyvaus baimės subjekto, pvz., iš ligos, ar ją padaro natūralinis dalykas (a causa necessaria), pvz., žemės drebėjimas ir karas.

4) Teisinga (iusta) — kuri pripažįstama įstatymais, ir neteisinga (iniusta) — kurios įstatymais nepripažįstama. Įstatymais teisinga yra tada, kai turima teisinga priežastis baimei padaryti ir laikomasi teisėto būdo. Jei prievartai neturima teisingos priežasties, tai baimė vadinasi neteisinga substancijos atžvilgiu (metus iniustus quoad substantiam). Jei neteisėtai verčiama, tai baimė yra neteisinga būdo atžvilgiu (metus iniustus quoad modum). Pvz., senolis grasina vaikaičiui neduoti dalies, jei šis neves X. Ta baimė nėra neteisinga, nes senolis neturi priedermės duoti dalies. Arba vėl, nuskriaustos mergaitės tėvai ar broliai grasina užmušti skriaudiką, jei šis neves anos mergaitės. Baimė neteisinga. Atbulai, ji būtų teisinga, kai būtų grūmojama teismu, jei skriaudikas nevesiąs ar neduosiąs dalies nuskriaustajai. Tas pat pasakytina, jei nekompetentingas teisėjas priverčia „stupratorem" vesti ar duoti dalį mergaitei.

4. Prievartos ir veiksmų santykiai yra šie:

1) Absoliutinė prievarta naikina veiksmus, veiksmai pačia daiktų prigimtimi arba savaime yra jokie. Tai pasakytina taip apie fizinę, tai apie moralinę prievartą (kan. 103, § 1). Be to, už kalbamuosius veiksmus neatsakoma (kan. 2215, § 1).

2) Reliatyvinė prievarta savaime nenaikina veiksmų, veiksmai daiktų prigimtimi yra tikri. Jie kartais tenaikinami įstatymais ir šiaip jau panaikinami. Čia pasakytina tas pats, ką pasakysiu apie šiuos baimės dalykus. Be to, kalbamoji prievarta nepašalina viso atsakingumo. Ji atsakingumą tik mažina, kaip ir baimė.

5. Baimės ir veiksmų santykiai:

1) Absoliučiai ir reliatyviai didelė baimė savaime nenaikina veiksmų, veiksmai yra tikri. Nesvarbu, ar ji yra išvidinė ar išorinė ir teisinga ar neteisinga (kan. 103, § 2).

2) Kai kurie veiksmai dėl baimės pačiu įvykiu naikinami įstatymais. Tie atvejai įsakmiai yra pažymėti. Pvz., kan. 1087, §§ 1-2 pačiu įvykiu netikra yra moterystė, sueita iš didelės išorinės ir neteisingos prievartos ir baimės; kan. 1307, § 3 netikri yra apžadai, padaryti iš didelės ir neteisingos baimės, ir kan. 2238 netikras yra bausmės atleidimas, padarytas iš didelės prievartos ir baimės.

3) Tikrus veiksmus, padarytus iš didelės ir neteisingos baimės, bažnytinis tribunolas ar teisėjas gali kan. 1684 - 1689 panaikinti. Tai gali padaryti ex officio ar prašomas nuskriaustosios šalies (kan. 103, § 2). Pamatas — čia baimė įžeidė teisingumą, kas turi būti atitaisyta.

4) Didelė baimė, net reliatyviai, mažina atsakingumą (kan. 2218).

5) Pagarbos baimė savaime yra maža ir konsekvenčiai savaime eina mažos baimės normomis.

6) Į mažą baimę išorinėje srityje nekreipiama akies, nes ji maža ar net visai nieko neveikia žmogaus veiksmų.

6. Kas pasakyta apie prievartą ir baimę, mažne tas pat pasakytina apie apgaulę. Taip, apgaulė be substancinės klaidos savaime nenaikina veiksmų. Išimtis — jei kas kita pasakyta įstatymuose. Tai mažne tie patys atvejai, kur ir baimės, pvz., kan. 185 atsisakymas nuo pareigų, kan. 542, § 1 įstojimas į novicijatą ir kan. 572, § 1, nr. 4 vienuolių profesija.

Apgaulingus, bet tikrus veiksmus, kaip ir iš baimės padarytus, gali tribunolas panaikinti ir t. t.

2. Klaida

1. Klaida (error) yra neteisingas manymas apie kurį dalyką. Ji skiriasi nuo nežinojimo tuo, kad paskutiniojo objektas yra idėjos, klaidos — nanymas.

2. Klaida skirstoma yra šiaip:

1) T e i s i ų ir į v y k i o (iuris et facti). Pirmosios objektas yra įstatymo ar teisės buvimas, prigimtis ar platumas, o antrosios — įvykis, dalykas ar jų aplinkybės.

2) S u b s t a n c i n ė ir a t s i t i k t i n ė (e. substantialis et accidentalis). Substancinės teisių klaidos objektas yra paties daikto substancija, t. y. kas objektyviai sudaro daiktą bei veiksmą ar subjektyviai laikoma lyg esminiu elementu, arba sąlyga sine qua non. Kitais atvejais teisių klaida yra atsitiktinė.

3) P a š a l i n a m a (vincibilis) ir n e p a š a l i n a m a (invincibilis) — pagal tai, ar klystąs gali ją pašalinti ar ne. Pašalinamoji dar yra n o r ė t a (e. voluntarius), kai ją pašalinti yra priedermė, ir n e n o r ė t a (e. involuntarius), kai nėra tokios priedermės.

4) P r i e š b u v ė (antecedens) — kai kas daro, taip nusistatęs, jog, žinodamas tiesą, to nebūtų padaręs, ir „concomitans" — kai, ir matydamas klaidą, tai vis dėlto būtų padaręs.

5) A p g a u l ė s ar v y l i ų ir n e b l o g o s v a l i o s (sine malitia).

3. Substancinės klaidos ir veiksmų santykiai yra šie:

1) Substancinė klaida pačia daiktų prigimtimi naikina veiksmus (kan. 104).

2) Atsitiktinė klaida savaime nenaikina veiksmų. Išimtis — kai teisėse kas kita pažymėta, pvz., kan. 1083, § 2, nr. 2 conditio servilis (kan. 104).

3) Klaidingai, bet tikrai sueitas sutartis galima panaikinti teisių normomis (kan. 104). Be kitko, galima panaikinti sutartį, iš kurios yra daug skriaudos (enormis laesio). Paskutinysis dalykas kan. 1684, § 2 yra tada, kai skriauda yra didesnė už pusę daikto vertės.

3. Atsiklausimas ir sutikimas

1. Bažnytiniai vyresnieji mažesnius ar paprastus reikalus atlikinėja patys, nereikia nieko atsiklausti ir t. t. Kartais tik gali būti patariama ar gera atsiklausti.

2. Svarbesniuose dalykuose vyresnieji dažnai turi atsiklausti kitus ir net gauti kitų sutikimą. Kalbamieji atvejai yra pažymėti teisėse ar statutuose. Asiklausimas žymimas žodžiais: „de consilio consultorum, audito capitulo, parocho" ir t. t. Sutikimas dažniausiai stačiai žymimas „de consensu", pvz., kan. 1532, § 2. Pasakymai: „cum suffragio capituli" (kan. 543) ir „superior cum suo consilio (kan 646, § 2; 647, § 1) yra neaiškūs. Bet kadangi vyresniojo teisių siaurinimas suglaustai aiškintinas, tai čia užtenka atsiklausti[5]).

3. Kan. 105 šios yra atsiklausimo ir sutikimo taisyklės:

1) Jei reikia sutikimo, tai vyresnysis turi laikytis nuomonės ar decizijos tų, kurių turi gauti sutikimą. Kitaip veiksmas yra netikras.

2) Jei tereikia atsiklausti, tai neatsiklausus veiksmas yra netikras. Bet visados galima tikrai veikti, veiksmas neklausius yra tikras. Tik jei daug asmenų reikia atsiklausti, jie vienaip pataria ir neturima svarbesnio motyvo ar pamato jų neklausyti, tai jų klausyti reikia leistinumui.

3) Jei tereikia vieno antro asmens sutikimo ar juos atsiklausti, tai bet kaip galima padaryti — privačiai, skyrium ir t. t.

Jei reikia ne vieno ar antro, bet drauge daug asmenų sutikimo ar juos atsiklausti, tai: a) anuos asmenis reikia sušaukti į vieną vietą, susirinkimą, b) sušauktina teisių ar statutų normomis, c) sušauktieji turi pasakyti savo nuomonę ir d) vyresnysis, savo nuožiūra ir dalykui esant svarbiam, gali pareikalauti, kad anie asmenys prisiektų laikytis paslapties.

Pats sušaukimas į krūvą veiksmo tikrumui tėra tada, kai atsiklaustinas yra moralinis koleginis asmuo ar tam tikra kuopa arba draugija, pvz., turtų valdymo taryba, nes kitaip negalima pareikšti savo nuomonės. Atbulai, jei,

---

[5]) F. Claeys Bouuaert et G. Simenon, Mannuale iuris canonici[2], Gandae et Leodii 1926, n. 259.

kaip yra kan. 1532, §§ 2-3 pasakyta atsiklausti „quorum interest", tai taip pat galima sukviesti į krūvą, sakysime, reikia, bet ne veiksmo tikrumui. Pamatas — ši sąlyga įsakyta ne procedūrai, bet tam, kad kiti iš kalbamojo dalyko neturėtų skriaudos[6]).

Visi tie, kuriuos vyresnysis atsiklausė ar kurių prašė sutikimo, turi atsakyti su pagarba, teisingai ir atvirai (kan. 105, nr. 3). Atbulai, savaime nėra įsakyta slapta balsuoti. Išimtis — jei kurio moralinio asmens statutais ar konstitucijomis ko kita būtų reikalaujama.

Čia dar pridėtina tai, kad, reikiant sutikimo, kiekvienas būtinai turi pasakyti savo nuomonę, pozityvią ar negatyvią. Atbulai, negalima susilaikyti. Pamatas — sutikimo pozityviai reikalaujama. Atbulai, jei teatsiklaustina, tai galima net nieko nesakyti; kas nesakė —, matyti, nieko neturėjo ar nesugebėjo pasakyti. Tylėjo — tai net, galima sakyti, sutiko. O vyresniajam užtenka atsiklausti[7]).

4. *Precedencija*

Kan. 106: „Įvairių fizinių ir moralinių asmenų precedencijos klausime, neliečiant tam tikrų kitur dėstomų normų, tebūna laikomasi šių taisyklių:

1°. Kas kitam atstovauja, tas turi jo precedenciją; tik tie, kurie bažnytiniuose susirinkimuose ir kitose panašiose sueigose dalyvauja prokūratoriaus vardu, sėdi po tų, kurie savo vardu dalyvauja;

2°. Kas turi valdžią į fizinius ir moralinius asmenis, tas turi prieš juos precedenciją;

3°. Tarp tų bažnytinių asmenų, kurie neturi valdžios į kits kitą: aukštesnio laipsnio asmenys turi precedenciją prieš žemesnius laipsnius; to paties laipsnio, bet ne tų pačių šventimų, precedenciją turi aukštesnių šventimų asmenys; jei, galop, kurie asmenys yra to paties laipsnio ir turi tuos pačius šventimus, tai precedenciją turi tas, kuris anksčiau yra pakeltas į laipsnį; jei tuo pačiu metu yra pakelti, tai — senesnis šventimų atžvilgiu, nebent jaunesnis būtų įšvęstas šv. tėvo, ir jei tuo pačiu metu įšvęsti, tai — senesnis amžiumi;

4°. Precedencijoje nekreipiama akies į apeigų skirtumą;

5°. Tos pačios rūšies ir laipsnių įvairūs moraliniai asmenys precedenciją turi tie, kurie yra in pacifica quasi - possessione ir, nežinant to dalyko, tie, kurie kivirčo vietoje pirmiau yra įsteigti; kolegijų narių precedencija determinuojama pagal savo teises, konstitucijas; kitaip — pagal teisėtą įprotį; nesant paskutiniojo — pagal bendrųjų teisių normas;

---

6) B. O j e t t i, Commentarium in Codicem Iuris Canonici, II 183.
7) B. O j e t t i, t. p., 184-185.

6⁰. Vietinio ordinaro dalykas yra savo vyskupijoje nutarti savo valdinių precedenciją, pagal visuotinių teisių principus, teisėtus vyskupijos įpročius ir jų pareigas, ir greitesniais atvejais išspręsti visus, net išimtųjų asmenų, kolegijališkai dalyvaujančių, precedencijos kivirčus be bet kurios apeliacijos in suspensivo, bet neįžeidžiant niekieno teisės;

7⁰. Šv. tėvo rūmų asmenų precedencija tvarkytina pagal tam tikras tų rūmų privilegijas, regulas ir tradicijas".

Kalbamasis kanonas savaime aiškus, net gal perplatus — jo nebereikia aiškinti.

V. BAŽNYČIOS NARIŲ PADALINIMAS

1. Bažnyčios nariai labiausiai šiaip skirstomi (kan. 107):

1) Dvasiškiai (clerici) ir pasauliniinkai (laici). Pirmaisiais vadinami tie, kurie turi bent tonsūrą (kan. 108, § 1), kaip kalbama žemiau. Antrieji — visi kiti.

2) Vienuoliai (religiosi). Tai tie asmenys, kurie bendrai gyvena ir yra padarę klusnumo, skaistybės ir neturto apžadus (kan. 487). Tai lyg tretysis Bažnyčios narių laipsnis. Apie vienuolių padalinimą nekalbu.

2. Bažnyčios nariai skirstomi į dvasiškius ir pasaulininkus Dievo teisėmis (kan. 107). Tai įrodo štai kas:

1) Kristus Bažnyčios valdžią davė ne visiems tikintiesiems, bet tam tikriems asmenims, dvasiškiams, sakydamas apaštalams: „Duota man visa valdžia danguje ir žemėje. Eikite tat ir mokykite visas tautas, krikštydami juos vardan Tėvo, ir Sūnaus, ir Šventosios Dvasios ir mokydami juos laikyti visa, ką tik esu jums įsakęs"[1]; „Imkite šventąją Dvasią. Kam atleisite nuodėmes, tam jos atleistos, ir kam sulaikysite, jos sulaikytos"[2]. Kristus apaštalams davė galią laikyti mišias: „Tai yra mano kūnas, kurs už jus duodamas; tai darykite mano atsiminimui"[3].

2) Tai aišku ir iš šv. Povilo žodžių: „Žiūrėkite patys savęs ir viso būrio, kuriame šventoji Dvasia pastatė jus vyskupais valdyti Dievo Bažnyčios"[4]; „Mūsų tinkamumas yra iš Dievo, kurs ir padarė mus tinkamus būti Naujojo Įstatymo tarnais ne raide, bet dvasia"[5]; „Ir nė vienas neima pats sau pagarbos, bet tik tas, kurs Dievo šaukiamas, kaip Aaronas"[6]; „Jis (Kristus)

[1]) Mat. 28, 18-20.
[2]) Jon. 20, 22-23.
[3]) Luk. 22, 19.
[4]) Apd. 20, 28.
[5]) 2 Kor. 3, 5-6.
[6]) Žyd. 5, 4.

tai vienus davė apaštalus, kitus pranašus, kitus evangelistus, kitus ganytojus ir mokytojus daryti šventuosius tobulus, tarnystės darbui, Kristaus rūmui statyti, iki visi pasieksime tikėjimo iš Dievo Sūnaus pažinimo vienybę, pilną žmogaus subrendimą, Kristaus pilnybės amžio saiką. Taip mes nebebūsime siūbuojami ir kiekvieno mokslo vėjo nešiojami kūdikiai žmonių nedorybe, suvedžiojančių paklydimo vyliumi“[7]).

Tai rodo, kad Kristus įsteigė Bažnyčią, tam tikrą organizuotą ir šventą lyg valstybę. Čia vieni moko, kiti mokosi; vieni valdo, kiti klauso ir t. t.

3) Bažnyčia yra autentiškai pareiškusi, kad Bažnyčios nariai Dievo teisėmis skirstomi į dvasiškius ir pasaulininkus. Pvz., Tridento susirinkimas anatematizuoja tuos, kurie sakytų, jog Bažnyčioje Dievo teisėmis nesą hierarchijos[8]), ir kan. 107 aiškiai pasakyta: „Ex divina institutione sunt in Ecclesia clerici a laicis distincti“.

Nors Dievo teisėmis Bažnyčios nariai skirstomi į dvasiškius ir pasaulinïnkus, bet ne visi dvasiškiai, ne visi jų šventimai tėra Dievo teisių (kan. 107). Apie tai žemiau.

4. Mažne visi kanonistai sako, jog vienuoliai iš dalies esą Dievo teisių ir iš dalies bažnytinių teisių kilmės. Pirmųjų — bent ta prasme, kad vienuolių apžadų objektai, būtent, klusnumas, skaistybė ir neturtas, yra Dievo teisių. Bet vien dėl to vargu galima vienuolius vadinti Dievo teisių kilmės.

---

7) Efez. 4. 11-14.
8) Sess. XXIII, *de ordine*, can. 6.

II SKYRIUS

DVASIŠKIAI

(kan. 108-117)

I. APIBRĖŽIMAS IR PADALINIMAS

1. Dvasiškis vadinasi tas asmuo, kuris bent tonsūra yra paskirtas šventoms pareigoms (divinis ministeriis) eiti arba stačiai turi bent tonsūrą (kan. 108, §1). Kiti šventimai tik, galima sakyti, sustiprina dvasiškio buitį.

Taigi, dvasiškis yra generinis bet kurių dvasiškių terminas. Į jį įskaitomi taip tonsūratas, taip kiti dvasiškiai, būtent, ostijaras, lektorius, ekzorcistas, akolitas, subdijakonas, dijakonas, kunigas, vyskupas, arkivyskupas, kardinolas, net savaime šv. tėvas ir t. t. Tai pasakytina taip šiaipjau gyvenime, taip paprastosiose ir baudžiamosiose bažnytinėse teisėse. Išimtis — jei kuriuose dalykuose yra kas kita įsakmiai ar įsaistytai pažymėta, k. a. kan. 2227, § 2 apie kardinolus ir vyskupus dėl kai kurių bausmių.

Gyvenime dvasiškis vadinasi tol, kol paskirtas yra šventoms pareigoms eiti. Todėl dvasiškiu niekas nevadina žemųjų šventimų dvasiškio, išstojusio iš to luomo, pvz., iš kunigų seminarijos. Tik ir šiuo atveju tebėra dvasiškio šventimai ir atgal sugrįžusio nebereikia iš naujo šventinti ar peršventinti.

Šiandieninė dvasiškio sąvoka skiriasi nuo prieškodeksinių teisių — teisių prieš Kodeksą I. C. Paskutiniosiose dvasiškiais platesne prasme buvo vadinami taip tonsūrą turį asmenys, taip bet kurie vienuoliai, net vienuolių naujokai, ir į dvasiškius griežtesne prasme nebuvo įskaitomi vyskupų, dignitorių, dignitoriams prilygstamų kanauninkų bei prelatų ir reguliarinių vienuolių.

2. Dvasiškiai skirstomi:

1) Šventimų atžvilgiu — t o n s ū r a t a s, ž e m ų j ų š v e n t i m ų ir a u k š t ų j ų š v e n t i m ų. Pirmasis vadinasi tas, kuris teturi tonsūrą. Antrieji — ostijaras, lektorius, ekzorcistas ir akolitas. Tretieji — subdijakonas, dijakonas, kunigas ir vyskupas, nors paskutinysis gali eiti skyrium, jį galima laikyti atskira kategorija (plg. kan. 949, 950).

2) Jurisdikcijos atžvilgiu — k u n i g a s (sąžinės srities), a b a t a s ir p r e l a t a s *nullius,* a p a š t a l i š k a s i s a d m i n i s t r a t o r i u s,

apaštališkasis vikaras ir prefektas, vyskupas, arkivyskupas, patrijarchas, kardinolas, šv. tėvas ir t. t.

3) Prelatai (kan. 110).

Prelatais griežtąja ir kanonine tikrąja prasme vadinami tie dvasiškiai, kurie turi paprastąją išorinės srities bažnytinę jurisdikciją. Tai rezidencinis vyskupas, vyskupas bendradarbis, vyskupas padėjėjas, apaštališkasis vikaras ir prefektas, apaštališkasis administratorius, abatas ir prelatas niullius, kapitulinis vikaras, generalinis, vikaras, aukštieji išimtųjų vienuolių kunigų vyresnieji ir t. t.

Kalbamieji prelatai skirstomi:

a) Aukštieji (maiores). Tai tie prelatai, kurie valdo vyskupijas ar apaštališkuosius vikarijatus bei prefektūras: rezidenciniai vyskupai, apaštališkieji administratoriai, apaštališkieji vikarai, apaštališkieji prefektai ir t. t.

b) Žemieji (inferiores, minores) — abatas ir prelatas *nullius*.

Prelatai platesne prasme vadinasi tie dvasiškiai, kuriems Apaštališkasis Sostas yra suteikęs prelato titulą honoris causa. Jie turi kai kurias privilegijas, įprastai gali dėvėti violetiniais drabužiais ir tituluojami *illustrissimus ac reverendissimus monsignore*, kai kurie net *excellentia reverendissima* ir t. t. Tai praelati domestici, praelati palatini, kongregacijų asesoriai ir sekretoriai, apaštališkieji protonotarai de numero participantium, protonotarai supranumerarii, protonotarai ad instar, protonotarai titulares seu honorarii[1]), praelati auditores S. R. Rotae, clerici Reverendae Camerae Apostolicae ir praelati votantium Signaturae Apostolicae[2]).

Prelatai plačiausia arba vulgarine prasme vadinasi kai kurių katedrų kapitulų dignitoriai. Pavyzdžiu gali eiti Lietuvos katedrų kapitulų prelatai.

II. HIERARCHIJA

1. Kan. 108, § 2: „Ne visi jie (dvasiškiai) yra vienodo laipsnio, bet tarp jų yra šventa hierarchija, kurioje jie yra subordinuoti kits kitam".

2. Hierarchija objektyvine prasme reiškia visą Bažnyčios valdžią (sacer principatus), suskirstytą įvairiais laipsniais daugeliui asmenų. Hierarchija subjektyvine prasme reiškia subjektus, sudėtį dvasiškių, kuriems Bažnyčios valdžia priklauso skirtingais ir subordinuotais laipsniais. Šia prasme hierarchija dažniausiai ir suprantama.

---

[1]) Tą titulą turi, be kitų, generaliniai ir kapituliniai vikarai.
[2]) Pius XI, const. apost. „Ad. incrementum decoris", 15 aug. 1934.

2. Hierarchija objektyvine prasme skirstoma į šventimus ir jurisdikcijos valdžią (potestas ordinis et iurisdictionis).

Šventimai arba šventimų valdžia vadinasi ta Bažnyčios valdžia, kurios objektas yra padarymas ir teikimas šventų antgamtinių dalykų (res sacras supernaturales conficiendi et administrandi). Tai sakramentai, sakramentalijos ir liturginės apeigos.

Šventimų galios tikslas yra stačiai rūpintis sielų išganymu — rūpintis žmogų padaryti gerą, šventą.

Šventimų galia skirstoma:

1) Sakramentinė ir liturginė. Pirmoji pirmiausia rūpinasi sielų išganymu ir tik antrojoje eilėje Dievo kultu. Pavyzdžiu gali eiti krikštas. Antroji principališkai rūpinasi Dievo kultu ir antrojoje eilėje sielų išganymu. Tai, pvz., mišios.

2) Griežtąja prasme — kuri yra susieta su tikrais šventimais, pvz., kunigo galia teikti paskutinio patepimo sakramentą, ir platesne prasme — kuri nėra susieta su tikrais šventimais, pvz., bet kurio žmogaus galia tikrai pakrikštyti ir pakrikštytųjų galia sueiti į moterystės sakramentą.

3) Visiška (completa) ir nevisiška (incompleta). Pirmąją turi vyskupai bent veiksmo tikrumo atžvilgiu, o antroji yra ta galia, kurią turi žemesni dvasiškiai, daugiau ar mažiau, pagal savo laipsnį.

Jurisdikcijos valdžia ar stačiai jurisdikcija vadinasi ta Bažnyčios valdžia, kuri stačiai veda į amžinąją laimę ir nestačiai taip pat žiūri sielų gerumo — leidžia įstatymus, davinėja įsakymus ir rūpinasi, kad žmonės, laikydamiesi tų įstatymų bei įsakymų, pasidarytų geri, šventi. Kitaip tariant, jurisdikcija yra galia valdyti ir mokyti žmones.

Jurisdikcija skirstoma:

1) Objekto atžvilgiu — valdomoji valdžia (reginem) ir magisterija. Tai dvi jurisdikcijos dalys arba rūšys. Pirmoji yra galia valdyti, o antroji — mokyti žmones. Atbulai, magisterija neina atskira valdžia, trečiąja Bažnyčios galia, lyg būtų trys atskiros Bažnyčios valdžios, būtent, šventimų, jurisdikcijos ir magisterijos. Pamatas yra tas, kad magisterija nėra tik doktrinalinis, bet yra taip pat autoritetyvinis dalykas ir jos įsakymų tikrai reikia laikytis. Be to, magisterijos valdžia gaunama, moderuojama ir nustojama tokiu pat būdu, kaip ir jurisdikcija, t. y. vad. kanonine misija, vyresniojo mandatu ar respektyviai atšaukimu. Galop, Kodeksas I. C. magisterijos niekur nelaiko atskira galia, bet kan. 108, § 3 ir 109 net aiškiai tesuponuoja dvi atskiras valdžias, t. y. šventimų ir jurisdikcijos (plg. kan. 196).

Valdymas ir magisterija tesiskiria labiausiai tuo, kad pirmasis įsako ką daryti ar ko nedaryti, o antroji — ką tikėti.

Abi tos jurisdikcijos galios turi bendro tai, kad žmogaus valiai tikrai ką įsako, kaip ką tik kalbėjau.

2) Formos atžvilgiu — įstatymo leidyba, teismas ir vykdomoji valdžia (potestas legislativa, iudicialis et exsecutiva).

Be to, vykdomoji valdžia dar skirstoma valdomoji, administratyvinė ir verčiamoji (potestas gubernativa, administrativa et coactiva). Pirmoji — galia valdyti ar tvarkyti asmenis tam tikrais įstatymais. Antroji — galia administruoti turtus tam tikrais įstatymais. Trečioji — galia versti neklaužadas siekti Bažnyčios tikslą ir reikale bausti[1]).

3) Titulo atžvilgiu ir t.t. — paprastoji (ordinaria), įgaliota (delegata), vikarinė (vicaria), išorinės srities, sąžinės srities ir t. t. (kan. 196, 197).

3. Hierarchija subjektyvine prasme taip pat skirstoma į šventimų ir jurisdikcijos. Pirmoji — tie asmenys, kurie turi įvairių laipsnių šventimų valdžią. Antrieji — kurie turi įvairių laipsnių jurisdikcijos valdžią. Abidvi turi laipsnius (kan. 108, § 3).

Vieni iš hierarchijos laipsnių yra Dievo, o kiti bažnytinių teisių.

Dievo teisių šventimų hierarchijos laipsniai yra šie: vyskupas, kunigas ir dijakonas. Kiti šventimų hierarchijos laipsniai tėra bažnytinių teisių. Tai subdijakonas, akolitas, ekzorcistas, lektorius, ostijaras ir tonsūratas.

Dievo teisių jurisdikcijos hierarchijos laipsniai yra du: vyriausias pontifikatas arba šv. tėvas ir subordinuotas episkopatas. Kiti jurisdikcijos hierarchijos laipsniai yra bažnytinių teisių.

Bažnytinių teisių jurisdikcijos hierarchijos laipsnius galima suskirstyti:

1) Individualiniai (singulariter participantes): apaštališkieji legatai ir delegatai, patrijarchai, primatai, arkivyskupai metropolitai, arkivyskupai, apaštališkieji vikarai ir prefektai, apaštališkieji administratoriai, abatai ir prelatai *nullius*, vyskupai bendradarbiai ir padėjėjai, klebonai, parapiniai vikarai ir kt. turį paprastąją ar įgaliotą valdžią.

2) Koleginiai (collegialiter participantes): visuotinis susirinkimas, kardinolų kolegija, Romos kongregacijos, tribunolai ir oficijos, plenariniai ir provinciniai susirinkimai, diecezinis sinodas, vyskupijos kūriją ir kt.

4. Hierarchijų laipsniai gaunami štai kaip (kan. 109):

1) Šventimų — įšventinant pačiu įvykiu, „ex opere operato".

2) Jurisdikcijos — vad. kanonine misija, arba teisėtu vyresniojo mandatu ar kanoniškai įgaliojant. Tai galima padaryti tarpiškai ir betarpiškai. Pirmasis atvejas — kai paskiriamos tos bažnytinės pareigos, su kuriomis

---

[1]) P. Malakauskis, Viešosios bažnytinės teisės, Kaunas 1931, 28 ir 45 — 59.

savaime yra susijusi kuri jurisdikcijos galia, arba paprastoji jurisdikcija. Pavyzdys — rezidencinio vyskupo valdžia. Antrasis atvejas — kai jurisdikcijos galia įgaliojama. Be to, šv. tėvas vyriausią pontifikatą gauna betarpiškai iš Dievo. Tai įvyksta tada, kai jis, teisėtai išrinktas, pareiškia sutikimą būti šv. tėvas.

Atbulai, niekam suteikti šventimų ir jurisdikcijos laipsnio negali nei žmonės, nei pasaulinė valdžia. Jie savaime net jokios intervencijos teisės neturi kalbamajame dalyke, pvz., negali rinkti, skirti, balsuoti ir pašalinti, nereikia jų sutikimo ir t. t. Tokių intervencijų teisę jiems tegali duoti pati Bažnyčia.

5. Šventimų galios veiksmų tikrumas nepriklauso nuo vyresniųjų — tuos veiksmus atlikti galima visados tikrai. Leistinumas — kitas dalykas. Be to, šventimų galia yra amžina, jos negalima nei atimti, nei susiaurinti, nei atsisakyti. Ji tebeturima, net sugrąžinus dvasiškį į pasaulinį luomą. Visa tai pasakytina apie Dievo ir bažnytinių teisių šventimų galią. Pirmųjų teisių dalykas yra toks savo prigimtimi, o antrųjų — pačios Bažnyčios padaras, imituojant Dievo teisių šventimų galią.

Jurisdikcijos valdžios veiksmų tikrumas ir leistinumas priklauso vyresniųjų. Tą galią galima susiaurinti ir net atimti, pvz., atšaukiant kanoninę misiją. Tos valdžios galima ir atsisakyti.

6. Šventimų ir jurisdikcijos hierarchijos yra tikrai ir reališkai atskiros, nes jiedvi atskirai ir nepriklausomai kyla ir egzistuoja, turi skirtingas savybes, turi atskirus artimuosius tikslus ir t. t. Iš antros pusės šventimų ir jurisdikcijos hierarchijos turi vieną kitą ir bendrą dalyką, tarp jų yra ryšių, sijų. Ir tai: 1) Bendrosiomis teisėmis tik dvasiškiai tegali gauti jurisdikciją. Atbulai, pasaulininkai tik tam tikru Apaštališkojo Sosto indultu tegali gauti jurisdikcijos galių. 2) Šventimų galia bent leistinumo atžvilgiu priklauso jurisdikcijos valdžios. 3) Konatūraliai ir įprastai abi kalbamosios valdžios duodamos drauge tiems patiems asmenims. Pavyzdžiai — šv. tėvas ir rezidenciniai vyskupai[2]). 4) Šventimų galia veda į amžinąją laimę labiau betarpiškai, nes teikia Dievo malonę, o jurisdikcija tai daro labiau tarpiškai, pvz., savo magisterija disponuodama tikram tikėjimui ar atleisdama ekskomuniką.

III. INKARDINACIJA IR EKSKARDINACIJA

1. Kan. 111, § 1: „Kiekvienas dvasiškis turi priklausyti kuriai nors vyskupijai ar vienuolijai ir todėl niekados tenebūna dvasiškių klajūnų". Tuo įsakoma vad. inkardinacija.

---

[2]) Tituliniai vyskupai teturi šventimų valdžią.

Inkardinacija yra tam tikras ir juridinis dvasiškio priklausymas ar priskyrimas prie kurios vyskupijos ar vienuolijos.

Pasakyta t a m t i k r a s — pasaulininkai taip pat priklauso kuriai nors vyskupijai ir vienuoliai vienuolijai; bet dvasiškiai patys dar labiau, tampriau ir glaudžiau priklauso vyskupijai ar vienuolijai, daugiau ir labiau priklauso vyskupo ar vienuolių vyresniųjų ir negali laisvai pamesti vyskupijos ar vienuolijos.

Dvasiškiai inkardinuojami yra šiuo būdu:

1) Pirmiausia pačiu įvykiu inkardinuojama, suteikiant tonsūrą. Inkardinuojama į tą vyskupiją, kurios tarnybai paskirtas dvasiškis (kan. 111, § 2).

2) Inkardinuoti galima stačiai ir formališkai. Tai daroma raštu, kuriuo vietinis ordinaras inkardinuotojas absoliučiai ir amžinai priima kitos vyskupijos dvasišką į savo vyskupiją (kan. 112).

3) Pačiu įvykiu inkardinuojamas dvasiškis, kuris paskiriamas į rezidencinę beneficiją svetimoje vyskupijoje, su tuo raštiškai sutikus ar raštu leidus amžinai išsikelti iš vyskupijos savam ordinarui (kan. 114). Nesvarbu, ar beneficija yra pašalinama ar nepašalinama, nes kan. 114 be restrikcijos kalbama[1]).

4) Pačiu įvykiu inkardinuojamas dvasiškis vienuolis, kuris per profesiją buvo nustojęs savo vyskupijos ir išstojo iš vienuolijos, ir kurį bet kuris rezidencinis vyskupas priėmė į savo vyskupiją. Nesvarbu, ar stačiai arba iš karto ar nestačiai priimta. Paskutiniuoju atveju pirma priimama trejus metus tirti. Šiam terminui praslinkus, priėmimą galima pratęsti dar trejus metus. Jei šiam metui praslinkus, rezidencinis vyskupas neatsisako laikyti dvasiškio eksvienuolio, tai dvasiškis savaime inkardinuojamas į vyskupiją (kan. 641, § 2).

Dvasiškiai tam tikru būdu teatpalaiduojami nuo vyskupijos. Tai vadinasi ekskardinacija.

Ekskardinuojama:

1) Paprasčiausias ekskardinacijos būdas — formalus raštas, kuriuo vietinis ordinaras dvasišką absoliučiai ir amžinai paleidžia iš vyskupijos.

2) Pačiu įvykiu ekskardinuojamas dvasiškis, gavęs rezidencinę beneficiją svetimoje vyskupijoje, kaip aukščiau, ar padaręs paprastuosius ar iškilminguosius amžinus vienuolių apžadus kan. 585.

3) Ekskardinacija galutinai teįvyksta tada, kai kur kitur inkardinuojama.

---

[1]) I. C h e l o d i, Ius de personis, Tridenti 1922, n. 107 išn. 3; B. O j e t t i, Commentarium in Codicem Iuris Canonici, II 36; I. C r e u s e n, De excardinatione et incardinatione implicita: „Jus Pontificium", 1 - 2 (1935) 39 - 40; E. S u a r é z, De incardinatione ratione beneficii: „Angelicum", (1936) 192.

Inkardinacija įsakyta dvasiškių drausmei išlaikyti ir moralinei ir materijalinei buičiai apsaugoti.

2. Inkardinacija skirstoma:

1) P a p r a s t o j i (ordinaria seu originaria) — kuri kyla iš tonsūros.

2) F o r m a l i n ė — rašytinė.

3) Į s a i s t y t a (implicita, tacita) ar įvykio (ipso facto)[2]). Ji yra tada, kai inkardinuojama ne stačiai ar formališkai raštu, bet kuriuo kitu pozityviniu ar negatyviniu veiksmu, kuriame teisėmis glūdi inkardinavimas. Tai aukščiau kalbėtasis rezidencinės beneficijos paskyrimas ir iš vienuolijos išstojusio dvasiškio priėmimas stačiai ar po dviejų trimečių tyrimo.

Ekskardinacija skirstoma:

1) F o r m a l i n ė — rašytinė.

2) Į s a i s t y t a ar įvykio — kuri įvyksta, paskiriant rezidencinę beneficiją ar padarant paprastuosius ar iškilminguosius amžinus vienuolių apžadus.

3. Senų senovėje dvasiškiai buvo šventinami atskiroms bažnyčioms. Tos bažnyčios negalėjo pamesti. Tai pirmykštė inkardinacija. Neinkardinuoti dvasiškiai vadinosi klajūnai (vagi, acephali, absoluti). Jiems buvo draudžiama laikyti pamaldas (sacra facere). Chalcedo sus. (451) kan. 6 uždraudė absoliutinius šventimus ir kiekvienas dvasiškis turėjo būti priskirtas kuriai bažnyčiai ar vienuolynui. Tik buvo galima raštiškai leisti persikelti į kitą vyskupiją[3]). Tridento sus. iš naujo uždraudė absoliučiai šventinti ir įsakė šventinti tik bažnyčioms ar „pro loco pio"[4]). S. C. Concilii, decr. „A primis", 20 iul. 1898, ekskardinuoti ir inkardinuoti įsakė vyskupo raštu, kas buvo jau įprasta daryti.

4. Ekskardinuoti ir inkardinuoti tegali rezidenciniai vyskupai, savaime nuolatiniai apaštališkieji administratoriai (plg. kan. 314, 315, § 1), savaime apaštališkasis vikaras ir prefektas (plg. kan. 294, § 1), ir abatas ir prelatas *nullius* (plg. kan. 323, § 1). Atbulai, ekskardinuoti ir inkardinuoti negali generalinis vikaras be specijalinio mandato. Be to, kapitulinis vikaras ekskardinuoti ir inkardinuoti tegali po metų, užvakavus vyskupo vietai, ir tai, sutikus katedros kapitulai (kan. 113). Tas pat pasakytina apie laikinį apaštališkąjį administratorių (plg. kan. 315, §2, nr. 1). Tik jei vyskupo vieta yra netuščia, tai, mano galva, metų terminas eina nuo administratoriaus paskyrimo.

---

[2]) Šią inkardinaciją kai kurie vadina virtualine, pvz.: T h. M a r o t o, Institutiones iuris canonici, Matriti 1919, I n. 194; G. C o c c h i, Commentarium in Condicem iuris Canonici, II[4] n. 24.

[3]) C. 1, C. XIX, q. 2; c. 1, C. XXI, q. 2.

[4]) Sess. XXIII, *de ref.*, c. 16.

5. Ekskardinacijos tikrumui reikia štai ko:

1) Turi būti inkardinuojama į kitą vyskupiją ar padaryti amžinieji vienuolių apžadai. Kitaip dvasiškis taptų klajūnu. O tai absoliučiai draudžiama. Draudžiama net trumpiausią metą (kan. 116).

2) Formalinės ekskardinacijos atveju ekskardinuotina raštu. Tuo raštu dvasiškis absoliučiai ir amžinai paleidžiamas iš vyskupijos. A b s o l i u č i a i — be jokių įsakmių ar įsaistytų sąlygų, pvz., eiti kurias nors pareigas pirmesnėje vyskupijoje. A m ž i n a i — neterminuotai. Bet ekskardinacijos rašte nebūtinai reikia pažymėti inkardinuojamosios vyskupijos. Raštą turi pasirašyti pats ekskardinuotojas (kan. 112).

Ekskardinacijos leistinumui reikia:

1) Turi būti teisinga priežastis (kan. 116). Ja gali eiti inkardinuojamosios vyskupijos reikalas ar nauda, dvasiškio sveikata, nustojimas gero vardo savo vyskupijoje ir kt.

2) Pridėtinas ordinaro ekskardinuotojo liudijimas apie dvasiškio elgimąsi.

6. Inkardinacijos tikrumui reikalaujama:

1) Paprastajai inkardinacijai reikia teisėtai suteikti tonsūrą. Tai savaime aišku.

2) Formalinei inkardinacijai reikia, kad pirma būtų teisėtai ir raštu ekskardinuota, ir pati inkardinacija padaryta raštu. Paskutiniajame pažymėtina, kad dvasiškis absoliučiai ir amžinai inkardinuojamas į kurią vyskupiją. Inkardinacijos raštą turi pasirašyti ordinaras inkardinuotojas (kan. 112).

3) Įsaistytai inkardinacijai reikia, kad dvasiškis būtų teisėtai paskirtas į rezidencinę beneficiją ar iš vienuolijos išstojęs amžinųjų apžadų vienuolis stačiai ar nestačiai teisėtai priimtas rezidencinio vyskupo į vyskupiją, kaip aukščiau kalbėjau (kan. 114, 641, § 2).

Formalinės inkardinacijos leistinumui reikalaujama:

1) Turi būti teisėta priežastis. Ja eina vyskupijos reikalas ar nauda (kan. 117, nr. 1).

2) Turi būti išlaikytas bažnytinių teisių įsakymas dėl kanoninio šventimų titulo, apie ką kalbama kan. 979 (kan. 117, nr. 1).

3) Inkardinuotojas turi gauti ekskardinacijos raštą (kan. 117, nr. 2). Atbulai, neužtenka žodinio ordinaro pareiškimo. Juo labiau neužtenka spėjamos ekskardinacijos, būtent, kai savas ordinaras nieko nesako prieš inkardinaciją.

4) Gautinas ekskardinuotojo kūrijos (reikale slapta) tinkamas liudijimas apie dvasiškio gimimą, gyvenimą, elgimąsi ir studijas. Tai labiausiai pasakytina, kai inkardinuojamasis dvasiškis yra skirtingos kalbos ir tautybės. Vietinis ordinaras turi sąžiningai žiūrėti, kad šis liudijimas būtų teisingas (kan. 117, nr. 2).

5) Dvasiškis turi ordinarui inkardinuotojui ar jo įgaliotiniui prisiekti, kad esąs nusistatęs amžinai pasilikti vyskupijoje (kan. 117, nr. 3). Bet tai tėra aktualinės intencijos pareiškimas. Atbulai, tai nėra pažadamoji priesaika. Todėl absoliučiai neišsižadama kitos ekskardinacijos. Priesaika pažymėtina kūrijos archyve.

6) Apie inkardinaciją vietinis ordinaras turi ko greičiausiai pranešti pirmesniam ordinarui (kan. 116). K o g r e i č i a u s i a i — per 2-3 dienas. Taip suprantamas toks bažnytinių teisių įsakymas.

Įvykio inkardinacijai neįsakyta jokių formalybių. Tik patartina ją pažymėti kūrijos aktuose bet kuriems nesusipratimams išvengti.

7. Ekskardinuoti ar inkardinuoti negalima, nesutinkant pačiam dvasiškiui. Pamatas — dvasiškis turi vad. ius quaesitum būti ir dirbti savo vyskupijoje. Net padalinus vyskupiją, be Apaštališkojo Sosto indulto negalima priskirti naujai vyskupijai bet kurių dvasiškių. Tuo atveju naujai vyskupijai įprastai priskiriami tie dvasiškiai, kurie padalinimo metu ėjo joje bažnytines pareigas.

Dėl ekskardinacijos ir inkardinacijos galima kreiptis į S. C. Concilii.

8. Ekskardinuotas dvasiškis nustoja pirmesnės savo vyskupijos ir pirmesnio savo ordinaro. Pirmesnis savas ordinaras nustoja bet kurių teisių į dvasiškį ir, be kitko, nebegali reikalauti grįžti. Inkardinacijos ordinaras tampa savu ordinaru, įgyja visas vietinio ordinaro teises į dvasiškį, nebegali išmesti dvasiškio iš savo vyskupijos ir t. t. Tik jis gali dvasiškį iš naujo ekskardinuoti paprasta tvarka.

9. Konsistorinė Kongregacija dekr. „Magni semper", 1918 m. gruod. mėn. 30 dien., yra išleidusi tam tikras taisykles, kurių turi laikytis kunigai, vykdami iš Europos į Ameriką, Filipinų salas ir t. t.

Ir tai:

1) Jei į kalbamuosius kraštus vykstama amžinai ar neribotą metą ar ilgiau už šešis mėnesius, tai reikia štai ko:

a) Išleisti tegali vyskupas. Atbulai, to padaryti negali generalinis ir kapitulinis vikaras.

b) Išleisti tegalima pasaulinius savus kunigus (sacerdotes cleri saecularis ex canonico titulo proprios).

c) Kunigas turi būti jau tarnavęs bent keletą metų išleidžiamojoje vyskupijoje.

d) Išleidžiamasis kunigas turi būti doras ir pakankamai mokytas.

e) Turi būti teisinga priežastis.

f) Reikia gauti savo vyskupo leidimą ir vad. „litteras discessoriales". Tai vyskupas tegali duoti, pirma stačiai kreipęsis į vyskupą *ad quem* ir gavęs jo sutikimą priimti ir t. t.

g) Vyskupas *ad quem* kalbamąjį kunigą tegali priimti dėl teisingos ir protingos priežasties.

2) Jei į kalbamuosius kraštus vykstama ne ilgiau už šešis mėnesius, tai reikia šių dalykų:

a) Turi būti teisinga ir padori priežastis.

b) Reikia gauti savo ordinaro „litteras discessoriales".

c) Reikia gauti Šv. Sosto pritarimą, sutikimą (beneplacitum), kurį duoda Konsistorinė Kongregacija ar Apaštališkojo Sosto legatas (nuncijus, internuncijus ar apaštališkasis delegatas). Išimtis — jei būtų skubota kuri priežastis tuoj vykti. Tada pats dalykas pažymėtinas „in litteris discessorialibus".

d) Reikia pakankamai turėti pinigų nuvykti ir sugrįžti.

Atbulai, nereikia vietinio ordinaro *ad quem* sutikimo.

Kalbamąsias „litteras discessoriales" duoti gali vietinis ordinaras.

Kalbamojo Konsistorinės Kongregacijos dekreto turi laikytis šie kunigai:

1) Kurie vyksta iš Europos į Ameriką ar Filipinų salas.

2) Kurie eina pareigas ūkininkams ar kitiems darbininkams, emigruojantiems ar jau išemigravusiems iš savo krašto kur kitur, neišskiriant nė Europos.

Atbulai, kalbamasis dekretas nesaisto tų vienuolių, kurie, leidžiami savo vyresniųjų, vyksta į savo namus Amerikoje.

Kas, nesilaikydamas kalbamųjų įstatymų, lengvavaikiškai ir arogantiškai išemigruotų, tas nusikalstų. Už šį nusikaltimą bausmės yra: „Kunigai, kurie, nesilaikydami tų įstatymų, lengvavaikiškai ir arogantiškai išemigruotų, tebūna pačiu įvykiu suspenduoti a divinis; jei jie vis dėlto drįstų eiti šventas pareigas, tai teįkrinta į ireguliaritatę; tas bausmes atleisti tegali ši Šv. Kongregacija (Konsistorinė)" — S. C. Consist., decr. „Magis semper", 30 dec. 1918.

III SKYRIUS

DVASIŠKIŲ TEISĖS IR PRIVILEGIJOS

(kan. 118-123)

I. DVASIŠKIŲ TEISĖS

1. Dvasiškių teisės čia suprantamos moralinės galios arba subjektyvinės teisės, kurios bendrai priklauso visiems dvasiškiams ir yra susijusios su jų luomu.

Dvasiškių privilegijos vadinasi tam tikros malonės, duotos dvasiškiams visuotinėmis teisėmis. Tai privilegijos plačiąja prasme.

Dvasiškių privilegijas savaime galima taip pat vadinti teisėmis, nes jos leidžia ką nors daryti ar draudžia ko nedaryti. Bet kadangi privilegijos yra daugiau malonės, negu teisės, tai iš tiesų tevadinamos savo vardu — privilegijomis arba bent atskiromis teisėmis.

Be to, dvasiškių teises taip pat galima vadinti privilegijomis, nes jos duoda malones. Bet kalbamoji malonė nėra atskira. Todėl tai nėra privilegija tikrąja prasme.

2. Tik dvasiškiai gali gauti šventimų valdžią (kan. 118).

Kiekvieni šventimai duoda tam tikrą šventimų valdžią. Tai savaime gaunama. Tik tonsūra iš tiesų neduoda jokios šventimų galios. Ji teduoda galėjimą (capacitatem) arba „dispositionem proximam" kitiems šventimams ir jų galioms gauti, ir patį dvasiškį inkardinuoja į kurią vyskupiją.

Šventimų valdžiai tikrai eiti nereikia kanoninės misijos. Paskutiniosios tereikia veiksmo leistinumui. Bet tai visa tepasakytina apie tas šventimų galias arba tuos šventimų veiksmus, kurie priklauso vien šventimų. Atbulai, tiems veiksmams, kurie priklauso šventimų ir jurisdikcijos drauge, kanoninės misijos reikia veiksmo tikrumui, pvz., klausyti išpažinties ir konsekruoti bažnyčią, nes čia įeina jurisdikcija, o jai reikia kanoninės misijos.

Atbulai, pasaulininkai neturi jokios šventimų valdžios. Jie tik gali štai ką:

1) Gali gauti šventimus ir tada tarpiškai gauna taip pat tam tikrą šventimų galią. Tai „dispositio remota".

2) Yra savo moterystės sakramento teikėjai. Bet tai daro ne šventimų valdžia. Tos galios čia net nereikia.

3) Gali visados tikrai ir reikale leistinai krikštyti. Tai taip pat daroma ne šventimų valdžia. Šventimų galia tekrikštija aukštųjų šventimų dvasiškiai, būtent, dijakonai, kunigai ir t. t.

4) Bažnyčia pasaulininkams leidžia eiti daug žemųjų šventimų galios funkcijų ar tai bent toleruoja. Tai Bažnyčios tam tikras leidimas. Tai daryti Bažnyčia gali, nes žemieji šventimai yra vien Jos padaras.

3. Tik dvasiškiai gali gauti bažnytinę jurisdikciją (kan 118).

Vieni šventimai vis dėlto neduoda jokios jurisdikcijos.

Kas turi tonsūrą ar kitus šventimus, tas tik gali gauti bažnytinę jurisdikciją arba tarpiškai gauna juridinį galėjimą jai gauti (iuridicam capacitatem).

Pasaulininkai paprastosiomis teisėmis negali gauti bažnytinės jurisdikcijos. Pamatas — Bažnyčia Dievo teisėmis yra suskirstyta į dvasiškius ir pasaulininkus. Paskutinieji yra klausančioji Bažnyčia.

Pasaulininkams tegalima duoti bažnytinę jurisdikciją nepaprastosiomis teisėmis, išimties keliu. Tai daryti nedraudžiama Dievo teisėmis. Todėl šv. tėvas seniau retkarčiais dispensos keliu duodavo pasaulininkams kai kuriuos bažnytinės jurisdikcijos dalykus. Šiandien tai daryti taip pat galima dėl tam tikrų priežasčių. Tik iš tiesų nebedaroma.

Moterys visai negali gauti bažnytinės jurisdikcijos. Tik ginčijamasi, ar tai draudžiama Dievo ar tik bažnytinėmis teisėmis. Tik senovėje moterys kartais tam tikru būdu, sakykime, dispensos keliu ar kaip kitaip išsireikšime, vis dėlto gaudavo bažnytinę jurisdikciją plačiąja prasme ir privilegijas, pvz., bausti, skirti beneficijas, aprobuoti nuodėmklausius ir t t. Tokias galias yra turėjusios kai kurios vienuolių vyresniosios savo valdinių vienuolių ir šiaipjau žmonių ir net kunigų atžvilgiu. Tik moterims niekados neduota bažnytinių įstatymų leidybos, neleista sakyti pamokslų, laiminti ir t. t. Šiandien moterys iš tiesų nebegauna jokios bažnytinės jurisdikcijos nė dispensos keliu ir t. t.

4. Tik dvasiškiai gali gauti bažnytines beneficijas ir pensijas (kan. 118). Pamatas — bažnytinės beneficijos ir pensijos yra susijusios su šventomis pareigomis. O paskutiniosios reikalauja šventimų galios. Kalbamoji teisė dvasiškiams priklauso paprastosiomis teisėmis.

Pasaulininkams bažnytinę beneficiją ir pensiją tegali duoti šv. tėvas nepaprastos privilegijos keliu. Taip iš tiesų yra buvę senovėje. Tai viena. Antra, galima mokėti pensiją už bažnytines nešventas pareigas, pvz., vargonininko, zakristijono, bažnyčios sargo ir t. t. Bet tai nėra bažnytinė pensija tikrąja prasme.

5. Dvasiškių garbės teisės yra šios:

1) T a m t i k r a p a g a r b a. Juo kas turi didesnę jurisdikciją ir yra aukštesnių šventimų, juo labiau yra gerbtinas.

Dvasiškius gerbti turi visi pasaulininkai. Be to, patys dvasiškiai turi gerbti kits kitą, labiausiai vyresniuosius.

2) Precedencijos teisė. Ta teise dvasiškiams priklauso pirmesnė vieta prieš pasaulininkus. Tik tai visai tepasakytina bažnytinėje srityje, pvz., bažnytinėje procesijoje, bažnytiniuose susirinkimuose ir t. t. Pagal etiketą dvasiškiams pirmenybė priklauso net pasauliniuose dalykuose. Tik valstybės valdovams, pvz., karaliui ir prezidentui, įprasta užleisti pirmesnę vietą. Taip daro net vyskupai. Tik reikia atsiminti Tridento susirinkimo rimtą įspėjimą, kad vyskupai pažeminančiai netūpčiotų prieš valstybės ministrus, kunigaikščius, baronus ir kt.[1])

3) Garbingesnės vietos bažnyčioje teisė. Tai presbiterija. Ji nuo senų senovės rezervuota dvasiškiams. Jos savaime negalima užleisti net globėjams ir valdininkams ir t. t. Išimtys — priešingas įprotis ir reikalingi pamaldų tarnautojai. Pirmosios išimties pavyzdys — Lietuvoje presbiterijoje leidžiama būti aukštiems asmenims ir t. t.

4) Garbės titulai. Kunigas vadinasi reverendus, vyskupas — ekscelencija, kardinolas — eminencija, šv. tėvas — šventenybė ir t. t.

5) Teisė reikalauti kanoniškai klausyti. Vadinasi, dvasiškių turi klausyti pasaulininkai ir patys dvasiškiai savo vyresniųjų. Tai labiausiai pasakytina apie tuos dvasiškius, kurie turi bažnytinę jurisdikciją. Tik, žinoma, reikia žiūrėti, ar klausytinasis dvasiškis ką tikrai ir teisėtai įsako. Teisėtai turi būti įsakoma asmens ir objekto atžvilgiais, t. y. įsakytojas turi galėti tam asmeniui įsakyti, turi galėti tai įsakyti ir turi galėti taip įsakyti.

6) Teisė dėvėti dvasiškių drabužiais. Taip, dvasiškiai gali ir, sakysime stačiai, turi dėvėti tam tikrais drabužiais ir t. t. Tais drabužiais negali dėvėti pasaulininkai. Išimtis — tai kartais leidžiama daryti per šventas pamaldas. Tik gal to nepriderėtų daryti.

7) Teisme galima prisiekti, padėjus ranką ant krūtinės (kan. 1622, § 1). Kiti, tai darydami, turi palytėti evangeliją. Neteisme ir dvasiškiai siekia, palytėdami evangeliją.

II. DVASIŠKIŲ PRIVILEGIJOS

1. Dvasiškiai turi šias privilegijas: teismo, kanono, „exemptionis", „competentiae" ir kt.

---

[1]) Sess. XXV, *de ref.*, c. 17.

Dvasiškių privilegijas turi:

1) Bet kurie dvasiškiai, net tonsūratas ir nubausti kuria nors bažnytine cenzūra bei deponuoti.

2) Vienuoliai vyrai ir moterys ir jų naujokai bei broliukai (kan. 614).

2. Teismo privilegija dvasiškiams ir tiems, kurie juos prilygsta dvasiškių privilegijų atžvilgiu, tegalima iškelti bet kurį civilinį ir kriminalinį ieškinį dėl dvasinių ir net pasaulinių dalykų dvasiniame tribunole. Atbulai, to negalima daryti pasauliniame teisme. Išimtis — jei gautas bažnytinės valdžios reikiamas leidimas ar kuriame krašte nedraudžiama bažnytinėmis teisėmis.

Apie teismo privilegiją kan. 120 parašyta: „§ 1. Visose taip civilinėse, taip kriminalinėse bylose dvasiškiui iškelti ieškinį tegalima pas bažnytinį teisėją, nebent kuriuose kraštuose kitaip būtų sutvarkytas dalykas. — § 2. Kardinolams, Apaštališkojo Sosto legatams, vyskupams, net tituliniams, abatams ar prelatams *nullius*, aukščiausiems šv. tėvo teisių vienuolių vyresniesiems, aukštesniesiems Romos Kūrijos tarnautojams dėl jų pareigų dalykų iškelti ieškinio negalima be Apaštališkojo Sosto leidimo; kitiems teismo privilegiją turintiems — be leidimo tos vietos ordinaro, kame keliama byla; o ordinaras teneatsisako leisti, labiausiai tada, kai ieškovas yra pasaulininkas, be teisingos ir didelės priežasties, dar labiau tada, kai pirmiau niekais nuėjo jo stengimasis sutaikinti šalis. — § 3. Jei be leidimo šaukiama tieson, tai reikale didesnei negerovei išvengti galima eiti į teismą. Tik tai pirma reikia pranešti vyresniajam, kurio leidimą reikėjo gauti".

Juridinis teismo privilegijos pamatas yra šis: Bažnyčia, tobula, nepriklausoma valstybės ir tam tikru atžvilgiu už valstybę net vyresnė draugija, turi savo tribunolą, gali teisti ir įsakyti dvasiškiams ar su dvasiškiais bylinėtis bažnytiniame teisme. Tai ir padaryta — nepritinka, kad dvasiškiai būtų tampomi po pasaulinius teismus ir pasaulininkų teisiami. Gal pasaulininkams patiems labiau tiktų būti teisiamiems dvasiškių. Be to, dvasiškiai yra paskirti Dievo kultui ir stačiai pašvęsti, t. y. tam tikru atžvilgiu yra šventi — šventi asmenys. O šventus dalykus tvarkyti pridera Bažnyčiai.

Teismo privilegija jau žinoma romėnų teisėse. Todėl imp. Domitianus pasmerkti vestalę Kornelią dedasi turįs teisę ne kaipo imperatorius, bet kaipo „pontifex". Konstantinas D. leido vyskupams spręsti bylas, reikalaujant bent vienai šaliai. Bažnyčia, tuo dalyku pasiremdama, įsakė dvasiškiams bylinėtis su kits kitu pas vyskupus[2]). Be to, teismo privilegiją įsakmiai pripažino Honorius (412), „leges Placidiae" (426) ir labiausiai Iustinianus (530). Paskutinysis net pasauliniukams įsakė traukti tieson

---

[2]) Pvz.: syn. Hippon. (393), c. 9; syn. Cathag. XI (407), c. 10.

dvasiškius tik pas vyskupus. Tik apeliuoti buvo galima į pasaulinį teismą[3]).

Kitose valstybėse Bažnyčia taip pat drausdavo dvasiškiams bylinėtis su kits kitu pasauliniuose teismuose ir pasaulininkams šaukti dvasiškį į pasaulinį teismą[4]). Tik čia ne visų kraštų įstatymai tepripažino teismo privilegiją.

IX amž. bet kurie teismo privilegijos apribojimai išnyko. Tai įvyko dėl įvairių priežasčių. Svarbiausia jų buvo ta, kad vyskupai tapo valstybių didžiavaldomis.

Dekretalių teisių eroje visur žydėjo teismo privilegija, t. y. ją visi pripažino.

Viduriniais amžiais pasaulinių valdovų imta kėsintis ant teismo privilegijos. Šiandien pati Bažnyčia daug vietų gavo įsakmiai atsisakyti kalbamojo dalyko — prisitaikė prie laiko aplinkybių.

Teismo privilegijos objektai yra dvasiniai, su dvasiniais susiję pasauliniai, šiaipjau pasauliniai, civiliniai ir kriminaliniai bet kurie dvasiškių dalykai.

Be to, teismo privilegija tedraudžia šaukti tieson į pasaulinį teismą dvasiškį kaltininku arba atsakovu. Atbulai, į teismo privilegiją neįeina dvasiškio šaukimas į pasaulinį teismą liudytoju ar ekspertu.

Toliau, į pasaulinį teismą šaukti tieson tedraudžiama dvasiškį patį arba savo vardu. Atbulai, jį galima šaukti kitų vardu, pvz., kaipo pasaulininkų prokūratorių, globėją, administratorių ir t. t. Tik ir čia išskiriamas atvejas, kai dvasiškis šaukiamas nusikaltėliu dėl savo nusikaltimų. Tada teismo privilegija iš naujo išeina į sceną.

Galop, dvasiškis gali kelti ieškinį pasaulininkui dėl pasaulinių dalykų pasauliniame teisme. Tame teisme ir atsakovas gali kelti priešingą civilinį ieškinį dvasiškiui. Tik priešingą kriminalinį ieškinį kelti vis dėlto, apskritai, draudžiama.

Teismo privilegija savaime visur turi galią. Išimtis — jei ji atšaukta bažnytinėmis dalinėmis teisėmis, atsieit, konkordatu ar kanoniškai teisėtu įpročiu.

Lietuvos konkordatas, str. XX:

---

[3]) L. 29, C. 1, 4; Nov. 79, 83, 123.

[4]) Pvz.: syn. Aurel. III (538), c. 20, 32; syn. Lugdun. II (567), c. 1.

Si des ecclésiastiques ou religieux sont accusés près des Tribunaux laïques de srimes prévus par les lois pénales de la République, ces Tribunaux informeront immédiatement l'Ordinaire compétent de chaque affaire de ce genre et lui transmettront, le cas échéant, l'acte d'accusation et l'arrêt judiciaire avec ses considérants. L'Ordinaire, ou son délégué, auront le droit, après conclusion de la procédure judiciaire, de prendre connaissance des dossiers relatifs. Dans le cas d'arrestation ou d'emprisonnement des personnes susmentionnées, les autorités civiles procéderont avec les égards dus à leur état et a leur rang hiérarchique.

Jei šiaip dvasiškiai ar vienuoliai būtų apskųsti kuriame Valstybės teisme už nusikaltimus, numatytus baudžiamųjų Respublikos įstatymų, tai teismas tuojau turi pranešti atatinkamam Vyskupui apie kiekvieną tokią bylą ir prireikus jam pasiųsti kaltinamąjį aktą ir teismo nutarimą su motyvais. Vyskupas, arba jo atstovas, turės teisės, teismo procedūrai pasibaigus, susipažinti su visa bylos medžiaga. Suimdama arba dėdama kalėjiman viršum minėtuosius asmenis, civilinė valdžia elgsis atsižvelgdama į jų luomą ir hierarchinį laipsnį.

Šis str. XX įsaistytai atšaukia Lietuvoje dvasiškių ir vienuolių teismo privilegiją kriminalinėse valstybės bylose — dvasiškius ir vienuolius galima skųsti valstybės teismui už valstybinius nusikaltimus. Įsaistytai — tekalbama, kad valstybės teismas turįs pranešti valstybės baudžiamaisiais įstatymais kaltinamąjį dvasiškį ir t. t. Atbulai, tebeturi galią bažnytinių nusikaltimų ir civilinių ieškinių teismo privilegija kan. 120 ir 2341.

Valstybės teismas praneša kaltinamąjį dvasiškį vietiniam ordinarui, o vienuolį — aukštesniajam jo vyresniajam ir t. t., nes paskutiniesiems svarbu žinoti tokius nusikaltėlius, gali reikėti juos užsistoti ar dar skaudžiau nubausti ir t. t.

Pasaulinis teismas prašomas turi nusiųsti vietiniam ordinarui ir respektyviai aukštesniajam vienuolių vyresniajam kaltinamąjį aktą, motyvuotą sprendimą ir po teismo visą bylą. Neprašomas gali nesiųsti.

Kas sulaužytų teismo privilegiją, tas nusikalstų kan. 2341.

Telšių diecezinis sinodas (1935), str. 16: „Imo clericus nec laicum, Nobis insciis, apud tribunal civile conveniat; si ipse clericus e contra conveniatur, ratione necessitatis comparere potest, certiore tamem facto Ordinariatu Nostro (c. 120, § 3)".

Lietuvos įstatymais į civilinių bylų teismo privilegiją teįeina: dvasiškių drausmės ir priedermių, dvasiškių tarpusavyje judinamųjų ir nejudinamųjų bažnytinių turtų, dvasiškių ginčo dėl bažnyčios gaunamo pelno ir vienuolių apžadų bylos[5]).

---

[5]) Svetimųjų tikybų įst. str. 64-67, 553, 760.

3. Kanono privilegija negalima reališkai įžeisti dvasiškių ir tų, kurie turi jų privilegijas, nes kan. 119 pasakyta: „Visi tikintieji turi gerbti dvasiškius pagal jų laipsnį ir pareigas, ir susiteptų šventvagystės nusikaltimu tie, kurie reališkai įžeitų dvasiškius".

Reališkai įžeisti reiškia fiziškai įžeisti žmogų.

Reališkai įžeisti galima betarpiškai ar tarpiškai. Pirmasis būdas yra tada, kai paliečiamas pats kūnas. Antrasis — kai paliečiama laisvė, garbė ir dignitatė.

Dvasiškio kūno įžeidimas yra, pvz., nužudymas (nunuodijimas ir t. t.), sužeidimas, mušimas, uždaužimas, išmetimas iš vežimo, išmetimas iš namų ir pastumimas dvasiškio.

Dvasiškio laisvės įžeidimas yra, pvz., dvasiškio pasodinimas į kalėjimą ir uždarymas tokioje vietoje, iš kurios negalima ar sunkiai ar netinkamu būdu tegalima išeiti. Net namų areštas — įžeidimas laisvės.

Įžeidimas dvasiškio garbės ar dignitatės yra, pvz., sulaikymas arklių ar vežimo, kuriame dvasiškis važiuoja; kapeliušo numetimas nuo galvos, lazdos ištraukimas ar išmetimas iš rankų, išvilkimas drabužių, drabužių sudraskymas ar sugadinimas ant kūno; puolimas ant namų, kai dvasiškis yra namie, spjovimas ir žemių metimas ar smėlių bėrimas ant dvasiškio. Atbulai, nerealinis įžeidimas — užgrobimas ar pavogimas dvasiškio turtų, išniekinimas dvasiškio paveikslo ar statulos, dvasiškio drabužių sudraskymas ne ant kūno ir paprastas sugriovimas namų, nes tie dalykai labai neliečia dvasiškio asmens.

Kanono privilegijos pamatas yra tas, kad bloga reališkai įžeisti net šiaipjau žmogų. Juo blogiau įžeisti tą, kurs yra pašvęstas ar paskirtas Dievo kultui — dvasiškį.

Pirmaisiais krikščionių amžiais nebuvo tokių bažnytinių įstatymų, kurie saugotų dvasiškius nuo realinio įžeidimo. Bet jų nė reikėte nereikėjo, nes, verdant krikščionių tikėjimui, dvasiškiai visai retai tebūdavo reališkai įžeidinėjami. Be to, bent šiek tiek vėliau, dvasiškius nuo realinio įžeidimo pakankamai saugojo romėnų teisės, kuriomis už kalbamąjį veiksmą buvo labai skaudžiai baudžiama[6]).

Kai krikščionių tikyba paplito vad. barbaruose, tada padidėjo pavojus dvasiškiams. Bet ir tada anų tautų valdovai patys užsistojo dvasiškius ir

---

[6]) L. 13, C. 3; 1, 33, § 6, C. 1, 3.

už nužudymą ar sužeidimą jų skaudžiai bausdavo. Bažnyčia už anuos nusikaltimus taip pat pradėjo skirti atgailas ir net bausti.

Kas be kanoninės priežasties sulaužytų kanono privilegiją, tas nusikalstų ir užsitrauktų tam tikras bausmes kan. 2343.

Lietuvos konkordatas, str. XX:

Les ecclésiastiques et religieux seront détenus et subiront les peines de réclusion dans des locaux séparés des locaux destinés aux laïques, à moins d'avoir été privés par l'Ordinaire compétent de leur dignité d'ecclésiastiques. Au cas où ils seraient condamnés par jugement à la détention, ils subiront cette peine dans un couvent ou autre maison religieuse, en des locaux destinés à cet effet.

Šiaip dvasiškiai ir vienuoliai bus kalinami ir atliks uždedamą jiems bausmę atskirtose nuo civilinių kalinių patalpose, išskyrus tuos, kuriems atatinkamo Vyskupo bus atimtos dvasiškių luomo teisės. Kai būtų jiems priteistas paprastas areštas, tai bausmę atliks vienuolyne arba kitame kuriame vienuolių name, tokiai bausmei numatytose patalpose.

Str. XX iš dalies atšaukiama Lietuvoje kanono privilegija, būtent, valstybė gali suimti ar sodinti į kalėjimą dvasiškius už valstybinius nusikaltimus. Tai padaryta taip pat įsaistytai, kaip aukščiau.

Kalbamieji dvasiškiai kaliniai savo bausmę atlieka „atskirose nuo civilinių kalinių patalpose" (subiront les peines de réclusion dans des locaux séparés des locaux destinés eux laïques). Tik neaišku, ar „locaux" suprastinos yra atskiros ir atskirtos kameros ar atskiri kalėjimai. Išimtis — „išskyrus tuos, kuriems atatinkamo Vyskupo bus atimtos dvasiškių luomo teisės". Tik taip pat neaišku, ką reiškia atimti dvasiškių luomo teises (dignité d'ecclésiastiques). Tokio dalyko nėra visuotinėse teisėse. Į jį panašus tėra sugrąžinimas į pasaulinį luomą ir degradacija. Gal apie tai ir kalbama. Bet šioje supozicijoje vyskupas tegalėtų atimti „dvasiškių luomo teises" visuotinių bažnytinių teisių pažymėtais atvejais — atvejais, kuriais įsakyta sugrąžinti į pasaulinį luomą ar degraduoti. Be to, atimti dvasiškių luomo teises galima suprasti: „atimti dvasiškių privilegijas". Bet ir šioje supozicijoje vyskupas „atimti dvasiškių luomo teises" tegalėtų visuotinių bažnytinių teisių pažymėtais atvejais. Kadangi visuotinėmis bažnytinėmis teisėmis atskirai atimti dvasiškių privilegijų negalima, pats jų atėmimas glūdi tam tikruose įvykiuose ar bausmėse arba pačiu įvykiu įvyksta, tai vyskupas tegali paskelbti įvykį ar, tam tikromis bausmėmis bausdamas, tarpiškai paliesti šį dalyką. Taigi, kai vyskupas tai paskelbia ar stačiai padaro, tai ir gali reikšti atėmimą dvasiškių luomo teisių. Galop, „atimti dvasiš-

kių luomo teises“ gal kažką nauja reiškia, gal yra nauja bausmė. Bet nėra pažymėta, už ką ir kada galima atimti „dvasiškių luomo teises“. Šiaip ar taip, antroji supozicija, mano galva, yra apytikresnė.

4. Privilegija „exemptionis“ dvasiškiai yra laisvi nuo priedermės tarnauti kariuomenėje ir nuo tų šiaipjau ar valstybinių pareigų, kurios nesutinka su jų luomu.

Dvasiškiai atleidžiami nuo priedermės tarnauti kariuomenėje dėl to, kad kariuomenės gyvenimas yra visai nesutaikomas su dvasiškių luomu ir t. t.

Į kitas kalbamąsias pareigas labiausiai įeina tos pareigos, kurias eiti visai draudžiama dvasiškiams ar bent joms eiti reikia tam tikro leidimo. Tai, pvz., viršaitis, seniūnas, pasaulinis teisėjas ir pasaulininkų turtų globėjas.

„Privilegium exemptionis“ turėjo net stabmeldžių dvasiškiai. Imperatoriai, virtę krikščionimis, tokias pat privilegijas suteikia krikščionių dvasiškiams. Pvz., Konstantinas D. katalikų dvasiškius atleido „a servitio militari, a personalibus muneribus sordidis, a stricta obligatione suscipiendi magistratus civiles, curam et tutelam“ ir t. tt. Bažnyčia pridėjo dar kitas kalbamąsias privilegijas ar neliečiamumus. Tos privilegijos ėjo per vidurinius amžius iki pat XVII amž. Tai buvo mažne visuose krikščioniškuose kraštuose ar tautose. Paskiau imta pulti dvasiškių privilegiją „exemptionis“ ir jos nepripažinti. Su ta negerove Bažnyčia, kiek galėdama, kariavo. Tik Kodeksas I. C. šiek tiek susiaurino dalyką. Be to, kai kurie konkordatai nusileido viename kitame krašte.

Lietuvos konkordatas, str. V:

Les ecclésiastiques ayant reçu les ordres, les relieux ayant pronoconcé leurs voeux, les élèves aux Séminaires et les novices dans les Noviciats, s'ils persevèrent dans leur état ecclésiastique ou religieux, seront exempts du service militaire même dans le cas de guerre ou de levée en masse. Les ecclésiastiques seront aussi libérés des fonctions civiques, incompatibles avec la vocation sacerdotale selon le Droit Canon.

Dvasiškiai, gavę įšventinimą, vienuoliai, padarę įžadus, seminarijų auklėtiniai ir noviciatų kandidatai, jei palieka ir toliau dvasiškių arba vienuolių luome, bus paliuosuojami nuo karinių prievolių dargi karui ištikus ir šaukiant visą visuomenę ginklan. Be to, dvasininkams nebus dedama tokių pilietinių pareigų, kurios nesuderinamos su kunigo pašaukimu, sekant Kanonų Teise.

Taigi ir Lietuvos konkordatu dvasiškiai ir vienuoliai yra laisvi nuo priedermės tarnauti kariuomenėje. Tą privilegiją turi net kunigų seminarijų auklėtiniai.

Dvasiškiu, kaip kalbėta aukščiau, vadinamas jau tas, kuris turi bent tonsūrą.

Lietuvos konkordato str. V minimi dvasiškių šventimai. Bet tai nepakeičia bendros dvasiškių sąvokos, nes bažnytinėmis teisėmis tonsūra taip pat įeina į „šventimus".

Vienuoliai čia suprantami bet kokių apžadų, t. y. amžinųjų, laikinių, iškilmingųjų, paprastųjų ir kt. Čia įeina net jų naujokai arba novicijai ir broliukai. Atbulai, neįeina vienuolių postuliantai ir kandidatai, nes jų nemini prancūziškas konkordato tekstas.

Pasakyta kunigų seminarijų auklėtiniai. Konkordate tėra pasakyta „seminarijų auklėtiniai". Bet pats konkordato kontekstas rodo, kad čia tekalbama apie kunigų seminarijas. Be to, kunigų seminarijos čia suprantamos taip aukštosios, taip žemosios, nes be restrikcijos pasakyta. Čion reikia įskaityti net tas mokyklas, kurios atstoja kunigų seminarijas, pvz., Vytauto Didžiojo Universiteto Teologijos - Filosofijos Fakulteto Teologijos Skyrių — jo studentai, kurie mokosi kunigais, yra laisvi nuo priedermės tarnauti kariuomenėje, nes tai yra tolygus dalykas.

Mūsų straipsniu dvasiškiai ir vienuoliai yra laisvi nuo priedermės tarnauti kariuomenėje tol, kol tebėra dvasiškiai ar vienuoliai. Be to, kunigų seminarijų auklėtiniai yra laisvi nuo priedermės tarnauti kariuomenėje tol, kol tebėra seminarijoje. Jokių šventimų ir amžiaus nereikia, nes be restrikcijos kalbama.

Nebe dvasiškiai tie žemųjų šventimų dvasiškiai, kurie laisvai išstoja iš dvasiškių ar kunigų seminarijos, pašalinami iš dvasiškių luomo ar kunigų seminarijos, susituokia ir t. t. Čion taip pat galima priskirti tuos aukštųjų šventimų dvasiškius, kurie yra sugrąžinti į pasaulinį luomą ar degraduoti. Prie kalbamųjų vienuolių priskirtini sekuliarizuoti, teisėtai išstoję ar pašalinti iš vienuolijos ir t. t.

Lietuvos konkordate nekareiviavimo privilegija yra platesnė už šiaipjau bažnytinių teisių kalbamąją privilegiją, nes bažnytinėmis teisėmis dvasiškiai jos nustoja dar ir kitais atvejais, būtent, amžinai atėmus teisę dėvėti dvasiškių drabužiais, kunigų seminarijų auklėtiniai savaime jos visai neturi (teturi ją tie, kurie turi bent tonsūrą) ir t. t.

Lietuvos valstybės „Karinės prievolės įstatymu", str. 16: „Nuo karinės prievolės atleidžiami... 2) dvasininkai ir dvasinių mokyklų auklėtiniai, pagal įstatymų leidžiamuoju būdu skelbiamą sąrašą" ir str. 30: „Priklausymas dvasininkų luomui įrodomas dvasininkų vyresnybės... Tuos liudijimus davusios įstaigos apie dvasininko išstojimą iš to luomo ne vėliau kaip per 14 dienų praneša tos apskrities karinės prievolės komisijai, kuri dvasi-

ninkui buvo suteikusi atleidimą"[7]). O „Atleidimų nuo karinės prievolės dvasininkų ir dvasinių mokyklų auklėtinių sąrašo" str. 1 parašyta: „Nuo karinės prievolės atleidžiami: — Romos katalikai: — 1) kunigų seminarijų auklėtiniai ir vienuolių noviciatų kandidatai — kol yra seminarijoje ar vienuolyne, — 2) asmens, gavę tonsūrą ir keturis mažesniuosius pašventinimus — kol ruošiasi aukštesniems pašventinimams, 3) subdiakonai ir aukštesnių laipsnių dvasininkai — kol yra dvasininkų luome"[8]).

5. Privilegija „competentiae" dvasiškiai, neturėdami iš ko mokėti nedraudžiamų skolų, negali būti priversti jų mokėti iš tinkamai gyventi reikalingų turtų (ad honestam sustentationem — kan. 122).

Kalbamosios privilegijos pamatas yra tas, kad kiekvienas žmogus ir todėl dvasiškis turi turėti iš ko tinkamai gyventi.

Kompetencijos privilegijos sąlygos yra šios:

1) Skola turi būti nedraudžiama. Atbulai, čion neįeina tos skolos, kurios yra užtrauktos mala fide, yra kilusios iš draudžiamo verslo, nusikaltimo ir t. t.

2) Bažnytinis teismas turi pripažinti, kad dvasiškis negali užmokėti skolos be skriaudos tinkamai gyventi. Čia kreipiama akis į dvasiškio buitį ir t. t., nes juo dvasiškis yra aukštesnis, juo daugiau reikia, daugiau turi išlaidų ir t. t.

3) Galima pareikalauti, kad dvasiškis prisiektų pasigavęs tuoj grąžinti skolą. Tai prieš Kodeksą I. C. buvo net įsakyta.

4) Kan. 122 įsakoma skolą grąžinti tuoj, kai tik galima. Tas pat įsakyta ir prigimtine teise. Todėl dvasiškis turi rūpintis ko greičiausiai grąžinti skolą, iš kur nors gauti resursų, taupyti. Jei būtų pavojus mirti ir šiaip jau testamente reikia įrašyti, kad tokios skolos būtų sugrąžintos — po mirties nebėra dvasiškių tinkamo pragyvenimo klausimo.

5) Kompetencijos privilegija teturi galią asmeniniuose ieškiniuose. Atbulai, ji neturi galios realiniuose ieškiniuose. Vadinasi, jos nėra tada, kai ieškomas savas daiktas, kurį dvasiškis tebeturi, pvz., depozitas, paskolintas gyvulys, mašina ir t. t., nes „res clamat ad dominum".

Kompetencijos privilegija iš dalies pripažįstama ir Lietuvos konkordato, nes str. V pasakyta:

---

7) „Vyriausybės Žinios", 538 (1936) eil. 3734.

8) „Vyriausybės Žinios", 547 (1936) eil. 3811.

A l'égal des fonctionaires de l'Etat, ils bénéficieront du droit d'exemption de la saisie judiciaire pour une partie de leurs traitements.

Kaip valstybės tarnautojai, taip lygiai ir dvasiškiai naudojasi teise, paliuosuojančia tam tikrą jų algos dalį nuo teismo keliu dedamo arešto.

6. Dvasiškių privilegijos įgyjamos, tikrai tampant dvasiškiu arba gaunant tonsūrą ir tikrai tampant vienuoliu ar jų naujoku bei broliuku.

Dvasiškių privilegijų negali atsisakyti atskiri dvasiškiai (kan. 123), nes šios privilegijos ne jiems patiems priklauso — duotos yra visam dvasiškių luomui. Dvasiškių privilegijų negali atsisakyti nė tam tikra dvasiškių suma, dalis ir net visi dvasiškiai patys, nes jos duotos įstatymo keliu, o tokių privilegijų kan. 72, § 4 negalima atsisakyti.

Dvasiškių privilegijų pačiu įvykiu nustojama štai kada (kan. 123):

1) Jei dvasiškis sugrąžinamas į pasaulinį luomą (kan. 213, § 1; 648), apie ką kalbama žemiau.

2) Amžinai nustojus teisės dėvėti dvasiškių drabužiais (kan. 123, 2300, 2304).

3) Degradavus (kan. 2305).

4) Vienuoliui išstojus ar teisėtai jį pašalinus iš vienuolijos.

Dvasiškių privilegijas galima taip pat atgyti (kan. 123). Tai įvyksta šiaip:

1) Kai degraduotas ar į pasaulinį luomą sugrąžintas dvasiškis atgal priimamas į dvasiškių luomą.

2) Atgijus teisę dėvėti dvasiškių drabužiais.

3) Kai sekuliarizuotas vienuolis priimamas į vienuoliją.

IV SKYRIUS

DVASIŠKIŲ PRIEDERMĖS

(kan. 124 - 144)

Dvasiškių priedermės skirstomos bendrosios, pozityvinės ir negatyvinės. Pirmosios — pamatinės visų dvasiškių. Antrosios — įsakymai ką daryti. Trečiosios — draudimas ką daryti.

Dvasiškių priedermių pamatas yra tas, kad dvasiškiai yra atskiras luomas, o kiekvienas luomas, žinoma, turi savo priedermių.

Dvasiškių priedermės saisto štai ką:

1) Bet kuriuos dvasiškius, su tonsūratu įskaitytinai. Todėl čion eina taip žemųjų, taip aukštųjų šventimų dvasiškiai. Įeina net vyskupai ir t. t. Išimtis — kai kas kita įsakmiai ar įsaistytai pasakyta.

2) Tuos vienuolius, kurie turi dvasiškių privilegijas (plg. kan. 592 ir kt.). Išimtis — jei kas kita įsakmiai pasakyta ar ką kita rodo įstatymo kontekstas ar pati daiktų prigimtis.

I. BENDROSIOS PRIEDERMĖS

Dvasiškiai turi ne tik laikytis dorovės dėsnių, bet dar gyventi švenčiau už pasaulininkus (kan. 124)[1]). Pamatas — dvasiškiai, sakysime, stovi arčiau Dievo arba yra pašvęsti Dievo kultui: arčiau stovi šventų daiktų, dalykų. O šventi daiktai reikalauja tam tikro aplinkumos šventumo.

Dvasiškio ir net šiaipjau žmogaus gyvenimas skirstomas į išvidinį ir išorinį. Prie pirmojo priklauso sąžinės grynumas, teologinės ir moralinės dorybės ir t. t. Tai asketų ir moralistų sritis. Prie antrojo priklauso išoriniai dalykai, veiksmai, pvz., apdaras, kalba ir t. t. Apie šiuos dvasiškių dalykus ir kalbėsiu. Išvidinį dvasiškių gyvenimą teliesiu tiek, kiek jis yra susijęs su išoriniu gyvenimu. Tai jau mišrusis dvasiškių gyvenimas.

Be to, dvasiškiai savo dorybėmis ir[2]) teisingu elgimusi turi rodyti pa-

---

1) Žr. Kauno diecezinis sinodas (1934), nuost. 1.
2) Žr. Kauno diecezinis sinodus (1934), nuost. 1.

saulininkams gerą paveikslą (kan. 124). Todėl ir Kristus sako apaštalams: „Vos estis lux mundi“[3]) ir t. t.

Panevėžio diecezinis sinodas (1936), § 27: „Kad kunigo tarnavimas Dievui būtų malonus, jam pačiam išganingas ir žmonėms naudingas, jis privalo turėti dorybių ir saugotis ydų“.

II. POZITYVINĖS PRIEDERMĖS

1. Pamaldumas

1. Kan. 125: „Vietiniai ordinarai tepasirūpina:

1⁰. Kad visi dvasiškiai dažnai nuplautų sąžinės dėmes atgailos sakramentu;

2⁰. Kad jie (dvasiškiai) kasdien kurį laiką atlikinėtų meditaciją, vizituotų Šv. Sakramentą, kalbėtų rožančių Šv. P. M. garbei ir padarytų sąžinės sąskaitą“.

Kalbamasis kanonas nėra tik patarimas. Jis yra tikras įsakymas — įsakymas tiesioginis vietiniams ordinarams ir netiesioginis dvasiškiams.

Vietiniai ordinarai turi rūpintis, kad kalbamas kan. 125 būtų vykdomas. Bet tam dalykui užtenka išleisti instrukciją ir paraginti. Tai rodo kan. 125 žodis „tesirūpina“ (curent). Be to, vietiniai ordinarai gali dar labiau determinuoti kan. 125 įsakymus, pvz., dvasiškių išpažinties metą ir t. t.

Kadangi kan. 125 tėra, galima sakyti, asketinis, tai jo nesilaikyti nėra didelės, gal net mažos nuodėmės. Todėl ir vietiniai ordinarai negali bausti už kalbamojo kanono dalykų nesilaikymą. Be to, paskutinįjį dalyką įrodo ir tai, kad Vatikano susirinkimas atmetė Vokietijos vyskupų reikalavimą išleisti bausmes už labai retą dvasiškių išpažintį.

2. Visi dvasiškiai turi dažnai eiti išpažinties (kan. 125, nr. 1). Pamatas — dvasiškiai yra pašvęsti Dievo kultui, kuris savaime yra šventas dalykas. O šventi dalykai tegali būti moraliai švariomis rankomis liečiami. Tik paties dvasiškių išpažinties dažnumo Kodeksas I. C. nedeterminuoja. Išimtis — vienuoliai ir kunigų seminarijos auklėtiniai išpažinties turi eiti bent kas savaitė (kan. 595, § 1, nr. 3; 1365, nr. 2).

Dvasiškių išpažinties nedeterminuotais atvejais laikytinasi štai ko:

1) Jei įkrintama į didelę nuodėmę, tai ko greičiausiai reikia iš jos at-

---

[3]) Mat. 3, 16.

sikelti, nes šiaip jau pavojinga būti tokioje padėtyje ir gal reikės ar reikia eiti komunijos ar administruoti sakramentus.

2) Kadangi šv. Alfonsas nesusituokusiems pataria eiti išpažinties bent kas mėnuo, tai to paties gali laikytis ir dvasiškiai. Bet tai mano nuomonė. Pasak kai kurių, dvasiškiai turį eiti išpažinties kas savaitė ar per dvi savaites kartą[1]).

Kauno diecezinis sinodas (1934), nuost. 2: „Visi dvasiškiai raginami: — 1-⁰. Bent kas mėnuo eiti išpažinties".

Telšių diecezinis sinodas (1935), str. 9: „Sacerdotes bis saltem in mense animae non tantum maculas, sed vel pulverem, Poenitentiae sacramento abluant".

Panevėžio diecezinis sinodas (1936), § 13: „Kunigas privalo dažniau atlikinėti išpažintį, kad lengviau išsilaikytų Dievo malonėje"; § 14: „Patariama kunigui kas dvi savaitės išpažinties eiti, kad galėtų gauti visus Bažnyčios teikiamus atlaidus".

3. Dvasiškių komunijos klausimu dvasiškiams taikytini yra kt. kanonai:

1) Kan. 863, kurs jau šiaipjau žmones ragina dažnai eiti komunijos. Tai a fortiori tinka dvasiškiams.

2) Kan. 805, kuris kalba apie kunigų mišias — kas laiko mišias, tas komunikuojasi.

3) Kan. 595, § 2, kurs įsako vienuolių vyresniesiems rūpintis, kad vienuoliai dažnai ir net kasdien eitų komunijos.

4) Kan. 1367, nr. 2, kuris kunigų seminarijų auklėtiniams įsako, kiek galint, dažniau eiti komunijos.

4. Kan. 805: „Visi kunigai turi atlaikyti per metus keletą (pluries) mišių; o vyskupai ar vienuolių vyresnieji tepasirūpina, kad jie (kunigai) bent sekmadieniais ir kitais įsakytais šventadieniais divinis operentur", t. y. laikytų mišias[2]).

Kauno diecezinis sinodas (1934), nuost. 4: „§ 1. Klebonai, vikarai, bažnyčių rektoriai ir šiaip kunigai galėdami kasdien laiko šv. mišias. — § 2. Kiekvienas kunigas turi pats ar per kitą kuogreičiausiai atlaikyti po vienerias šv. mišias už Arkivyskupijos mirusius kunigus, bet ne vėliau kaip per metus nuo oficialinio paskelbimo dvasiškių elenche. — § 3. Griežtai draudžiamos be ypatingo raštu duodamo Ordinariato leidimo imti ar rinkti amžinos, metinės ir šiaipjau daugkartinės sudėtinės mišios arba stipendi-

---

1) Pvz.: Alb. Blat, Commentarium textus Codicis Iuris Canonici, II² 81; Claeys Bouuaet et G. Simenon, Manuale iuris canonici², n. 283; G. Cocchi, Commentarium in Codicem Iuris Canonici, II⁴ n. 41.

2) Alb. Blat, Commentarium textus Codicis Iuris Canonici, III 1: De rebus Romae 1920, 108.

jos; tačiau leistinos yra daugkartinės sudėtinės mišios kolektyvinio maldingumo proga, kaip pirmoji šv. komunija, brolijų mišios".

Panevėžio diecezinis sinodas (1936), § 4: „Jei nepasitaiko svarbių priežasčių, kunigai kasdien laiko šv. Mišias".

5. Visi dvasiškiai turi kasdien per kurį laiką medituoti, nes meditacijos padeda save suprasti, pažinti ydas, sukursto geras bei taurias idėjas ir t. t.

Kiek dvasiškiai turi medituoti, Kodeksas I. C. įsakmiai nesako. Todėl, galima sakyti, užtenka net 15 minučių.

Su meditacijomis labai artimas yra dvasinis skaitymas. Bet apie jį Kodekse I. C. visai nieko nekalbama.

Kauno diecezinis sinodas (1934), nuost. 2: „Visi dvasiškiai raginami... 2⁰. Kasdien bent po 15 minučių medituoti ir po tiek pat skaityti dvasinį skaitymą".

Telšių diecezinis sinodas (1935), str. 8: „Cum clericorum vita ut lux laicis praefulgeat necesse sit, sacerdotes non tantum devotione qua par est Missam celebrant et divinum officium pie recitent, sed quotidie etiam per aliquod tempus meditationi vacent".

Panevėžio diecezinis sinodas (1936), § 9: „Apmąstymai, kad ir trumpi, darytini kasdien prieš laikant šv. Mišias; medituojant labiausiai reikia palenkti valią į Dievo meilę ir savęs tobulinimą"; § 11: „Kiekvieną dieną bent 15 min. patariama pašvęsti dvasiškam skaitymui; skaitytinos ascetinės knygos tuo tikslu, kad vis labiau pažintumėm Kristų ir Jo dvasią gaivintumėm savyje".

6. Visi dvasiškiai turi kasdien aplankyti Šv. Sakramentą. Tai labiausiai pasakytina apie kunigus, nes jie yra Šv. Sakramento saugotojai ir t. t.

Kiek ilgai lankyti Šv. Sakramentą, Kodekse I. C. nepasakyta. Kai kurie autoriai sako, jog, apskritai, Jį lankyti reikią bent 15 minučių[3]). Bet tai niekuo nepamatuota.

Kodeksas I. C. taip pat nieko nesako, kuomet lankytinas Šv. Sakramentas. Mano galva, kas kurią dieną laiko mišias ar šiaip jau aplanko bažnyčią ar koplyčią su Šv. Sakramentu, tas laikytinas taip pat aplankiusiu Šv. Sakramentą.

Kauno diecezinis sinodas (1934), nuost. 2: „Visi dvasiškiai raginami...3⁰. Kasdien po vieną kartą aplankyti ŠŠ. Sakramentą, kas galima atlikti skyrium pasimeldžiant prieš ar po mišių".

Telšių diecezinis sinodas (1935), str. 8: „Sacerdotes... quotidie... SS. Sacramentum visitent".

---

[3]) Pvz., G. Cocchi, Commentarium in Codicem Iuris Canonici, II[4] n. 41.

Panevėžio diecezinis sinodas (1936), § 8: „Kunigai privalo lankyti Švč. Sakramentą, bent po atlaikytų šv. Mišių pasimeldžiant prie tabernakuliaus".

7. Visi dvasiškiai turi kasdien kalbėti rožančių Šv. P. Marijos garbei. Užtenka atkalbėti vieną dalį.

Rožančių kalbėti įsakyta Šv. P. Marijos garbei dėl to, kad Šv. P. Marija yra didžiausia šventoji, Kristaus Motina, daug gali ir t. t. O mums šventųjų pagalbos labai reikia.

Kauno diecezinis sinodas (1934), nuost. 2: „Visi dvasiškiai raginami... 4⁰. Kasdien patogiu metu atkalbėti po vieną dalį rožančiaus ŠŠ. P. Marijos garbei".

Telšių diecezinis sinodas (1935), str. 8: „Sacerdotes... publice cum fidelibus, quod optandum est, diebus mensium Maii et Octobris, vel saltem privatim, Rosarii mariani quotidie recitationem ne omittant".

Panevėžio diecezinis sinodas (1936), § 10: „Kunigai raginami kasdien kalbėti nors dalelę šv. Rožančiaus, kurs, anot Pijaus XI, yra oratio pulcherima, gratiis cummulatissima, Beatae Virgini gratissima".

8. Visi dvasiškiai turi kasdien peržiūrėti savo sąžinę. Tai padaryti labai lengva, o naudos daug — padeda žmogui tobulėti.

Kauno diecezinis sinodas (1934), nuost. 2: „Visi dvasiškiai raginami... 4⁰. Kasdien... vakarais daryti sąžinės sąskaitą".

Telšių diecezinis sinodas (1935), str. 8: „Sacerdotes... vespertino examine conscientiam discutiant".

Panevėžio diecezinis sinodas (1936), § 12: „Kas vakaras, einant poilsio, kunigas darys sąžinės sąskaitas, apskaičiuodamas progresą ir regresą dorybėse, pastoracijos darbe; atsiprašęs Dievą už padarytus nusileidimus savo ydoms ir blogiems papročiams, darys išmintingus nutarimus ateičiai".

9. Visi kunigai turi atlikinėti rekolekcijas. Tai kan. 126 įsakymas.

Plačiau kalbant, kunigų rekolekcijų reikale pasakytina štai kas:

1) Kalbamąsias rekolekcijas atlikti turi pasauliniai kunigai. Nesvarbu, ar jie yra paprasti ar klebonai, kanauninkai ar prelatai ir t. t. Atbulai, kan. 126 nesaisto nekunigų. Todėl savaime nesaisto vyskupų ir t. t. Tik kunigų seminarijų auklėtiniai kan. 1367, nr. 4 kasmet turi atlikti rekolekcijas. Bet tai kitu, kaip matome, kanonu. Kan. 126 taip pat nesaisto kunigų vienuolių. Šiems kiti kanonai įsako metines rekolekcijas. Tai kan. 595, § 1, nr. 1 ir 679, § 1.

2) Kunigai rekolekcijas atlikti turi bent kas treti metai. Tik vietinis ordinaras gali ir dažniau jas įsakyti, atsieit, kas antri metai ar stačiai kasmet. Tai rodo kan. 126 žodis „bent" (saltem).

3) Kunigų rekolekcijų ilgį nutarti yra savo ordinaro dalykas. Savas ordinaras gali įsakyti net penkias dienas.

4) Kalbamosios rekolekcijos turi būti „in pia aliqua religiosave domo", nes ten ramybė, tyla ir t. t. „Domus pia" yra, pvz., kunigų seminarija, klebonija ir t. t. „Domus religiosa" — vienuolių namai.

Rekolekcijų namus paskiria savas ordinaras.

Rekolekcijų namuose laikomos rekolekcijos ir gyvena rekolektantai.

5) Nuo kunigų rekolekcijų tegali atleisti atskirus kunigus atskirais atvejais savas ordinaras dėl teisingos priežasties.

Kauno diecezinis sinodas (1934), nuost. 3: „§ 1. Omnes sacerdotes saeculares debent ad norman canonis 126, tertio saltem quoque anno spiritualibus exercitiis per tres solidos dies in pia aliqua vel religiosa domo, ab Ordinario loci designata, vacare. Requiritur ut sacerdotes extranei per totum tempus exercitiorum habitent in loco et quidem in domo convenienti, ab Ordiniatu designanda vel probanda. Neque ab eisdem exercitiis quisquam eximitur, nisi in casu particulari ex iusta causa ac de expressa licentiaOrdinarii loci in scriptis data. — § 2. Commendatur unius diei recollectio spiritualis semel in mense pie peragenda".

Telšių diecezinis sinodas (1935), str. 10: „Sacerdotes omnes spiritualibus exercitiis, quae singulis annis habentur in Nostro Seminario, gravi obligatione interesse tenentur. Si quis in aliqua pia domo sese colligere maluerit ex aliqua rationabili causa, de hac Nos certiores reddat, ut Nostram licentiam obtineat"; str. 9: „Singulis mensibus ipsis (kunigams) suadetur recollectiones, saltem privatim, habere per diem".

Panevėžio diecezinis sinodas (1936), § 15: „Kunigų dvasiai stiprinti daromos kasmet trijų dienų rekolekcijos; jų vietą ir laiką nurodys Ordinariatas"; § 16: „Kunigai — rekolektantai registruos pas rekolekcijų vedėją savo aktyvų dalyvavimą paskirtose rekolekcijose"; § 17: „Rekolekcijų metu privalu griežtai laikytis rekolekcijų vedėjo nustatytos tvarkos ir daboti silentium, nes tai prisideda prie rekolekcijų sekmingumo"; § 18: „Kunigas, dėl rimtų priežasčių negalėjęs dalyvauti bendrose rekolekcijose, jas atliks pagal vietos dekano nurodymą, kuris Kūrijai praneš atliktas jo rekolekcijas".

2. Gerbimas savo ordinaro ir paklusnumas

1. Dvasiškiai, labiausiai kunigai, turi tam tikrai gerbti savo ordinarą (kan. 127).

Kalbamojo dalyko pamatas yra šis:

1) Šiaipjau tikintieji turi gerbti savo dvasinę valdžią. Tai juo labiau pasakytina apie dvasiškius.

2) Dvasiškiai labiau už pasaulininkus yra susiję su savo ordinaru, nes yra inkardinuoti į vyskupiją, kurią valdo ordinaras.

Dvasiškių gerbimas savo ordinaro yra ne kas kita, kaip išreiškimas tam tikrų pagarbos ženklų. Kaip konkrečiai gerbti, priklauso nuo aplinkybių, ir vaduotinasi estetikos bei etiketo dėsniais, sveiku protu.

Dvasiškių priedermė gerbti savo ordinarą yra tam tikra, atsieit, didesnė už kitų titulo ir net objekto atžvilgiais.

2. Dvasiškiai, labiausiai kunigai, turi tam tikrai klausyti savo ordinaro (kan. 127).

Kalbamojo dalyko pamatas yra šis:

1) Šiaipjau tikintieji turi klausyti dvasinės valdžios. Tai juo labiau turi daryti artimesni jos valdiniai, t. y. dvasiškiai.

2) Kunigai švenčiami iškilmingai pažada klausyti savo ordinaro. Tai, tiesa, nėra priesaika. Bet ir šiaipjau pažadėjimo laikytis reikia ištikimybe. Kur kunigai švenčiami „ad servitium dioecesis" (tarnauti vyskupijai), ten dar labiau turi klausyti savo ordinaro.

Klausyti savo ordinaro reiškia laikytis jo įstatymų, įsakymų, sprendimų, įspėjimų ir t. t. Tik įsakomieji dalykai turi būti teisėti taip objekto, taip budo atžvilgiais. Objekto atžvilgiu — savo ordinaras tą dalyką įsakyti turi galėti. Taip, savo ordinaras savaime negali įsakyti visai pasaulinių ar privatinių dalykų, pvz., nuosavybės. Tik ir šie dalykai dėl sijos su tikyba, dora ar pareigomis kartais gali tapti, sakysime, lyg mišriais dalykais. Tada išimtis. Jei kas net privatiniuose dalykuose klausytų savo ordinaro, tai būtų girtina ir gal dorybė. Būdo atžvilgiu — jei visuotinėmis teisėmis įsakyta tam tikra procedūra, tai reikia laikytis. Apie žmoniškumo, etiketo dalykus nereikia nė kalbėti — jų visados reikia laikytis; tik ir neigiamų atvejų veiksmas vis dėlto yra teisėtas. Abejojant įsakymo teisėtumu objekto ar būdo atžvilgiais, klausytina, nes pačiomis teisėmis spėjama, kad vyresnieji teisėtai įsaką.

In specie, savas ordinaras tam tikrais atvejais gali dvasiškiui įsakyti eiti dvasines pareigas. Dvasiškis turi jas priimti ir ištikimai eiti (kan. 128).

Pareigos suprastinos yra tikrąja ir plačiąja prasme, pvz., klebono, vikaro, pamokslininko, nuodėmklausio ir t. t.

Kalbamąsias pareigas įsakyti galima tada, kai jų reikalauja Bažnyčios reikalas. Pats reikalas suprastinas morališkai. Vadinasi, užtenka didoko ar reliatyviai didelio reikalo. Atbulai, nereikia didžiausio reikalo ir neužtenka mažo reikalo. Išskirtina yra taip pat Bažnyčios nauda — vien dėl Bažnyčios naudos savaime negalima įsakyti pareigų.

Išspręsti Bažnyčios reikalą yra savo ordinaro dalykas. Nepasitenkinę gali kreiptis į Apaštališkąjį Sostą.

Pridėtina dar tai, kad vyskupijos tarnavimo titulu įšvęstieji dvasiškiai mūsų atveju dar labiau turi klausyti savo ordinaro. Todėl čia maža tegali būti vietos pasiteisinti.

Nuo kalbamosios priedermės klausyti savo ordinaro pateisinti tegali teisėta kliūtis. Nesvarbu, ar ji yra fizinė, pvz., nesveikata, ar moralinė, pvz., nešlovė, ar dvasinė, pvz., sielos pavojus, ar juridinė, pvz., pareigų nesutaikomumas. Tik ir priežasties teisėtumą spręsti yra savo ordinaro dalykas. Nepasitenkinę šiuo sprendimu gali kreiptis į Apaštališkąjį Sostą, kaip ir aukščiau.

Savas ordinaras kan. 2331 gali net bausti tuos, kurie jo teisėtai neklauso.

Praktinis patarimas: nesusipratimams išvengti dvasiškiai visados teklauso ir savas ordinaras išmintingai teįsakinėja.

Telšių diecezinis sinods (1935), str. 34: „Fideles et praecipue sacerdotes, qui in ordinatione promissionem emittunt, Episcopo debent reverentiam et obsequium et oboedientiam, gratum animum ostendere, leve facere quantum fas est gravissimum onus, eius praeceptis annuendo et opera fovendo, arctissimo subiectionis et dilectionis foedere servato; super omnia autem pro eo Deum precari, ut auxiliis supernis eum copiose prosequatur. Haec officia erga Episcopum sacerdotes populum doceant verbis et exemplo, praecipue autem Pastoralis Visitationis occasione".

Panevėžio diecezinis sinodas (1936), § 55: „Kiekvienas dvasiškis privalo savo vyskupo klausyti ir gerbti, kaip tai pasižadėjo kunigystės šventimuose"; § 56: „Vadovaudamasis paklusnumo ir pagarbos pareiga, kiekvienas kunigas saugos savo Vyskupo autoritetą ir gins viešuosius jo įsakymus ir ganytojiškus darbus nuo savotiškų aiškinimų ir nerimtų kritikų"; § 57: „Kunigas, kaipo Vyskupo padėjėjas, sielų ganytojavime visus savo Vyskupo ir Ordiniato įsakymus vykdys be jokių pakeitimų"; § 58: „Kilus rimtoms sunkenybėms, vykdant Ordiniato įsakymus, kunigas su pilnu pasitikėjimu kreipsis į savo Vyskupą, prašydamas jo patarimo"; § 59: „Ginant Bažnyčios teises, kunigas turi būti visiškai vieningas su savo vyskupu dėl kovos priemonių ir taktikos"; § 60: „Ne quis clericus, exceptis rebus, quae consueto modo fieri solent, sive ad gubernii organa recurrat, vel cum eisdem tractet, sive quae a gubernio mandata exsequenda, vel officia obeunda accipiat aliter, quam per propriam Curiam Episcopalem"; § 61: „Kunigai, raštu kreipdamiesi į Vyskupijos Kūriją, kiekvieną reikalą išdėstys atskiriame lape"; § 62: „Kunigai į kiekvieną oficialų Kūrijos raštą atsakys oficialiu raštu; jei nėra pavesto tardymo, padarys tai ne vėliau, kaip per savaitę; jei kur paštas vėlai vaikšto, tai sekančiu raštu išsiųs atsakymą; jei reikalingas tardymas, atsakys per vieną mėnesį; negalint suskubti, praneš, dėl kurios priežasties laiku neįvykdytas įsakymas".

3. Mokslas

1. Dvasiškiai turi būti mokyti ir išsilavinę. Pamatas:

1) Dvasiškių tamsumas yra įvairių klaidų motina.

2) Reikia mokyti kitus. Tos priedermės negalima atlikti, maža težinant pačiam.

3) Nemokytas kunigas neturi autoriteto žmonėse, labiausiai inteligentuose.

Dvasiškiai reikiamą mokslo pradžią įgyja kunigų seminarijoje ar respektyviai universitete. Šiandien gal visiems kunigams reikėtų išeiti universitetą.

2. Kan. 129 įsakoma kunigams, baigus teologijos studijas, nepaliauti toliau studijavus. Reikia per visą amžių studijuoti.

Kunigai turi studijuoti šiuos dalykus:

1) Dvasinius mokslus, t. y. dogmatinę, moralinę ir pastoralinę teologijas, Šv. Raštą, bažnytines teises, asketiką, liturgiką, Bažnyčios istoriją ir kt.

2) Tuos mokslus, kurie yra susiję su teologijos mokslu, pvz., filosofiją, lotynų kalbą ir t. t.

3) Pasaulinius mokslus, pvz., visuotinę istoriją, gamtos mokslus, pasaulinę teisę, pasaulinę literatūrą, vietines kalbas ir t. t., nes pasauliniai mokslai padeda geriau suprasti pačią teologiją, spręsti dalykus ir t. t.

Kunigai, studijuodami dvasinius mokslus, turi laikytis bažnytinės tradicijos ir bendrosios nuomonės. Juo labiau turi saugotis arba vengti nepamatuotų ir neteisingų mokslų, pvz., teosofijos, modernizmo ir liberalizmo.

Kauno diecezinis sinodas (1934), nuost. 5: „§ 1. Dvasiškiai laisvu metu turi kiek galėdami studijuoti fundamentalinę, dogmatinę, moralinę ir pastoralinę teologijas, Šv. Raštą, bažnytines teises, Bažnyčios istoriją, Bažnyčios Tėvų raštus, asketiką, liturgiką, pastoralinę mediciną, bažnytinę iškalbą, religijos metodiką, sociologiją, katalikų akciją, filosofiją, pedagogiką, lotynų ir lietuvių kalbas, visuotinę istoriją, gamtos mokslus, valstybės teises, lietuvių ir visuotinę literatūrą ir t. t.; tik dvasiniuose moksluose reikia laikytis Bažnyčios tradicijos ir bendrosios nuomonės ir dar labiau vengti nepamatuotų ir neteisingų mokslų, pvz., teosofijos, modernizmo, liberalizmo ir t. t.; draudžiama skaityti blogos ir draudžiamosios knygos ir laikraščiai, ir raginama neprenumeruoti indiferentiškų laikraščių ir žurnalų; kiekvienas kunigas turi kasmet įsigyti naujų gerų knygų. — § 2. Arkivyskupijos dvasiškiai gali naudotis Metropolijos Kunigų Seminarijos biblioteka; tik kasmet kiekvienas mokės po 10 lt.“

Telšių diecezinis sinodas (1935), str. 23: „Quidquid temporis a divinis officiis et in sacro ministerio superest, sacerdotes ne otio terant, sed in sacris disciplinis solidius adipiscendis et in doctrinae ab Ecclesia traditae notionibus augendis occupent"; str. 28: „Non improbamus profanas etiam litteras ac scientias sacerdotes excolere, cum et hoc ad ordinis clericalis decorem et ad animarum salutem inservire possit. Legere tamen et retinere libros, qui de rebus obscenis tractant, vel contrariam Ecclesiae doctrinam tenent, ex Iure canonico (c. 1399) vetitum esse sciant"; str. 29: „Diaria, quae sacrosanctae fidei dogmata impugnant, res et personas sacras et praesertim Romanum Pontificem irrisioni exponunt, virtutis christianae integritatem vel bonos mores corrumpunt, legere, iisque nomen dare, immo scriptis collaborare (c. 1383) aut quomodocumque stipem conferre prohibemus. — Maiori e contra quo possumus studio urgemus, ut diffusionem et incrementa catholicarum ephemeridum et librorum pro viribus foveant".

Panevėžio diecezinis sinodas (1936), § 20: „Kunigo pašaukimas reikalauja daugelio žinių, visų pirma teologinių, paskiau tokių pasaulinių, kurios padeda pastoracijai; taigi kunigui privaloma į tuos mokslus gilintis ir juos studijuoti".

3. Visi pasauliniai kunigai turi laikyti trimečius egzaminus (kan. 103). Tai dvasiškius verčia studijuoti. Be to, vietinis ordinaras lengviau galės sužinoti dvasiškių mokslą ir, skirdamas pareigas, į tai atkreipti akį.

Trimečiai egzaminai yra naujas dalykas. Prieš Kodeksą I. C. jie tik kai kuriomis dalinėmis teisėmis tebuvo įsakyti.

Plačiau kalbant apie trimečius egzaminus, reikia pasakyti:

1) Trimečius egzaminus turi laikyti visi tie pasauliniai kunigai, kurie yra jau baigę teologijos mokslus. Juos turi laikyti net teologijos ir bažnytinių teisių daktarai, klebonai, kanauninkai, kapelionai, mokytojai, profesoriai ir tt. Išimtis — kunigai vienuoliai. Šiems yra kitas kanonas, būtent, 590, kuriuo egzaminai įsakomi net per 5 metus.

2) Trimečiai egzaminai yra laikytini kasmet bent per trejus metus. Metas eina nuo teologijos mokslų baigimo ir kunigystės. Vietiniai ordinarai trimečius egzaminus gali pratęsti net ilgiau, būtent, per ketverius ar net penkerius metus. Tai rodo kan. 130 žodis „bent" (saltem). Ilgiau vis dėlto negalima pratęsti, nes nedeterminuotais atvejais neįprasta antratiek ištęsti dalyko.

3) Egzaminų objektas, pirmiausia, yra įvairūs teologijos mokslai, pvz., dogmatinė, moralinė ir pastoralinė teologijos, Šv. Raštas, bažnytinės teisės ir Bažnyčios istorija. Be to, galima įsakyti egzaminus tų pasaulinių mokslų, kurie glaudžiau yra susiję su teologija, pvz., filosofijos ir lotynų kalbos.

4) Detalų egzaminų objektą, metą, būdą ir egzaminatorius paskirti yra vietinio ordinaro dalykas.

Objektas paskirtinas yra iš anksto, kad būtų laiko pasirengti. Egzaminatoriais galima paskirti vad. sinodinius ir prosinodinius egzaminatorius ar ką kitą.

5) Nuo trimečių egzaminų gali dispensuoti vietinis ordinaras dėl teisingos priežasties. Tokios priežasties pavyzdžiu gali eiti tikybos, teologijos, bažnytinių teisių ir filosofijos dėstymas (plg. kan. 590), kiti tais metais laikytini egzaminai, teologijos mokslu pasižymėjimas ir t. t. Tik pasaulinių mokslų studijų negalima laikyti teisinga priežastimi. Jų studijozai juo labiau turi laikyti trimečius egzaminus. Pamatas yra tas, kad jie neiškryptų iš tiesos kelio[3]).

6) Skiriant bažnytines pareigas ar beneficijas, reikia kreipti akį į trimečių egzaminų rezultatus.

7) Kan. 2376: „Tie kunigai, kurie be ordinaro dispensos ar teisėtos kliūties atsisakytų laikyti kan. 130 egzaminus, tebūna priversti ordinaro tinkamomis bausmėmis". Vadinasi, nusikalsta ir už tai yra baustini.

Kauno diecezinis sinodas (1934), nuost. 6: „§ 1. Kunigai, baigę dvasines studijas, per trejus metus turi kasmet, antradienį po pirmos rugsėjo mėnesio dienos laikyti vadinamuosius trimetinius fundamentalinės, dogmatinės, moralinės ir pastoralinės teologijų, Šv. Rašto, bažnytinių teisių ir Bažnyčios istorijos egzaminus, kurių programą trijomis serijomis sudaro trimetinių egzaminų komisija. — § 2. Nuo trimetinių egzaminų teatlaidžiami teologijos ir bažnytinių teisių licencijatai ir daktarai, vidurinių, aukštesniųjų ir aukštųjų mokyklų tikybos dėstytojai ir dėl teisios priežasties atskirais atvejais vietos Ordinaro dispensuotieji".

Telšių diecezinis sinodas (1935), str. 24: „Salvo disposito can. 130, § 2, detrectantes et qui statuto tempore ac iusta causa a Nobis recognoscenda impediti fuerint, infra tres menses examini se sistent; examen autem repetent, qui in primo naufragium fecerint. Qui quacumque ex causa ab examine dispensati fuerint, etiam triennio expleto, adhuc ad examen vocabuntur, donec onus expleverint".

Panevėžio diecezinis sinodas (1936), § 21: „Per trejus metus, pradedant po dvejų nuo baigtojo mokslo metų, kasmet kunigams daromi egzaminai ir šių mokslo disciplinų: Scriptura Sacra, Theologia Dogmatica Fundamentalis et Specialis, Theologia Moralis et Pastoralis, Jus Canonicum, Historia Ecclesiastica"; § 22: „Kunigai — laisvi nuo egzaminų, kurie turi bent licenciato Teologijos ar Kanonų Teisės laipsnį, aukštesniųjų mokyklų kapelionai ir atskirais atvejais Ordiniato paliuosuoti"; § 23: „Egzaminai turi būti išlaikyti bent patenkinamai; neišlaikius egzamino iš vienos kitos dis-

---

[3]) S. C. C., 30 apr. 1919.

ciplinos, skiriama pataisa, laikoma kitais metais; neišlaikius egzaminų iš trijų disciplinų, visi tų metų egzaminai neįskaitomi ir turi būti kitais metais vėl laikomi".

4. Kunigai turi lankyti kunigų konferencijas (kn. 131).

Kunigų konferencijas pirmasis bene tik yra laikęs šv. Karolis 1565 m. Paskui jos paplito daugelyje kraštų. Bet iki Kodekso I. C. visuotinėmis teisėmis vis dėlto nebuvo įsakytos — tebuvo patarimas.

Plačiau kalbans, pasakytina:

1) Kunigų konferencijos (collationes seu conferentiae) turi būti laikomos vyskupo sostinėje ir atskiruose dekanatuose.

2) Kunigų konferencijos turi būti laikomos „saepius in anno" (dažnai). Tai, kanonistų nuomone, reiškia, kad kasmet jų turį būti apie 12. Tą skaičių galima išdalinti atskirais mėnesiais ar kaip kitaip sugrupuoti, pvz., daugiau daryti tuo metu, kai daugiau turima laiko. Romoje laikoma 12 konferencijų „de re morali" (jas būtinai turi laikyti nuodėmklausiai) ir tiek pat „de re liturgica cum brevi sermone de officiis et virtutibus sacerdotalibus".

Kunigų konferencijų dienas pažymėti yra vietinio ordinaro dalykas.

3) Kunigų konferencijų objektas — dorovės ir liturgikos dalykai. Tik prie jų vietinis ordinas gali pridėti kitų dalykų, kurie, jo galva, tinka dvasiškių mokslui ir pamaldumui pakurstyti, pvz., iš bažnytinių teisių srities.

4) Jei kame kunigų konferencijas laikyti yra sunku, pvz., dėl susisiekimo blogumo ir kunigų trūkumo, tai jų vietoje turi būti rašomos temos ir siunčiamos vietiniam ordinarui. Šio dalyko normas išleidžia vietinis ordinaras. Kalbamasis dalykas įsakytas tam, kad būtų užbėgta už akių išsisukinėjimams nuo konferencijų ir t. t.

5) Kunigų konferencijose turi dalyvauti visi tie pasauliniai kunigai, kurie gyvena toje vietoje ir yra tos vietos vyskupijos. Nesvarbu jų mokslas, dignitatė ir t. t. Išimtis — vyskupai. Toliau, jas lankyti turi tie vienuoliai, kurie dirba sielų darbą, atsieit, klebonai, parapiniai vikarai ir kt. Nesvarbu, ar jie yra išimtieji ar neišimtieji vienuoliai ir t. t. Galop, jei pačių vienuolių namuose nėra tokių konferencijų, tai kunigų konferencijose turi dalyvauti visi tie vienuoliai, kurie turi vietinio ordinaro aprobatą išpažintims klausyti. Nesvarbu, ar jie tą aprobatą vartoja ar ne. Tik nuo dekanatinių konferencijų vis dėlto yra laisvi tie vienuoliai, kurie išpažinčių aprobatą turi gavę iš Apaštališkojo Sosto.

6) Nuo kunigų konferencijų ar respektyviai nuo priedermės rašyti temas tegali dispensuoti vietinis ordinaras. Dispensa turi būti įsakmi ir gauta prieš įvykį. Dispensos priežasties užtektinumą nutaria ordinaras.

Kan. 2377: „Kunigus, užsispyrusius prieš kan. 131, § 1 įsakymą, ordinaras, išmintinga savo nuožiūra, tenubaudžia; jei būtų vienuoliai nuodėmklausiai, kurie negano sielų, tai jis tesuspenduoja nuo išpažinčių klausymo pasaulininkų".

Kauno diecezinis sinodas (1934), nuost. 7: „§ 1. Dekanatinės konferencijos šiaip nustatomos: — 1⁰. Įsakomos kasmet laikyti po tris atskiruose dekanatuose ir Kauno mieste. Trečioji konferencija skiriama Katalikų akcijai. — 2⁰. Konferencijos pirmininkas yra dekanas ir, jam negalint, vice-denas; sekretorius renkamas atskirais atvejais. — 3⁰. Konferencijose dalyvauti ir paskaitas skaityti turi: dekanatuose — visi dekanato kunigai; Kauno mieste — tie kunigai, kurie gyvena Kaune ir nepriklauso dekanatui; jei kuris kunigas negali dalyvauti konferencijoje ar skaityti paskaitos, tai turi iš anksto ir greitame reikale bent po įvykio raštu pasiteisinti konferencijos pirmininkui. — 4⁰. Konferencijose daroma po dvi paskaitas, kurių temas sudaro dekanatinių konferencijų komisija iš moralinės, pastoralinės, dogmatinės ir fundamentalinės teologijų, liturgikos, Šv. Rašto, bažnytinių teisių, Bažnyčios istorijos ir k.; konferencijų temos išsiuntinėjamos konferencijų pirmininkams prieš tris mėnesius ir traukiamos burtų keliu. — 5⁰. Pirmosios konferencijos metą ir vietą prieš dvi savaites skiria konferencijos pirmininkas; kitoms tai nustato konferencijos dalyviai. — 6⁰. Paskaita tęsiasi apie 45 min.; paskui diskutuojama ir reikale nutariamos rezoliucijos. — 7⁰. Konferencija pradedama malda: „Veni Creator" ir baigiama: „Gratias Tibi agimus". — 8⁰. Konferencijos sekretorius surašo protokolą, kurį pasirašo konferencijos pirmininkas ir sekretorius. — 9⁰. Pabaigus metų konferencijas, paskaitos, protokolai ir kiti raštai siunčiami vietos Ordinarui. — 10⁰. Dekanatinių konferencijų komisija įvertina atskiras paskaitas, peržiūri protokolus ir praneša vietos Ordinarui. — § 2. Bent kas penkti metai dvejomis serijomis tris dienas laikomi visos Arkivyskupijos kunigų kursai, kurių metą ir vietą paskiria vietos Ordinaras, o temas sudaro dekanatinių konferencijų komisija".

Telšių diecezinis sinodas (1935), str. 25: „Sacerdotes omnes ad collationes seu Conferentias decanales de quaestionibus in Congressu decanali propositis in omnibus vicariatibus foraneis conveniant (c. 131). — Dies collationum a singulis Vicariis foraneis indicendi sunt, qui et Nobis quindecim saltem dies antea locum, diem et horam conventus atque rem tractandam significabunt, ut, data opportunitate, Nos quoque interesse possimus"; str. „Qui his conventibus intersunt scriptam solutionem alicuius quaestionis e re morali vel liturgica Vicario foraneo subsignandam secum deferat; qui vero iusta et rationabili causa impediti convenire nequeant, eadem die ad Foraneum quaestionum solutionem una cum suae absentiae excusatione mittant. — A solutione scripta, non vero ab interventu, dispensamus: — 1) Dig-

nitates et Canonicos etiam honorarios; — 2) Examinatores et judices synodales vel prosynodales; — 3) Parochos consultores; — 4) Vicarios foraneos; — 5) Seminarii Rectorem et directorem spiritualem, professores in disciplinis theologicis et in philosophica disciplina; — 6) Eos qui in praedictis disciplinis erant magisterio addicti; — 7) Sacerdotes omnes qui sexagesimum aetatis annum compleverint"; str. 27: „In singulis collationibus praemittitur oratio in ecclesia; deinde pro unaquaque quaestione saltem unus ex praesentibus destinatus solutione sua lecta, discussionem sustineat, et ultimus Praeses aut Foraneus sententiam suam proferat. — Secretarius, collatione peracta, de sacerdotibus praesentibus et absentibus et de caeteris in conventu actis fidelem relationem in apposito libro extendat, a Foraneo et Secretario subscribendam. Exemplar autem ipsius relationis, infra mensem, ad Nos Foraneus mittat, asservandum in Curia Episcopali".

Panevėžio diecezinis sinodas (1936), § 24: „Kunigui reikalingoms žinioms papildyti, aktualiems pastoracijos klausimams išaiškinti tris kartus metuose šaukiamos dekanatinės kunigų konferencijos, kurių viena pavedama Katalikų Akcijai"; § 25: „Dekanatinėse konferencijose kiekvienas kunigas turi aktyviai dalyvauti, nedalyvaująs prisiunčia dekanui raštišką pasiaiškinimą dėl nedalyvavimo priežasčių"; § 26: „Dekanatinių konferencijų eigą nustato taisyklės, paskelbtos Vyskupo raštu 1927. VII. 26. Nr. 3678".

5. Kan. 1386: „§ 1. Draudžiama pasauliniams dvasiškiams be savo ordinaro sutikimo ir vienuoliams be savo aukštesnio vyresniojo ir vietinio ordinaro leidimo išleisti net pasaulinio objekto knygas ir rašyti laikraščiuose, lapeliuose ar perijodiniuose leidiniuose ar juos redaguoti. — § 2. O laikraščiuose, lapeliuose ar perijodiniuose leidiniuose, kurie įprastai užpuldinėja katalikų tikybą ar dorovę, nė pasaulininkai nieko tenerašo, išskyrus teisingą ir protingą priežastį, patikrintą vietinio ordinaro".

Kauno diecezinis sinodas (1934), nuost. 22: „§ 1. Dvasiškiams draudžiama be savo Ordinaro sutikimo spausdinti net pasaulinės knygos ar brošiūros. — § 2. Dvasiškiai raginami dalyvauti katalikiškoje spaudoje; tik dėdami straipsnius periodiniuose leidinuose ir laikraščiuose turi gauti vietos Ordinaro generalinį ar atskiriems strapsniams leidimą raštu; prašant kalbamojo leidimo, reikia pažymėti tas periodinis leidinys ar laikraštis, kuriam skiriamas straipsnis ar resp. straipsniai. — § 3. Nė vienas dvasiškis negali be vietos Ordinaro leidimo redaguoti ar leisti jokio, net religinio ir dorovinio pobūdžio laikraščio".

4. Nekaltybė

1. Aukštųjų šventimų dvasiškiai turi laikytis celibato (kan. 132). Dvasiškių celibatas turi dvi priedermes, būtent, pozityvią ir negatyvią.

Pirmoji įsako visišką ir amžiną skaistybę. Antroji draudžia tuoktis, vartoti jau sueitą moterystę ir gyventi drauge ar bendrauti su kai kuriomis moterimis.

Dvasiškių celibatas įsakytas štai dėl ko:

1) Mergystė stovi aukščiau už moterystę.

2) Dvasiškiai, nesurišti moterystės rūpesčiais, sėkmingiau gali eiti savo pareigas arba, pasak šv. Povilo: „Kas nevedęs, tas rūpinasi Viešpaties dalykais, kad įtiktų Dievui. O kas vedęs, tas rūpinasi pasaulio dalykais, kaip jis įtiktų pačiai, ir yra pasidalinęs“[4]).

3) Nevedę dvasiškiai turi daugiau autoriteto žmonėse.

4) Kristus ir apaštalai gyveno celibate. Vedusieji kai kurie apaštalai, pvz., šv. Petras, tapę apaštalais, nebevartojo moterystės, juo labiau nebevedė.

5) Bažnyčios Tėvai laurų vainikais puošia mergystę.

6) Lytiškai sveikam žmogui celibatas visai nekenkia — nekenkia sveikatai.

7) Jau S. Įstatyme dvasiškiai, laikydami pamaldas, nevartodavo moterystės. Jų pamaldos tebuvo N. Įstatymo figūra. Dabar kunigai turi savo rankomis nešioti patį Kristų. Todėl jų rankos tik Dievui tebūna pašvęstos.

Pirmaisiais trimis amžiais dvasiškiai galėjo būti vedę ir po šventimų naudotis moteryste. Tik daugumas vedusių dvasiškių iš tiesų nebevartojo moterystės. Tai labiausiai pasakytina apie vyskupus. Tik vyskupai retkarčiais tebuvo skiriami vedę. Po aukštųjų šventimų tuoktis buvo draudžiama.

IV amž. Bažnyčia ima drausti vedusiems aukštųjų šventimų dvasiškiams vartoti moterystę. Taip atlikusias žmonas iš pradžių buvo leista ir papatariama laikyti pas save lyg seseris. Greit paaiškėjo, jog tai nepatogu ir pavojinga. Todėl įsakyta visai paleisti kalbamąsias dvasiškių žmonas.

Aukštųjų šventimų moterystės įstatymai subdijakonus saistyti pradėjo V-VI amž. ir pats įstatymas iš pradžių nebuvo labai griežtas. Tai galutinai ir visur sutvarkė šv. tėvas Inocentas III.

Bene VI-VII amž. aukštieji šventimai ima ardyti moterystę įpročio ir dalinėmis teisėmis. Laterano II sus. (1139) pirmasis išleido visuotinį įstatymą, kuriame aukštieji šventimai įsakmiai ir aiškiai vadinami suardomąja moterystės kliūtimi.

Rytų Bažnyčia iki VII amž. aukštųjų šventimų kliūtyje laikėsi maždaug to paties, ko laikėsi ir Vakarų Bažnyčia, nors po šventimų ne tiek griežtai tereikalaudavo susitūrėti. Trulos susirinkimas (692) patvirtino Justiniano įstatymą, kuriuo netikromis laikomos moterystės, sueitos įsi-

---

[4]) 1 Kor. 7, 32-33.

šventinus dijakonu ir paskiau, ir leido šventintis vedusiems ir po šventimų naudotis ta moteryste.

Dar pažymėtina tai, kad senovėje Vakarų Bažnyčioje dalinėmis teisėmis buvo reikalaujama šventinantis įsakmiai padaryti skaistybės apžadus. Tai daryta tam, kad sėkmingiau būtų pasiektas dvasiškių celibatas. Nuo VII amž. vidurio tos priedermės nebeminima. To daryti net nereikėjo, nes anais laikais, dvasiškiams gyvenant drauge arba „vita canonica", jų celibatas jau savaime buvo apsaugotas. XI amž. kai kuriose provincijose anie apžadai iš naujo įsakyti. Rodos, ir Gratianus tokius dalinių teisių dvasiškių skaistybės apžadus težino. Tik glosatoriai mažne bendrai ima tvirtinti, jog aukštuosiuose dvasiškių šventimuose glūdį įsaistyti skaistybės apžadai (votum tacitum) ir jie saistą dvasiškį, net įsakmiai nepadariusį tų apžadų. Bet jau ir anais laikais buvo tokių mokslininkų, kurie aukštųjų šventimų moterystės kliūtį aiškino be skaistybės apžadų, pvz., Rolandus, Bernardus Papiensis ir Inocentas IV. Dekretalių teisės „votum expressum" vėl nebemini. Bet ir toje eroje daugelis po senovei tebesuponuoja įsaistytus dvasiškių skaistybės apžadus. Juos net randame kai kuriuose bažnytinių teisių šaltiniuose.

Eina ginčas iki Tridento susirinkimo. Eina ginčas po Tridento susirinkimo. Eina ginčas iki pat Kodekso I. C.

Kodeksas I. C. niekur nemini jokių dvasiškių skaistybės apžadų. Tik sako, jog aukštųjų šventimų dvasiškiai negalį tikrai tuoktis, turį laikytis skaistybės ir kitaip susitepą šventvagyste (kan. 132, § 1; 1072).

Žemųjų šventimų dvasiškiams visados buvo leidžiama tuoktis.

Dvasiškių celibatas nėra nei Dievo, nei apaštalų teisių. Jis tėra visai bažnytinių teisių padaras. Tik ginčijamasi, ar dvasiškių celibatas įsakytas stačiai ar tik įsakyti skaistybės apžadai ir tarpiškai celibatas. Vieni kalba vienaip[5]); kiti antraip[6]); treti sako, jog abiem tiemdviem būdais įsakyta[7]). Tik paskutiniosios dvi nuomonės tesiskiria terminologija, nes griežtieji

---

[5]) Pvz.: G. Sebastianelli, Praelectiones: De rebus[2], Romae 1905, n. 59; B. Ojetti, Synopsis[3], Romae 1914, n. 2965; Th. M. Vlaming, Praelectiones iuris matrimonii[3], Bussum in Hollandia 1919, I n. 298; Al. De Smet, De sponsalibus[3], II 573; C. Zetta, II matrimonio, n. 195; I. Chelodi, Ius matrimoniale[3], n. 82; M. Leitner, Handbuch des katholischen Kirchenrechts[2], Regensburg 1922, II 230-231. Šv. Alfonsas, Theologia moralis, L. VI n. 808, tą nuomonę vadina apytikre.

[6]) Pvz.: Th. Sanchez, De sancto matrimonii sacramento, disp. 27 n. 10. Šv. Alfonsas, t. p., tą nuomonę vadina bendresne ir apytikresne.

[7]) Pvz.: Fr. Wernz, Jus Decretalium, Prati 1911, Taurinorum Augustae 1923, IV[2] n. 393; F. M. Cappello, De matrimonio, 433; Pr. Cerato, De matrimonio, Patavii 1920, n. 67; Alb. Blat, Commentarium textus Codicis, III 1, 589; Th. Maiuris canonici[34], Parisiis 1921, I n. 424; C. Badii, Institutiones iuris canonici[2], Floroto, Institutiones iuris canonici, I n. 539 - 540; M. Bargilliat, Praelectiones iuris canonici[34], Parisiis 1921, I n. 424; C. Badii, Institutiones iuris canonici, Florentiae 1922, I n. 115; I. Ferreres, Institutiones canonicae[2], Barcenonae 1920, I n. 289.

apžadų sekėjai vis dėlto sako, jog, praleidus skaistybės apžadus, celibatas vis dėlto saistąs bažnytinėmis teisėmis „ob motivum religionis".

Pirmoji nuomonė, mano išmanymu, yra teisinga. Pamatas:

1) Net prieš Kodeksą I. C. nebuvo aiškaus visuotinio įstatymo, kuriuo šventinantis būtų reikalaujama padaryti skaistybės apžadus. Jei toks įstatymas ir būtų buvęs, kaip priešininkai tvirtina, tai Kodeksas I. C. kan. 6, nr. 6 tylėdamas būtų atšaukęs.

2) Tikrai įšvęstas, nors net įsakmiai būtų atmetęs skaistybės apžadus, vis dėlto turi gyventi celibate ir negali tikrai susituokti. Atbulai, jei šventimai yra netikri, tai, nors padaromi skaistybės apžadai, nėra šventimų kliūties.

3) Priešininkų nuomonės įrodymai nėra nesugriaunami. Be kitko, tos nuomonės sekėjai remiasi prieškodeksinėmis teisėmis, būtent, c. un., *de voto et voti redemptione,* tit. VI, in Extravag. Ioan. XXII, ir c. un., *de voto et voti redemptione,* III, 15, in VI° (labiausiai paskutinėmis). Bet čia šv. tėvas Bonifacas VIII nesako, jog šventinantis reikią padaryti kuriuos skaistybės apžadus. Jis tik nutaria, kurie apžadai yra iškilmingieji ir ardo moterystę, ir pasako, jog paprastieji ir privatiniai skaistybės apžadai, padaryti prieš šventimus ar šventinant, kaip dažnai tada buvo daromi dalinėmis teisėmis, šventinantis virstą iškilmingaisiais apžadais ir konsekvenčiai ardą moterystę. Toliau, sako, jog be skaistybės apžadų negalima esą įrodyti, kad visai išvidinės nuodėmės skaistybei būtų šventvagystė, kaip bendrai teologų tvirtinama, nes bažnytiniai įsakymai, apytikre nuomone, negalį paliesti tokių veiksmų. Atsakytina: Bažnyčia gali įsakyti net išvidinę skaistybę „ex virtute religionis". Tai taip pat yra apytikrė nuomonė. Net patys priešingosios nuomonės sekėjai šaukiasi Bažnyčios įstatymo, kuriuo turėtų būti įsakyti įsaistyti skaistybės apžadai. Sakykime dar ir tai, jog asmuo, gaudamas aukštuosius šventimus, tampa šventu. Jau vien dėlto užsitraukiama šventvagystė, jei įžeidžiamas anas šventas daiktas. Dar toliau sako, jog prieškodeksinės mūsų klausimo bažnytinės teisės tebeturinčios galią: Kodeksas I. C. apie tai tylįs ir todėl dalykas esąs bent abejotinis — reikią laikytis senovės teisių kan. 6, nr.4. Taip; bet jei kurią senovės teisę Kodeksas I. C. nutyli, tai tuo pačiu tas dalykas atšauktas kan. 6, nr. 6. Priešininkų cituojamas kn. 6, nr. 4 kalba apie tą atveją, kai abejojama, ar kuris kanonas sutinkąs su senovės teisėmis ar ne, ir tik tada laikytinasi senovės. Bet kadangi Kodeksas I. C. visai nieko nesako apie dvasiškių skaistybės apžadus, tai nebėra nieko lyginti su senovės teisėmis. Taigi. Galop, sako, jog senovės kalbamųjų apžadų tebeturėjimą galios rodančios kan. 132, § 1 ir 1072 šaltinių citatos. Kodekso I. C. šaltinių citatos, tiesa, rodo, iš kur paimtas kuris kanonas. Bet reikia žiūrėti, kas paimta. Jei dalykas visai naujai sutvarkomas, tai atskirai ir suprastinas. Naujieji kanonai taip dvasiškių skaitybės priedermei, taip aukštųjų

šventimų kliūčiai pažymėti kaip tik vartoja visai kitą terminologiją, negu pirma buvo vartojama. Taigi.

Kas sulaužytų celibatą, tas šventvagiškai nusidėtų (sacrilegium). Tai pasakytina taip apie išorinius, taip apie išvidinius veiksmus.

Aukštųjų šventimų dvasiškių celibato sulaužymas yra nuodėmė dėl to, kad dvasiškiai, labiausiai aukštųjų šventimų, yra pašvęsti Dievo kultui, yra šventi asmenys. Kitaip sakant, dvasiškis taip yra paskirtas Dievo kultui, jog turi gyventi skaistybėje. Taigi, kas piktanaudoja aukštųjų šventimų dvasiškio kūnu ar mintimis, padaro kvalifikuotą nuodėmę — šventvagystę. Tai pasakytina net apie tuos, kurie įsišventino, visai nežinodami skaistybės įsakymo, nes kas laisvai įstoja į kurį luomą, tuo pačiu sutinka su visomis neišskiriamomis jo priedermėmis. Viena išimtis — kan. 214, § 1, būtent, jei kas būtų įšvęstas iš didelės baimės ir paskui, praslinkus baimei, įsakmiai ar įsaistytai nepatvirtintų šventimų, apie ką kalbama žemiau.

Be to, aukštųjų šventimų dvasiškiai negali nei tikrai, nei leistinai tuoktis (kan. 1072, 132, § 1). Čia nepateisina joks nežinojimas, bona ar mala fides (plg. kan. 16, § 1). Kas susituoktų, jungtuvės būtų jokios, nusikalstų ir pačiu įvykiu užsitrauktų ekskomuniką, paprastai rezervuotą Apaštališkajam Sostui (kan. 2388). Išimtis — ką tik kalbėtasis kan. 214, § 1 atvejas.

Atbulai, „Žemųjų šventimų dvasiškiai, tiesa, gali tuoktis, tik, nebent moterystė būtų jokia dėl jiems padarytos prievartos ar baimės, pačiu įvykiu iškrinta iš dvasiškių luomo" — kan. 132, § 2.

Galop, vedę negali eiti aukštųjų šventimų. Tik patys šventimai vis dėlto yra tikri. Bet nors tai padaryta bona fide, draudžiama yra eiti tų šventimų pareigas. Vedęs šventintis tegali su Apaštališkojo Sosto dispensa. Tik ir tada nebegali naudotis savo moteryste ir po šventimų gimusieji vaikai yra neteisėti (kan. 1114).

Panevėžio diecezinis sinodas (1936), § 28: „Kunigai iš pareigos turi laikytis *skaistybės* ir ją saugoti natūraliomis ir antgamtinėmis priemonėmis".

2. Dvasiškiai negali pas save laikyti ir bet kaip lankyti tų moterų, kurios gali būti įtariamos (kan. 133, § 1).

Kan. 133, § 1 žodžiai „laikyti pas save" (apud se retinere) yra tas pat, kas ir tam tikrai gyventi su moterimis. Čion įeina pats gyvenimas tuose pačiuose namuose bei po tuo pačiu stogu ir stačiai bendravimas. Po tuo pačiu stogu laikoma gyvenant net tada, kai du atskiri namai yra sujungti, pvz., koridoriu, nes tai morališkai vienas namas. Visai atskiri namai, nors ir netolimi, kas kita — ne po vienu stogu tegyvenama.

Turi būti ne tik gyvenama, bet taip pat bendraujama. Atbulai, jei ir tuose pačiuose namuose gyvenama, bet nebendraujama, tai nėra kalbamojo

gyvenimo. Pvz., mieste išnuomojamas būtas namuose, kuriose ir moterys gyvena — negyvenimas drauge.

Gyventi reikia stačiai arba pačiam su moterimi. Atbulai, ne mūsų gyvenimas, kai gyvenama pas kitą ir pas paskutinįjį gyvena moteris. Pvz., vikaras gyvena pas kleboną ir šis laiko šeimininkę.

L a n k y t i moteris reiškia bet kuriuo būdu bendrauti, fiziškai susitinkant toje pačioje vietoje, pvz., lankyti jas ar kai jos lanko dvasiškį, su jomis kalbėti, vaikščioti ir važinėti. Tik pats žodis lankyti (frequentare) rodo, jog veiksmai turi įvykti ne vieną kartą — turi dažnai atsikartoti. Atbulai, į kalbamąjį „frequentare" neįeina rašinėti laiškus.

Įtarimas gali kilti iš įvairių aplinkybių, pvz., gražumo, amžiaus, lengvavaikiškumo, nedoros ir slapstymosi.

Apaštalai žydų įpročiu laikydavo pamaldžias moteris namų reikalams tvarkyti. Bet jau šv. Povilas įspėja Timotiejų, kad vengtų jaunesnių našlių[8]). Pirmaisiais amžiais ir buvo laikomasi kalbamojo įpročio. Anos moterys buvo vadinamos „agapetae", „synisanctae" ar „subintroductae virgines". Ilgainiui piktoji dvasia ima kišti savo nagus. Todėl daugelis Bažnyčios Tėvų ir kai kurie bažnytiniai susirinkimai pradeda kariauti su piktanaudojimais. Be kitko, Niciejos sus. (325) visai uždraudė dvasiškiams gyventi su „subintroductis", išskyrius motiną, seserį, tetą ir kitas tokias pat moteris — nėra įtarimo. Tos generalinės normos laikytasi iki pat Kodekso I. C. Tik atsitiktinių modifikacijų padaryta. Pvz., conc. Nannetense (658 ar 895) buvo visai uždraudęs dvasiškiams gyventi su bet kuriomis moterimis. Tai padaryta dėl tam tikrų įtarimų ir aplinkybių. Tai viena didesnė išimtis. Be to, kanonistai Niciejos susirinkimo leidimą gyventi su kitomis tinkamomis ir neįtariamomis moterimis išaiškino taip, jog galima esą gyventi su tiesiosios ir šalutinės eilės giminėmis ir svainėmis iki antros kartos įskaitytinai ir, apskritai, su svetimomis doromis 40 metų amžiaus moterimis.

Žemaičių V sinodas (1752), ses. II, n. III dvasiškiams teleido laikyti pas save motiną, tetą, seserį ir kitas pirmos ir antros kartos gimines, pirmos kartos svaines ir tarnaites, nebent dėl ko kita jos įtariamos ar pavojingos. Tik dar paaiškinta, jog šeimininkės, piemenės, piemininkės ir kt. turinčios būti gero vardo ir augesnio amžiaus, ir turinčios gyventi „in distinctis et remotioribus aedibus".

Kodekse I. C., kan. 132, § 2 vis dėlto leidžiama dvasiškiams gyventi štai su kuriomis moterimis:

1) Su kuriomis gyvenant, dėl natūralinių sijų negali būti įtarimo. Tokiomis laikomos motina, sesuo, teta ir į jas panašios. Pasak kanonistų, žo-

---

8) 1 Tim. 5, 11 - 12.

džiai „į jas panašios“ (et huiusmodi) reiškią pirmos, antros ir trečios kartos gimines, ir pirmos ir antros kartos svaines. Tai remiama prieškodeksinių kanonistų nuomone. Taip dalyką aiškinti galima, nes anie žodžiai yra paimti iš senovės teisių — iš senovės teisių paimtieji kanonai aiškintini yra, lakantis anų teisių ir jų aiškintojų kanonistų.

2) Su senesnio amžiaus ir doromis moterimis, nes tada taip pat nėra įtarimo. Kurio amžiaus moterys suprastinos senesnio amžiaus, visuotinėmis teisėmis nedeterminuota. Kanonistai, taip prieškodeksiniai, taip pokodeksiniai, bendrai tuo amžiu laiko 40 metų. Lietuvoje, mano galva, kanoninio amžiaus galima laikyti net 30 metų moteris, nes mūsų krašte ne labai įprasta laikytis 40 metų ir patys lietuviai, galima sakyti, yra šaltesni už žmones pietų kraštų, iš kur yra kilęs ir pats 40 metų kalbamasis moterų amžius.

Visos kalbamosios taisyklės visuotinėmis teisėmis taikytinos yra ne vien dvasiškių šeimininkėms, bet taip pat tarnaitėms ir kt. Lietuvoje, mano nuomone, tarnaites galima laikyti išimtimi, nes toks yra įprotis — įprotis, ne labai prieštaraująs kan. 132, § 2. Jei jis prieštarauja kanonistų aiškinimui, tai šiuo atveju nieko tokio — mūsų įprotis gali pats eiti teisėtu aiškintoju.

Kan. 133, §§ 1-2 saisto ne tik šiaipjau dvasiškius, bet taip pat vyskupus ir vienuolius. Dar galima sakyti, jog kas stovi aukščiau, juo labiau saisto.

Kan. 133, § 3 dar pasakyta: „Spręsti, ar laikyti ar lankyti šiaipjau neįtariamas moteris atskiru atveju galėtų būti papiktinimas ar pavojus nesusitūrėti, priklauso vietiniam ordinarui, kurs tai gali uždrausti“. Kas jo sprendimo ar įsakymo neklauso, pačiomis teisėmis laikomas konkubinu (kan. 133, § 4). Jam tada taikytinos bausmės už konkubinatą (kan. 2176 ir kt.).

Kauno diecezinis sinodas (1934), nuost. 8: „§ 1. Šeimininkės negiminės tegalimos laikyti auglaus amžiaus ir tikrai dorovingos; atlyginimas turi būti išmokamas neatidėliojant sutartu laiku, bet ne rečiau kaip kasmet. — § 2. Klebonijoje draudžiama gyvent nereikalingiems pašaliniams asmenims, ypač moteriškėms ir šeimoms su vaikais; išimtis — tėvai ir neturį kur gyventi broliai ir tikrosios seserys. — § 3. Dvasiškiams draudžiama važinėti, vaikštinėti su bet kuriomis moteriškėmis, be reikalo lankyti, priiminėti jaunas ir turėti pažintį su neturinčiomis gero vardo moteriškėmis“.

Telšių diecezinis sinodas (1935), str. 20: „Mulieres suspectas nec domi sacerdotes retineant, nec quacumque de causa conveniat: — a) Ubi duo vel plures sacerdotes communi mensa utuntur, mulier in eadem domo degens, quamvis consanguinea vel affinis sive parochi sive sacerdotis, ad mensam ne admittatur. — b) Multae rationes suadent, ne in domo parochiali, praesertim ubi duo vel plures sacerdotes habitant, puellae qualescunque

educationis vel alia causa commorentur. — c) Cum illis tantum mulieribus fas erit clericis cohabitare, in quibus naturale foedus nil mali suspicari permittit. — d) Clerici prohibentur absque gravi causa mulieres in itineribus comitari"; str. 21: „Cum ad domestica negotia obeunda foeminae auxilio opus sit, et matris aut sororis aut alius huiusmodi praesentia deerit, foemina quadraginta annos nata, honestissima eligatur, cui singulis mensibus, pacta merces exsolvatur, ut quacumque die, si opus fuerit, dimitti possit".

Panevėžio diecezinis sinodas (1936), § 29: „Priimant moteris tarnybon, apgyvendinant jas klebonijos patalpose ir bendrai santykiuose su antrosios lyties asmenimis, įsakoma griežtai laikytis kan. 133"; § 30: „Jei moters ar tarnaitės buvimas duotų rimtiems įtarimams kilti dėl dvasiškio dorovingumo, tai klebonas turi ją pašalinti, nelaukdamas Ordinariato intervencijos"; § 31: „Praedicitur sacerdoti, ne uno curro solus cum sola femina proficiscatur ad convivia, festorum solemnia, excursiones, otium, neve cum illa deambulat, intersit cum mulieribus, ut activus particeps, ludis, qui arctiorem contactum requirunt"; § 32: „Sacerdotes cavebunt, ne in aedibus parochialibus parochi familiae consanguineorum cum filiis et nepotibus degant, neve festa sponsalia eorum celebrentur".

5. Bendras gyvenimas ir solidarumas

Kan. 134: „Bendrai dvasiškiams gyventi yra girtina ir patartina ir ten, kame taip yra, kiek galima, laikytinai".

Į kalbamąją bendrą dvasiškių gyvenimą įeina štai kas:

1) Gyvenimas tuose pačiuose namuose, sakykime, klebonijoje.

2) Iš vien mitimas.

3) Kai kurių kanonistų nuomone, bendros maldos — brevijoriaus kalbėjimas[9]).

Lietuvoje kaip tik laikomasi pirmųjų dviejų dalykų. Tretysis dalykas Lietuvoje, mano galva, neįeina į mūsų kanoną — sunkiai įvykdomas ir kitaip įprasta daryti.

Kauno diecezinis sinodas (1934), nuost. 9: „§ 1. Parapijų kunigai turi gyventi klebonijos namuose drauge ir bendrai valgyti; kitaip reikia vietos Ordinaro leidimo raštu. — § 2. Kunigai, bendrai gyvendami, turi laikytis tam tikros tvarkos, pav., paskirtu metu valgyti, nekelti triukšmo etc. — § 3. Visi kunigai turi laikytis teisaus (legitimi) solidarumo pastoracijoje, katalikų akcijoje, viešajame veikime ir net šiaipjau gyvenime. — §4. Visi kuni-

---

[9]) Pvz.: Alb. Blat, Commentarium textus Codicis Iuris Canonici, II² 89; C. Badii, Institutiones iuris canonici², I n. 117; G. Cocchi, Commentarium in Codicem Iuris canonici, II⁴ n. 46.

gai raginami laikytis vadinamosios luomo etikos; jei kuris kunigas drįstų viešai piktinti žmones ar pagal savo luomą netinkamai elgtis, tai dekanatinė konferencija absoliutine balsų dauguma jam daro „correptionem fraternam"; jos nepaklausius, praneša vietos Ordinarui".

Telšių diecezinis sinodas (1935), str. 130: „Vehementer autem caritati Nostrorum sacerdotum commendamus, ut quicumque sint, parachi aut vicarii, una mente et uno corde gravissimum quod eis commissum est munus adimpleant, quoniam discordiis maxima dilabuntur una cum plebis scandalo et forsan insanabili per generationes ruina, dum e contra servata concordia, parva crescunt in aedificationem animarum et gloriam D. N. I. Ch';' str. 169: „Mutua dilectione sese invicem prosequentes Clerici maiorem sibi fidelium venerationem conciliabunt. Alter alterius onera portantes, quidquid calumniae sapit, aut contumeliae, aut diffamationis, abhorreant, atque simul labores studiaque conferant, ut Dei gloria animarumque salus magis magisque ubique fulgeat"; str; 170: „Si quis aegrotet, eum confratres visitent saèpe saepius, et ingravescente morbo curent, ut opportune sacramentis muniatur. Exequiali funeri cuiusvis defuncti sacerdotis clerus paraeciarum vicinarum intersit, eiusque animam quantum fieri potest suis suffragiis adiuvet".

Panevėžio diecezinis sinodas (1936), § 131: „Vikaras — kooperatorius gyvena su savo klebonu vienuose namuose, ar atskirame vikarijate"; § 63: „Kunigai, būdami tos pačios profesijos žmonės ir siekdami to paties tikslo, turi būti vieningi su savo konfratrais kasdieniame gyvenime, ypač pastoracijoje. Tame glūdi jų stiprybė ir veikimo pasisekimas"; § 64: „Kunigų vieningumas turi reikštis: skelbiant tikėjimo ir dorovės mokslą, palaikant bažnytinę drausmę, neįvedant į bažnytines apeigas ir tikinčiųjų gyvenimą papročių, priešingų rubrikoms, Kanonams, Kūrijos nurodymams, visuomeniškame darbe prisilaikant Vyskupo direktyvų, gerbiant konfratrų autoritetą"; § 65: „Kunigai vardan solidarumo turi viens kitam padėti: užuojauta, gerais patarimais, dvasiška parama, darbu, skubėdami pas konfratrus į atlaidus, rekolekcijas, misijas, atjausdami vieni kitų dvasiškus ir medžiagiškus reikalus, ligoje vienas kitą lankydami, gausiai dalyvaudami mirusiųjų konfratrų laidotuvėse ir neimdami atlyginimo"; § 66: „Kunigai privalo branginti savo luomo garbę ir saugoti, kad konfratro elgesys jos nežemintų"; § 67: „Kunigai, vadovaudamiesi solidarumo principu ir correctionis fraternae dėsniu (Mat. 18, 15-17), sužinoję konfratro nusikaltimą, bent pamatuotą įtarimą, nevilks to viešumon, nekritikuos, neteis, bet draugą draugiškai įspės"; § 68: „Jei toks įspėjimas neduotų teigiamų vaisių, praneš vietos dekanui, kuris rūpinsis nusikaltusį konfratrą tinkamai paveikti; tam nepavykus, visą dalyką skubiai referuos Vyskupui"; § 69: „Kur parapijoje ne vienas kunigas, jie dalinasi pastorcijos darbais pagal reikalą ir savo sugebėji-

mą"; § 70: „Bažnyčioje, mokykloje, brolijose ir organizacijose pastoracijos darbą kunigai dirba kontakte ir solidariai"; § 71: „Vienam kunigui esant užimtam, kitas jį pavaduos, kad nereikėtų pertraukti susirinkimo, pamokų, vėlintis su kalenda ir eiti bažnyčion tuokti, krikštyti, važiuoti pas ligonį, laidoti numirėlį".

6. Brevijorius

Aukštųjų šventimų dvasiškiai kasdien turi atkalbėti brevijorių. Kalbėtina taip, kaip įsako patvirtintos krašto liturgijos knygos (kan. 135). Tai labiausiai vyskupijos „direktorium".

Be to, brevijorių turi kalbėti visi beneficijatai (kan. 1475, § 1) ir abiejų lyčių vienuoliai (kan. 610).

Vienuoliai brevijorių kalba jau nuo senų senovės. Pasauliniai kunigai jį kalba nuo V - VI amž. Pirmiau kalbėjo daugiau įpročio ar dalinėmis teisėmis, paskui įsakyta rašytinėmis visuotinėmis teisėmis. Tokį įstatymą beneficijatams išleido Laterano V sus. (1514). Kiti dvasiškiai iki pat šiol brevijorių kalbėti turėjo įpročio teisėmis — Kodeksas I. C. pirmasis raštiškai visuotiniu būdu teįsakė.

Nuo brevijoriaus laisvi tėra tie asmenys, apie kuriuos kalbama kan. 213 (sugrąžinti į pasaulinį luomą) ir kan. 214 (prievarta įšventinti), kaip žemiau. Be to, nuo brevijoriaus kalbėjimo gali dispensuoti Apaštališkasis Sostas, būtent, S. C. Concilii.

Panevėžio diecezinis sinodas (1936), § 3: „Oficialioji kunigo malda yra Brevijorius, kurį reikia kasdien kalbėti savo laiku, atsidėjus, dievotai, susikaupus".

7. Dvasiškių drabužiai

1. Dvasiškiai turi dėvėti tam tikrais drabužiais (kan. 136, § 1).

Pirmaisiais amžiais dvasiškiai dėvėjo tokiais pat drabužiais, kaip ir pasauliniai — ilgais ir t. t. IV - V amž. Romos imperiją užplūdo vad. barbarai. Jie dėvėdavo už romėnus trumpesniais drabužiais. Romėnai priima barbarų drabužius. Dvasiškiai pasiliko su senaisiais romėnų drabužiais. Tą įprotį patvirtino ir determinavo daug bažnytinių provincinių susirinkimų ir Laterano IV sus. (1215).

Įpročiu ir bažnytiniais įstatymais dvasiškių drabužiai buvo „vestis talaris longa et clausa", o nuo XV - XVI amž. daliniais bažnytiniais įstatymais „nigri coloris". Tridento sus. įsakė dėvėti „honestum habitum clericalem"[10]) ir galutinai nutarti jų formą paliko vietiniams ordinarams.

---

[10]) Sess. XIV, *de ref.*, c 6.

Šv. tėvas Sikstas V įsakė dėvėti „habitum talarem“ visur[11]). Bet gyvenimas nuėjo kitais keliais — ne visur tebuvo dėvima sutana.

Kodeksas I. C. grįžo prie Tridento sus. normų, nes kan. 136, § 1 pasakyta: „Visi dvasiškiai tedėvi padoriais bažnytiniais drabužiais pagal teisėtus vietinius įpročius ir vietinio ordinaro įsakymus, ir, nebent krašto įpročiai būtų kitokie, dvasiškių tonsūra“.

Kaip rodo ką tik cituotasis kanonas, visuotinėmis teisėmis teįsakyta dvasiškiams dėvėti padoriais, su jų luomu bei padėtimi sutinkamais ir bažnytiniais drabužiais. Jie turi skirtis nuo pasaulininkų drabužių. Sutanas visuotinėmis teisėmis teįsakytas, laikant mišias (kan. 811 § 1), viešai administruojant sakramentus[12]) ir „ob paritatem rationis“ laikant kitas bažnytines pamaldas. Paskutiniuosius du dalykus taip pat patvirtina Konsistorinės Kongregacijos 1916 m. geg. mėn. 31 dien. pareiškimas, jog „vestis talaris communi lege in sacris functionibus unice adhibenda“.

Dvasiškių drabužius konkrečiau determinuoti yra dalinių teisių dalykas. Tai teisėtas vietinis įprotis ir vietinio ordinaro įsakymai. Žemaičių vyskupijos ordinaras 1919 m. rugs. mėn. 16 dien. išleido įstatymą „De vestitu clericali“, kuriuo dvasiškių drabužiai — sutanas, sutanėlė ir „collare romanum“[13]). Tas pat atkartota 1920 m. liep. mėn. 12 dien.[14])

Įsakymas dėvėti dvasiškių drabužiais savaime yra griežtas. Kas ilgokai (per notabile tempus) jo nesilaikytų, tas, bendrąja teologų nuomone, labai nusidėtų. Šiaip jau nedėvėti dvasiškių drabužiais ilgiau už septynias dienas laikoma didele nuodėme. Bet čia dar reikia kreipti akį į nieku laikymą pačių drabužių, dvasiškių laipsnį (juo kas yra vyresnis, juo labiau turi laikytis dvasiškių drabužių įsakymo) ir t. t. Todėl ir trumpesnį laiką galima kartais labai nusidėti. Be to, jei kas trupučiuką tesiskiria nuo dvasiškių drabužių, tai taip pat labai nenusidedama. Galop, nedėvėti dvasiškių drabužiais dėl tam tikros teisingos priežasties nėra jokios nuodėmės, pvz., tolimoje kelionėje, labiausiai per kraštus „infidelium“, ir persekiojant dvasiškius.

Be to, krašto įpročiais yra įsakyta dėvėti tonsūrą. Čia žiūrima į atskirų kraštų Kodekso I. C. įsiteisėjimo meto įpročius. Lietuvoje, bent buv. Žemaičių vyskupijoje, nelengva įrodyti, kad kalbamuoju metu būtų buvęs toks visuotinis įprotis. Bet ir ten, kur reikia dėvėti tonsura, įsakymas nėra tiek griežtas, kaip dvasiškių drabužių. Ja nedėvėti šiandien, galima sakyti, nebėra didelės nuodėmės[15]).

---

11) Const. „Cum sacrosanctum“, 9 ian. 1589.
12) S. C. C., decr. 28 iul. 1931: „Qua quidem veste (talaris curandum est ut sacerdotes utantur etiam in sacramentis publice ministrandis“.
13) „Ganytojas“, 16 (1919) 361 - 362.
14) „Žemaičių Vyskupijos Kronika“, 1 (1920) 22.
15) A. Vermeersch et I. Creuse, Epitome, III[3] n. 583; A. Vermeerch, Theologiae moralis principia - responsa - consilia, Romae 1921, III n. 15.

Dalinių teisių dvasiškių drabužių ir tonsūros įsakymų turi laikytis tie dvasiškiai, kurie ten turi buveinę ar lyg buveinę. Kitais atvejais galima laikytis savo vyskupijos ar vietinių įstatymų arba teisių. Juo labiau tai pasakytina kelionės metu. Kalbamąsias taisykles galima taikyti net tais atvejais, apie kuriuos kalba S. C. C., litt. circ. (ad omnes ordinarios, de sacerdotibus valetudinis vel rusticationis animique causa extra suam dioecesim se conferentibus) 1 iul. 1926.

Kan. 136, § 3: „Žemųjų šventimų dvasiškiai, kurie be teisingos priežasties patys mestų dėvėję bažnytiniais drabužiais ir tonsūra ir ordinaro įspėti per mėnesį nepasitaisytų, tai pačiomis teisėmis sugrąžinami į pasaulinį luomą".

Nusikalstų aukštųjų šventimų dvasiškis, kuris nedėvėtų dvasiškių drabužiais ir tonsūra kartu ar kartais skyrium, ir, vietinio ordinaro rimtai įspėtas, per mėnesį nepasitaisytų (kan. 2379).

Kauno diecezinis sinodas (1934), nuost. 10: „§ 1. Dvasiškiams draudžiama dėvėti civiliškais drabužiais. — § 2. Dvasiškiai turi dėvėti kunigiškais padoriais (decentes) drabužiais pagal kan. 136 normą; jų skrybėlė, batai, apsiaustas ir kiti viršutiniai apdarai turi būti juodi ar bent tamsūs. Mūsų krašte priimti kunigiški rūbai yra vestis talaris cum collari romano. — § 3. Karo kapelionai dėvi drabužiais pagal savo statutą".

Telšių diecezinis sinodas (1935), str. 14: „Omnes clerici Dioecesis vesttem sacerdotalem in tota Lituania gestare ne omittant, nigri coloris, talarem, qua breviora femoralia integre cooperiantur... Utantur item collari ecclesiastico, albo, retro coniuncto; domo exeuntes convenientem supravestem induant, tonsuram clericalem seu coronam habeant, caput galero nigro vel pro diversitate temporis alius generis tegmine, nigri coloris, tectum. Clerici Dioecesis Klaipėdam lustrantes vel negotiorum causa hanc civitatem adeuntes vestibus propriis, ut supra, induti esse debent. — Clerus Klaipėdensis in aliquam dioecesim Lituaniae profectus veste talari utatur, in Praelatura vero — vestem propriam cleri quae „subtanella" appellatur, non pohibetur gestare".

Pnevėžio diecezinis sinodas (1936), § 52: „Kunigas namu apyvoka, drabužiu, elgesiu, kalba turi skirtis nuo pasaulionių tinkamu savo luomui rimtumu, tauriu paprastumu ir kuklumu"; § 53: „Kunigo išvaizda turi atsižymėti dvasingumu, estetika ir švarumu; namuose, ypač viešumoje privalu dėvėti vestem talarem, apsiaustus, skrybėles ir kepures bent tamsios spalvos": § 54: „Kelionėje ir atostogose svetur, kur dėvimi trumpi kunigo rūbai, leidžiama kunigams nešioti sutanėlę, ar juodą surdutą su collare ir įsakoma laikytis Romos litt. circ. ad omnes Ordinarios 1926-VII-1."

2. Kan. 136, § 1 įsako visiems dvasiškiams dėvėti paprastais plaukais. Vadinasi, reikia vengti perdaug apsileisti — nedėvėti susivėlusiais, nešu-

kuotais, išdraikytais plaukais. Tai viena, Antra, draudžiama perdaug elegantiškai šukuoti plaukus, pvz., raityti, frizuoti, tepti, dažyti, labai ilgais dėvėti ir t.t.

3. Kodeksas I. C. nieko nesako apie dvasiškių barzdą.

Kristus ir apaštalai žydų ir kitų tautų įpročiais dėvėjo barzdomis. Jas augino Rytų Bažnyčios dvasiškiai. Atbulai, Vakarų Bažnyčios dvasiškiai nuo IV - V amž. ima barzdas kirpti ir skusti. Gimė įprotis. Focijus IX amž. Vakarų Bažnyčiai smarkiai prikaišiojo dvasiškių barzdų skutimą. Vėliau vienur kitur įsiskverbė piktanaudojimas — dvasiškiai vėl ima auginti barzdas. Bet iki XVI amž. bendras įprotis vis dėlto buvo skusti barzdas. XVI amž. pradėta vėl toleruoti dvasiškių barzdas. Šv. Karolis (1576) širdingai ragino dvasiškius mesti barzdas. Ko nepasiekė šis šventasis, padarė Liudviko XIV įpročiai — pradėta vėl skusti barzdas (1680). Tai buvo iki pat Kodekso I. C.

Kadangi Kodeksas I. C., kaip sakiau, nieko nesako apie dvasiškių barzdas, tai kai kurie buvo pradėję tvirtinti, jog šiandien jau galima esą dėvėti barzda. Klausimas atsidūrė Apaštališkajame Soste. S. C. Concilli, *in causa Wratislavien.*, 1920 m. saus. mėn. 10 dien. pasakė, jog dvasiškiai visai patys negalį pradėti dėvėti barzda ir vyskupai galį reikalauti laikytis iki šiol savo vyskupijos draudimo dėvėti barzda. Vadinasi, po Kodekso I. C. dvasiškių barzdos klausime laikytinasi vietinių įpročių ir dalinių teisių.

Barzda dėvėti dvasiškiams leisti šiandien gali vietinis ordinaras.

4. Iki Kodekso I. C. peruku (caesaries sive coma ficta) dėvėti dvasiškiams buvo laikoma draudžiamu dalyku. Juo devėti ne per mišias leisti galėdavo vietinis ordinaras. Dabar šiam dalykui nebereikia vietinio ordinaro leidimo. Tik ir šiandien negalima peruku dėvėti, laikant mišias ar joms asistuojant. Tai draudžia liturgika. Paskutinįjį dalyką leisti gali tik Apaštališkasis Sostas.

5. Kan. 136, § 2: „Tenedėvėja (dvasiškiai) žiedu, nebent tai būtų leidžiama pačiomis teisėmis ar apaštališkąja privilegija".

Pačiomis teisėmis (a iure) žiedu leidžiama dėvėti kardinolams, vyskupams, abatams ir prelatams nullius (kan. 325), paprastiesiems abatams (kan. 625), garbės prelatams ir tiems daktarams, kurie daktaratą yra gavę Apaštališkojo Sosto vardu (kan. 1378). Privilegijos keliu kartais gauna teisę dėvėti žiedu klebonai ir mažne visų kapitulų vad. prelatai ir kanauninkai, net garbės. Tik per mišias žiedu tegali dėvėti kardinolai, vyskupai, palaiminti abatai (kan. 811, § 2) ir protonotarai de numero participantium.

Dvasiškių žiedas yra daugiau bažnytinės jurisdikcijos ženklas. Todėl Korpuso I. C. glosėje buvo pasakyta: „Clericus annulatus, aut episcopus aut fatuus".

Diecezinis Žemaičių V sinodas (1752), ses. II, c. VIII, n. I, kreipia akį į tuos, kurie neteisėtai dėvėja žiedais. Jis liepia atimti kalbamuosius žiedus ir nubausti pinigine bauda, pagal žiedų brangumą.

8. Kitos pozityvinės priedermės

1. Kauno diecezinis sinodas (1934), nuost. 11: „§ 1. Visi kunigai turi turėti parašytus testamentus, kur raginami kuo gausiausiai palikti visuomeniniams katalikų reikalams, pvz., katalikiškoms mokykloms, draugijoms, spaudai, labdarybei ir t. t. — § 2. Klebonų, vikarų, bažnyčių rektorių ir altaristų testamentai užlipytame voke laikomi pas vietos dekaną, dekano — vyskupijos kūrijoj ir kitų kunigų — pas kurį pasirinktą kunigą".

Telšių diecezinis sinodas (1935), str. 172: „Unusquique sacerdos obligatus est, ut de suis bonis per testamentum dispositionem faciat iustitiae et charitati simul consulentes, ne causam scandali fidelibus praebeant... De rebus sacris, de libris etc. ita clerici disponant, ut haeredes ea venalia non exponant. Seminarium, scholas catholicas, orphanotrophia et alia pia instituta ne suis testamentis clerici penitus negligant. — 1⁰ Capitulares, professores Seminarii Dioecesani, Curiae Dioecesanae membra et Vicarii foranei testamenta sua in Curiae Dioecesanae archivo deponant, — 2⁰ alii vero sacerdotes omnes ad Vicarium foraneum remittant. Translato sacerdote in alium decanatum Vicarius foraneus testamentum sacerdotis huius ad eiusdem Vicarium foraneum trasmittere debet. — 3⁰ Neopresbyteri tribus mensibus transactis post munus susceptum testamentum conficiant".

Panevėžio diecezinis sinodas (1936), § 598: „Visi beneficijatai turės savo testamentą, surašytą juridine forma"; § 599: „Pageidaujama skirti testamentais turto dalį Vyskupijos, Bažnyčios, Seminarijos ar kitiems visuomeniniams katalikiškiems reikalams, pvz., katalikiškoms mokykloms, draugijoms, spaudai, labdarybei"; § 600: „Dekanų testamentai, užantspauduotame voke, laikomi Vyskupijos Kūrijoje, o visų kitų kunigų pas vietos dekaną".

2. Panevėžio diecezinis sinodas (1936), § 33: „Kunigas, būdamas miles Christi, privalo turėti krikščioniškos *drąsos* ar tai privačiuose santykiuose, ar viešame savo veikime, priešindamasis klaidoms, blogybėms ir gindamas Bažnyčios teises nuo pasikesintojų"; § 34: „Kunigas savo pareigose turi pasižymėti *uolumu*, vengti apsileidimo, pusėtinumo, atsimenant Viešpaties smerkiančius žodžius: Maledictus, qui facit opus Domini negligenter"; § 35: „Kunigo uolumas privalo visų pirma reikštis: teikiant sakramentus, lankant ligonius, sakant pamokslus, katekizuojant vaikus, lankant mokyklas ir darbuojantis katalikiškose organizacijose"; § 36: „Sekmingam ir patvariam kunigo veikimui reikalingas krikščioniškas *išmintingumas*, kurį

dvasiškis rūpinsis savyje ugdyti, melsdamas Dievą ir mokydamasis iš prityrusių konfratrų"; § 37: „Išmintingumas reikalauja prieš pradedant kokį nors žymesnį, naujoviškesnį ar bažnytinį ar visuomeninį žygį, jį nuodugniai, atsargiai apsvarstyti; abejojant vartotinų priemonių tikslumu ir darbo taktika, pasitarti su savo viršininkais"; § 38: „Pasidarius gyvenimui sudėtingam, įvairiais naujais reikalavimais, kunigo darbas žymiai padidėjo bažnyčioje, mokyklose, brolijose, bažnytinėse ir visuomeninėse organizacijose: tiems uždaviniams atlikti kunigas turi būti nepaprasto *darbštumo*".

III. NEGATYVINĖS DVASIŠKIŲ PRIEDERMĖS

1. Žiravimas, depozitai ir skolos

Kan. 137: „Dvasiškis, neatsiklausęs vietinio ordinaro, negali nieko žiruoti net savo turtais".

Kauno diecezinis sinodas (1934), nuost. 12: „§ 1. Dvasiškiams draudžiama žiruoti vekseliai ir daryti bet kurie pasižadėjimai už kitus (kan. 137). — § 2. Dvasiškiams draudžiama priimti bet kurie pinigai ir vertingų popierių depozitai. — § 3. Kunigai turi saugotis skolų ir rūpintis padarytąsias kuo greičiausiai grąžinti".

Telšių diecezinis sinodas (1935), str. 16: „Sine Nostra licentia... de propriis bonis fide iubere... clericus prohibetur"; str. 172: „Quae quisque bona non sua sed aliena in custodia habuerit, in tuto ponat, atque Ordinario manifestet, si piae fundationes causa sibi fuerit commissa".

2. Nepadorūs dalykai

1. Dvasiškiai turi visai veigti tų dalykų, kurie nepritinka jų luomui. Tai tie dalykai, kurie prieštarauja dvasiškių gyvenimo padorumui ar šventimams ar kliudo eiti dvasines pareigas. Jų luomui kartais gali prieštarauti net tie dalykai, kurie pasaulininkams visai nedraudžiami. Tai bendra taisyklė.

In specie, dvasiškių luomą įžeidžia labiausiai šie dalykai: nepadorūs verslai, azartiniai žaidimai, nešiojimas ginklų, medžioklė ir lankymas smuklių.

2. Kan. 138: „Tenesiverčia (dvasiškiai) nepadoriais verslais". Pvz., dvasiškiai negali būti smuklininkai, mėsininkai, klounai ir artistai. Tai savaime aišku.

3. Kan. 138: „Tenelošia (dvasiškiai) iš pinigų".

Kalbamieji lošimai (ludi aleatorii) vadinasi tie piniginiai lošimai, kurie priklauso daugiau nuo laimės. Čion labiausiai įeina kortų lošimai. Atbulai,

neįeina tie žaidimai, kurie priklauso nuo miklumo, įpratimo ir t. t. Tai „ludi industriales".

T e n e l o š i a (vacare) — reikia ne vieną kitą kartą, ne retkarčiais, bet nuolat ar bent dažnai, lyg labai įpratus lošti.

Kortų lošimas skirstomas paprastas ir azartas, be pinigų ir iš pinigų, privatinis ir viešas ir t. t.

Dvasiškiams, apskritai, draudžiami azartiniai kortų lošimai, pvz., einikis, devinkė ir t. t. Tai teleidžiama retai iš centų, privatiškai, turint laiko, rekreacijai.

Dvasiškiams draudžiama lošti net šiap jau iš pinigų štai kada: 1) iš daug pinigų, 2) viešai, pvz., klube, 3) su netinkama kompanija, 4) kai kenkia sveikatai, 5) kai kliudoma atlikti pareigas ar priedermes ir t. t. Atbulai, galima šiaip jau žaisti kortomis rekreacijai, ne iš pinigų, iš centų, geroje kompanijoje, nekenkiant sveikatai, turint laiko. Tik geriausia visados vengti žaisti kortomis su pasaulininkais.

Kauno diecezinis sinodas (1934), nuost. 13: „Dvasiškiams draudžiama lošti azartiniai ir kiti brangesni kortų lošimai ir net šiaipjau kortomis lošti viešai, netinkamoje kompanijoje, per ilgai, labiausiai prieš atlaidus".

Telšių diecezinis sinodas (1935), str. 15: „Aleatoriis ludis, vulgo hasardicis, qui ope chartarum vel alio modo, exposita pecunia exercentur, ne vacet clerus".

Panevėžio diecezinis sinodas (1936), § 39: „Darbo sekmingumui padidinti kunigas stropiai vengs: dažnų... kortavimų".

4. Dvasiškiams draudžiama nešioti ginklus (gestatio armorum — kan. 138). Tik tas draudimas suprantamas viešai nešioti. Išimtis — jei teisingai ko bijomasi, pavojuje užpulti vagims, plėšikams ir t. t. Privačiai arba slapta, pvz., kišenėje, dvasiškiai visados gali nešioti ginklus. Tik, žinoma, visados reikia turėti valstybės leidimą. Bet tai kitas dalykas.

5. Medžioklė (venatio) skirstoma privatinė ir vieša (quieta et clamorosa). Pirmoji yra tada, kai medžioja vienas kitas, keletas asmenų, su vienu kitu šunimi ir medžiojami maži žvėrys. Antroji yra tada, kai medžioja daug asmenų ar su daug šunų ir medžiojami didesni žvėrys. Tai mes vadiname „ablava".

Privačiai medžioti tedraudžiama labai dažnai, ilgai ir apleidžiant dvasines pareigas ar priedermes. Tai rodo kan. 138 žodis „ne indulgeant". Atbulai, vieša medžioklė dvasiškiams draudžiama (kan. 138).

Vietinis ordinaras vis dėlto gali dėl didelių ir tam tikrų priežasčių uždrausti dvasiškiams net privatinę medžioklę[1]).

Telšių diecezinis sinodas (1935), str. 15: „Clamorosam venationem clericis prohibemus".

---

[1]) S. C. C., 11 ian. 1921.

6. Kan. 138: „Tenelanko (dvasiškiai) smuklių ir kitų panašių vietų be reikalo ar be kitos teisingos priežasties, pripažintos vietinio ordinaro". Čion įeina smūklės, klūbai, restoranai, kavinės, arbatinės ir t. t. Atbulai, čion neįeina viešbučiai. Tik dvasiškiai turi žiūrėti, kad viešbutis būtų katalikiškas, gero vardo ir t. t.

Į smukles ir kitas kalbamąsias panašias vietas dvasiškiai užeiti tegali šiais atvejais:

1) Reikale, pvz., kelionėje ir aplankyti ligonio.

2) Dėl teisingos priežasties. Tik priežastis vis dėlto turi būti vietinio ordinaro pripažinta bendrai, arba tam tikru bendru raštu, ar atskirais atvejais. Bet taip pat užtenka įsaistyto ar spėjamo pripažinimo. Kalbamosios priežasties pavyzdžiu gali eiti — norima aplankyti klubo savininką, kuris šiaip jau yra geras žmogus.

3) Jei kuriame krašte įprasta užeidinėti. Pvz., Italijoje dvasiškiai užeina į kavines išgerti stiklo kavos ar vyno.

Kauno diecezinis sinodas (1934), nuost. 14: „Dvasiškiams draudžiama be teisėtos priežasties lankyti smukles, klubus, restoranus ir kavines ir sustoti ar nakvoti blogo vardo viešbučiuose".

Telšių diecezinis sinodas (1935), str. 15: „Tabernas aut loca similia (kavinės, smuklės, klubai, etc.) clerici, nisi itineris ratione et necessitate compulsi, ingredi vetantur".

3. Netinką dalykai

1. Kan. 139, § 1: „Dvasiškiai tevengia net tų dalykų, kurie, nors nėra nepadorūs, bet vis dėlto nesutinka su jų luomu".

Čia suprantami tokie dalykai, kurie lotyniškai vadinasi „res a statu clericali aliena". Tai tie dalykai, kurie prieštarauja dvasiškių pareigoms, šventimams ar su jais yra nesutaikomi. Tai, galima sakyti, visai pasauliniai verslai, pareigos. Jiems eiti reikia tam tikro Apaštališkojo Sosto ar vietinio ordinaro leidimo ir t. t.

Telšių diecezinis sinodas (1935), str. 16: „Non indecora tantum sed et aliena a clericali statu clericis sunt vitanda".

2. Apaštališkojo Sosto minėtojo leidimo dvasiškiams reikia štai kada:

1) Verstis medicina ir chirurgija. V e r s t i s — ex professo pelnui (ad quaestum), nes tai nesutinka su dvasiškių luomo savumais. Atbulai, galima gydyti ar padaryti mažą operaciją reikale, atsieit, nesant gydytojo ar chirurgo. Tik tai darytina veltui. Galima gydyti savo draugą ir šeimyną Bet taip pat veltui. Galima slaugyti ligonius.

Be to, dvasiškiams draudžiama verstis vad. „medicina vulgari", t. y. homeopatija, aleopatija. Kneipo sistema ir t. t. Šiuo būdu gydyti tegalima rei-

kale veltui, kaip aukščiau, ar savo draugą, šeimyną ir retkarčiais savo parapijonis veltui.

Jei dvasiškis, neleistinai gydydamas, numarintų ligonį, tai užsitrauktų ireguliaritatę ex delicto (kan. 685, nr. 6).

Medicina ir chirurgija verstis neprofesijonalams draudžiama taip pat valstybės įstatymais.

2) Viešiems notarams.

Dvasiškiams draudžiama eiti viešų notarų pareigas. Išimtis — vyskupų kūrijos.

3) Valstybinėms pareigoms.

Kan. 139, § 2: „Teneina (dvasiškiai) tų valstybinių pareigų, su kuriomis yra susijusi pasaulinė jurisdikcija ar administravimas".

Prieš Kodeksą I. C. valstybinėms pareigoms eiti Apaštališkojo Sosto leidimo tereikėjo vyskupams ir „praelatis". Šiandien to visiems dvasiškiams reikia.

Pasaulinė jurisdikcija čia suprantama tikrąja prasme. Į ją įeina taip teismo, taip vykdomoji valdžia, taip įstatymų leidyba.

Taigi, dvasiškiams draudžiama be Apaštališkojo Sosto leidimo būti prezidentas, ministras, gubernatorius, miesto galva arba burmistras, tarėjas, referentas, valstybės banko valdytojas, valstybės laikraščio redaktorius ar administratorius, valstybės įstaigos vedėjas, valstybės gimnazijos direktorius, valsčiaus viršaitis ir t. t. Bet vis dėlto dvasiškiams leidžiama būti kolektyvinių valstybės įstaigų narys, nes čia darbas dirbamas balsų dauguma — ne vienas dvasiškis teatsako už darbus ir konsekvenčiai ne jam vienam tenka neigiamų darbų priekaištai.

Pirmaisiais krikščionių amžiais dvasiškiai visai vengė valstybinių pareigų, nes valdininkai dažnai turėdavo tam tikru būdu dalyvauti stabmeldžių pamaldose. Paulus Samosatenus buvo pirmasis iš vyskupų, kuris drįso eiti „ducenarii" pareigas. Dalykas pakitėjo, atvirtus Romos imperatoriams. Todėl conc. Sardicense (343), c. 8, išpeikė tuos vyskupus, kurie per dažnai lando po imperatoriaus rūmus ir kaulija valstybės pareigų.

Viduriniais amžiais dar labiau reikėjo prilaikyti dvasiškius, kad neatsargiai nesigrūstų į valstybines pareigas. Tik Bažnyčia anais laikais negalėjo visai išvengti valstybinių pareigų, nes vyskupai dažnai būdavo karalių vasalai. Todėl Bažnyčia labiau rūpinosi pašalinti piktanaudojimus. Be kitko, buvo rūpinamasi, kad vyskupai ir kiti dvasiškiai patys netarnautų kariuomenėje ir nedalyvautų karo mūšiuose ir t. t.

Kauno diecezinis sinodas (1934), nuost. 16: „Dvasiškiams draudžiama verstis medicina, homeopatija ir panašiais gydymo būdais"; nuost. 17, § 1: „Dvasiškiams draudžiama, be Apaštališkojo Sosto leidimo, eiti bet kurias

valstybines pareigas, susijusias su pasaulinės jurisdikcijos bei valdžios vykdymu".

Telšių diecezinis sinodas (1935), str. 15: „Medicinam et chirurgiam canone 139 prohibitam nemo clericorum sine Apostolico indulto exerceat"; str. 17: „Apostolica licentia (?!) indigent qui praesidis vel arcarii munere in oeconomicis societatibus, etiamsi catholicis, funguntur et quomodocumque obligationem assumunt legalem vel aliam moralem".

3. Šitiems dalykams eiti dvasiškiams reikia vietinio ordinaro leidimo:

1) Administruoti tiems pasaulininkų turtams ir eiti toms pasaulinėms pareigoms, kuriose reikia atsiskaityti. Pirmojo dalyko pavyzdys — prokūratorius ir globėjas. To dalyko išimtis — giminės turtai. Tik ir tai draudžiama vyskupams ir vienuoliams. Tai paimta iš prieškodeksinių teisių. Atbulai, dvasiškiai gali būti dvasiškių turtų administratoriai. Antrojo dalyko pavyzdžiai — privatinio banko direktorius, pasaulinių draugijų pirmininkas, sekretorius ir iždininkas[2]). Atbulai, dvasiškiai gali būti bažnytinių ar dvasinių draugijų pirmininkai r t. t.

2) Eiti prokūriatoriaus ir advokato pareigoms pasauliniuose teismuose. Išimtis — paties dvasiškio ir jo bažnyčios bylos. Be to, čion senovės teisėmis įskaitomos yra taip pat dvasiškio šeimynos bylos. Atbulai, dvasiškiai gali būti prokūratoriai ir administratoriai bažnytiniuose teismuose.

3) Dalyvauti kriminalinėse pasaulinėse bylose. Taip, dvasiškiai niekų būdu negali dalyvauti tose pasaulinių teismų bylose, kuriose tykoja didelė asmeninė bausmė. Nesvarbu, ar dalyvaujama kaltinamojo naudai ar nenaudai. Tik reikale tegalima būti liudytojas, pvz., verčiant, nesant kam įrodyti kaltinamojo nekaltumą ir t. t.

Kauno diecezinis sinodas (1934), nuost. 17, § 2: „Dvasiškiams draudžiama, be vietos Ordinaro leidimo, būti pasauliečiams priklausančių turtų administratoriais, globėjais, įgaliotiniais; taip pat ekonominių draugijų pirmininkais, sekretoriais, iždininkais, valdybos nariais ar eiti kitas pareigas, surištas su atskaitomybe"; nuost. 18: „Dvasiškiams draudžiamaa be savo ir vietos Ordinarų leidimo *ex professo* dirbti politikos darbą ir būti politinių partijų, draugijų ar sąjungų pirmininkais, sekretoriais ir aplamai būti valdybos nariais; jiems visai draudžiama įsirašyti į nekatalikiškas politines partijas, jose dirbti ar jas remti".

Telšių diecezinis sinodas (1935), str. 16: „Sine Nostra licentia officia civilia notarii, procuratoris, advocati (?!) (exclusa causa propria vel propriae ecclesiae) aut alia officia, quae onus reddendae rationis secum ferunt, exercere, gestionem bonorum ad laicos pentinentium inire, clericum apud

---

[2]) Plg. Pontificia Commissio ad Codicis canones authentice interpretendos, 2-3 iun. 1918.

iudicem laicum etiam in causis temporalibus tamquam reum convenire (c. 120) ne ipso facto suspensionem ab officio incurrant (c. 2341)... Imo clericus nec laicum, nobis insciis, apud tribunal civile conveniat; si ipse clericus e contra conveniatur, ratione necessitatis comprere potest, cerciore tamen facto Ordinariatu Nostro (c. 120, § 2)".

4. Dvasiškiams nedraudžiama rūpintis politika. Net reikale turi ja verstis. Kitaip pačiai Bažnyčiai gali kilti didelė skriauda — valstybės vairas pateks į Bažnyčios priešų rankas ir vargas bus katalikams. Bet dėl tam tikrų aplinkybių kartais dvasiškiams įsakmiai draudžiami kai kurie politikos dalykai ar bent jiems atlikinėti reikalaujama tam tikro leidimo.

Kan. 139, § 4: „Senatorių arba įstatymų leidybos atstovų pareigų (dvasiškiai) teneieško arba tenepriima be Šv. Sosto leidimo, kai šv. tėvas draudžia; taip pat tenesiskverbia į kitas vietas be savo ir rinkimų vietinio ordinaro leidimo". Tai seimų, parlamentų ir kitų įstatymų leidybų įstaigos. Kalbamajam dalykui Lietuvoje užtenka savo ir vietinio ordinaro leidimo.

4. Pasilinksminimai

Kan. 140: „Dvasiškiai tenedalyvauja tuose spektakliuose, eisenose ir iškilmėse, kuriose jiems dalyvauti būtų nepadoru ar kitus papiktintų, labiausiai viešuose teatruose".

Kalbamųjų spektaklių pavyzdžiai — arklių lenktynės ir komedijos. Eisenų pavyzdys — vestuvių eisena į bažnyčią ir iš bažnyčios.

Bažnyčia nuo senų senovės draudžia dvasiškiams dalyvauti pasauliniuose pasilinksminimuose. IV-VIII amž. daliniais įstatymais ne tik buvo draudžiama dvasiškiams dalyvauti netinkamuose pasilinksminimuose, bet už tai net labai skaudžiai baudžiama. Tai patvirtino Tridento sus.[3]). Tik bausmės buvo labai suminkštintos.

Bažnyčia leidžia dvasiškiams padoriai pasilinksminti. Nepadorūs dalykai kas kita.

In specie, kan. 140 įvardija kai kuriuos pasilinksminimus. Bet ir jų absoliučiai nedraudžia. Tedraudžia tik tada, kai iš to gali būti nuodėmė ar papiktinimas. Pvz., teatras dvasiškiams tedraudžiamas šiais atžvilgiais: objekto — nepadorūs dalykai, vaidinimo — nepadoriai vaidinama ir tikslo — negeriems tikslams vaidinama.

Kauno diecezinis sinodas (1934), nuost. 20: „Dvasiškiams draudžiama dalyvauti nepadariose ir piktinančiose iškilmėse, eisenose, spektakliuose, teatruose, ir panašiuose pasilinksminimuose".

Telšių diecezinis sinodas (1935), str. 15: „Spectaculis, choreis et pompis, quae eos dedecent, vel quibus clericis interesse scandalo sit, praesertim publicis theatris, ne intersint (c. 140)".

Panevėžio diecezinis sinodas (1936), § 39: „Darbo sekmingumui padidinti kunigas stropiai vengs: dainų, besisvečiavimų, pramogų,... išvykimų".

5. Kareiviavimas

Dvasiškių kareiviavimo klausime pasakytina štai kas (kan. 141):

1) Dvasiškiams draudžiama laisvai stoti į kariuomenę, nes tai nesutinka su jų luomu ir t. t.

2) Jei dvasiškiui reikėtų eiti į kariuomenę, tai, leidus savo ordinarui, gali pats stoti ir anksčiau ją atlikti.

3) Nedraudžiama dvasiškiams eiti karo kepeliono pareigas ir karo metu reikale gintis nuo priešų.

4) Dvasiškiai negali dalyvauti vidaus karuose ir viešuose sukilimuose, pvz., darbininkų streikuose ir t. t.

5) Jei žemųjų šventimų dvasiškis pats įstotų į kariuomenę, tai pačiu įvykiu iškristų iš dvasiškių luomo (kan. 141, § 2). Jei tai padarytų aukštųjų šventimų dvasiškis, tai pačiomis teisėmis nustotų bažnytinių pareigų (kan. 188, nr. 6).

Telšių diecezinis sinodas (1935), str. 16: „Sine Nostra licentia... militiae voluntariae nomen dare (c. 141) clericus prohibetur".

6. Prekyba ir pramonė

Kan. 142: „Draudžiama dvasiškiams patiems ar per kitus verstis pramone ar prekyba (negotiatio et mercatura) savo ar kitų naudai".

Kalbamojo įstatymo pamatas yra šis: anie dalykai atitraukia dvasiškius nuo jų pareigų, dvasiškiai įtariami gobšumu, esama pavojaus sukti, apgaudinėti ir t. t.

Pasyvus kalbamojo įstatymo subjektas yra aukštųjų ir žemųjų šventimų dvasiškiai.

„Negotiatio" ir „mercatura" maždaug reiškia tą pat. Tik pirmosios sąvoka yra platesnė.

„Negotiatio" tikrąja prasme vadinasi pirkimas daiktų, kurie neperdirbti parduodami brangiau. Ji taip pat vadinasi stačiai „mercatura" (prekyba). „Negotiatio" platesne prasme yra pirkimas daiktų, kurie paskui perdirbami, labiausiai samdytais darbininkais, ir parduodami pelnui. Čia įeina meno dirbiniai ir pramonė (negotiatio artificialis).

---

[3]) Sess. XXII, *de ref.*, c. 1.; sess. XXIV, *de ref.*, c. 12.

„Negotiatio“ ir „mercatura“ skirstoma:

1) Ekonominė. Ji yra tada, kai daiktai perkami sau ar savo namų reikalams arba naudai, nors paskui, kaipo nereikalingi, ar dėl kitos priežasties, taip sakant, „ob alium finem“, parduodami pigiau, už tą pat ar brangiau.

2) Pelno (lucrativa). Ji yra, kai daiktai perkami ir perdirbti ar neperdirbti brangiau parduodami.

3. Visuomeninė (politica). Ji yra tada, kai perkama visuomenei ar kuriai bendruomenei, pvz., valstybei, miestui, kariuomenei, misijoms, draugijoms ir beturčiams.

4) „Negotiatio artificialis“ (meno dirbiniai ir pramonė) skirstoma „artificialis“ tikrąja ir netikrąja prasme. Pirmoji yra tada, kai kas perka kurį daiktą arba medžiagą, pats ar samdytais darbininkais perdirba ir paskui brangiau parduoda. Antroji yra, kai kas savo daiktus perdirba pats ar samdytais darbininkais ir parduoda.

5) Prekių, darbo, pinigų ir t. t. Paskutiniuoju atveju vadinasi „cambium“. Čion įeina pinigų keitimas, persiuntimas ir kitos operacijos.

Aukščiau cituotas kan. 142 stačiai draudžia dvasiškiams verstis prekyba ir pramone.

In specie, čia pasakytina štai kas:

1) Nedraudžiama ekonominės „negotiatio“ ir „mercatura“, nes tai yra ne kas kita, kaip geras turtų tvarkymas, kas yra net įsakyta, labiausiai, administruojant bažnytinius turtus (kan. 1523).

2) Nedraudžiama „negotiatio artificialis“ tikrąja prasme, kai dvasiškis perka medžiagą, pats perdirba ir brangiau parduoda. Čia tik kartais gali būti draudžiama kitų atžvilgiu, pvz., kaip „res indecora“.

3) Nedraudžiama „negotiatio artificialis“ netikrąja prasme, kai dvasiškis pats ar samdytais darbininkais perdirba savo daiktus ar medžiagą ir parduoda. Tik jos čia vis dėlto negalima per daug išplėsti, pvz., turint daug linų, įsigyti verpiamąją mašiną.

4) Nedraudžiama imti prekybos ar pramonės turtų ar įstaigos įpėdinystės teise ar dovanomis. Tik ko greičiausiai reikia likviduoti. Jei tai padaryti negalima be didelės skriaudos, tai reikia kreiptis į Šventąjį Sostą. Jei kalbamieji daiktai būtų gauti drauge su kitais asmenimis, tai galima pasilikti draugėje. Tik tada negalima pačiam aktyviai dalyvauti prekyboje ar pramonėje.

5) Nedraudžiama, bendrąją nuomonę, pirkti komercijos ir pramonės akcijų. Tik negalima aktyviai dalyvauti akcininkų valdyboje.

6) Draudžiama „negotiatio artificialis“ tikrąja prasme, kai medžiaga perkama, perdirbama samdytais darbininkais ir paskui brangiau parduoda-

ma. Todėl draudžiama nuomoti ir samdytais darbininkais dirbti žemę pelnui, statyti fabrikus, dirbtuves ir t. t.

7) Draudžiama pelno „negotiatio" ir „mercatura". Išimtis — didelis esąs reikalas. Tai yra tada, kai neturi iš ko gyventi dvasiškis pats ar jo namiškiai (familiares). Jei reikalas yra nedidelis ar būsiąs ar nėra pačiam dvasiškiui ar jo namiškiams, tai reikia Apaštališkojo Sosto leidimo ar dispensos.

8) Draudžiama visuomeninė pelno ir net nepelno „negotiatio" ir „mercatura", nes susirišama nereikalingomis pareigomis ir yra pinigų administracijos pavojų. Išimtis — nepaprasti atvejai, būtent, kai jos reikalauja „causa pietatis et caritatis" (labdarybės reikalas), pvz., bado metu beturčiams aprūpinti maistu ir t. t.

Jei dvasiškis ar vienuolis draudžiamai verstųsi prekyba ar pramone pats ar per kitą savo ar kitų naudai, tai nusikalstų (kan. 2380).

„Negotiatio" dvasiškiams visados buvo draudžiama, išskyrus reikalą.

Kauno diecezinis sinodas (1934), nuost. 21: „Dvasiškiams griežtai draudžiama verstis pramone ir prekyba, pav., laikyti krautuvę, fabriką, malūną, banką, uždarbiauti įvairiose įmonėse, mainikauti pinigų valiuta ir t. t."

Telšių diecezinis sinodas (1935), str. 18: „Emere et vendere merces sive ad propriam sive ad aliorum utilitatem, seu negotium lucrosum agere, vetitum est (c. 142)".

Panevėžio diecezinis sinodas (1936), § 40: „Rankų darbas, kaipo poilsis, kunigui nedraudžiamas, bet tik toks, kurs nežemina jo luomo, ir tada, kada nenukenčia nuo jo tikrosios pastoracijos pareigos".

7. Išvykimas iš vyskupijos

Kan. 144: „Tą, kuris, leidžiamas savo ordinaro, išvyko į kitą vyskupiją, tebesant jam inkardinuotam savo vyskupijoje, galima atšaukti dėl teisingos priežasties ir, laikantis natūralinio teisingumo, net svetimos vyskupijos ordinaras dėl teisingos priežasties gali jam nebeleisti toliau pasilikti jo teritorijoje, nebent jam būtų davęs beneficiją".

Kauno diecezinis sinodas (1934), nuost. 64: „Kitų vyskupijų kunigai, norėdami apsigyventi Kauno vyskupijoje, turi laikytis šios tvarkos: — 1^0. Nuo 1 iki 15 dienų turi pranešti vietos Ordinarui. — 2_0. Ilgiau kaip 15 dienų turi gauti vietos Ordinaro leidimą. — 3^0. Norėdami gauti bet kurias bažnytines pareigas, turi pateikti savo Ordinaro rekomendaciją"; nuost. 65:„Kitų vyskupijų kunigai, gyvendami Kauno arkivyskupijoj, turi laikytis vietos dvasiškių įstatymų ir įsakymų"; nuost. 66; „Kitų vyskupijų kunigai studiozai turi pateikti savo Ordinaro raštišką leidimą studi-

juoti"; nuost. 67: „Vietos Ordinaras dėl teisingos priežasties gali uždrausti kitos vyskupijos kunigui ilgiau gyventi Kauno arkivyskupijoje (kan. 144)".

Telšių diecezinis sinodas (1935), str. 11: „Ad alienas transire dioeceses absque litteris Nostris omnino vetitum est, cum vagi non admittantur (c. 111); insuper a Dioecesi vel Praelatura ultra tres menses discedere vetamus etiam eos, qui nullum beneficium aut officium residentiale tenent"; str. 13: „Sacerdotes, qui Dioecesi vel Praelatura valetudinis causa per aliquod tempus discedere cupiant, id a Nobis submisse petant tempus denuntiantes profectionis et reditus itemque loca, quo se conferre constituerunt. Semper eligant diversoria seu hospitia, quae Dei administros non dedeceant. Quam primum autem in Curia loci se sistent vel vicarium foraneum, sin minus — Parochum, adeant (S. C. Concilii 1 Iulii 1926)".

8. Kitos negatyvinės priedermės

1. Kauno diecezinis sinodas (1934), nuost. 15: „Dvasiškiai raginami duoti žmonėms blaivaus gyvenimo pavyzdį ir nerūkyti miesto gatvėse".

Telšių diecezinis sinodas (1935), str. 15: „Caveat clerus a consuetudine conversationis cum personis, quae usui potus alcoholici indulgent"; str. 19: „Minus convenientia clerici devitent; v. gr. in publicis locis fumum tabaci emittere, et etiam privatim usum in abusum convertere caveant".

Panevėžio diecezinis sinodas (1936), § 45: „Dėl kilnaus pavyzdžio blaivybės atžvilgiu kunigo idealas — *abstinencija;* neabstinentams vengtina ragauti degtinės, o mažalkoliniuose gėrimuose neperžengti blaivumo ribų"; § 46: „Viešose vietose kunigai patys neprivalo vartoti bet kurių svaigiųjų gėrimų ir jais vaišinti kitus"; § 47: „Lankydami parapiją, puotose, iškilmėse kunigai stengsis nevartoti stipriųjų gėrimų"; § 48: „Kunigai pas save nevaišins savo svečių stipriais gėrimais per atlaidus, konferencijas, rekolekcijas, Vyskupo vizitaciją, misijas ir panašiuose atsitikimuose"; § 49: „Kunigas aiškins girtavimo žalą ir blaivumo kilnumą klausykloje, sakykloje, mokykloje, brolijose, organizacijose, bet kuriais atvejais susitikdamas su parapijiečiais, platins priešalkolinę literatūrą".

2. Kauno diecezinis sinodas (1934), nuost. 19: „Dvasiškiai visur turi diskretiškai elgtis ir kalbėti: nieko nepadoraus ir netinkamo nedaryti, nepadoriai ar pliuškiai nekalbėti; jokiu būdu net žodžiu neprasitarti, kad ir anekdotinio pasakojimo forma, apie dalykus, susijusius su atgailos bei išpažinties sakramento teikimu".

Telšių diecezinis sinodas (1935), str. 22: „Laicorum domus tantum ministerii causa, vel quandoque urbanitatis gratia adeant sacerdotes; et in conversatione ita se gerant, ut nec inurbani nec elati appareant, sed in om-

ni verbo et loco sint bonus Christi odor"; str. 173: „Consuetudinem hominum, qui veluti impii vel irreligiosi habentur, nisi adsit causa rationabilis vel aliqua spes eos ad bonam frugem revocandi, clerici devitent. Erga ceteros laicos urbanitatis regulas accuratius servent, omnem tamen servitutis speciem abhorreant, ne dignitas sacerdotalis vilescat".

Panevėžio diecezinis sinodas (1936), § 72: „Kunigas santykiuose su žmonėmis turi būti taktingas, švelnus, mandagus, susirūpinęs patraukti juos prie savęs ir savo išganingoj įtakoj laikyti"; § 73: „Kunigas vengs vulgariškumo kalboje ir elgesyje, santykiuose su liaudimi bei jaunimu nenusileis lig minios, bet ją kels aukštyn, trauks prie savęs"; § 74: „Pasveikinimuose kunigas nereikalaus rankos bučiavimo, bet negriaus to papročio, kurs yra gilios mūsų žmonių dvasiškijai pagarbos reiškimu"; § 75: „Interesantai bus įleidžiami klebonijon ne per tarnų kambarius ir bus priiminėjami atskiriame kambaryje, ar kabinete"; § 76: „Interesantus, ateinančius į kleboniją, pats klebonas rūpinsis išklausyti, aplenkdamas savo tarnautojų ar giminiečių intervenciją"; § 77; „Santykiuose su vyriausybės atstovais kunigai laikysis mandagumo, bet bus griežti katalikiškose pažiūrose, ypač kai keliamas klausimas viešai"; § 78: „Kunigai, tik Ordinariatui žinant, galės priimti valdžios duodamus ordinus"; § 79: „Su kitų pažiūrų ar tikybų žmonėmis asmeniškuose santykiuose kunigai elgsis kuošvelniausiai ir stengsis jiems patarnauti, kuomet tik bus reikalas"; § 80: „Su aiškiais tikybos priešais taipgi privalu korektingai elgtis, bet nepalaikyti su jais artimesnių santykių; katalikų tarpe tokie žmonės izoliuotini, kad nedarytų žalingos įtakos".

3. Panevėžio diecezinis sinodas (1935), § 41: „Kunigo veikimo svarba ir rimtumas mažėja, jo paties autoritetas žmonėse siaurėja, jei ant jo puola *gobšumo įtarimas;* todėl kunigas turi rūpestingai šios ydos saugotis ir siekti duosnumo"; § 44: „Kiekvienas kunigas pagal savo išteklius turi palaikyti labdarybę ir remti viešuosius katalikų reikalus".

4. Kauno diecezinis sinodas (1934), nuost. 23: „Kunigams griežtai draudžiama, be vietos Ordinaro žinios, siuntinėti kandidates į užsienio vienuolynus".

V SKYRIUS

BAŽNYTINĖS PAREIGOS

(Kan. 145 - 195)

I. BENDRIEJI DALYKAI

1. Apibrėžimas

1. Bažnytinės pareigos (officium ecclesiasticum) plačiąja prasme vadinasi bet kurios pareigos, kurios turi dvasinį tikslą (officium ecclesiasticum lato sensu est quodlibet munus quod in spiritualem finem legitime exercetur — kan. 145, § 1). Plačiau kalbant, bažnytinės pareigos plačiąja prasme yra bet kurios tos pareigos, kurių tikslas yra Dievo garbė ir sielų gerovė, ir kurios einamos kanonų normomis.

Bažnytinėms pareigoms plačiąja prasme reikia štai ko:

1) Pareigos turi turėti dvasinį tikslą. Tai Dievo garbė ar sielų gerovė. Be to, kalbamuoju tikslu gali eiti net Bažnyčios nauda ir reikalas. Tuo šios pareigos skiriasi nuo pasaulinių pareigų.

2) Pareigos turi būti bažnytinės arba priklausyti Bažnyčiai.

3) Pareigos einamos kanonų normomis — normomis visuotinėmis ar bent dalinėmis.

Atbulai, bažnytinėms pareigoms plačiąja prasme nereikia objektyvinio patvarumo. Jas galima kurti laikinai, pvz., metams, keliems mėnesiams ir t. t. Be to, bažnytinėms pareigoms plačiąja prasme nereikia šventimų ar jurisdikcijos. Galop, bažnytines pareigas plačiąja prasme gali eiti bet kurie dvasiškiai ir kartais net pasauliniškiai. Pirmųjų pavyzdžiai — vienuolių nuodėmklausis, tikybos dėstytojas ir vikaras padėjėjas. Antrųjų pavyzdžiai — zakristijonas ir vargonininkas.

2. Bažnytinės pareigos suglaustąja prasme vadinasi tos pareigos, kurios yra patvariai įsteigtos Dievo ar bažnytinėmis teisėmis ir suteikiamos kanonų normomis, ir kuriose glūdi ar kurios turi bent kiek bažnytinės šveitimų ar jurisdikcijos valdžios (officium ecclesiasticum stricto sensu est munus ordinatione sive divina sive ecclesiastica stabiliter constitutum, ad normam sacrorum canonum conferendum, aliquam saltem secumferens participationem ecclesiasticae potestatis sive ordinis sive iurisdictionis—kan. 145, § 1).

Bažnytinių pareigų suglaustąja prasme esminiai elementai yra keturi:

1) Dievo ar bažnytinių teisių įkūrimas. Pirmųjų teisių — papatas ir in genere episkopatas. Antrųjų teisių — kitos bažnytinės pareigos, pvz., dekanas, klebonas ir vikaras bendradarbis. Atbulai, bažnytinėmis pareigomis suglaustąja prasme negalima vadinti tų pareigų, kurias įkuria pasaulininkai ir pasaulinė valdžia kuriam nors dvasiniam tikslui. Tai tik pasaulinės pareigos.

2) Objektyvinis patvarumas. Vadinasi, pačios pareigos turi būti nuolatinės, amžinos (officium perpetuum). Atbulai, laikinių ir „ad beneplaticum superioris" pareigų negalima vadinti bažnytinėmis pareigomis suglaustąja prasme. Toliau, objektyvinis patvarumas reiškia tai, kad pareigos nepriklauso savo įsteigėjo teisių, arba jurisdikcijos ir paties steigėjo pakitėjimo — įkurtos, ir egzistuoja, nors įkūrėjo jau nebėra ir t. t. Atbulai, bažnytinėms pareigoms suglaustąja prasme nereikia subjektyvinio patvarumo, t. y. nereikia, kad pareigų ėjėjas, pareigūnas būtų patvariai ar amžinai skiriamas arba būtų nepašalinamas. Net nesant pareigūno, pareigos tik vakuoja — vakuoja, bet egzistuoja.

3) Kanoninis suteikimas. Vadinasi, bažnytines pareigas suglaustąja prasme suteikti tegali kompetentingas vyresnysis tam tikru būdu ir su visomis nuolatinėmis teisėmis, privilegijomis ir priedermėmis. Pamatas — šios pareigos priklauso viešosioms bažnytinėms teisėms ir todėl negali priklausyti vien vyresniųjų nuožiūros.

4) Bažnytinė valdžia. Ji gali būti šventimų ar jurisdikcijos.

Šventimų — sakramentinė ar liturginė valdžia. Tik šventimų funkcijos turi skirtis nuo tų funkcijų, kurios gaunamos, įšventinant dvasiškį, arba stačiai iš šventimų. Jos turi būti specijaliai atskirtos. Pamatas — šventimai patys nesudaro ir neduoda bažnytinių pareigų, o pareigos duodamos įšventintiems. Kalbamųjų pareigų pavyzdžiai — bažnyčios rektorius, kalėjimo kapelionas ir „servitium canonici in choro".

Jurisdikcijos — įstatymų leidyba, teisiamoji valdžia ir vykdomoji valdžia (valdomoji, administratyvinė ir verčiamoji). Nesvarbu, ar jurisdikcijos valdžia yra išorinės srities, pvz., klebonas, ar abiejų sričių, pvz., rezidencinis vyskupas. Užtenka net šiek tiek jurisdikcijos. Pavyzdžiai — apaštališkasis nuncijus ir seminarijos nuodėmklausis.

5) Paprastoji valdžia. Jos negali kitas pareigų skyrėjas savo nuožiūra susiaurinti ir paplėsti. Išimtis — jei tai daryti teisėmis leidžiama. Pvz., generalinio vikaro teises galima modifikuoti tam tikru mandatu. Atbulai, bažnytinėms pareigoms suglaustąja prasme neužtenka vien įgaliotos galios. Paskutiniosios tegali eiti priedu, nors jų gali būti kur kas daugiau už paprastąją valdžią.

Jei trūksta kurio nors kalbėtųjų dalykų, tai nebe bažnytinės pareigos

suglaustąja prasme. Tai tėra įgaliojimas, mandatas, „munus“ ar daugiausia bažnytinės pareigos plačiąja prasme.

3. Kan. 145, § 2: „Teisėse bažnytinės pareigos suprantamos suglaustąja prasme,nebent kas kita matyti iš kalbos konteksto“.

2. Padalinimas

Bažnytinės pareigos skirstomos:

1) Aukštosios (off. maiora) ir žemosios (off. minora) — pagal tai, ar turi visišką paprastąją jurisdikciją, arba vyskupinę valdžią, pvz., rezidencinis vyskupas ir prelatas nullius, ar tokios valdžios neturi, k. a. klebonai ir katedrų kapitulų kanauninkai.

2) Beneficinės arba beneficijos ir nebenefinės arba stačiai pareigos. Pirmosios vadinasi tos, už kurių ėjimą nustatytos nuolatinės ar patvarios kurios įplaukos iš tam tikrų turtų ar šaltinių dvasiškiui tinkamai pragyventi. Tai, pvz., parapinis klebonas. Antrosios — kai nėra nustatyta tokių įplaukų ar įplaukos nėra tikrai numatytos. Pavyzdžiu gali eiti vikaras bendradarbis. Tuo beneficijos labiausiai ir skiriasi nuo stačiai pareigų, ir kadangi tas beneficijų skirtumas yra materijalinis, tai apie beneficijas teisingai kalbama realinių teisių Kodekso I. C. dalyje, būtent, III kn.

3) Laisvaiskiriamos arba stačiai skiriamos (off. collativum), renkamos (off. electivum) ir pristatomos (off. praesentatum). Tai priklauso nuo to, ar asmenys pareigoms eiti skiriami, ar renkami, ar kieno nors pristatomi.

4) Rezervuotos ir nerezervuotos. Pirmąsias skirti yra sau rezervavęs šv. tėvas. Antrosios suteikiamos paprastąja tvarka.

5) Paprastosios (off. saeculare) ir vienuolių (off. religiosum). Pirmosios vadinasi tos, kurios savo prigimtimi, fundacijos normomis, kanoniniais statutais ar bent įpročiu įprastai suteikiamos dvasiškiams nevienuoliams. Pavyzdys — generalinis vikaras. Antrasis — kai skiriami dvasiškiai vienuoliai. Tai labiausiai pačių vienuolių pareigos.

Pasakyta įprastai — jei į kurias pareigas skiriamas vienuolis išimties keliu, tai nesuardo paprastųjų pareigų charakteriaus.

6) Rezidencinės arba dvilypės (off. residenciale seu duplex) ir nerezidencinės arba paprastos (off. simplex) — pagal tai, ar reikia ar nereikia reziduoti pareigų vietoje. Rezidencinės pareigos labiausiai yra beneficijos.

7) Sielų ganymo (curata) ir besielų ganymo (non curata). Tai priklauso nuo to, ar reikia dirbti sielų ganymo darbą, pvz., klebonas, ar to nereikia, k. a. generalinis vikaras.

Pastebėjimas. — Čia tekalbama apie nebeneficines arba paprastas bažnytines pareigas. Apie beneficijas, kaip sakyta, kalbama Kodekso I. C. kn. III. Bet kas čia pasakyta apie nebeneficines pareigas, tas pat taikytina taip pat beneficijoms (kan. 146).

II. ĮKŪRIMAS, PAKEITIMAS IR PANAIKINIMAS

1. Bažnytinių pareigų įkūrimas (erectio) vadinasi visai naujas ir visiškas jų įsteigimas. Jei atstatomos panaikintos bažnytinės pareigos, tai vadinasi restauracija arba atstatymas.

Bažnytinių pareigų pakeitimas (innovatio) in genere yra bet kuris pirmutinės jų buities pakeitimas — pakeitimas dvasinių ir materijalinių teisių, priedermių, vietos, rūšies ir t. t.

Bažnytinių pareigų pakeitimas skirstomas: perkėlimas į kitą vietą, (translatio), padalinimas į dvi ar kelias dalis (divisio), sujungimas dviejų ar kelių pareigų (unio), dismembracija (dismembratio) arba atskėlimas kai kurių teisių, turtų, teritorijos ir perleidimas kitoms pareigoms, ir transformacija vienos rūšies į kitą (transformatio).

Bažnytinių pareigų panaikinimas (suppressio) yra tada, kai pareigos visai panaikinamos.

2. Papatas ir in genere episkopatas, kaip aukščiau minėta, yra Dievo teisių kilmės. Todėl šios pareigos substancijos atžvilgiu yra nepakeičiamos ir amžinos. Kitos bažnytinės pareigos yra Bažnyčios padaras ir todėl galima jas pakeisti.

Papatas tėra vienas. Kitos bažnytinės pareigos skirtinos in genere ir atskiros pareigos, priklausančios kuriai rūšiai. Pareigos pačios in genere įprastai kuriamos a iure arba įstatymu, kuriuo substanciškai determinuojama ir nustatoma prigimtis, teisės priedermės ir t. t. Paskiau atskiras pareigas arba in concreto kuria, pakeičia ir panaikina įvairūs vyresnieji. Taip, vyskupų pareigos in genere įkurtos Dievo teisėmis, o atskiras vyskupų pareigas arba vyskupijas kuria šv. tėvas. Taip pat daug pareigų in genere yra įkurta bažytiniais įstatymais, pvz., generalinis vikaras ir parapinis klebonas. Bet paskui jos kuriamos dar atskirai, in concreto. Tai dažniausiai daroma pačiomis teisėmis, be specijalaus vyresniojo veiksmo. Pvz., įkūrus naują vyskupiją, savaime įsikuria tos vyskupijos kapitulinis vikarijatas. Bažnytines pareigas in concreto taip pat kuria įvairūs vyresnieji, k. a. šv. tėvas ir rezidencinis vyskupas, pagal atskiras pareigų rūšis. Šv. tėvas ir rezidencinis vyskupas net gali

įkurti ir kuria jokiomis bažnytinėmis teisėmis dar neįkurtų pareigų in genere.

Jei kurios pareigos in genere yra kieno kito įkurtos, tai žemesnis vyresnysis, kurdamas jas in concreto, ir paskiau negali jų substanciškai pakeisti. Pvz., šv. tėvas, nors gali šiek tiek pakeisti rezidencinių vyskupų pareigas, bet negali jų padaryti vien įgaliotomis ar vikarinėmis. Tas pat pasakytina apie rezidencinio vyskupo pakeitimus klebonų ir generalinio vikaro pareigų. Atbulai, savo teisių bažnytines pareigas galima net substanciškai pakeisti.

3. Bažnytinėms pareigoms įkurti, pakeisti ir panaikinti reikia štai ko:

1) B a ž n y t i n ė s v a l d ž i o s. Atbulai, nieko negali daryti pasaulinė valdžia. Be to, bažnytinė valdžia turi būti kompetentinga. In specie, šv. tėvo dalykas yra kurti, pakeisti ir panaikinti aukštąsias pareigas, kapitulas ir t. t. Rezidencinis vyskupas, apskritai, gali kurti, pakeisti ir panaikinti žemąsias pareigas.

2) T e i s i n g o s p r i e ž a s t i e s. Tai įprastai Bažnyčios reikalas ar nauda.

3) T a m t i k r ų f o r m a l y b i ų, įsakytų teisėmis. Pvz., reikia atsiklausti suinteresuotus asmenis, parašyti įkūrimo dokumentą ir t. t.

III. SUTEIKIMAS

1. Kanoninis paskyrimas

1. Bažnytinių pareigų suteikimas lotyniškai vadinasi „provisio officii ecclesiastici". Dar techniškai jis vadinasi „provisio canonica", kanoninis paskyrimas. Tai bendras terminas: jis reiškia bažnytinių pareigų paskyrimą bet kuriuo būdu, būtent, laisvą paskyrimą, išrinkto patvirtinimą ir t. t.

Kanoninį paskyrimą apibrėžti galima šiaip: kanoninis paskyrimas yra kompetentingo vyresniojo suteikimas bažnytinių pareigų kanonų normomis (provisio canonica est concessio officii ecclesiastici facta a competente auctoritate ecclesiastica ad normam sacrorum canonum — kan. 147, § 2).

Pasakyta:

1) K o m p e t e n t i n g o v y r e s n i o j o. Tai bažnytinių pareigų paskyrėjas.

Bažnytines pareigas paskirti tegali bažnytiniai vyresnieji. Bet ir tai padaryti tegali tie vyresnieji, kurie turi tam tikrą valdžią paskirti. Tai kompetentingi bažnytiniai vyresnieji. Jie pažymėti yra įvairiuose bažnytiniuose įstatymuose. Pvz., šv. tėvas skiria vad. aukštąsias ir vietiniai ordinarai — žemąsias pareigas.

Atbulai, bažnytinių pareigų negali paskirti pasaulinė valdžia. Juo labiau niekas negali pats savęs paskirti. Jei tai kas padaro, vadinasi įsibrovėlis (intrusus). Jei kas jėga ir žinomai neteisingai pats įsibrauna į bažnytines pareigas, tai vadinasi dar bjauresniu vardu, būtent, užpuolikas (invasor).

Visų kalbamųjų dalyku pamatas yra tas, kad bažnytinių pareigų paskyrimas yra bažnytinės jurisdikcijos veiksmas.

2) S u t e i k i m a s. Tai reiškia, kad bažnytinės pareigos turi būti paskirtos „in titulum", t. y. absoliučiai ir galutinai suteikiamos pačios pareigos su jų teisėmis ir priedermėmis. Atbulai, neužtenka provizorinio paskyrimo. Net paskyrimas paprasto administratoriaus nėra kanoninis paskyrimas. Tas pat pasakytina apie paskyrimą vikaro bendradarbio. Tai tik stačiai paskyrimas.

3) B a ž n y t i n i ų p a r e i g ų. Jos suprantamos suglaustąja prasme. Atbulai, paskyrimas bažnytinių pareigų plačiąja prasme nesivadina kanoninis. Jis tėra paprastas paskyrimas.

4) K a n o n ų n o r m o m i s. Tai visuotinių ir dalinių teisių ir fundacijos dekreto normos. Vienos iš jų liečia vyresnįjį paskyrėją, kitos — paskiriamąjį asmenį ir dar kitos — patį paskyrimą.

2. Į kanoninį paskyrimą įeina trys veiksmai, būtent: asmens pažymėjimas (designatio personae), pats paskyrimas (concessio tituli seu ipsius officii) ir įvedimas pareigų eiti (introductio in possessionem). Ir tai:

1) Asmuo pažymimas laisvu vyresniojo nominavimu, globėjo pristatymu, kurios nors bažnytinės įstaigos, bendruomenės ar kolegijos išrinkimu ir postuliacija. Tai svarbiausi asmens pažymėjimai. Kiti asmens pažymėjimai priklauso tai prie vieno, tai prie kito šių pažymėjimų. Taip, konkurso sistemoje asmuo pažymimas nominavimu, nes vyresnysis gali pasirinkti vieną iš konkursą laimėjusių asmenų. Siūlyme (praevia commendatio) daugelio ar įprastai trijų kandidatų vyresnysis gali pasirinkti vieną iš kandidatų ir gali paskirti net nekandidatą. Nominacija priklauso prie prezentacijos. Net vad. opciją (optio) arba tam tikrą teisę pačiu įvykiu, pvz., vienam kolegijos nariui mirus, paslinkti į aukštesnę vietą, galima priskaityti prie prezentacijos.

2) Kan. 148, § 1: „Bažnytinės pareigos paskiriamos laisvu vyresniojo paskyrimu, ar stačiai institucija, jei prezentavo globėjas ar kas nominavo, ar patvirtinimu bei leidimu, jei išrinkta bei postuliuota, ar stačiai išrinkimu ir išrinkto asmens sutikimu, jei nereikia patvirtinti", pvz., šv. tėvui sutikus su išrinkimu.

Skiriant bažnytines pareigas institucijos keliu, laikytinasi kan. 1448 — 1471 įsakymų (kan. 148, § 2).

3) Įvedimas — paskyrimo pabaiga. Jis vadinamas įvairiais vardais: „introductio in possessionem, institutio corporalis, investitura, inthronizatio". Įvedimas iš tiesų tevartojamas labiausiai beneficijose.

Laisvas vyresniojo asmens pažymėjimas arba nominavimas, konkursas, siūlymas, nominacija ir postuliacija neduoda tikro arba tikrąja prasme ius ad rem. Prezentacija, išrinkimas ir opcija suteikia tikrą ius ad rem. Laisvas paskyrimas, institucija, patvirtinimas, postuliacijos leidimas ir, nereikiant patvirtinti, stačiai išrinkimas duoda ius in re, ir todėl jie yra svarbiausi. Įvedimas savo prigimtimi yra neesminis ir kartais praleidžiamas ar nuo jo dispensuojama net beneficijose (plg. kan. 1444).

3. Kanoninis paskyrimas skirstomas:

1) Paprastas (pr. ordinaria) ir nepaprastas (pr. extraordinaria). Pirmasis yra tada, kai bendrąja tvarka paskiriama vienu iš įprastų aukščiau kalbėtųjų keturių būdų. Antrasis — kai paskiriama specijaline teise, vad. „iure devolutivo", išimties keliu ar nepaprastu būdu, pvz., paskiriant įpėdinį ir t. t.

2) Visiškas (pr. plena) ir nevisiškas (pr. minus plena) — pagal tai, ar pareigų paskyrėjas atlieka visus ar ne visus tris kanoninio paskyrimo veiksmus.

3) Būtinas (pr. necessaria) ir nebūtinas (libera). Tai priklauso nuo to, ar galutinai paskiriamasis asmuo turi kurį nors ius ad rem ar ne.

4. Kristus pats paskyrė apaštalus. Apaštalai taip pat skirtinai skyrė savo įkurtų bažnyčių pareigūnus[1]). Tik jie kartais atsiklausdavo tikinčiuosius. Be to, apaštalai savo įpėdiniams tam tikrais sumetimais įsakė vyskupus rinktinai rinkti, ir tuose rinkimuose tam tikru būdu dalyvavo taip pat tikintieji[2]). Tolesnė vyskupų rinkimų ar paskyrimo istorija dėstytina traktate apie vyskupus.

Kadangi pirmaisiais amžiais nebuvo absoliutinių šventimų dvasiškių, tai žemesnieji bažnytiniai pareigūnai drauge buvo šventinami ir paskiriami į pareigas, ką daryti buvo vyskupų dalykas.

Ilgainiui globėjai įgijo daug teisių kanoniniame paskyrime.

Nuo VIII amž. į katedrų ir kolegines kapitulas priima kapitulų vyresnieji. Išnykus bendram dvasiškių gyvenimui, kapitulose įsigyveno rinkimų sistema.

Nuo XIV amž. bažnytinių pareigų skyrėjų ir rinkėjų teises susiaurino šv. tėvo įvairūs rezervavimai. Bet nuo seniausių laikų taip pat veikia pradas, kad vyskupai „in collatione et provisione officiorum suarum dioecesium habent intentionem in iure communi fundatam"[3]).

Jei kalbėsime apie vienuolijas, tai pastebėtina, kad jose seniai seniai laikomasi daugiausia rinkimų sistemos.

---

1) Apd. 14, 22; Tit. 1, 5.

2) S. Clemens, Epistola ad Corinthios, c. 44.

3) Plg. c. 6, X, *de exceptionibus*, II, 25; c. 1, *de praescriptionibus*, II, 13, in VI⁰.

5. Kan. 147, § 1: „Be kanoninio paskyrimo negalima tikrai gauti bažnytinių pareigų".

Tai suprantama apie bažnytines pareigas suglaustąja prasme. Atbulai, bažnytinėms pareigoms plačiąja prasme nebūtinai reikia tikro paskyrimo normų. Jas tikrai paskirti galima savo konstitucijomis, savo statutais, specijalinėmis normomis ir, tokių taisyklių nesant, net vyresniojo nuožiūra.

Be to, paskyrimas suprantamas „in titulum". Atbulai, laikinai paskirti kartais gali net neįprastas paskyrėjas, nereikia visų paskiriamojo asmens kvalifikacijų ir nėra griežtai įsakyta laikytis kanoninių formalybių.

Galop, kanoninio paskyrimo nereikia šiais atvejais: 1) kai šv. tėvo privilegija galima skirti be kanoninio paskyrimo ar bent paskirti gali šiaip jau nekompetentingas vyresnysis, ar nereikalaujama visų paskiriamojo asmens kvalifikacijų, ar galima nesilaikyti tų formalybių ir t. t.; 2) kai šv. tėvo dispensa kuriuo atveju galima nekanoniškai paskirti; 3) kai fundacijos dekrete įdėta sąlyga, kad beneficiją galima ir nekanoniškai paskirti, ir 4) kai kan. 1446 įsisenėjimu galima gauti benificiją.

6. Kan. 149: „Bet kieno išrinktų, postuliuotų, pristatytų ar nominuotų į bažnytines pareigas tenetvirtina, teneleidžia, teneskiria už šv. tėvą žemesnis vyresnysis, pirma nekonstatavus savam ordinarui tinkamumo, net egzaminų keliu, jei to dalyko reikalautų teisės ar pareigų motyvas, ar tai ordinaras laikytų pritinkamu dalyku".

Taigi kanoniniam paskyrimui pirmiausia reikia, kad skiriamasis asmuo būtų tinkamas (idoneus), tai būtų konstatavęs savas ordinaras ir žinotų paskyrėjas.

T i n k a m a s — toks asmuo, kuris turi visas kvalifikacijas, reikalaujamas visuotinėmis ir dalinėmis teisėmis bei fundacijos dekretu bažnytinėms pareigoms in genere ir in specie.

Čia tekalbama apie visuotinių teisių kvalifikacijas, reikalaujamas bažnytinėms pareigoms in genere. Štai jos:

1) Skiriamasis asmuo turi būti dvasiškis (pl. kan. 118, 153, § 1). Tai aišku net iš bažnytinių pareigų suglaustąja prasme sąvokos: tos pareigos kaip tik turi šventimų ar jurisdikcijos valdžios, kas savaime tepriklauso dvasiškiams ir t. t.

Be to, skiriamasis asmuo dažniausiai turi būti net kunigas (plg. kan. 154). Šiaip jau bažnytinėms pareigoms suglaustąja prasme kunigystės reikia leistinumui. Jei pareigos turi sielų ganymą, tai kunigystės reikia net tikrumui (kan. 145). Pavyzdys — klebonas.

2) Kanoninis amžius. Jis įsakmiai ar bent įsaistytai pažymėtas teisėse. Pirmojo atvejo pavyzdys — vyskupui reikia bent 30 metų amžiaus. Antrasis atvejas — šiandien nebeduodama bažnytinių pareigų suglaustąja prasme ne-

kunigui ar bent nedvasiškiui, o kunigui įšvęsti ir net žemiesiems šventimams reikia tam tikro minimumo amžiaus.

Kada kanoninio amžiaus reikalaujama tikrumui, teisėse pažymėta. Pvz., kapituliniam vikarui kan. 434, § 1 būtinai reikia 30 metų amžiaus. Kitais atvejais kanoninio amžiaus tereikia leistinumui.

3) Atitinkamas mokslas, pagal atskiros rūšies pareigas ir t .t.

4) Pozityvinė ir negatyvinė dora. Pirmoji — gyvenimo skaistumas, išmintingumas, uolumas, pamaldumas ir kt. geros kvalifikacijos bei dorybės. Antroji — skiriamasis asmuo neturi būti ištvirkęs, pasileidęs, skandalistas ir t. t.

5) Nebuvimas kliūčių, t. y. negalingumo, nešlovės ir ireguliaritatės.

Paskirtinas ne tik tinkamas, bet labiau tinkamas skiriamosioms pareigoms (plg. kan. 153, § 2). Čia kreiptina akis ne tik į asmenines kvalifikacijas, bet taip pat į pačias pareigas, darbą ir kt. aplinkybes. Pats skirtumas suprastinas didokas, nes „parum pro nihilo reputatur".

Kalbamosios normos griežčiausiai laikytinasi konkurso atveju, griežtai sielų ganymo pareigose ir ne tiek griežtai kitose pareigose ir t. t.

Jei kurių kvalifikacijų visuotinėmis ir dalinėmis teisėmis ar net fundacijos dekretu reikalaujama tikrumui, tai be jų paskyrimas yra netikras ir paskiau nebeatgyja.

Jei paskirtasis asmuo neturi kitų reikiamų kvalifikacijų, tai paskyrimas tėra draudžiamas. Bet kompetentingas vyresnysis gali tą paskyrimą panaikinti (kan. 153, § 3). Tai padaryti galima, iki kvalifikacijos trūkumas tebesitęsia.

Labiau tinkamą paskirti tereikalaujama leistinumui, ir dėl to trūkumo tik konkurso atveju tegalima panaikinti paskyrimą, reikalaujant nuskriaustajam[4]).

Jei skiriamos vyskupo, lyg vyskupo ar dar aukštesnės pareigos, tai vien Apaštališkojo Sosto tėra dalykas nutarti kandidato tinkamumą (kan. 331, § 3). Tas pats pasakytina apie tas žemesnes pareigas, kurias skiria Apaštališkasis Sostas. Bet šiuo atveju dažnai pačiomis teisėmis, pvz., klebonų konkurso atveju, ir atskirai įgaliojamas ordinaras ištirti visą dalyką ar nutarti tinkamumą. Kitais atvejais bažnytinių nevienuolių pareigų kandidato tinkamumą ištirti turi savas ordinaras. Paskutinysis suprastinas tas ordinaras, kurio priklauso pareigos. Pamatas — jis tegali geriausiai žinoti vietinių pareigų reikalavimus, ir todėl tinkamiausiai tegali išspręsti dalyką[5]). Sa-

---

[4]) Fr. Wernz - Vidal P., Ius canonicum, II n. 208.

[5]) Ph. Maroto, Institutiones iuris canonici, I n. 591; Alb. Blat, Commentarium textus Codicis Iuris Canonici, II² n. 90; F. Claeys Bouuaert et G. Simeonen, Manuale iuris canonici², n. 311.

vas ordinaras nutaria kandidato tinkamumą net tada, kai galutinai paskiria kitas vyresnysis, žemesnis už šv. tėvą. Visai vienuolių pareigų kandidatų tinkamumą įprastai nutaria vienuolių vyresnieji pagal savo konstitucijas.

Nereikiant išrinkimo tvirtinti, kandidato tinkamumą sprendžia patys rinkėjai.

Savas ordinaras, spręsdamas kandidato tinkamumą, teisingai nuomonei sudaryti gali ir kartais net turi kandidatui paskirti egzaminus, labiausiai mokslo. Tai daryti gali, kai tik laiko reikalingu ar net pritinkamu dalyku. Tai daryti net turi, kai egzaminai įsakyti visuotinėmis ir dalinėmis teisėmis ar fundacijos dekretu, pvz., skiriant kleboną (kan. 459, § 3, nr. 3), ar kai egzaminų reikalauja pareigų motyvai, pvz., skiriant kanauninką teologą (plg. kan. 399, § 2).

Net apie labiau tinkamą kandidatą reikia palyginamai ištirti dalyką, nes kitaip sunku žinoti visą tiesą. Tai padaryti turi tie, kurie pažymi asmenį. Todėl jei laisvai skiriama, tai kalbamąjį dalyką nutaria vyresnysis skyrėjas, ir jei renkama, pristatoma ar nominuojama, tai sprendžia rinkėjai, respektyviai pristatytojas ir nominuotojas (plg. 177, § 2; 1466, § 1).

7. Kan. 150, § 1: „Paskyrimas kan. 183, § 1 norma nevakuojančių pareigų pačiu įvykiu yra joks ir nepasitaiso, paskiau joms užvakavus".

Vakuojančios vadinasi tos pareigos, kurios neturi savininko ar aktualinio posesoriaus.

Jei neturima nei titulo, nei posesijos, tai pareigos vakuoja visai arba de iure ir de facto. Be titulo valdomos pareigos vakuoja ne visai arba de iure. Jei pareigoms valdyti turimas titulas, bet iš tiesų nepradėta jų eiti, kliudoma įsivesti ar iš tiesų nebevaldoma, tai pareigos tevakuoja netikrąją prasme arba de facto.

Minėtuoju kan. 183, § 1 tikrai paskirti pareigas tegalima vakuojančias de iure ir de facto. Bet tas draudimas teliečia vyresniuosius, žemesnius už šv. tėvą. Atbulai, šv. tėvas gali paskirti de iure ir facto nevakuojančias bažnytines pareigas, pvz., „cum iure successionis". Tik jis tai turi žinoti, nes kitaip yra noro trūkumas.

Be to, galima paskirti ir tik de iure vakuojančias pareigas. Bet tam galui reikia dviejų dalykų, būtent, turi būti pirma kan. 1693 - 1700 dekliaruotas neteisėtas valdymas ir ta dekliaracija paminėta paskyrimo rašte (kan. 151, plg. 1447). Tųdviejų sąlygų reikalinga veiksmų tikrumui, ką rodo kan. 151 žodelytis „dummodo". Išimtis — jei žinomas neteisėtas posesijos titulas — žinomų dalykų nebereikia įrodinėti (plg. kan. 1747, nr. 1).[6])

---

[6]) Ph. Maroto, Institutiones iuris canonici, I n. 593; I. Chelodi Ius de personis, n. 135; F. Claeys Bouuaert et G Simenon, Manuale iuris canonici², n. 312.

Kan. 150, § 2: „Bet kieno pažadėjimas tokių pareigų (nevakuojančių) neturi jokio juridinio padarinio". Tai pasakytina taip išorinėje, taip sąžinės srityje. Pridėtina, kad tas pažadėjimas laikytinas net smerktinu (est res turpis), nes kursto savimylą ir gali įžiebti norą kito mirties.

2. Paskyrimas

1. Paskyrimas (collatio) arba laisvas paskyrimas (libera collatio) vadinasi visiškas (provisio plena) ir nebūtinas arba laisvas (pr. libera) kanoninis kompetentingo vyresniojo paskyrimas bažnytinių pareigų (collatio seu libera collatio est plena et libera canonica provisio officii ecclesiastici a competente superiore facta).

Pasakyta:

1) V i s i š k a s — tas pats asmuo atlieka visus kanoninio paskyrimo veiksmus: ir asmenį pažymi arba nominuoja, ir paskiria, ir įveda pareigų eiti. Tik pirmuoju du veiksmai nebūtinai turi būti atskiri, asmens nominavimas nesudaro atskiro veiksmo, bet atliekamas drauge su pačiu paskyrimu. Tretįjį veiksmą gali atlikti kas kitas teisių normomis. Pamatas — įvedimas pareigų eiti tėra išorinis (extrinsecus) kanoninio paskyrimo priedas. Tik, žinoma, atliekant jį tam pačiam asmeniui, paskyrimas yra pilnesnis.

2) N e b ū t i n a s arba l a i s v a s — paskiriamasis asmuo neturi kurio nors ius ad rem, pvz., iš pristatymo ir išrinkimo. Atbulai, laisvam paskyrimui neprieštarauja siūlymas ir įprastai konkursas, nes čia pareigų paskyrėjas gali parinkti vieną iš daugelio kandidatų ir t. t. Juo labiau tai pasakytina apie tą atvejį, kai vyresnysis paskirdamas teturi ką nors atsiklausti, pvz., katedros kapitulą, ir t. t.

3) K a n o n i n i s — padarytas kanonų normomis. Apie tai jau kalbėta aukščiau. Šis tas pridėta žemiau.

4) K o m p e t e n t i n g o v y r e s n i o j o. Apie tai tuoj kalbama skyrium.

2. Laisvai paskirti bažnytines pareigas gali štai kas:

1) Šv. tėvas nuosavia ir paprastąja teise: kardinolus (kan. 233), aukštuosius ir kai kuriuos kitus Kūrijos pareigūnus, apaštališkuosius legatus (kan. 265), vyskupus (kan. 329, 350) ir vyskupams prilygstamus asmenis, pvz., prelatą n u l l i u s (kan. 293, 312, 320), neliečiant kai kurių išimčių, pvz., pristatymo teisės.

Be to, šv. tėvas nepaprastąja teise gali laisvai paskirti bet kurias kitas bažnytines pareigas. Tai išplaukia iš jo jurisdikcijos primato visoje Bažnyčioje. Iš tiesų šv. tėvas nepaprastąja teise skiria kitiems savaime priklausančias bažnytines pareigas: a) prevencijos teise — kai paskiria nevakuojančias pareigas, pvz., „cum iure successionis"; b) konkurencijos

teise — kai paskiria vakuojančias, bet kitų dar nepaskirtas pareigas; c) devoliutyvine teise — kai pareigas paskiria dėl kitų paskyrėjų apsileidimo ar nusikaltimo, ir d) rezervacijos teise — kai paskiria bet kuriuo būdu rezervuotas bažnytines pareigas (kan. 396, 1435, § 1).

2) Kardinolai, apskritai, savo vad. tituluose ir dijakonijose.

3) Vietiniai ordinarai savo teritorijoje. Išimtis — generalinis vikaras, kuris bažnytines pareigas paskirti tegali specijaliniu mandatu (kan. 152) ir t. t. Be to, kapitulinis vikaras teturi ribotą valdžią skirti bažnytines pareigas (Plg. kan. 373, § 5; 406, § 1; 446, § 2, nr. 2; 1573, §§ 5 ir 7).

4) Vienuolių vyresnieji kai kurias savo pareigas pagal konstitucijas.

5) Kas gali paskirti privilegijos, užsigyvenimo, įpročio ar fundacijos teisėmis ir t. t. Tai nepaprasti paskyrėjai.

3. Bažnytinės pareigos turi būti paskirtos savo metu. Čia veikia dvi taisyklės:

1) Kai kurioms pareigoms paskirti įstatymais įsakytas terminas. To, žinoma, būtinai reikia laikytis.

2) Kan. 155: „Jei jokio termino nėra įsakyta tam tikru įstatymu, tai niekados tenebūna užtęsiama ilgiau per šešis mėnesius". Tas terminas yra vad. laisvas, „tempus utile". Todėl jis teina, sužinojus pareigų vakavimą ir galint skirti, ir apskaičiuojamas kan. 35 ir 34, § 3.

Išimtys — šv. tėvo paskyrimai ir kan. 458. Pirmojo dalyko pamatas yra tas, kad šv. tėvui nėra termino pareigoms paskirti. Antruoju arba kan. 458 atveju parapijos pareigų paskyrimą galima nutęsti ilgiau per šešis mėnesius, jei, vietinio ordinaro manymu, to dalyko reikalauja specijalios vietinės ar asmeninės aplinkybės.

Jei bažnytinių pareigų kaltai nepaskiriama savo metu, tai teisė šiuo atveju paskirti atitenka aukštesniam teisėmis numatytam vyresniajam.

4. Kan. 156, § 1: „Niekam tenebūna suteikiama dviejų nesutaikomų pareigų".

Nesvarbu, ar nesutaikomos pareigos suteikiamos kartu ar jau turinčiam vienerias pareigas.

Kan. 156, § 2: „Nesutaikomos yra tos pareigos, kurių negali kartu atlikti tas pats asmuo". Tai, pvz., šios pareigos: 1) kurios reikalauja atskiros rezidencijos ar dirbti atskirose vietose, k. a. dvi parapijos; 2) kurių priedermių absoliučiai ar įprastai negalima pačiam atlikti; 3) kai tuo pačiu metu reikia eiti skirtingas pareigas, k. a. teisėjas ir notaras toje pačioje byloje (kan. 1585), ir 4) tokios pat „sub eodem tecto", k. a. du kanauninkatai toje pačioje katedros kapituloje.

Be to, specijalus yra beneficijų nesutaikomumas, būtent, nesutaikomos tos beneficijos, iš kurių vienos užtenka tinkamai pragyventi (kan. 1439, § 2).

Teisėse dažnai net įsakmiai pažymėtos nesutaikomos bažnytinės pareigos, pvz., dviejų klebonų (kan. 460, § 1), generalinio vikaro ir kanauninko nuodėmklausio ar klebono (kan. 367, § 3) ir t. t.

Juridiniam bažnytinių pareigų nesutaikomumui reikia, kad dvejos pareigos būtų suteikiamos „in titulum" (plg. kan. 1439, § 1). Todėl pareigų nesutaikomumo nėra šiais atvejais: 1) jei vienerios pareigos duodamos „in titulum", o antros laikinai, pvz., klebonas kan. 472, nr. 2 laikinai tampa artimesnės parapijos vikaru ekonomu, ir 2) suteikimas dvejų amžinai sujungtų pareigų, pvz., parapijų (kan. 460, § 1), nes tai nėra vienerios pareigos.

Paskyrus antras nesutaikomas pareigas ir jas priėmus, pirmesnių pareigų pačiu įvykiu nustojama (plg. kan. 188, nr. 3).

Jei kas, gavęs antras nesutaikomas pareigas, drįstų valdyti ar turėti abejas pareigas, tai pačiu įvykiu ir be jokios vyresniojo dekliaracijos nustotų abejų (kan. 2396).

Turėti nesutaikomas pareigas draudžiama dėl to, kad jų atlikti visai ar bent tinkamai negalima ir norima užbėgti už akių gobšumui ir t. t.

Nesutaikomas bažnytines pareigas suteikti ir leisti jas drauge turėti tegali Apaštališkasis Sostas. Tik tikrumui reikia pačiame prašyme pažymėti pirmesnių pareigų nesutaikomumą ar paskyrime pridėti atšaukiamąją kliauzulę (kan. 156, § 3).

5. Kan. 157: „Vakuojančių atsisakytų ar sprendimu pašalintų pareigų tikrai suteikti savo ar atsisakytojo namiškiams, giminėms ar svainiams iki antros kartos įskaitytinai negali tas ordinaras, kuris priėmė atsisakymą ar padarė sprendimą".

Namiškiai — visi tie asmenys, kurie gyvena po vienu stogu su kalbamaisiais paskyrėjais ir jų priklauso. Be to, giminės ir svainiai suprastini taip tiesiosios, taip šalutinės eilės, nes be restrikcijos pasakyta.

Kalbamosios normos pamatas — norima išvengti akis badančio giminių protegavimo ir piktanaudojimų.

6. Kan. 158: „Kas, papildydamas kito apsileidimą ar negalėjimą, paskiria pareigas, tai iš to neįgyja jokios valdžios į nominuotąjį ir kyla tokia pat juridinė padėtis, lyg būtų paskirta paprastąja teisių norma".

Juridinė padėtis — paskirtojo asmens teisių ir priedermių suma.

7. Bet kurios bažnytinės pareigos paskiriamos raštu (kan. 159). Tai leistinumui, nes Kodekse I. C. nepažymėta priešingo veiksmo netikrumo Todėl ir neraštu, žodžiu ir kt. būdu visados galima tikrai paskirti.

Rašytinio paskyrimo reikalaujama bet kuriems nesusipratimams išvengti, reikale paskyrimui įrodyti ir kartais kai kuriems kitiems juridiniams veiksmams pavartoti raštą, pvz., rezidenciniam vyskupui apimant vyskupiją (plg. kan. 234, § 2).

3. Rinkimai

1. Rinkimai dažnai mišriai reiškia bet kurį kanoninį paskyrimą, t. y. ir visišką paskyrimą, ir kartais kurį nors nominavimą ar deputavimą, ir rinkimus pačius. Pirmaisiais dviem atvejais rinkimai suprantami plačiąja ir netikrąja prasme, o trečiuoju — suglaustąja ir tikrąja prasme. Čia rinkimai suprantami paskutiniąja prasme.

2. Rinkimai vadinasi teisę balsuoti turinčių asmenų kanoninis išrinkimas tinkamo asmens lyg kandidato į vakuojančias bažnytines pareigas, ką paskiau patvirtina kompetentingas bažnytinis vyresnysis ar kas kartais galutinai įvyksta, sutikus išrinktajam (electio est personae idoneae ad vacans officium ecclesiasticum per eos, quibus ius suffragii competit, canonice facta vocatio, legitimi superioris auctoritate confirmanda vel acceptatione electi perficienda).

Pasakyta:

1) Teisę balsuoti turinčių asmenų. Tai teisėti rinkėjai, įprastai kuri bažnytinė koleginė įstaiga, kolegija, juridinis koleginis asmuo ir t. t. Nesvarbu, ar teisę rinkti duota visuotinėmis ar dalinėmis teisėmis.

2) Kanoninis — padarytas kanonų normomis, kaip aukščiau.

3) Išrinkimas. Tai rinkimai tikrąja prasme.

4) Tinkamo asmens. Vadinasi, renkamasis asmuo turi turėti visas visuotinių ir dalinių teisių ir fundacijos dekreto kvalifikacijas. Kitaip tegalima postuliuoti, apie ką kalbama žemiau.

5) Lyg kandidato, nes išrinkimas savaime dar neduoda visų teisių, tuo būdu galutinai nepaskiriama — išrinkimas tik pažymi pareigūno asmenį, reikiant patvirtinti, ar teina paskyrimo pradžia, ką pabaigia išrinktasis sutikdamas. Paskutiniuoju atveju pačiomis teisėmis galutinai įvyksta paskyrimas.

6) Į vakuojančias bažnytines pareigas. Pamatas — kitaip negalima tikrai patvirtinti, kaip ir stačiai paskirti.

7) Ką paskiau patvirtina ir t. t. Tuo išreiškiami galutinio paskyrimo būdai, t. y. arba reikia patvirtinti išrinktąjį, kas įprasčiausia, arba reikia išrinktajam sutikti, pvz., kapituliniam vikarui.

3. Rinkimai skiriasi:

1) Nuo laisvo paskyrimo: a) Laisvai paskiriant, visus dalykus betarpiškai atlieka tas pats vyresnysis, o renkant dalyvauja rinkėjai. b) Laisvas paskyrimas yra visiškas paskyrimas, o išrinkimas tėra asmens pažymėjimas. c) Laisvas paskyrimas duoda ius in re, o išrinkimas teduoda ius ad rem.

2) Nuo postuliacijos: a) Išrinktas turi būti tinkamas asmuo, o postuliacijoje figūruoja juridiškai netinkamas asmuo. b) Išrinktasis asmuo tvirtinamas, o postuliuotasis leidžiamas. c) Išrinkimas duoda ius ad rem, o postuliacija nieko neduoda. d) Rinkėjai, net dar nepristatę išrinktojo vyresniajam, negali atsimesti nuo išrinktojo, o postuliacijoje tai daryti galima, nepristačius ir, sutinkant vyresniajam, net pristačius.

3) Nuo pristatymo: a) Rinkimai — rinkėjų teisė, o pristatymas — globėjo teisė. b) Išrinkti tegalima vieną asmenį, o pristatyti galima net daug asmenų. c) Išrinktojo pristatyti vyresniajam negalima, jam nesutikus, o postuliuotąjį pristatyti visados galima.

4. Rinkimai skirstomi:

1. Per scrutinium, per compromissum ir per quasi-inspirationem. Pirmieji yra tada, kai patys rinkėjai įprastai renka. Antrieji — kai rinkėjai visais balsais ir raštu įgalioja vieną ar kelis asmenis išrinkti. Tretieji — spontaninis gyvu žodžiu ir visais balsais išrinkimas arba akliamacija. Ji šiandien bevartojama kartais, renkant šv. tėvą.

2) Neabsoliutinis ir absoliutinis išrinkimas. Pirmasis yra tada, kai reikia patvirtinti. Antrasis — kai nereikia patvirtinti, ir pareigos gaunamos pačiomis teisėmis, sutikus išrinktajam. Pavyzdžiai — išrinkimas šv. tėvo, kapitulinio vikaro ir daugelio vienuolių pareigūnų.

3) Šv. tėvo (kan. 160), vyskupų (kan. 329, § 3) ir abatų bei prelatų *nullius* (321), kapitulinio vikaro (433, § 2), kapitulinio ekonomo (432, § 1), vyriausio vienuolių moderatoriaus (kan. 507), generalinės vienuolių viršininkės (kan. 506), vienuolių generalinių vyresniųjų, tarėjų, prokūratorių (kan. 507) ir kt. įvairių vyresniųjų (kan. 506, §§ 2-3) ir t. t.

5. Šv. tėvas renkamas Pijaus X konst. „Vacante Sede Apostolica", 1904 m. gruod. mėn. 25 dien. (kan. 160). Renkant kitus bažnytinius pareigūnus, reikia laikytis Kodekso I. C. bendrųjų kan. 161 - 178 ir specijalinių atskirų pareigų ir dalinių teisių rinkimų normų.

6. Rinkti tegalima, kai pareigos visai vakuoja (kan. 150, 162). Kitaip rinkimai yra netikri. Be to, bet kurios pertraktacijos dėl rinkimo kandidato prieš visai vakuojant pareigoms yra jokios, neturi jokio juridinio padarinio. Net privačiai tartis kalbamuoju metu nepritinka. Taip pat nereikale nepritinka rinkti, nepalaidojus pirmesnio pareigūno. To reikalauja pagarba velioniui.

7. Naują pareigūną išrinkti reikia įstatymais įsakmiai pažymėtu metu. Jei tokio įsakymo nėra, tai išrinkti reikia per tris mėnesius nuo vakavimo sužinojimo tikrai (kan. 161). Šis terminas yra laisvas. Juo tikrai rinkti galima visados, atsieit, darbo dienomis ir šventadieniais, dieną ir naktį.

Rinkėjai, teisėtu metu neišrinkę, nustoja aktyvios teisės šiuo atveju rinkti ir pareigas laisvai paskiria tas vyresnysis, kurio dalykas yra tvirtinti išrinktąjį.

Jei teisėtu metu neišrinktas toks pareigūnas, kurio nereikia tvirtinti, tai pareigas laisvai paskiria tas, kuriam „successive" tolesnės devoliucijos atveju tenka ta teisė (kan. 161). Tas pats pasakytina apie tą atveją, kai tvirtintojas apsileidžia ar negali patvirtinti savo metu (kan. 161).

Jei rinkimai yra netikri bei panaikinti ar išrinktasis nesutinka, atsisako ar numiršta, tai rinkėjai iš naujo gali rinkti. Išimtis — jei rinkėjai dėl kurios nors priežasties nustoja teisės šiuo atveju rinkti. Tada pareigas paskiria tvirtintojas ar respektyviai kitas devoliucijos vyresnysis, kaip aukščiau.

Naujų rinkimų terminas yra tas pat ir toks pat, kur ir pirmųjų rinkimų.

8. Jei rinkėjų konstitucija ar teisėtu įpročiu nustatytas rinkimų būdas, vieta ir laikas, tai laikytinasi (kan. 162, § 1). Čia pirmoje vietoje eina konstitucija, o antroje — įprotis.

Jei nėra kalbamųjų normų, tai rinkėjų kolegijos pirmininko dalykas yra prieš rinkimus nustatyti (kan. 162, § 1):

1) Rinkimų būdą — būdą sušaukti, pradėti ir uždaryti rinkimus, rinkti ir t. t.

2) Rinkimų vietą. Tik žiūrėtina, kad vieta būtų lengvai pasiekiama, saugi, tinkama ir t. t.

3) Rinkimų laiką, t. y. dieną ir valandą.

9. Kadangi įprastai renkama kolegijališkai, tai rinkimų, aišku, reikia pakviesti rinkėjus. Kai kuriuo nepaprastu atveju užtenka atsiųsti balsus, tada užtenka pasakyti tai padaryti. Tai atstoja tikrąjį pakvietimą rinkimų. Jei rinkėjai krūvoje gyvena ar atsitiktinai susirenka į vieną vietą, tai užtenka pranešti rinkimus. Bet ir tai eina tam tikru pakvietimu.

Rinkimų kviečia tas, kas turi tokią teisę rinkėjų kolegijos konstitucija ar teisėtu įpročiu. Jei rinkėjų kolegijos konstitucija ar teisėtas įprotis tyli, tai rinkimų kviečia kolegijos pirmininkas (kan. 162, § 1). Pvz., šv. tėvo rinkimų kviečia kardinolų kolegijos dekanas ir kapitulos — pirmasis dignitorius. Nesant rinkėjų kolegijos pirmininko ar jam negalint, rinkimų kviečia jo pavaduotojas ir kiti nariai precedencijos eile.

Rinkimų kviečiama asmeniškai ar bendrai. Pirmasis rinkimų būdas yra tada, kai kiekvienas rinkėjas kviečiamas įvardytai ar atskirai. Tai padaryti galima laiškais, per pasiuntinį ir t. t. Tik tai turi būti padaryta kiekvieno rinkėjo buveinės, lyg buveinės ar aktualinio gyvenimo bei sustojimo vietoje (kan. 162, § 1). Nežinant rinkėjo klajūno vietos, kviestina viešu ediktu. Antrasis — kai bendrai kviečiami rinkėjai. Tuo atveju net nereikia visų rinkėjų įvardyti: ten pat esančius bendrai pakviesti galima bet kaip, pvz., raštu,

žodžiu ar signalu, o ne ten pat esančius — generaliniu ediktu, per laikraščius, per pasiuntinius ir t. t.

Asmeninio pakvietimo reikia laikytis tada, kai kuriuo atveju įsakyta ar tam tikros aplinkybės reikalauja. Kitais atvejais rinkėjus kviesti galima bendrai.

Kviestini visi tie rinkėjai, kurie turi teisę balsuoti (kan. 162, § 1). Kan. 162, § 2. „Jei kuris rinkėjas būtų praleistas ir todėl nebūtų rinkimuose, tai rinkimai yra tikri; bet jam prašant ir įrodžius praleidimą bei nebuvimą, kompetentingas vyresnysis turi panaikinti rinkimus, net patvirtintus, jei tik juridiškai žinoma, kad kreipimasis išsiųstas bent per tris dienas, sužinojus rinkimus. — § 3. Jei praleista rinkėjų daugiau už trečdalį, tai rinkimai pačiomis teisėmis yra jokie. — § 4. Nepakvietimas nieko nekliudo, jei praleistieji vis dėlto dalyvautų".

P r a l e i s t a — ar visai nekviesta ar per vėlai tepakviesta ir todėl fiziškai ar bent morališkai nebuvo galima atvykti, ar reikiant nelaukta atvykstant, ar neleista dalyvauti, neteisėtai pašalinta iš susirinkimo ir t. t.

K o m p e t e n t i n g a s v y r e s n y s i s — vyresnysis, kurio yra dalykas tvirtinti išrinktąjį ar, nereikiant tvirtinti, aukštesnis vyresnysis.

Rinkimus dėl praleidimo rinkėjų panaikinti galima teismo keliu ir administratyviniu būdu. Pirmojo dalyko pamatas — svarbus reikalas, o antrojo — kan. 162, § 2 žodis „recursum" (kreipimasis) kaip tik vartojamas administratyvinėje srityje.

Kan. 162, § 5: „Jei būtų renkamas pareigūnas tokių pareigų, kurias išrinktasis eina iki gyvos galvos, tai prieš vakuojant pareigoms pakvietimas rinkimų neturi jokio juridinio padarinio".

I k i g y v o s g a l v o s — nepašalinamos pareigos.

Atbulai, prieš vakavimą pakvietimas rinkti pašalinamą pareigūną juridiškai galioja. Tik to daryti nepritinka.

10. Rinkėjai balsuoti tegali patys ir rinkimų vietoje. Atbulai, negalima balsuoti laišku ir per prokūratorių. Išimtis — jei tam tikru įstatymu leidžiama (kan. 163). Tai Apaštališkojo Sosto įstatymas, statutas, privilegija ir indultas, ar Apaštališkojo Sosto išleista ar patvirtinta konstitucija, ar teisėtas įprotis. Antra išimtis—kan. 168: „Jei rinkėjas yra rinkimų namuose, bet dėl nesveikatos negalėtų dalyvauti (rinkimuose), tai balsų tikrintojai tepaima jo rašytinį balsą, nebent kitaip būtų nustatyta daliniais įstatymais ar teisėtais įpročiais".

Nors rinkėjas ne vienu titulu turi teisę savo vardu balsuoti, bet tik vieną teturi balsą (kan. 164). Pavyzdžiu gali eiti rinkėjas, kuris drauge yra kolegijos vyresnysis ir tarėjas. A sensu contrario vieną balsą galima turėti savo vardu, o antrą prokūratoriaus vardu, leidžiant per prokūratorių balsuoti.

11. Balsuoti tegali rinkėjų kolegijos nariai. Atbulai, kan. 165: „Jokiam kolegijos pašaliniam asmeniui negalima leisti balsuoti, išskyrus teisėtai įgytas privilegijas; kitaip rinkimai pačiu įvykiu yra jokie".

Bažnytiniuose ir vienuolių rinkimuose tegali balsuoti dvasiškiai ir respektyviai vienuoliai. Kas kita pasakytina apie pasaulinius ir negriežtai kanoninius rinkimus (plg. kan. 1452).

Kan. 166: „Jei pasaulininkai bet kuriuo būdu įsikištų į bažnytinius rinkimus prieš kanoninę laisvę, tai rinkimai pačiu įvykiu būtų netikri".

B e t k u r i u o b ū d u į s i k i š t ų — grąsintų, verstų, įkalbinėtų ką rinkti ar ko nerinkti ir t. t. Nesvarbu, ar tai pasaulininkai darytų patys ar per kitus, net per dvasiškius rinkėjus.

Jei rinkėjai solicituotų ar laisvai prileistų pasaulininkams įsikišti į bažnytinius rinkimus, tai pačiu įvykiu nustotų teisės tą kartą rinkti. Be to, tie asmenys, kurie žinodami sutiktų su tokiu išrinkimu savęs, pasidarytų negalingi gauti renkamųjų pareigų (kan. 2390).

Kan. 167: „§ 1. Negali balsuoti:

1°. Negalį žmogiškai veikti" (incapaces actus humani), pvz., vaikai, bepročiai ir visai pasigėrę;

„2°. Nesubrendę (mergaitės iki 12 metų ir berniukai iki 14 metų amžiaus);

3°. Užsitraukę cenzūrą ar teisių nešlovę po paskelbiamojo ar pasmerkiamojo sprendimo;

4°. Įstoję į eretikų ar atskalūnų sektą ar prie jųdviejų viešai prisidėję;

5°. Neturį aktyvaus balso teisėtu teisėjo sprendimu ar bendrosiomis ir dalinėmis teisėmis.

§ 2. Jei kuris iš kalbėtųjų asmenų prileidžiamas (balsuoti), tai jo balsas yra joksai, bet rinkimai galioja, nebent paaiškėtų, kad be šio balso išrinktasis negavo reikiamo balsų skaičiaus, ar nebent žinomai prileistas būtų buvęs ekskomunikuotas paskelbiamuoju ar pasmerkiamuoju sprendimu".

12. Balso tikrumui reikia, kad balsas būtų (kan. 169):

1) L a i s v a s.

Jei balsuojama iš absoliutinės fizinės ar moralinės prievartos arba baimės ar substanciškai klystant, tai balsas yra netikras net prigimtine teise. Jei balsuojama už pažymėtą asmenį ar už vieną iš daugelio pažymėtų asmenų iš didelės tiesioginės ar netiesioginės baimės, ar tiesiog arba netiesiog apgavus, tai balsas yra netikras bažnytinėmis teisėmis. Kitokia prievarta, baimė, klaida ir apgaulė nenaikina balso tikrumo.

2) S l a p t a s. Vadinasi, balsuotina taip, kad kiti balsuotojai renkant nesužinotų, už ką kas balsuoja. Tam galui įprastai balsuojama raštu. Kas nemoka ar negali rašyti, tas balsuoti gali slapta žodžiu: savo balsą gali slap-

ta pasakyti balsų tikrintojams[7]). Bet prieš rinkimus galima privačiai ir net viešai tartis dėl kandidato.

Po balsavimo taip pat reikia laikytis balsavimo sekreto. Tai labiausiai pasakytina apie rinkimų pirmininką ir balsų tikrintojus, kurie net prisiekia laikytis paslapties.

3) A i š k u s (suffr. certum) — balsuotina taip, kad būtų tikrai žinoma, už ką balsuota. Todėl netikras yra tas balsas, kurio negalima išskaityti. Juo labiau joksai yra tuščias balsas.

4) A b s o l i u t i n i s, t. y. balsuotina be sąlygų. Bet čia sąlygos suprantamos išorinės, pvz., ką nors nedaryti. Atbulai, balso tikrumo nenaikina išvidinės, arba balsavime glūdinčios teisėmis ar pačia daiktų prigimtimi, pvz., asmenų juridinio tinkamumo sąlyga.

Prieš rinkimus pareikštos sąlygos laikomos jokiomis, nepridėtomis (kan. 169). Todėl jų laikytis nėra jokios juridinės priedermės.

5) Į s a k m u s arba d e t e r m i n u o t a s. Vadinasi, renkamasis asmuo turi būti pažymėtas pavarde, vardu, pareigomis ir t. t. Atbulai, netikras yra alternatyvinis balsas, pvz., balsavimas už Petrošaitį ar Petraitį. Tas pat pasakytina apie tokį balsą, kuriuo neišreiškiama aktyvaus rinkimo, pvz.: „Noriu rinkti".

6) P a d u o t a s u ž v i s u o t i n ė m i s i r d a l i n ė m i s t e i s ė m i s t u r i n t į p a s y v ų b a l s ą. Be kitko, kan. 170: „Niekas negali tikrai balsuoti pats už save".

13. Paprasčiausia ir įprasčiausia rinkimų forma yra paprasti rinkimai (electio per scrutinium). Jos svarbiausi veiksmai yra šie (kan. 171):

1) Pirma slapta išrenkami bent du balsų tikrintojai (scrutatores). Jie rinktini iš rinkėjų kolegijos aktyvių balsuotųjų. Išimtis — jei balsų tikrintojai yra numatyti rinkėjų kolegijos statutu.

Balsų tikrintojai drauge su rinkimų pirmininku, tos pačios kolegijos nariu, prisiekia tinkamai eiti savo pareigas ir laikytis paslapties net po rinkimų. Rinkimų pirmininkas, ne tos pačios kolegijos asmuo, nesiekia. Tada tesiekia vieni balsų tikrintojai.

Balsų tikrintojų dalykas yra rūpintis, kad balsai būtų paduodami slapta, tvarkingai ir po kits kito pagal precedenciją, kuria pirma balsuoja pirmininkas, paskui balsų tikrintojai ir t. t.

2) Įprastai balsuojama raštu. Tai tinkamiausias būdas balsuoti. Jį insinuoja ir kan. 171, § 2, nr. 4 įsakymas po rinkimų sudeginti balsus. Bet ir kitaip galima balsuoti, pvz., kauliukais. Tai juo labiau pasakytina, kai tas būdas numatytas rinkėjų kolegijos statutu ar įprastas gyvenime.

3) Balsus surenka balsų tikrintojai. Po to jie prie rinkimo pirmininko

[7]) G. C o c c h i, Commentarium in Codicem Iuris Canonici, II[4] n. 81.

pagal savo konstituciją ar teisėtą įprotį suskaito balsus ir patikrina balsuotųjų skaičių.

Jei balsų daugiau už balsuotųjų skaičių, tai rinkimai jokie. Tada reikia iš naujo balsuoti. Jei balsų tiek pat, kiek ir balsuotųjų, tai balsų tikrintojai prie rinkimo pirmininko pagal savo konstituciją ar teisėtą įprotį, kaip aukščiau, suskaito, kiek kas gavo balsų, ir tai surašo ir praneša balsuotojams. Tas pats pasakytina apie tą atveją, kai balsų skaičius yra mažesnis už balsuotųjų skaičių. Mat, šiuo atveju suponuojama, kad vienas kitas balsuotojas atsisakęs teisės balsuoti ir nebalsavęs[8]).

4) Balsavimo lakšteliai sudegintini. Tai padarytina tuoj po rinkimų, jei per posėdį vieną kartą tebalsuota, ar po posėdžio, jei tame pačiame posėdyje daug kartų balsuojama.

5) Rinkimų sekretorius turi teisingai parašyti rinkimų protokolą, kurį turi pasirašyti bent jis pats, pirmininkas ir balsų tikrintojai. Pasirašyti gali ir visi balsuotojai. Protokolas laikytinas rinkėjų kolegijos archyve.

14. Antrinė rinkimų forma yra kompromisas arba kompromisiniai rinkimai (electio per compromissum). Juos savaime visados galima vartoti. Išimtis — jei kuriuo atveju teisėmis specijaliai draudžiama.

Kompromisiniai rinkimai labiausiai vartojami, negalint įprastai rinkti ar išrinkti, rinkėjų kivirčams išvengti ar baigti ir t. t.

Kompromisiniai rinkimai skirstomi į absolitinius ir neabsoliutinius arba sąlyginius. Pirmieji yra tada, kai prie kompromiso įgaliojimo nepridedama jokių sąlygų. Antrieji — kai pridedamos sąlygos ar apribojimai dėl rinkimų laiko, formos, rinktino asmens ir t. t.

Kan. 172, § 1: „Jei teisėse kitko nepasakyta, rinkti taip pat galima kompromiso būdu, būtent, rinkėjai gali visais balsais ir raštu įgalioti vieną ar kelis savo kolegijos ar pašalinius asmenis tą kartą išrinkti visų vardu".

Visų balsų tereikia pačiam kompromisui nutarti. Atbulai, kompromiso sąlygoms užtenka tiek balsų, kiek reikia šiaipjau juridinių koleginių asmenų nutarimams. Pamatas yra tas, kad to dalyko Kodekse I. C. pažymėtai nereikalaujama ir sunku surinkti visus balsus kiekvienai reliatyviai smulkmenai[9]).

Be to, kan. 172: „§ 2. Dvasiškių kolegijos kompromisarai turi būti kunigai; kitaip rinkimai yra netikri. — § 3. Kompromisarai rinkimų tikrumui turi laikytis kompromiso sąlygų, nepriešingų bendrosioms teisėms; jei tokių sąlygų nepridėta, tai laikytinasi rinkimų bendrųjų sąlygų; o sąlygos, pridėtos prieš bendrąsias teises, tebūna laikomos nepridėtomis". Tik ir absoliutiniam kompromisui nereikia balsų tikrintojų. Tai paprastųjų rinkimų

[8]) Ph. Maroto, Institutiones iuris canonici, I n. 635.
[9]) Ph. Maroto, t. p. n. 639.

formos elementas ir juk kompromisu galima įgalioti net vieną asmenį — tada net fiziškai nebegalima įvykdyti balsų tikrintojų normos.

Kan. 172, § 4: „Jei rinkėjai teišrenka vieną kompromisarą, tai šis negali pats savęs rinkti; jei jie išrinko daug, tai niekas iš jų negali prisidėti prie kitų jį renkančių balsų savo išrinkimui papildyti".

Kompromisarai išrinkti turi per tą patį laiką, per kurį tai padaryti turėjo paprasti rinkėjai, ir, praslinkus juridiniam terminui, teisė paskirti pereina vyresniajam, išrinktojo patvirtintojui ir t. t., kaip ir paprastųjų rinkimų atveju.

Jei visi kompromisarai išrenka juridiškai nevertą, tai, dar neprasiinkus juridiniam terminui, teisė rinkti grįžta paprastiems rinkėjams. Jei ne visi kompromisarai išrinko juridiškai nevertą, tai gali iš naujo rinkti nekaltieji arba balsavusieji prieš kompromisarai. Jei visi kompromisarai išrinko juridiškai nevertą ir praslinko laikas rinkti, tai teisė paskirti atitenka vyresniajam patvirtintojui ir t. t., kaip paprastai.

Kan. 173: „Kompromisas baigiasi ir teisė rinkti grįžta kompromiso autoriams:

1°. Atšaukus kolegijai, jei dalykas tebėra nepradėtas;

2°. Neįvykus ar neišlaikius kurios nors pridėtos kompromiso sąlygos;

3°. Netikrai išrinkus".

Pridėtina:

Prie 1°: kompromisą atšaukti gali net didžioji dalis rinkėjų, nes čia Kodekso I. C. įsakmiai nereikalaujama visų balsų.

Prie 2°: kalbamosios sąlygos suprantamos tos, kurios neprieštarauja bendrosioms ir dalinėms teisėms, nes priešingos sąlygos laikomos jokiomis, ir todėl negalima jų nė laikytis.

Prie 3°: atsisakius kompromisu išrinktajam, kompromisarai gali kitą rinkti[10]).

15. Kas per paprastus ar kompromisinius rinkimus gavo pakankamai balsų, tas laikomas išrinktu (kan. 174).

Išrinktąjį turi rinkėjams paskelbti rinkimų pirmininkas. Jei išrinktas rinkimų pirmininkas, tai padaryti turi jo pavaduotojas. Tas pat pasakytina apie tą atveją, kai rinkimų pirmininkas fiziškai ar morališkai negali ar nenori paskelbti (kan. 175).

Išrinkimas turi būti nedelsiamai praneštas išrinktajam. Ten pat esančiam pranešti užtenka žodžiu, o kur kitur esančiam geriausia pranešti raštu. Tai padaryti turi rinkimų pirmininkas ar jo pavaduotojas (kan. 175).

Išrinktasis per aštuonias dienas nuo pranešimo gavimo turi žodžiu, raštu ar kaip kitaip pranešti savo sutikimą ar nesutikimą. Kitaip jis nustoja visų išrinkimo teisių. Aštuonios dienos yra laisvas metas (plg. kan. 175).

---

[10]) Fr. Wernz-Vidal P., Ius canonicum, II n. 263.

Jei išrinktasis atsisako, taip pat nustoja visų išrinkimo teisių ir paskiau nebegali atsimesti nuo savo žingsnio. Išimtis — jei jis atsisako iš didelės prievartos bei baimės ar kitų apgautas[11]). Bet net atsisakęs gali būti iš naujo renkamas.

Rinkėjai, sužinoję atsisakymą, gali iš naujo rinkti tą patį ar kitą (kan. 176, § 1).

Jei išrinktajam nereikia patvirtinimo, tai jis sutikęs tuoj įgyja ius in re (kan. 176, § 2). Atbulai, jei išrinktajam reikia patvirtinimo, tai jis sutikęs teįgyja ius ad rem.

Išrinktasis, dar neįgyjęs ius in re, išrinkimo titulu nieku gyvu negali kištis į išrinktųjų pareigų dvasinius ir materijalinius tvarkymo reikalus. Kitaip jo veiksmai yra netikri (kan. 176, §3) ir jis pats baustinas (kan. 2394). Atbulai, kalbamasis asmuo gali į pareigas kištis kitu titulu, pvz., kaipo kapitulinis vikaras.

16. Išrinktasis reikiant turi būti patvirtintas. Tada tik galutinai įvyksta kanoninis paskyrimas.

Išrinktąjį tvirtina tas vyresnysis, kuris teisėse įsakmiai numatytas. Kitais atvejais tvirtina betarpiškas aukštesnis vyresnysis, pvz., šv. tėvas — vyskupą.

Išrinktąjį tvirtinti reikia prašyti. Tai turi padaryti išrinktasis pats ar per kitą. Prašyti galima raštu ar žodžiu. Bet geriausia prašyti raštu. Prašyti reikia per aštuonias dienas, sužinojus išrinkimą. Tam terminui praslinkus, nebegalima tvirtinti. Tik jei kalbamuoju metu teisingai negalėta kreiptis į vyresnįjį, tai reikia įrodyti kliūtį, ir terminas eina nuo kliūties praslinkimo (kan. 177, § 1).

Tvirtintojas turi iš rinkimų protokolo ir reikale kaip kitaip ištirti išrinktojo asmens tinkamumą ir rinkimų teisėtumą. Teigiamu atveju jis būtinai turi patvirtinti išrinktąjį (kan. 177, § 2). Pamatas — kitaip rinkėjų teisė rinkti būtų bergždžia.

Neteisingai nepatvirtinus ar per ilgai delsiant patvirtinti, galima kreiptis į aukštesnį vyresnįjį. Paskutinysis, ištyręs dalyką ir kreipimąsi radęs teisingą, turi priversti tvirtintoją atlikti savo priedermę. Pasak kai kurių, kreipimosi vyresnysis net pats galįs patvirtinti devoliutyvine teise[12]).

Išrinkimas patvirtintinas raštu (kan. 177, § 3). Tai sutinka su kan. 159 įsakymu. Bet tai tėra leistinumui ir todėl net žodžiu galima tikrai patvirtinti.

Patvirtintas įgyja ius in re. Išimtis — jei kas kita pasakyta teisėse, atsieit, jei dar reikia juridinio įvedimo pareigų eiti. Toks atvejas, pvz., yra kle-

---

11) Pr. Maroto, Institutiones iuris canonici, I n. 627; I. Cocchi, Commentarium in Codicem Iuris Canonici, II[4] n. 84.

12) Pvz., Wernz - Vidal P., Ius canonicum, II n. 260.

bono. Be to, patvirtintas be patvirtintojo sutikimo negali atsisakyti pareigų ir reikale turi teisę prašyti, gal net reikalauti, kad būtų įvestas pareigų eiti.

Nepatvirtintas nustoja net pirmiau įgyto ius ad rem. Tada rinkėjai gali kitą rinkti.

17. Jei savo metu neišrinkta ar visa rinkėjų kolegija dėl kurios nors priežasties nustoja teisės tą kartą rinkti, tai bažnytines pareigas laisvai paskiria vyresnysis tvirtintojas ar toliau turįs teisę paskirti (kan. 178, plg. 161). Jei tik dalis rinkėjų tenustoja teisės rinkti, tai rinkti stačiai ar iš naujo gali kiti rinkėjai[13]). Jei rinkimai dėl kurios nors priežasties panaikinti, tai rinkėjai gali iš naujo rinkti. Terminas — mėnuo. Tai išvedama iš analogijos atvejo, kai išrinktasis atsisako.

4. Postuliacija

1. Postuliacija vadinasi išrinkimas juridiškai netinkamo asmens ir prašymas kompetentingo vyresniojo dispensos keliu leisti jam eiti pareigas (postulatio est electio et petitio competenti superiori facta ut persona, quae propter canonicum impedimentum ad officium ecclesiasticum elegi non poterat, ad id dispensative ab eodem admittatur).

2. Postuliacija skiriasi nuo rinkimų labiausiai štai kuo:

1) Pasyvus rinkimų subjektas — juridiškai tinkamas, o postuliacijos — juridiškai netinkamas asmuo.

2) Išrinkimas duoda ius ad rem ir kartais net ius in re, o postuliacija neduoda jokios tikros teisės.

3) Išrinktasis sutikti turi prieš patvirtinant, o postuliuotasis — vyresniajam leidus ar sutikus su postuliacija.

4) Teisėtai išrinkto negalima nepatvirtinti, o postuliuotą nebūtinai reikia priimti.

3. Postuliacija skirstoma į t i k r ą j a ir n e t i k r ą j a prasme. Pirmoji yra tada, kai prašoma kompetentingą vyresnįjį leisti dispensos keliu eiti pareigas išrinktam juridiškai nevertam asmeniui. Antroji yra ne kas kita, kaip, bent įprastai, reikale prašymas vyresniojo reikiamo leidimo ar sutikimo eiti pareigas išrinktam juridiškai vertam asmeniui. Čia postuliacija suprantama tikrąja prasme.

4. Postuliacijos vardas žinomas jau seniausiose bažnytinėse teisėse. Tik seniau postuliacija reiškė taip rinkimus, taip postuliaciją pasaulinės valdžios. Nuo Gratiano postuliaciją pradėta skirti nuo rinkimų, kas galutinai nusistojo dekretalių teisėse.

5. Postuliacijos keliu, kaip iš postuliacijos apibrėžimo matyti, renka-

---

13) P h. M a r o t o, Institutiones iuris canonici, I n. 631; G. C o c c h i, Commentarium in Codicem Iuris Canonici, II[4] n. 90.

mas toks asmuo, kuris šiaip tinka renkamosioms pareigoms, bet turi kurį nors kanoninį trūkumą arba kliūtį ir todėl jo negalima stačiai išrinkti. Trūkumas tegali būti pašalinamas de iure ir de facto, t. y. tegali būti toks, nuo kurio galima ir įprasta dispensuoti (kan. 179, § 1). Pvz., negalima dispensuoti ir konsekvenčiai postuliuoti vaikų, bepročių, visai tamsuolių, nusikaltėlių ir nevertų dėl nusikalstamųjų veiksmų, ir neįprasta dispensuoti spurijų ir ireguliarių dėl didelio kurio nors fizinio trūkumo.

Nedraudžiamai postuliuoti tegalima dėl teisingos priežasties. Paskutiniąja įprastai eina Bažnyčios reikalas ar nauda. Bet užtenka net to, kad, rinkėjų nuomone, postuliuojamasis šiaip jau, ne juridiškai, labiau tinka už kitus (kan. 179, § 1).

Postuliacijai nesvarbu, ar, paprastai renkant, reikia ar nereikia tvirtinti išrinktojo (kan. 179, § 1).

Tikrai postuliuoti negalima tik tais atvejais, kai specijaliniais įstatymais draudžiama (kan. 179, § 1, plg. 507), kas retai tebūna.

Postuliatoriai — kanoniniai rinkėjai. Atbulai, kompromisarai postuliuoti negali be įsakmaus įgaliojimo (kan. 179, § 2).

6. Kodekse I. C. įsakmiai nepasakyta apie postuliacijos rinkimų formą. Bet vis dėlto įsaistytai aišku, kad postuliacijoje, apskritai, laikytinasi rinkimų formos, Tai suponuoja kan. 180. Taip, postuliacijoje laikytinasi rinkimų parengimo, pakvietimo, laiko, vietos, balsavimo, paslapties ir kt. normų. Laikytinasi, kai nieko kito nepasakyta specijalinėse postuliacijos normose.

Specijalinės postuliacijos normos yra šios (kan. 180, 181):

1) Jei visi rinkėjai postuliuoja, tai užtenka absoliutinės balsų daugumos. Jei vieni renka juridiškai tinkamą asmenį, o kiti postuliuoja, tai postuliacijai reikia dviejų trečdalių balsų. Jei postuliacija konkuruoja su rinkimais ir per pirmąjį, antrąjį ir tretįjį balsavimą balsai pasiskirsto tarp renkamojo ir postuliuojamojo, postuliuojamasis negavo dviejų trečdalių balsų, o renkamasis gavo reliatyvinę balsų daugumą, tai tikrai išrenkamas renkamasis asmuo. Jei vienas iš daugelio renkamųjų gavo reliatyvinę balsų daugumą, tai visai nekreipiama akies į postuliuotąjį asmenį ir reliatyvinę balsų daugumą gavęs asmuo laikomas išrinktu[14]).

2) Postuliacija turi būti išreiškiama žodžiu „postulo" ar tolygiu terminu, pvz., „peto", „posco" ir „oro". Formulė „eligo et postulo" ar „eligo vel postulo" šiaip jau reiškia rinkimą. Jei renkamasis asmuo turi kurį nors trūkumą ar kliūtį, tai ši formulė reiškia postuliaciją. Kalbamoji formulė gali būti naudinga tuo atveju, kai apytikriai abejojama, ar ką geriau rinkti ar postuliuoti [15]).

---

[14]) Pontificia Commissio ad Codicis canones authentice intepretandos, 1 iul. 1922.
[15]) Ph. Maroto, Institutiones iuris Canonici, I n. 668; Fr. Wernz - Vidal P., Ius canonicum, II n. 276.

3) Postuliaciją reikia nusiųsti vyresniajam. Tai turi padaryti rinkėjų kolegija.

Postuliacija išsiųstina per aštuonias dienas. Praslinkus šiam terminui, postuliacija pačiu įvykiu nustoja galios ir patys rinkėjai nustoja teisės tą kartą iš naujo ar kitą rinkti ir postuliuoti. Išimtis — jei postuliacija savo metu neišsiųsta dėl teisingos kurios nors kliūties. Bet tai turi būti įrodyta.

Postuliacija siunčiama tam vyresniajam, kurio dalykas yra rinkimų atveju reikale patvirtinti išrinktąjį ir kuris gali dispensuoti nuo trūkumo ar kliūties. Jei šis vyresnysis negali dispensuoti nuo kalbamojo trūkumo ar rinkimų atveju nereikia patvirtinti išrinktojo, tai dėl postuliacijos reikia kreiptis į šv. tėvą ar kitą tam tikrą kompetentingą asmenį.

Vyresnysis, į kurį kreiptasi dėl postuliacijos, turi ištirti postuliacijos teisingumą ir teisėtumą, kaip ir išrinkimo atveju tvirtinant.

Savaime nėra priedermės vyresniajam priimti postuliacijos. Tik vis dėlto kreiptina akis į natūralinį teisingumą, visuomeninę gerovę ir t. t.

Postuliantai, dar neišsiuntę postuliacijos vyresniajam, gali atsimesti nuo postuliacijos. Paskiau tai daryti begali, sutikus vyresniajam.

7. Jei vyresnysis atmeta postuliaciją, tai rinkėjai gali iš naujo rinkti. Išimtis — jei rinkėjai žinodami postuliavo asmenį su tokiu trūkumu, nuo kurio negalima ar neįprasta dispensuoti. Tada įgyja teisę laisvai paskirti vyresnysis, kaip ir rinkimuose tokiu pat atveju (kan. 182, § 1).

8. Postuliacija priimtina raštu, kaip ir patvirtinant išrinktąjį.

Vyresnysis ar rinkėjų kolegija turi postuliacijos išrinkimą ir jos leidimą pranešti postuliuotajam asmeniui ir paklausti jį, ar sutinkąs su postuliacijos išrinkimu (kan. 182, plg. 175).

Postuliuojamas asmuo turi per aštuonias dienas atsakyti, ar sutinkąs ar ne su postuliacija, kaip ir rinkimuose. Tai padarytina postuliacijos pranešėjui (kan. 152, plg. 175).

Postuliuotas asmuo, sutikęs su postuliacija ir tai savo metu pranešęs, tuoj įgyja ius in re, kaip ir rinkimuose, nereikiant tvirtinti.

Jei postuliuojamas asmuo savo metu nepranešė savo sutikimo ar neigiamai atsakė, tai jokių teisių neįgyja, kaip ir rinkimuose.

IV. NUSTOJIMAS

1. Apibrėžimas ir padalinimas

1. Bažnytinių pareigų nustojimas yra ne kas kita, kaip nustojimas pačių pareigų arba titulo ir posesijos (amissio officii ecclesiastici est cessatio iuris proprietatis et possessionis quo quis in aliquod ecclesiasticum officium gaudet).

Visų pirmų, bažnytinių pareigų nustojama, mirus pareigūnui. Toliau, bažnytinių pareigų kartais nustojama, pasibaigus jų paskyrėjo teisei, arba jurisdikcijai. Dar toliau, kan. 183, § 1: „Bažnytinių pareigų nustojama, atsisakius, atėmus, pašalinus, perkėlus ir praslinkus terminui".

2. Bažnytinių pareigų nustojimas skirstomas į v i s i š k ą (plena), d e i u r e ir d e f a c t o. Pirmasis yra tada, kai nustojama pareigų titulo ir posesijos. Antrasis — kai nustojama tik titulo, bet tebėra posesija. Tretysis — kai tenustojama posesijos.

2. Nustojimas pačiomis teisėmis

1. Bet kurių bažnytinių pareigų pačiomis teisėmis ar pačiu įvykiu nustojama, mirus pareigūnui. Tik pareigūno mirtis turi būti teisėtai žinoma. Abejotinu atveju reikia bent administratyviniu procesu konstatuoti pareigūno mirimą ir neprošalį paskelbti pareigų vakavimą[1]). Atbulai bažnytinių pareigų negalima niekam palikti, arba negalima paskirti įpėdinio.

2. Nustojus teisės, arba jurisdikcijos pareigų paskyrėjui, t. y. jam mirus, atsisakius, perkėlus, pašalinus ir t. t., bažnytinių pareigų tenustoja šiais atvejais (kan. 183, § 2):

1) Kai įstatymuose įsakmiai pasakyta. Pavyzdžiu gali eiti generalinis vikaras, kuris pačiu įvykiu nustoja savo pareigų, užvakavus jo vyskupo vietai (kan. 371).

2) Kai pareigos paskirtos su kliauzule „ad beneplacitum nostrum" ar tolygiu būdu, pvz., „donec voluero".

Atbulai, kitais atvejais nesibaigia bažnytinės pareigos, pasibaigus pareigų paskyrėjo valdžiai. Nesibaigia net tos pareigos, kurios buvo paskirtos su kliauzule „ad beneplacitum S. Sedis" ir „donec revocavero".

3. Laikinės bažnytinės pareigos baigiasi, pasibaigus terminui. Pvz., sinodinių egzaminatorių ir klebonų tarėjų pareigos baigiasi, praslinkus dešimčiai metų ar įvykus naujam diecezиniam sinodui (kan. 387), ir diecezinių tarėjų pareigos baigiasi po trejų metų (kan. 426).

3. Atsisakymas

1. Atsisakymas (renuntiatio, resignatio ir beneficijose dimissio) plačiąja prasme vadinasi bet kurs atsisakymas bažnytinių pareigų (quaelibet cessio seu dimissio officii ecclesiastici).

Atsisakymas suglaustąja ar tikrąja prasme vadinasi teisėtas laisvas atsisakymas bažnytinių pareigų dėl teisingos priežasties kompetentingam vy-

---

[1]) Plg. S. C. C., 28 aug. 1841; J. C h e l o d i, Ius de personis, n. 146.

resniajam ir to paties vyresniojo priėmimas atsisakymo (libera cessio officii ecclesiastici ex iusta causa et cum acceptatione competentis superioris facta).

2. Atsisakymas skirstomas:

1) Įsakmus ir įsaistytas (r. expressa et tacita, praesumpta). Pirmasis yra tada, kai atsisakoma raštu ar žodžiu teisių normomis. Antrasis — kai padaroma tai, kas savo prigimtimi reiškia atsisakymą ar kuriame dalyke įstatymais glūdi atsisakymas. Atsisakymas be restrikcijos suprantamas pirmasis.

2) Absoliutinis (r. absoluta, pura, simplex) ir sąlyginis (conditionalis) — pagal tai, ar be sąlygų atsisakoma ar pridedama kuri nors sąlyga, paktas ir t. t., pvz., mokėti pensiją.

3. Pirmaisiais krikščionių amžiais labai maža teturima bažnytinių pareigų atsisakymo pavyzdžių. Svarbiausia to reiškinio priežastis buvo ta, kad pareigos buvo glaudžiai susietos su šventimais. Atsisakyti pareigų galėjo vyskupas, sutikus provinciniam sinodui, o kiti žemesni dvasiškiai, leidus vyskupui[2]).

Išskyrus pareigas ir šventimus tarpusavyje ir pagausėjus dvasiškiams, nuo XII amž. ir labiausiai nuo šv. tėvo Aleksandro III atsisakyti bažnytinių pareigų lengviau leista.

Dekretaliu teisėmis atsisakyti pareigų tegalėjo vyskupas šv. tėvui ir kiti pareigūnai savo vyskupui.

4. Bažnytinių pareigų atsisakyti gali visi tie, kurie jas turi ir kuriems nedraudžiama (kan. 184).

Turi — negali atsisakyti tie, kurie dar nėra gavę bažnytinių pareigų, yra iš jų pašalinti ar iš kurių atimtos pareigos, nes negalima atsisakyti to, ko neturima. Draudžiama — pačia daiktų prigimtimi ar įstatymais. Pirmojo dalyko pavyzdžiu gali eiti negalėjimas tikrai atsisakyti tam, kuris nėra „sui compos", pvz., visai nustojęs proto ir visai pasigėręs. Pamatas — atsisakymas yra žmogiškas veiksmas, kurio negali būti be proto ir konsekvenčiai be valios. Dėl antrojo dalyko pasakytina: draudžiama visuotiniais ar daliniais bažnytiniais įstatymais. Visuotiniais įstatymais draudžiama atsisakyti kai kurių beneficijų. Bet apie tai kalbama kitose Kodekso I. C. vietose, labiausiai III kn.

5. Atsisakyti vis dėlto reikalaujama kai kurių sąlygų.

Bendrosios atsisakymo sąlygos yra šios:

1) Reikia teisingos priežasties (kan. 184, plg. 189, § 1), nes kitaip būtų skriauda Bažnyčiai bei sieloms ir didžiausia netvarka. Teisinga priežastis in genere — Bažnyčios, sielų ir paties atsisakytojo gerovė ar nauda, pvz., atsisakytojo nesveikata, nesugebėjimas eiti pareigų, tikinčiųjų priešingas nu-

---

[2]) C. 13, 14, C. VII, q. 1.

sistatymas ir papiktinimas žmonių. Be to, priežastis turi būti proporcinga pareigų didelumui ar svarbumui (plg. kan. 189, § 1).

2) Atsisakymas turi būti laisvas ir kan. 185: „Pačiomis teisėmis netikras yra atsisakymas iš didelės ir neteisingos baimės, apgavus ir substanciškai suklydus". Atbulai, atsisakymo nenaikina teisinga didelė, juo labiau bet kuri maža baimė ir atsitiktinė klaida.

3) Neturi būti simonijos iš atsisakytojo, atsisakymo priėmėjo ar kieno kito pusės (kan. 185).

6. Kan. 186: „Tikrai atsisakyti tegalima raštu, žodžiu prie dviejų liudytojų ir per prokūratorių, turintį specijalinį mandatą; atsisakymo dokumentas tebūna padėtas archyve".

Jei prie liudytojų atsisakoma, tai parašytinas protokolas. Tai insinuoja kalbamojo kanono įsakymas atsisakymo dokumentą padėti archyve.

Atsisakymo raštas, prokūratoriaus mandatas ir atsisakymo protokolas padėtini ir laikytini archyve, nes visi tie raštai yra kan. 187, § 1 „atsisakymo dokumentas".

Visų tų dalykų pamatas yra tas, kad iš bažnytinių pareigų atsisakymo išplaukia nemaža padarinių ir todėl reikia atsargumo.

7. Bažnytinių pareigų atsisakyti, apskritai, reikia kompetentingam bažnytiniam vyresniajam. Kitaip atsisakymas yra joksai (kan. 187, § 1). Kalbamojo dalyko pamatas — kaip be kompetentingo vyresniojo negalima gauti bažnytinių pareigų, taip pat be tokio pat vyresniojo negalima nuo jų atsimesti, ir tai būtų didžiausia netvarka, kiltų daug skriaudos Bažnyčiai ir sieloms.

Bažnytinių pareigų atsisakytina tam vyresniajam, kurio dalykas yra priimti atsisakymą (kan. 187, § 1), ir „Todėl jei pareigos būtų paskirtos patvirtinimo, leidimo ar institucijos keliu, tai atsisakytina tam vyresniajam, kuriam paprastąja teise priklauso patvirtinimas, leidimas ir institucija" — kan. 187, § 2.

P a p r a s t ą j a t e i s e — ne vad. devoliutyvine teise. Todėl, nors devoliutyvine teise kas kitas kuriuo atveju būtų paskyręs pareigas, reikia laikytis ką tik kalbėtosios normos. Be to, jei pareigos stačiai ar laisvai paskirtos. tai atsisakytina jų paskyrėjui (plg. kan. 187, § 1).

Jei kurioms bažnytinėms pareigoms nereikia priimti atsisakymo, tai atsisakytina tam, iš ko dvasiškis gavo pareigas ar kas jo vietą užima (kan. 187, § 1). Tokių pareigų yra rinkimų sistemoje. Kalbamuoju atveju atsisakytina rinkėjų kolegijai, pvz., katedros kapitulai. Jei rinkėjų kolegijos nebėra, tai atsisakytina tam, kas jos vietą užima. Tai kuris nors fizinis ar moralinis asmuo, valdžios įpėdinis, a iure ar ab homine kas nors įgaliotas bent tokiam atsisakymui priimti ir t. t.

Tai paprastosios normos.

Šiaip bažnytinių pareigų visados galima tikrai ir nedraudžiamai atsisakyti šv. tėvui, vyriausiai Bažnyčios galvai. Be to, jei kuriuo atveju bažnytinių pareigų negalima atsisakyti paprastam vyresniajam ar tokio vyresniojo ir jo vietą užimančio nėra, taip taip pat atsisakytina šv. tėvui.

Nieku gyvu negalima bažnytinių pareigų atsisakyti pasaulinei valdžiai ar stačiai pasaulininkui. Toks atsisakymas yra ne tik joksai, bet net nusikaltimas (kan. 2400). Pamatas — tai visiška nekompetencija ir svetima sritis.

8. Bet kurių bažnytinių pareigų atsisakymui reikia kompetentingo vyresniojo priėmimo. Išimtys — jei priėmimo nereikia pačių pareigų prigimtimi, pvz., šv. tėvui (plg. kan. 221), ar specijaline teise, pvz., kapituliniam vikarui (kan. 443, § 1).

Bažnytinių pareigų atsisakymą priimti dalykas yra, apskritai, to vyresniojo, kuriam teisėmis reikia atsisakyti arba įstatymais atsisakytina. Išimtis — kai kuriuos sąlyginius atsisakymus priimti tegali šv. tėvas (plg. kan. 1486).

Kan. 189, § 1: „Vyresnysis tenepriima atsisakymo be teisingos ir proporcingos priežasties". Tuo reikalu pasakytina tas pat, kas aukščiau pasakyta apie priežastį atsisakyti. Tik kan. 189 § 2: „Vietinis ordinaras per mėnesį tepriima ar atmeta atsisakymą".

Tas terminas yra vad. „continuum" arba be pertraukos. Bet jis tėra veiksmo leistinumui. Todėl atsisakymą tikrai priimti galima ir vėliau. Tik jei atsisakytojas tuo metu atsimeta nuo atsisakymo ir tai praneša atsisakymo priėmėjui, tai, mėnesiui praslinkus, vietinis ordinaras nebegali tikrai priimti atsisakymo, ir tam dalykui reikia iš naujo atsisakyti[3]).

Kalbamajame kan. 189, § 2 teminimas vietinis ordinaras. Todėl kitiems bažnytinių pareigų atsisakymo priėmėjams nėra įsakyto termino, per kurį reikia priimti atsisakymą. Bet jie vis dėlto, žinoma, negali per daug vilkinti dalyko.

Atsisakymas priimtinas raštu. Atsisakymo priėmimas ar atmetimas praneštinas atsisakytojui (plg. kan. 190). Tai padaryti geriausia taip pat raštu, bet galima ir žodžiu.

9. Kan. 190, § 1: „Teisėtai atsisakius ir priėmus atsisakymą, pareigos vakuoja nuo to meto, kai priėmėjo pranešimą gavo atsisakytojas". Atbulai, kan. 190, § 2: „Atsisakytojas tepasilieka pareigose, iki gaus vyresniojo tikrą pranešimą".

Galutinai teisėtai įvykus bažnytinių pareigų atsisakymui, nebegalima atsimesti nuo atsisakymo (kan. 191, § 1). Atbulai, iki kompetentingo vyres-

---

[3]) Pontificia Commissio ad Codicis canones authentice interpretandos, 14 iul. 1922.

niojo priėmimo atsisakymo galima atsimesti ar atšaukti atsisakymą[4]). Bet ir įvykus atsisakymui, atsisakytojas gali būti iš naujo paskirtas ar išrinktas į tas pačias pareigas (kan. 191, § 1).

Priėmus atsisakymą, nedelsiant praneština tiems, kurie turi kurią nors teisę skirti (kan. 191, § 2), pvz., rinkėjams ir globėjui. Tai daryti turi vyresnysis priėmėjas pats arba per kitus.

10. Savotiškas dalykas yra įsaistytas atsisakymas bažnytinių pareigų. Apie jį kan. 188 štai kas parašyta: „Dėl įsaistyto ir pačiomis teisėmis priimamo atsisakymo pačiu įvykiu ir be jokios dekliaracijos vakuoja bet kurios pareigos, jei dvasiškis:

1°. Padarytų vienuolių apžadus, išskyrus kan. 584 beneficijų normą", kuria, padarius vienuolių apžadus, parapinės beneficijos vakuoja po vienerių, o kitos beneficijos po trejų metų;

„2°. Paskirtas nepradėtų eiti pareigų teisėmis įsakytu laisvu metu ar, to nesant, nutartu ordinaro metu;

3°. Priimtų kitas bažnytines pareigas, nesutaikomas su pirmesnėmis, ir būtų teisėtai įvestas jų eiti". Čia pirmųjų pareigų savaime atsisakoma. Jei abejas pareigas išdrįstama turėti ar valdyti, tai pačiu įvykiu nustojama abejų (kan. 2396).

„4°. Viešai pamestų katalikų tikybą", atsieit, formaliai taptų eretiku, atskalūnu ar tikėjimo apostatu;

„5°. Susituoktų, nors civiliškai;

6°. Laisvai įstotų į kariuomenę prieš kan. 141", t. y. aukštųjų šventimų dvasiškis nereikale ir be savo ordinaro leidimo;

„7°. Be teisingos priežasties pats liautųsi dėvėjęs dvasiškių drabužiais ir, įspėtas ordinaro, per mėnesį jų neapsivilktų". Bet jei dvasiškis įspėtas, kurį laiką padėvėjęs, vėl liautųsi dėvėjęs dvasiškių drabužiais, tai reikėtų ordinaro naujo įspėjimo ir t. t.

„8°. Nesilaikytų įsakytos rezidencijos ir teisėtai nekliudomas nei paklausytų ordinaro įspėjimo, nei į tai atsakytų tinkamu, ordinaro paskirtu metu".

Šis kanonas, galima sakyti, pakankamai aiškus. Todėl nėra ko jo aiškinti. Tik gal atkreiptina akis į tai, kad įsaistytam atsisakymui bažnytinių pareigų nereikia jokio teismo sprendimo ir administratyvinio pareiškimo: padarius vieną iš kalbamųjų veiksmų, pačiu įvykiu ir tuoj nustojama pareigų ir konsekvenčiai pareigos tuoj vakuoja. Toliau jau pasakytina tas pat, kas pasakyta apie įsakmų atsisakymą: nustojama teisių ir priedermių, reikale praneština suinteresuotiems asmenims ir t. t.

---

4) Plg. Pontificia Commissio ad Codicis canones authentice interpretandos, 14 iul. 1922.

4. Atėmimas ir pašalinimas

1. Šiaipjau atėmimas bažnytinių pareigų vadinasi veiksmas, kuriuo atimamos pareigos (actus quo clericus officio suo spoliatur seu destituitur).

Jei bažnytinės pareigos atimamos už nusikaltimą, tai labiausiai vadinasi atėmimas (privatio). Administratyvinis atėmimas pareigų dažniausiai vadinamas pašalinimu (amotio, remotio). Paprastas pašalinimas vadinasi stačiai šiuo vardu (amotio, remotio, destitutio). Taigi, atėmimas yra rūstesnis terminas, negu pašalinimas.

2. Bažnytinių pareigų atėmimas ir pašalinimas skirstomas šiaip:

1) Baudžiamasis (pr. vindicativa) ir paprastas (pr. simplex). Pirmasis yra tada, kai pareigos atimamos ar iš jų pašalinama už nusikaltimą. Tai eina stačiai baudžiamąja bausme (poena vindicativa) ir ši bausmė yra viena iš didžiausių (plg. kn. 2298, nr. 6). Antrasis — kai pareigos atimamos ar iš jų pašalinama pirmiausia dėl sielų gerovės ir t. t.

2) Aiure ir ab homine. Pirmasis yra tada, kai pareigos atimamos ar iš jų pašalinama pačiomis teisėmis ar reikale dar paskelbiamuoju sprendimu. Antrasis — kai pareigas atima ar iš jų pašalina vyresnysis stačiai raštu, dekretu ar pasmerkiamuoju sprendimu.

Jei pačiomis teisėmis atimamos pareigos ar iš jų pašalinama, tai atėmimas ar pašalinimas tuoj veikia. Tik visiems juridiniams padariniams gauti kartais reikia ir net teisėmis įsakoma tą dalyką paskelbti paskelbiamuoju sprendimu. Paskutinysis visus padarinius atitraukia iki pat įvykio, galioja nuo pat įvykio.

Jei kalbamieji dalykai padaromi pasmerkiamuoju sprendimu, tai atėmimas ar pašalinimas tegalioja nuo sprendimo.

3) Teisminis (iudicialis, processualis), administratyvinis (administrativa, oeconomica) ir paprastas (pr. simplex, mere administrativa). Pirmasis atliekamas kriminalinio proceso keliu ir suponuoja nusikaltimą. Antrasis daromas administratyvinio proceso keliu, nebūtinai suponuoja nusikaltimą ir, net baudžiant už kai kuriuos nusikalstamuosius veiksmus, pirmiausia žiūri sielų gerovės ir t. t. Tretysis yra tada, kai pareigos atimamos be jokio proceso.

3. Baudžiamasis bažnytinių pareigų atėmimas yra labai senas. Paprastasis atėmimas gerai žinomas dekretalių teisėse. Administratyvinio atėmimo nežinoma seniausiose ir senosiose bažnytinėse teisėse. Jis palengva kilo iš kanonistų doktrinos ir Kongregacijos Concilli rezoliucijų, ir jį galutinai suformavo Konsistorinė Kongregacija, dekr. „Maxima cura“, 1920 m. rugp. mėn. 20 dien., ką priėmė Kodeksas I. C.

4. Bažnytines pareigas atimti ar iš jų pašalinti tegali pati Bažnyčia.

Atbulai, to dalyko negali padaryti pasaulinė valdžia ir pasaulininkai. Pamatas paprasčiausias — bažnytinės pareigos priklauso tik Bažnyčiai ir joms atimti reikia bažnytinės jurisdikcijos.

Be to, bažnytinių pareigų negali atimti rinkėjai, globėjai, postuliatoriai ir kt. pareigūno asmens pažymėtojai: ne jie suteikė pareigas — ne jų ir dalykas yra pareigas atimti, ir Bažnyčia nedavė jiems tos teisės.

5. Bažnyčia pareigų atėmimą yra savotiškai sutvarkiusi.

Taip, kan. 192. § 2: „Pareigų nustojama pačiomis teisėmis ar teisėto vyresniojo veiksmu".

Pirmuoju būdu nustojama, padarius tai, už ką pačiomis teisėmis atimamos bažnytinės pareigos. Tai daroma už nusikaltimus. Tie atvejai įsakmiai pažymėti bažnytiniuose įstatymuose. Štai jie: vengtinė ekskomunika (kan. 2266), nepaleidimas su antromis nesutaikomomis pareigomis pirmesnių pareigų (kan. 156, 1439), vyskupo nesikonsekravimas per šešis mėnesius nuo paskyrimo (kan. 2398) ir kardinolų nusikaltimas kan. 234. Be to, bažnytinių pareigų nustojimas a iure glūdi depozicijoje, amžino nustojimo teisės dėvėti dvasiškių drabužiais ir degradacijoje (kan. 2303 - 2305).

Antrasis dalykas priklauso kompetentingam vyresniajam.

Kompetentingas bažnytinis vyresnysis atimti kai kurias pareigas gali. Tai padaryti šiaip jau gali dėl teisingos bet kurios priežasties ir už nusikaltimus teisių numatytais atvejais, t. y. kan. 2324, 2334, 2335, 2336, 2355, 2359, § 3; 2360, § 2; 2394, 2403, 2405. Be to, kompetentingas vyresnysis atimti bažnytines pareigas kartais net turi. Tai bažnytinių teisių pažymėti atvejai, būtent: kan. 2168, 2177, nr. 2 - 3; 2180, 2314, § 1, nr. 2; 2331, § 2; 2340, § 2; 2343, § 2, nr. 3; 2345, 2346, 3350, § 2; 2354, §§ 1 - 2; 2359, §§ 1 - 2; 2368, § 1; 2381, 3384, 2406, §§ 1 - 2; 2308.

Kompetentingas vyresnysis atimti bažnytines pareigas gali kartais be jokios procedūros ir kartais turi laikytis administratyvinės procedūros ar kriminalinio proceso. Tai priklauso nuo pareigų ir atvejų charakteriaus.

Paprastai atimti bažnytines pareigas galima pašalinant. Tai, kaip anksčiau pasakyta, vadinasi pašalinimas.

Jei iš kalbamųjų pareigų šalina ordinaras, tai pasakytina štai kas (kan. 192, § 3):

1) Reikia teisingos priežasties. Tai, pvz., Bažnyčios reikalas ir nauda, ir paties dvasiškio gerovė. Nusikalstamųjų veiksmų nereikia. Pašalinimo priežasties teisingumą nutaria ordinaras savo nuožiūra.

2) Reikia žiūrėti, kad nebūtų įžeistas natūralinis teisingumas: vengtina įžeisti dvasiškio gerą vardą ir padaryti didelę materijalinę skriaudą, ir labiausiai kreiptina akis į dvasiškio tinkamą pragyvenimą. Tai labiausiai pasakytina, kai dvasiškis nėra susitepęs jokia pareigine ir luomine dėme.

3) Nereikia jokio proceso. Išimtys — pašalinamam klebonui pašalinti

reikia laikytis administratyvinio proceso, apie kurį kalbama kan. 2157 - 2161, o nepašalinamą kleboną pašalinti tegalima kan. 2147 - 2156 (tada ir savotiškų priežasčių reikia).

4) Pašalintina raštu, kaip įprastai daroma, skiriant ir t. t. bažnytines pareigas.

5) Pašalinimas turi būti praneštas pašalinamajam asmeniui.

6) Pašalinimas teturi galią nuo vyresniojo pranešimo ir jo gavimo.

7) Dėl pašalinimo galima kreiptis į Apaštališkąjį Sostą. Bet tai nėra in devolutivo, t. y. kreipimasis nesustabdo pašalinimo ištarmės.

Atimti bet kurias bažnytines pareigas už bendrus nusikaltimus ordinaras ir kt. tegali kriminalinio proceso keliu.

5. Perkėlimas

1. Perkėlimas (translatio) vadinasi kompetentingo vyresniojo pakeitimas bažnytinių pareigų (translatio est canonica mutatio clerici de uno ad alium officium ecclesiasticum facta a competente superiore ex iusta causa).

Į bažnytnių pareigų perkėlimą įeina du dalykai, būtent, įsaistytas atšaukimas pirmesnių pareigų ir kanoninis suteikimas arba paskyrimas kitų pareigų.

2. Bažnytinių pareigų perkėlimas skirstomas šiaip:

1) Nepriverstinis (tr. voluntaria, libera) ir priverstinis (tr. coacta). Tai priklauso nuo to, ar perkeliamasis asmuo sutinka ar ne su perkėlimu. Paskutinysis gali būti dar baudžiamasis (poenalis). Tai perkėlimas už nusikaltimą.

2) Paprastas (simplex), administratyvinis (tr. administrativa) ir teisminis (iudicialis). Pirmasis yra tada, kai perkeliama be jokio proceso. Antrasis — kai perkeliama administratyvine procedūra. Tretysis — kai perkeliama kriminalinio proceso keliu.

3) Paaukštinimas (promotio, tr. honorifica) — kai perkeliama į geresnę vietą; lygus (ad officium aequale) — kai perkeliama į tokią pat vietą, ir pažeminimas (ad officium minus) — kai perkeliama į kur kas prastesnę vietą.

3. Kan. 193, § 1: „Perkelti iš vienų bažnytinių pareigų į kitas tegali tas vyresnysis, kuris turi teisę priimti atsisakymą ir pašalinti iš pirmesnių pareigų ir paskirti į kitas pareigas".

Tai bendra norma. Nuo šios taisyklės nukrypimas — Šv. Sostui rezervuotų pareigų perkėlimas, pvz., vyskupo. Atbulai, perkelti negali tie, kurie

pažymėjo asmenį, pvz., rinkėjai, globėjas, nominuotojas ir t. t. (kan. 195), kaip aukščiau pasakyta apie atėmimą bažnytinių pareigų.

4. Bet kurioms bažnytinėms pareigoms perkelti reikia teisingos priežasties. Tik jei perkėlimas nepriverstinis, tai užtenka bet kurios teisingos priežasties (kan. 193, § 2). Bet juo didesnės yra pareigos, juo svarbesnės priežasties reikia.

Priverstinai perkelti reikia mažne tokios pat priežasties, kur ir pašalinti iš pareigų (kan. 193, § 2). M a ž n e t o k i o s p a t p r i e ž a s t i e s — šis perkėlimas yra žiaurus. Bet kalbamoji priežastis gali būti ir mažesnė už pašalinimo priežastį, nes čia vis dėlto neatimama duonos kąsnio. Be to, pašalinamam klebonui perkelti užtenka net sielų gerovės (kan. 2162 - 2163).

5. Nepriverstinai perkelti nereikia jokios procedūros bei proceso. Atbulai, priverstinai perkelti tegalima tokiu pat būdu, kaip ir pašalinant iš bažnytinių pareigų (kan. 193, § 2). Be to, klebonui priverstinai perkelti reikia laikytis tam tikro proceso, aprašyto kan. 2162 - 2167.

Kadangi į bažnytinių pareigų perkėlimą įeina taip pat naujas pareigų suteikimas, tai perkeliant reikia laikytis ir kanoninio paskyrimo normų, būtent, respektyviai laisvo paskyrimo, rinkimų, prezentacijos, nominacijos, postuliacijos ir t. t.

6. Perkėlus pirmesnės pareigos tevakuoja tada, kai dvasiškis kanoniškai įvedamas eiti naujų pareigų. Išimtis — jei kas kita pasakyta teisėse, pvz., vyskupo pareigų kan. 430, § 1, ar vyresniojo teisėtai įsakyta atskiru atveju (kan. 194, § 1).

Be to, pirmesnių pareigų įplaukas ima perkeltasis tol, kol apima naujas pareigas (kan. 194, § 2). Tik jei prieš apimant naujas pareigas pirmesnės pareigos užvakuoja pačiomis teisėmis ar vyresniojo aktu, tai perkeltasis asmuo nebegauna pirmesnių pareigų įplaukų. Paskutiniojo dalyko išimtis — jei kas kita pasakyta teisėse, pvz., kan. 430, § 3, nr. 3 apie vyskupą.

VI SKYRIUS

PAPRASTOJI IR ĮGALIOTA JURISDIKCIJA

(Kan. 196-210)

1. Paprastoji jurisdikcijos valdžia arba stačiai jurisdikcija (potestas iurisdictionis seu regiminis) vadinasi ta valdžia, kuri pačiomis teisėmis susieta su pareigomis (kan. 197).

Esminiai paprastosios jurisdikcijos elementai yra du, būtent, jurisdikcija turi būti susieta su pareigomis ir tai turi būti padaryta pačiomis teisėmis.

Pareigos suprantamos suglaustąja prasme. Atbulai, jurisdikcija, duota pareigoms plačiąja prasme, nėra paprastoji. Ji tėra įgaliota. Juo labiau ne paprastoji ta jurisdikcija, kuri suteikta betarpiškai ne pareigoms, bet asmeniui.

Jurisdikcijos ir pareigų susiejamosios teisės čia suprantamos taip visuotinės, taip dalinės ir privilegijos plačiąja prasme. Paskutiniojo dalyko pamatas yra tas, kad šios privilegijos yra tikri įstatymai. Atbulai, negalima paprastąja jurisdikcija vadinti tos valdžios, kuri pareigoms duota įsakymu, dekretu ar mandatu. Tas pat pasakytina apie privilegijas suglaustąja prasme, specijalines privilegijas ir vad. nuolatines galias. Tai tik įgaliota galia, įgaliota jurisdikcija ar valdžia.

Paprastąją jurisdikciją susieti su pareigomis galima jau, išleidžiant pareigas in abstracto ar in genere, pirminiu kuriamuoju įstatymu. Tai savaime daroma su ta jurisdikcija, kuri lyg savo prigimtimi, savaime yra susijusi su pareigomis, arba priklauso prie pareigų prigimties. Ta jurisdikcija yra lyg išvidinis (intrinsecus) priedas. Bet pirminiu įkuriamuoju įstatymu susiejama su pareigomis daug ir kitų galių. Tai išorinis (extrinsecus) jurisdikcijos priedas.

Be to, paprastąją jurisdikciją galima su pareigomis susieti skyrium, paskiau, atskiru specijaliniu įstatymu, išleistu to paties ar kito įstatymų leidėjo. Tai taip pat išorinis jurisdikcijos priedas.

Kartais su pareigomis susietai paprastajai jurisdikcijai pirma dar reikia kurio vyresniojo leidimo ar mandato, ir tada tik teįgyjama valdžia. Pavyzdžiu gali eiti generalinis vikaras, kurio kai kurioms paprastosioms pareigoms eiti reikia rezidencinio vyskupo specijalinio mandato. Čia valdžia pirma, galima sakyti, yra in potentia, o po mandato gaunama jau in actu, ir

todėl ji išplaukia ne iš vyresniojo mandato, bet vis vien iš pareigų — ji gaunama teisėmis iš pareigų ir vyresniojo mandatą galima laikyti tik esmine sąlyga, formalybe.

Jurisdikcija su pareigomis susieta turi būti amžinai (perpetuo) ar bent patvariai (stabiliter). Tai objektyvinis paprastosios jurisdikcijos patvarumas. Atbulai, paprastajai jurisdikcijai neužtenka laikinės siejos, laikinai susieti su pareigomis. Todėl paprastąja jurisdikcija negalima vadinti tos galios, kuri suteikiama atskiram kuriam atvejui.

Paprastoji jurisdikcija duodama betarpiškai pareigoms ir tik tarpiškai tenka asmeniui, pareigūnui. Kas tik teisėtai paskiriamas į pareigas, tas tuo pačiu gauna paprastąją tų pareigų jurisdikciją ir gali ją vartoti. Kai pareigūnas nustoja savo pareigų, tai nustoja taip pat paprastosios valdžios. Bet paprastoji jurisdikcija ir tada tebėra: jos nenustoja pareigos — jos tenustoja buv. pareigūnas. Todėl ir sakoma, kad paprastajai jurisdikcijai nereikia subjektyvinio patvarumo.

2. Įgaliota jurisdikcija vadinasi ta valdžia, kuri duota betarpiškai asmenui (kan. 197, § 1). Kartais ji, tiesa, teisėmis suteikiama pareigoms, prišliejama prie pareigų. Bet ta valdžia nesiskaito pareigų dalimi. Ji specijaliai taikoma ne pareigoms, bet asmeniui, tų pareigų ėjėjui, pareigūnui. Pareigos eina lyg depozitu, iš kur asmuo, pareigūnas p a t s gauna valdžią. Pareigos, galima dar sakyti, yra lyg artimesnis ar tarpiškas įgaliotos jurisdikcijos asmens determinatorius — kas paskiriamas į pareigas, tam tenka asmeninė valdžia.

Bet kuri bažnytinių pareigų plačiąja prasme jurisdikcijos valdžia tėra įgaliota. Tas pats pasakytina apie galias, laikinai duotas bažnytinėms pareigoms neįstatymo keliu ir ab homine.

Įgaliota jurisdikcija duodama įgaliojimu, įsakymu, dekretu, mandatu, privilegija suglaustąja prasme ir t. t.

Įgaliota jurisdikcija skiriasi:

1) Nuo paprastosios jurisdikcijos subjekto ir siejos atžvilgiu.

2) Nuo vad. paprasto vykdytojo (exsecutor necessarius) — vykdytojas neturi jurisdikcijos griežtąja prasme ir tegali įvykdyti tai, kas jau padaryta,

3) Nuo leidimo — jis dažniausiai tepriklauso leistinumui.

3. Paprastoji ir įgaliota jurisdikcija skirstoma:

1) I š o r i n ė s s r i t i e s (fori externi) ir i š v i d i n ė s arba s ą ž i n ė s srities (fori interni, seu conscientiae). Pirmoji yra ta, kuri pirmiausia ir savaime liečia viešuosius žmonių ar Bažnyčios reikalus, einama ar atliekama viešai Bažnyčios akyse (in facie Ecclesiae) ir turi juridinius ir visuomeninius padarinius. Tai, pvz., valdžia sakyti pamokslus ir viešai atleisti bausmes. Antroji — kuri pirmiausia ir savaime teliečia privatinę žmonių gerovę, sąžinės reikalus, moderuoja žmogaus sąžinės santykius su Dievu, įprastai

einama ar atliekama neviešai ir teturi padarinius Dievo akyse. Pavyzdžiai— nuodėmių atleidimas ir slapta cenzūrų absoliucija.

Sąžinės srities jurisdikcija dar skirstoma į sakramentinės arba išpažinties srities (f. interni sacramentalis) ir nesakramentinės srities (f. interni non sacramentalis) — pagal tai, ar einama, atliekama ar ne per išpažintį.

2) Teismo (iudicialis) ir neteismo (non iudicialis). Tai priklauso nuo to, ar jurisdikcija vartojama teismo ar neteismo srityje. Neteismo srities jurisdikcija taip pat vadinasi „voluntaria" (kan. 201, § 3). Pavyzdys — įstatymų leidyba.

Teismo srities jurisdikcija dar skirstoma į išorinės srities ir sąžinės srities. Pirmoji savaime suprantama. Antroji — išpažintis.

3) Visuotinė (universalis) ir dalinė (particularis) — pagal tai, ar turima visoje Bažnyčioje arba visų tikinčiųjų atžvilgiu ar teturima kai kur arba kai kurių tikinčiųjų atžvilgiu.

4) Pažymėta (expressa) ir spėjama (praesumpta).

Toliau, paprastoji jurisdikcija specijaliai skirstoma į nuosavią (propria) ir vikarinę (vicaria). Pirmoji yra ta, kuri priklauso pačiai pareigų prigimčiai (ad propriam naturam officii pertinet). Ji einama savo vardu. Antroji — kuri priklauso prie pačios pareigų prigimties ir einama ne savo vardu. Pavyzdys — rezidencinio vyskupo galios dispensuoti nuo visuotinių įstatymų kai kuriais atvejais.

Dar toliau, įgaliota jurisdikcija skirstoma:

1) Abhomine ir a iure. Tai priklauso nuo to, ar vyresniojo ar įstatymu įgaliota. Pirmųjų įgaliojimų daugiausia. Antrųjų — maža. Pvz., a iure įgaliotas yra kiekvienas kunigas klausyti išpažinties ir atleisti nuodėmes mirties pavojuje (kan. 884, 2252).

2) Įgaliota ir subdeleguota — pagal tai, ar įgaliojo paprastosios jurisdikcijos įgaliotojas ar įgaliotinis.

3) Specijalinė arba ad causam particularem, ir generalinė arba a d universitatem causarum seu negotiorum. Pirmoji yra tada, kai įgaliota vienam kitam dalykui, atvejui ar daugeliui determinuotų atvejų. Antroji — kai įgaliota atlikti kurios nors rūšies dalykus, pvz., visus moterystės reikalus ir visas kriminalines bylas, ar kurios nors kategorijos asmenų reikalus, k. a. kurios vyskupijos vienuolių.

4) Visa (totalis, ex toto) ir nevisa (partialis, ex parte) — pagal tai, ar įgaliojama visa ar ne visa paprastąja jurisdikcija.

5) Asmeninė (personalis) ir realinė (realis). Pirmoji yra tada, kai įgaliojamas asmuo pats stačiai ar dėl savo savybių, kas vadinasi „electa industria personae". Antroji — kai įgoliojama dignitatės ar pareigų atžvilgiu.

4. Įgaliotos jurisdikcijos pėdsakai randami nuo pat pirmųjų Bažnyčios dienų[1]). Dažniausi įgaliotojai — šv. tėvai[2]). Šie įgaliojimai labiausiai pagausėjo nuo V amž.[3]) ir negirdėtai paplito nuo XII amž.

5. Kan. 198: „§ 1. Teisėse *ordinaro* vardu suprantami, nebent kas būtų įsakmiai išskiriamas, be šv. tėvo, kiekvienas savo teritorijai: rezidencinis vyskupas, abatas ir prelatas *nullius* ir jų generalinis vikaras, apaštališkasis administratorius, vikaras ir prefektas ir taip pat tie, kurie, nesant kalbėtųjų asmenų, teisių nuostatu ar patvirtintomis konstitucijomis laikinai eina jų pareigas, ir savo valdiniams — aukštieji išimtųjų vienuolių kunigų vyresnieji. — § 2. O v i e t i n i o o r d i n a r o vardu (ordinarius loci seu locorum) suprantami visi įvardytieji, išskyrus vienuolių vyresniuosius".

I r t a i p p a t t i e, k u r i e, n e s a n t k a l b ė t ų j ų a s m e n ų i r t .t. — katedros kapitula iki išrinkimo kapitulinio vikaro, kapitulinis vikaras, apaštališkasis provikaras ir kt.

V i e t i n i s o r d i n a r a s — tuo vardu norima išreikšti, kad šių ordinarų paprastoji jurisdikcija liečia pirmiausia teritoriją ir tik antroje eilėje asmenis. Be to, venuolių vyresniųjų nevadinama vietiniais ordinarais dėl to, kad jų valdžia ne teritorinė, bet asmeninė.

Pastebėtina ir tai, kad ordinarais tevadinami tie vyresnieji, kurie, apskritai, turi paprastąją išorinės srities jurisdikciją.

6. Kan. 199, § 1: „Kas turi paprastąją jurisdikcijos valdžią, tas gali kitą įgalioti ja visa ar dalimi".

Pasak daugelio kanonistų, visa valdžia įgalioti vis dėlto tegalima trumpai ar pažymėtiems atvejams. Kitaip reikią kompetentingo vyresniojo sutikimo. Tai pamatuojama tuo, kad be vyresniojo sutikimo toks įgaliojimas reikštų atsisakymą visos jurisdikcijos ir jų vietoje įkūrimą naujų pareigų[4]). Bet šios restrikcijos Kodekse I. C. nėra ir sekama prieškodeksinių kanonistų bendrąja nuomone, ir kadangi kan. 199, § 1 aiškiai pasakyta, kad paprastąja jurisdikcija galima įgalioti v i s a ar dalimi, tai drąsiai galima priešinga tvirtinti.

Įgalioti galima nuosavia ir vikarine jurisdikcijos valdžia. Įgalioti galima net dispensuoti, nes nėra juridinio motyvo tvirtinti priešinga.

Paprastąja jurisdikcija įgalioti negalima tik tada, kai tai daryti draudžiama pačia daiktų prigimtimi, visuotinėmis teisėmis ar specijaliniu šv. tėvo draudimu. Taip, pačia daiktų prigimtimi šv. tėvas negali paskirti savo

---

1) Tit. 1,5.
2) Plg. conc. Sardicens. (343) C. 5.
3) Plg. c. 5, 6, C. XXV, q. 2; c. 10, D. LIV; c. 1, D. XCIV.
4) Pvz.: T h. M a r o t o, Institutiones iuris canonici, I n. 707; I. C h e l o d i, De personis, n. 127; A r t. V e r m e e s c h et I. C r e u s e n, Epitome iuris canonici, I n. 228; F. C l a e y s B o u u a e r t et G. S i m e n o n, Manuale iuris canonici², n. 353; F r. W e r n z — V i d a l P., Ius canonicum, II n. 370; G. C o c c h i, Commentarium in Codicem Iuris Canonici, II⁴ n. 122.

pontifikato vikaro; visuotinėmis teisėmis negali įgalioti savo jurisdikcijos: kanauninkas (kan. 401, § 1), klebonas, parapinis vikaras ir kt. paprastosios galios nuodėmklausiai[5]).

Atbulai, įgaliotos jurisdikcijos negalima subdeleguoti. Tai bendra taisyklė.

Išimtys yra šios:

1) Galima subdeleguoti atskiriems atvejams ir net nuolat Apaštališkojo Sosto įgaliotą jurisdikciją. Pvz., rezidenciniai vyskupai gali subdeleguoti vad. nuolatines galias. Išskirtini tik du atvejai, būtent, kai yra „electa industria personae" ar įsakmiai uždrausta subdeleguoti (kan. 199, § 2).

2) Paprastąją jurisdikciją turinčio už šv. tėvą žemesnio vyresniojo įgaliotinis „ad universitatem negotiorum" gali atskirais atvejais subdeleguoti savo valdžią (kan. 199, § 3). Pvz., rezidencinio vyskupo įgaliotinis gali atskirais atvejais subdeleguoti galią dispensuoti nuo kai kurių moterystės kliūčių. Bet ir čia išskirtini atvejai, kai yra „electa industria personae" ar įsakmiai uždrausta subdeleguoti, kaip aukščiau. Tai savaime aišku.

3) Galima atskirais atvejais subdeleguoti, įsakmiai leidžiant paprastosis jurisdikcijos pirminiam įgaliotojui ar subdeleguoti galinčiam įgaliotiniui (plg. kan. 199, § 4).

4) Įgaliotas teisėjas net be įsakmaus leidimo gali subdeleguoti atlikti kurį nors jurisdikcijos veiksmą (kan. 199, § 4), pvz., ištirti įvykį ar ištardyti liudytojus.

Juo labiau nebegalima subdeleguoti subdeleguotos jurisdikcijos (kan. 199, § 5). Išimtis — kai įsakmiai leidžia paprastosios jurisdikcijos pirminis įgaliotojas ar subdeleguoti galįs įgaliotinis, kaip aukščiau.

7. Įgaliotojas įgaliodamas pats turi galėti tikrai ir nedraudžiamai vartoti įgaliojamąją jurisdikciją. Kitaip jo įgaliojimas yra netikras ar bent draudžiamas, pagal atvejus.

Be to, įgaliotina be substancinės klaidos ir absoliutinės baimės ar prievartos. Tai veiksmo tikrumui. Jei baimė ar prievarta tėra šiaipjau didelė, tai įgaliojimas tėra draudžiamas.

Galop, įgalioti galima raštu, žodžiu ir bet kuriuo kitu išoriniu ženklu, pvz., galvos palenkimu. Pamatas — Kodekse I. C. įsakmiai neįsakyta jokios įgaliojimo formos. Bet įgalioti geriausia raštu. Tai reikale geriausiai ir tikriausiai padeda įrodyti įgaliojimą, ir tuo būdu lengviausia išvengti įvairių nesusipratimų.

Jei įgaliojama raštu, tai reikia laikytis reskriptų normų.

8. Plačiai aiškintina paprastoji ir generalinė ad „universitatem negotiorum" įgaliota jurisdikcijos valdžia (kan. 200, § 1) Tas pat pasakytina

---

[5]) Pontificia Commissio ad canones Codicis authentice intepretandes, 16 oct 1919.

apie vad. nuolatines galias. Atbulai, įgaliota specijalinė jurisdikcijos valdžia suglaustai aiškintina (kan. 200, § 1).

Be to, kas gauna įgaliotą valdžią, tas savaime gauna taip pat visa tai, be ko tos valdžios negalima vartoti (kan. 201). Sąlyga — jei įgaliotojas pats gali reikiamąjį dalyką padaryti ar tai atskirai pačiomis teisėmis duodama.

Kalbamoji galia duodama tik tam kartui ir pačiai įgaliotai valdžiai vartoti. Kitiems galams netinka. Pvz., įgaliotinis dispensuoti nuo moterystės kurios kliūties savaime gali taip pat atleisti cenzūrą, kuri kliudo dispensuoti (plg. kan. 66, § 3), ir įgaliotas atleisti ekskomuniką už erezijos nusikaltimą savaime gali priimti vad. abjuraciją, kuri pagal Kodeksą I. C. padarytina prie ordinaro ar jo įgaliotinio.

Galop, kan. 200, § 2: „Kas tvirtina, jog esąs įgaliotas, tas turi įrodyti savo įgaliojimą".

Tai reikia padaryti tada, kai kas nors neigia įgaliojimą ar prieš jį užprotestuoja. Kitais atvejais nereikia jokių įrodymų, užtenka pačiam įgaliotiniui tikrai žinoti įgaliojimą, ir gali jį vartoti.

Įgaliojimą įrodyti geriausia ir lengviausia reskripto raštu. Bet tai padaryti galima taip pat kitais įvykių įrodymo būdais, pvz., liudytojais.

9. Kan. 201, § 1: „Jurisdikcijos valdžią tegalima vartoti betarpiškai valdiniams".

Taip, paprastąją jurisdikcijos valdžią tegalima vartoti betarpiškai savo valdiniams, o įgaliotą — įgaliotojo valdiniams. Tik valdiniai gali būti laikiniai ir vien įgaliojimo objekto atžvilgiu.

Nevaldiniams vartoti jurisdikciją tegalima tarpiškai. Tai yra tada, kai reikalas yra bendras valdinio ir nevaldinio. Tada betarpiškai liečiamas valdinys ir tarpiškai, t. y. per valdinį, paliečiamas taip pat nevaldinys. Pavyzdys — kataliko ir nekrikštyto asmens giminystės kliūties dispensa.

Toliau, paprastąją ir įgaliotą teismo valdžią tegalima vartoti kitiems (kan. 201, § 2). Atbulai, paprastosios ir įgaliotos teismo valdžios negalima vartoti pačiam sau, nes „Nemo sit index in causa propria"[6]). Be to, paprastosios ir įgaliotos teismo valdžios savaime negalima vartoti svetimoje teritorijoje (kan. 201, § 2), pvz., svetimoje vyskupijoje. Išimtys: 1) Paprastosios galios nuodėmklausiai gali visur klausyti savo valdinius išpažinties ir atleisti jiems nuodėmes. Tai, pvz., daryti gali ordinaras, klebonas ir kanauninkas nuodėmklausis (kan. 401, § 1; 881, § 2). 2) Iš savo teritorijos priverstinai išvarytas ar savo teritorijoje kliudomas teisėjas gali svetur teisti ir nutarti teismo sprendimą. Tik apie tai turi pranešti vietiniam ordinarui (kan. 1637).

Dar toliau, paprastąja ar įgaliota neteismo jurisdikcija, apskri-

[6]) L. 10, D., *de iurisdictione*, 2, 1.

tai, galima vartoti savo valdiniams ir net pats sau (kan. 201, § 3). Paskutinįjį dalyką daryti galima betarpiškai, pvz., save vieną dispensuoti nuo pasninko, ir tarpiškai, atsieit, vartojant jurisdikciją visam kuriam juridiniam koleginiam asmeniui ar kolektyvui, kurio narys yra aktyvus jurisdikcijos subjektas.

Savo naudai negalima vartoti neteismo jurisdikcijos tik dviejais atvejais, būtent: 1) Kai pačia daiktų prigimtimi to daryti negalima. Pavyzdys — įstatymo leidyba. 2) Kai tai draudžiama įstatymais. Tai, pvz., atleidimas cenzūros, suteikimas beneficijos (kan. 1437), balsavimas (kan. 170) ir t. t.

Galop, paprastąją ir įgaliotą neteismo jurisdikcijos valdžią galima vartoti savo ir svetimoje teritorijoje, ir net nesvarbu, ar valdinys yra vyresniojo ar svetimoje teritorijoje (kan. 201, § 3). Taip, rezidencinis vyskupas gali dispensuoti savo valdinius svetimoje vyskupijoje.

10. Paprastosios ir įgaliotos jurisdikcijos veiksmai, padaryti išorinėje srityje, galioja taip pat sąžinės srityje (kan. 202, § 1). Todėl išorinėje srityje atleista cenzūra ar duota dispensa turi galią taip pat sąžinės srityje ir čia nebereikia naujo atleidimo, respektyviai dispensos. Nors ir toks yra dalykas, bet, žinoma, kas turi galią išorinėje srityje, tas vis dėlto negali jos vartoti sąžinės srityje.

Atbulai, paprastosios ir įgaliotos jurisdikcijos veiksmai, padaryti sąžinės srityje, savaime neturi galios išorinėje srityje (kan. 202, § 1), ir todėl dalykas išorinėje srityje laikomas neįvykusiu ir reikia naujo veiksmo, pvz., naujos dispensos nuo įreguliaritatės. Išimtis — kai teisėse kas kita pažymėta. Pvz., kan. 1047 sąžinės nesakramentinės srities dispensa nuo moterystės kurios kliūties įprastai turi galią taip pat išorinėje srityje ir kan. 2251 sąžinės srities atleidimas cenzūros tam tikrais atvejais galioja taip pat išorinėje srityje.

Kas turi paprastąją ar įgaliotą jurisdikcijos valdžią sąžinės srityje be restrikcijos, tas ją gali vartoti sakramentinėje ir nesakramentinėje srityje (kan. 202, § 2). Todėl klebonas, turėdamas galią dispensuoti nuo kurio nors dalyko sąžinės srityje, tai gali daryti per išpažintį ir ne per išpažintį. Išimtis — jei pačia daiktų prigimtimi dalyką tegalima atlikti per išpažintį, pvz., atleisti nuodėmes.

Jei įsakmiai nepasakyta, ar paprastoji ir įgaliota jurisdikcijos valdžia priklausanti išorinei ar sąžinės sričiai, tai suprantama duota abiem tiemdviem sritims. Išimtis — jei pačia daiktų prigimtimi valdžia priklauso vienai katrai sričiai (kan. 202, § 3), kaip aukščiau.

1. Įgaliotinis turi laikytis įgaliojimo ribų. Tai pasakytina taip objekto, taip subjekto atžvilgiu ir t. t. Kitaip veiksmas yra netikras (kan. 203, § 1). Tik labai mažas kuris dalykėlis neveikia veiksmo tikrumo, nes niekniekis — nedidelė kupeta.

Toliau, įgaliotinis turi laikytis įstatymų ir įgaliojimo įsakytos formos arba būdo (plg. kan. 203, § 2). Jei forma įsakyta lyg sąlyga, tai reikia skirti esminę ir neesminę. Pirmuoju atveju jos reikia laikytis veiksmo tikrumui, o antruoju — leistinumui.

Galop, jei kas, aplenkęs žemesnį vyresnįjį, kreipiasi į aukštesnį vyresnįjį, tai tuo būdu nesustabdoma žemesniojo vyresniojo neteismo valdžios. Nesvarbu, ar valdžia yra paprastoji ar įgaliota (kan. 204, § 1). Todėl kalbamuoju atveju žemesnis vyresnysis visados gali tikrai vartoti savo valdžią. Tik tai draudžiama aukštesnio vyresniojo pagarbos motyvais ir netvarkai išvengti. Nuo to draudimo tepateisina didelė ir skubota priežastis. Tik paskutiniuoju atveju ką padarius, reikia tuoj pranešti anam aukštesniam vyresniajam (kan. 204, § 4).

12. Bažnytine jurisdikcija tikrai įgalioti tegalima tuos, kurie galingi yra jurisdikciją gauti prigimtine, pozityvinėmis Dievo ir bažnytinėmis teisėmis. Negalingi yra prigimtine teise vaikai ir bepročiai, pozityvinėmis Dievo teisėmis — nekrikštytas asmuo ir t. t., ir bažnytinėmis teisėmis — pasaulininkai, ekskomunikuotas ir interdiktuotas po pasmerkiamojo ar paskelbiamojo sprendimo ir t. t., neliečiant šv. tėvo teisės. Ir šiaip jau bažnytine jurisdikcija įgaliotinas vertas ir juridiškai tinkamas asmuo, pvz., pakankamai mokytas ir doras.

Įgalioti galima taip savo valdinį, taip svetimą asmenį. Pirmąjį net priverstinai galima įgalioti, ko negalima pasakyti apie antrąjį.

Įgalioti galima taip atskirą fizinį ir juridinį asmenį ar kolektyvą, taip daugelį fizinių ir juridinių asmenų ar kolektyvų. O daugelį asmenų ar kolektyvų įgalioti galima po kits kito (successive) ir drauge (insimul). P o k i t s k i t o — įgaliojamas pirma vienas, paskui kitas, bet tik vienas kuris iš jų tegali veikti. D r a u g e — įgaliojami keli ir savaime visi gali veikti. Be to, daugelį asmenų ar kolektyvą įgalioti galima „in solidum" ir „collegialiter". Pirmasis atvejas yra tada, kai kiekvienas iš daugelio įgaliotų sudaro atskirą įgaliojimo subjektą. Antrasis — kai visi įgaliotiniai sudaro vieną moralinį įgaliojimo subjektą. Kan. 205, § 1: „Jei daugelis tam pačiam dalykui būtų gavę įgaliotą jurisdikciją ir būtų abejojama, ar įgaliota in solidum ar collegialiter, suponuojama, kad įgaliota neteismo dalyke in solidum, o teismo dalyke collegialiter". Tik paskutinysis dalykas suprastinas išorinės srities, nes sąžinės sakramentinės srities teismo dalykas, t. y. pačios išpažinties dalykas, visados tepriklauso vienam nuodėmklausiui skyrium ir todėl čia negali būti kalbama apie įgaliojimą „in solidum".

13. Įgaliojimą turi priimti įgaliotinis. Tai padaryti galima įsakmiai ir įsaistytai. Paskutinysis priėmimas yra tada, kai įgaliotinis buvo prašęs įgalioti, vyresnysis priverstinai įgaliojo savo valdinį ar pačiomis teisėmis įgaliojama.

Įgaliotas juridinis asmuo dalyką atlieka pagal savo konstituciją ar statutą.

Daugelis įgaliotų „in solidum" gali veikti nepriklausomai nuo kits kito. Tai pasakytina iki tol, kol vienas iš jų pradeda dalyką, būtent, teismo srityje pakviečia šalis ar asmenį į teismą ir neteismo srityje bent patikrina reskripto ar įgaliojimo tikrumą bei integralumą. Jei kalbamasis asmuo paskui dėl ligos ar kitos priežasties nebegali atlikti įgaliojimo ar atsimeta nuo jo, tai padėtis pasidaro pirminė ir iš naujo eina, kaip aukščiau (kan. 205, § 2).

Daugelis įgaliotų asmenų „collegialiter" turi visi drauge veikti (kan. 205, § 3). Kitaip jų veiksmas yra netikras. Tai yra net tuo atveju, kai vieno iš įgaliotinių stačiai trūksta, jis nedalyvauja. Bet pačiam veiksmui vis dėlto nereikia, kad visi įgaliotiniai pritartų. Čia užtenka tiek balsų, kiek įprastai reikia koleginiams veiksmams.

Jei vienas iš „collegialiter" įgaliotų asmenų miršta ar jo nebėra, tai įprastai net visa įgaliota galia savaime išnyksta, nes nebėra viso kolektyvo. Išimtis — jei kas kita pasakyta įgaliojime (kan. 205, § 3).

Kan. 206: „Jei daugelis įgaliota po kits kito, tai dalyką atlikti turi tas, kurio įgaliojimas yra pirmesnis ir jo įsakmiai neatšaukta paskesniu reskriptu". O kuris reskriptas yra pirmesnis, nutartina iš jo datos ir šiaipjau reskriptų precedencijos normomis. Jei įgaliota žodžiu, tai stačiai žiūrėtina, kas anksčiau įgaliotas. Čia kreipiama akis į įgaliojimo metą, net valandą.

14. Įgaliota jurisdikcija baigiasi (kan. 207):

1) Įvykdžius įgaliojimą. Tai neteismo dalykuose yra tada, kai pabaigiamas visas įgaliotas dalykas, o teismo srityje — kai padaromas ar respektyviai įvykdomas sprendimas.

Be to, teismo srityje netikrai išspręsto dalyko nebegalima iš naujo spręsti. Čia tik materijalines sprendimo klaidas galima pataisyti (plg. kan. 1878). Atbulai, neteismo srityje netikrą veiksmą galima visai pataisyti ar iš naujo nutarti bei padaryti (plg. kan. 59, § 1).

2) Praslinkus terminui ar pabaigus atvejus. Tik dar nepraslinkus metui pradėtą dalyką vis dėlto galima baigti[7]). Be to, sąžinės srityje veiksmas yra tikras, padarytas, neatkreipus akies į termino praslinkimą ar atvejų pabaigimą. N e a t k r e i p u s a k i e s — suponuojama bona fides, bent aktualinė. Ši išimtis padaryta sielų naudai.

3) Visai pasibaigus įgaliojimo priežasčiai ar priežastims, pvz., susitaikius šalims.

4) Atšaukus įgaliotojui įgaliojimą ir tai pranešus įgaliotiniui stačiai, arba jam pačiam, laišku, per kitą asmenį ir t. t.

Atšaukti įgaliojimą galima tikrai visados, net dar nepradėjus ir nepalietus įgaliotiniui dalyko, o nedraudžiamai — dėl teisingos priežasties.

---

[7]) F r. W e r n z - V i d a l P., Ius canonicum, II n. 377.

Subdeleguotas asmuo taip pat gali visados tikrai ir dėl teisingos priežasties nedraudžiamai atšaukti dar nepradėtą ar nepaliestą subdelegaciją. Atbulai, jis niekados negali tikrai atšaukti jau pradėtos subdelegacijos — pradėjus dalyką, jo valdžia savaime pasibaigia.

5) Atsisakius įgaliotiniui, tai tiesiog, kaip aukščiau, pranešus įgaliotojui ir paskutiniajam priėmus atsisakymą.

6) Mirus ar nustojus teisės, arba jurisdikcijos įgaliotiniui — griežtai asmeninis įgaliojimas. Šis įgaliojimas nepereina įgaliotinio įpėdiniui. Atbulai, realinis įgaliojimas kalbamuoju atveju tenka įgaliotinio asmens ar respektyviai pareigų įpėdiniui.

7) Mirus ar kitaip nustojus teisės, arba jurisdikcijos įgaliotojui — nepradėtas įgaliojimas, duotas „ad beneplacitum nostrum" ar tolygiu būdu, k. a. „donec voluero", ar duotas ką nors suteikti pažymėtiems asmenims. Atbulai, kitokios įgaliotos galios kalbamuoju atveju nesibaigia. Be kitko, nesibaigia įgaliojimas „ad beneplacitum Sedis" ir „donec revocavero".

8) Mirus ar nebesant nors vieno „collegialiter" įgalioto asmens ar nario, kaip minėta aukščiau. Išimtys — jei kas kita pasakyta įgaliojime, dalykas jau pradėtas bei paliestas (išskyrus teismo sprendimą) ar įgaliotinis ankščiau kitą teisėtai subdelegavo.

15. Įgaliojimas sustoja šiais atvejais:

1) Sustabdžius įgaliotojui įgaliojimą. Čia pasakytina mažne tas pat, kas pasakyta apie įgaliojimo atėmimą.

2) Apeliavus ar respektyviai kreipusis į įgaliotoją, nebent tai būtų tik in devolutivo ir t. t.

3) Padarius prieštaraujamąją ekspediciją ir ją priėmus — iki dalykas išsprendžiamas.

4) Sustojus įgaliotojo teisei, arba jurisdikcijai, ir dalykui tebesant nepaliestam[8]).

16. Paprastosios jurisdikcijos nustojama štai kada (kan. 208):

1) Nustojus pareigų, pvz., mirus ar pašalinus.

2) Nustojus pareigų ordinarui — jų vikarų paprastoji jurisdikcija teisių pažymėtais atvejais, pvz., generalinio vikaro valdžia.

3) Po ekskomunikos, pareigų suspensos ir interdikto pasmerkiamojo ar paskelbiamojo sprendimo — paprastosios galios nuodėmklausių valdžia klausyti išpažinčių bei atleisti nuodėmes (kan. 873, § 3).

Be to, paprastoji jurisdikcija sustoja, teisėtai apeliavus ar kreipusis. Išimtys — apeliacija ir kreipimasis in devolutivo ir kan. 2264, 2284, kuriuose kalbama apie ekskomunikos ir suspensos atvejus.

---

[8]) Ph. Maroto, Institutiones iuris canonici, I n. 716; G. Cocchi, Commentarium in Codicem Iuris canonici, II[4] n. 130.

17. Kan. 209: „Bendroje klaidoje ar pozityvinėje ir apytikrioje teisių ar įvykio abejonėje Bažnyčia papildo jurisdikciją taip išorinėje, taip sąžinės srityje".

Papildyti jurisdikciją reiškia atskirais atvejais suteikti galią daryti tai, ko savaime negalima tikrai padaryti. Čia jurisdikcija duodama pačiu įvykiu ar teisėmis. Ji suteikiama tuo momentu, kai atliekamas jurisdikcijos veiksmas. Padaryta, ir vėl nebeturima galios, pasiliekama po senovei. Atkartojamas veiksmas, ir vėl papildoma jurisdikcija.

Bažnyčia gali papildyti savo jurisdikciją. Atbulai, Bažnyčia negali papildyti Dievo teisių jurisdikcijos, pvz., pasaulininkui galios klausyti išpažinties.

Bažnyčia papildo jurisdikciją sielų naudai.

Bažnyčia jau seniai papildo jurisdikciją. Tik iki Kodekso I. C. nebuvo rašytinio Bažnyčios jurisdikcijos papildymo įstatymo ir Bažnyčia papildydavo jurisdikciją įpročio teise, pagal kanonistų ir teologų mokslą. Kodeksas I. C. pirmasis išleido aiškų jurisdikcijos papildymo rašytinį įstatymą. Tai aukščiau cituotas kan. 209.

Kan. 209, kaip matėme, Bažnyčia papildo jurisdikciją dviejais atvejais, būtent:

1) B e n d r o j e k l a i d o j e.

Kalbamoji bendra klaida yra tada, kai jurisdikcijos vartojamoje vietoje ir jos vartojimo metu viešai klaidingai manoma, jog jurisdikcija turima. Nesvarbu, kas manoma kur kitur ar kitu metu.

Aktyvus bendros klaidos subjektas yra ne tie asmenys, kurie eina pasyviu jurisdikcijos subjektu, bet tos vietos katalikai. Todėl bendra klaida yra tada, kai vietiniai katalikai bendrai klaidingai mano, jog kuris asmuo turįs jurisdikciją. Atbulai, nesvarbu, kiek asmenų naudojasi papildomąja jurisdikcija ir ar jie ką mano ar nieko nemano apie jurisdikcijos turėjimą. Net jie gali tikrai žinoti, kad jurisdikcijos neturima. Pvz., pasibaigė kurio kunigo jurisdikcija klausyti išpažinčių. Vietiniai katalikai to dalyko nežino ir mano, jog kunigas galįs klausyti išpažinčių (bendra klaida), tikintieji eina išpažinties, ir išpažintis yra tikra — papildomoji jurisdikcija.

Papildomajai jurisdikcijai užtenka bendros klaidos de facto, atsieit, kai daugelis klysta, ar de iure arba vad. „error interpretativus". Paskutiniajam dalykui užtenka vien tokio viešo įvykio, kuris savaime gali suklaidinti ne vieną kitą, bet daugelį. Jei ko nesuklaidino, tai atsitiko dėl asmeninių kurių nors aplinkybių. Įvykio bendros klaidos pavyzdys — kunigas sėdi konfesijonale su kamža ir stula, nes taip tedaro tie kunigai, kurie gali klausyti išpažinčių. Kitas pavyzdys — kunigas po mišių meldžiasi bažnyčioje ir paprašytas sėdi į konfesijonalą ir klauso išpažinties: kas neturi jurisdikcijos, to nedaro. Kalbamojo dalyko pamatas yra tas, kad sunku visados, labiau-

siai dideliuose miestuose, turėti bendrą klaidą de fakto ir todėl ši papildomoji jurisdikcija būtų bergždžia. Bet neužtenka labai kaltos ar kalčiausios klaidos. Pvz., viešai paskelbus kunigo nekompetenciją, vienas kitas nežinodamas eina išpažinties — nepapildoma jurisdikcijos.

Bendrai klaidai nereikia jokių titulų. Konkrečiai jai nereikia vad. „titulus coloratus". Pamatas — Kodekse I. C. nieko nekalbama apie jokius bendros klaidos titulus.

2) Pozityvinėje ir apytikrioje abejonėje.

Taigi, čia reikia pozityvinio abejonės, t. y. abejojimas turi remtis kuriuo nors pamatu. Atbulai, neužtenka negatyvinio abejonės, arba kai neturima jokio pamato nei tvirtinti, nei neigti. Be to, reikia apytikrės abejonės, atsieit, turi būti rimtas pamatas arba „ratio alicius momenti seu gravis" už jurisdikciją. Nesvarbu, ar abejojimas yra įvykio, pvz., abejojant, ar jurisdikcija yra pasibaigusi, ar teisių, k. a. abejojant, ar kuri nuodėmė yra rezervuota. Nesvarbu nė tai, ar abejojama yra viešai ar slapta — be restrikcijos kalbama.

Taip bendroje klaidoje, taip pozityvinėje ir apytikrioje abejonėje Bažnyčia jurisdikciją papildo išorinėje ir sąžinės srityje.

Bendroje klaidoje jurisdikcija papildoma absoliučiai, o pozityvinėje ir apytikrioje abejonėje — sąlygiškai, būtent, kai jos objektyviai neturima.

Taip bendroje klaidoje, taip pozityvinėje ir apytikrioje abejonėje visados tikrai galima vartoti papildomąją jurisdikciją. Jei abejonė yra negatyvinė, tai jurisdikcijos veiksmo tikrumas priklauso nuo nežinomos tikrenybės.

Papildomosios jurisdikcijos leistinumas:

1) Bendrojoje klaidoje papildomąją jurisdikciją tegalima vartoti dideliame tikinčiųjų reikale ar bent dėl teisingos ir proporcingos priežasties, nes čia Bažnyčia nenoromis tepapildo jurisdikciją. Reikalo pakankamumą nutaria aktyvus jurisdikcijos subjektas. Bet kadangi veiksmas visados yra tikras, tai nereikia įspėti pasyvaus subjekto.

2) Pozityvinėje ir apytikrioje abejonėje papildomąją jurisdikciją vartoti galima be jokios specijalios priežasties, juo labiau reikale, nes čia Bažnyčia noriai papildo jurisdikciją. Tik pirma reikia stengtis išspręsti abejojimą, kas savaime aišku. Pasyvaus subjekto nereikia įspėti, kaip aukščiau.

3) Negatyvinėje abejonėje jurisdikciją tegalima vartoti dideliame pasyvaus subjekto reikale — skęstant ir skustuvo reikia griebtis. Bet kadangi veiksmo tikrumas pasilieka abejotinas, tai reikia įspėti pasyvų subjektą, kad paskui pataisytų dalyką.

4) Bažnyčios papildymas jurisdikcijos vis dėlto neduoda aktyviam subjektui teisės ir titulo tuo pasikliauti ir nesirūpinti gauti bei atgauti nuolatinės ir įprastos jurisdikcijos. Paskutiniojo dalyko nenorint ar nepaisant,

reikia atsisakyti pačių pareigų, kuriose reikia vartoti jurisdikciją. Tačiau to dalyko nepadarius, reikale vėl galima naudotis papildomąja jurisdikcija.

5) Pasyvus papildomosios jurisdikcijos subjektas, žinodamas dalyką, šia jurisdikcija nedraudžiamai tegali naudotis greitame reikale, ar tikrai sunku tegalint kreiptis į kitą asmenį, ar bent dėl teisingos ir proporcingos priežasties, pagal jurisdikcijos veiksmo svarbumą.

18. Negalima tikrai kitų įgalioti paprastąja ir įgaliota šventimų valdžia. Išimtis — jei tai įsakmiai leidžiama teisėmis ar indultu (kan. 210). Pavyzdžiu gali eiti kan. 1304, kurio nr. 4 vietinis ordinaras gali įgalioti kunigus benediktuoti šventus drabužius ir daiktus.

VII SKYRIUS

SUGRĮŽIMAS Į PASAULINĮ LUOMĄ

(kan. 211-214)

1. Dvasiškio sugrąžinimas į pasaulinį luomą (reductio ad statum laicalem) teologiškai turėtų reikšti atėmimą sakramentinio šventimų charakteriaus, pačių šventimų ir jų valdžios. Todėl į pasaulinį luomą sugrąžintas dvasiškis nebegalėtų tikrai vartoti šventimų valdžios bei galių ir grįžtant į dvasiškių luomą, turėtų būti peršvęstas, iš naujo įšventinamas.

Dvasiškio sugrąžinimas į pasaulinį luomą juridine prasme vadinasi atėmimas dvasiškių teisių, privilegijų ir juridinės buities. Todėl į pasaulinį luomą sugrąžintas dvasiškis, galima sakyti, sulyginamas su pasaulininkais.

Sugrąžinimas į pasaulinį luomą suprantamas juridiškai. Atbulai, niekados negrąžinama į pasaulinį luomą teologine prasme. Dievo teisių dvasiškių net negalima sugrąžinti į pasaulinį luomą kalbamąja prasme, nes šie dvasiškiai įšventinant gauna neišdildomą vad. sakramentinį charakterių.

2. Sugrąžinimas į pasaulinį luomą skirstomas:

1) Š i a i p j a u, p a p r a s t a s ar l a i s v a s (r. voluntaria) ir b a u d ž i a m a s i s (r. poenalis) — pagal tai, ar į pasaulinį luomą sugrąžinama, sutinkant bei prašant dvasiškiui, ar už tam tikrus nusikaltimus.

2) Į s a k m u s (r. expressa) ir į s a i s t y t a s (r. implicita). Paskutinysis glūdi kuriame kitame dalyke ar veiksme, pvz., degradacijoje.

3. Nuo senų senovės draudžiama dvasiškiams savivališkai grįžti į pasaulinį luomą. Seniau net žemųjų šventimų dvasiškiai negalėjo savivališkai mesti savo luomo[1]). Tik XIII-XVI amž. paskutiniesiems dvasiškiams nebedrausta patiems grįžti į pasaulinį luomą. Nuo XVI amž. nebeduota tonsūros tiems, kurie apytikriai nemano eiti aukštųjų šventimų. Tai patvirtino Tridento sus.[2]). Atbulai, Bažnyčia pati labai seniai grąžina dvasiškius į pasaulinį luomą, labiausiai už nusikaltimus.

4. Aukštųjų šventimų dvasiškiai grąžinami į pasaulinį luomą štai kaip (kan. 211, § 1; 214):

1) Apaštališkojo Sosto reskriptu.

---

[1]) Conc. Caesaraugust. (380), c. 6; conc. Chalcedonens. (451), c. 17; conc. Hispalens. (619), c. 3; conc. Toletanum VI (638), c. 6; syn. Aquisgr. (789), c. 23, 26; syn. Francoford. (795), c. 24, ir kt.

[2]) Sess. XXIII, *de ref.*, c. 11.

2) Sakramentų Kongregacijos dekretu kan. 1993, § 1 ir 3 norma. Tai daroma, kai dvasiškis iš didelės baimės, nors tikrai, įsišventino ir paskiau nei įsakmiai, nei įsaistytai nesutiko su šventimais. Įsaistytai — praslinkus baimei, atliko kurį nors šventimų veiksmą, tuo norėdamas aprobuoti šventimus, ar bent žinodamas, kad tuo būdu aprobuojami šventimai.Visa tai turi būti įrodyta kan. 1993-1998 norma.

3) Vyskupijos tribunolo sprendimu kan. 1993-1998 atvejais ir norma, kai Šv. Sostas paveda išspręsti aukštųjų šventimų priedermių ar tikrumo bylą.

4) Degraduojant, nes degradacijoje glūdi sugrąžinimas į pasaulinį luomą (kan. 2305, § 1, 3). Nesvarbu, ar degradacija yra realinė ar žodinė.

5) Dispensuojant nuo aukštųjų šventimų kliūties[3]).

5. Žemųjų šventimų dvasiškiai sugrąžinami į pasaulinį luomą (kan. 211, § 2):

1) Pačiu įvykiu teisių pažymėtais atvejais, būtent: a) tikrai ar ne iš didelės baimės bei prievartos netikrai susituokus (kan. 133, § 2); b) neteisėtai liovusis dėvėjus dvasiškių drabužiais ir, įspėjus ordinarui, per mėnesį, nepaklausius jais dėvėti (kan. 136, § 3); c) neteisėtai ir laisvai įstojus į kariuomenę (kan. 144, §§ 1-2), ir d) paleidus iš vienuolijos (kan. 648, 669, § 2).

2) Pačiam išstojus iš dvasiškių luomo. Tik pirma reikia įspėti vietinį ordinarą.

3) Vietinio ordinaro dekretu dėl teisingos priežasties, būtent, to paties ordinaro protinga nuomone, negalint šventinti.

4) Degraduojant, kaip aukščiau.

6. Dvasiškis, sugrąžintas į pasaulinį luomą, paskui gali būti atgal priimtas į dvasiškių luomą. Tam dalykui reikia aukštųjų šventimų dvasiškiui Apaštališkojo Sosto leidimo ir žemųjų šventimų dvasiškiui inkardinacijos vyskupijos ordinaro leidimo. Paskutiniuoju atveju reikia nuodugniai ištirti dvasiškio elgimąsi ir kurį laiką paskirti bandymą (kan. 212).

7. Dvasiškis, teisėtai sugrąžintas ar sugrįžęs į pasaulinį luomą, savaime nustoja šių dalykų (kan. 213, 214):

1) Bažnytinių pareigų ir beneficijų. Nereikia net jokio sprendimo.

2) Dvasiškių teisių ir privilegijų. Čion pirmiausia įeina šiaipjau dvasiškių teisės ir privilegijos, apie kurias kalbėta aukščiau, pvz., kanono ir teismo privilegija.

3) Jurisdikcijos. Jos nebegalima vartoti nei nedraudžiamai, nei tikrai. Tas pat pasakytina apie tas šventimų galias, kurioms eiti taip pat reikia jurisdikcijos. Pavyzdys — išpažinčių klausymas.

4) Įgaliotų a iure ir ab homine šventimų galių.

---

[3]) I. Chelodi, Ius de personis, n. 124; Fr. Wernz-Vidal P., Ius canonicum, II n. 393.

5) Teisės dėvėti dvasiškių drabužiais ir tonsūra.

Atbulai, į pasaulinį luomą sugrąžintas dvasiškis nenustoja pačių šventimų. Todėl jis visados gali tikrai vartoti grynai šventimų galias ar atlikinėti grynai šventimų valdžios veiksmus. Pvz., kunigas visados tikrai gali laikyti mišias ir vyskupas suteikti šventimus. Tik į pasaulinį luomą sugrąžintas negali to dalyko nedraudžiamai daryti. Išimtis — absoliutinio reikalo atveju galima administruoti būtinus sakramentus kan. 2303, § 1; 2305, § 1; plg. 2261, 2284.

8. Į pasaulinį luomą sugrąžintas žemųjų šventimų dvasiškis nustoja visų dvasiškių priedermių.

Aukštųjų šventimų dvasiškis, sugrąžintas į pasaulinį luomą, taip pat, apskritai, nustoja dvasiškių priedermių. Be kitko, nebeturi priedermės kalbėti brevijoriaus. Tai savaime aišku apie 214, § 1 atveju negrąžintą į pasaulinį luomą, nes tai įsakmiai pasakyta tame kanone. Bet tas pat pasakytina ir apie kitus į pasaulinį luomą sugrąžintus asmenis, nes kan. 213, § 2 pasakyta, jog tokius dvasiškius saistąs celibatas, ir nieko nepasakyta apie brevijorių, ir kan. 214, § 1 sugrąžintas į pasaulinį luomą įsakmiai išimamas iš priedermės kalbėti brevijorių. Išimtis — brevijorių kalbėti turi tas dvasiškis, kuris per degradaciją sugrąžinamas į pasaulinį luomą[4]).

Aukštųjų šventimų kalbamieji dvasiškiai, apskritai, nenustoja priedermės laikytis celibato. Išimtis — kan. 214, § 1 atvejas, kaip aukščiau.

---

4) A. Vermeersch et Creusen, Epitome, III[2] n. 499; G. Cocchi, Commentarium in Codicem Iuris Canonici, II[4] n. 141.

Priedas

1. Vilkaviškio diecezinis sinodas (1934):

Art. 9. Praeter obligationes in can. 125 indicatas valde commendatur, ut omnes sacerdotes Missae sacrificium quotidie pie celebrent, praemissa debita praeparatione et non omissa gratiarum actione.

Art. 10. § 1. Omnes sacerdotes singulis annis per tres saltem dies exercitiis spiritualibus vacare tenentur sive in communi in aedibus Seminarii dioecesani sive seorsim in aliqua domo religiosa vel paroeciali, non autem in domo sua.

§ 2. De peractis exercitiis extra aedes Seminarii testimonium cum moderatoris subscriptione ad curiam dioecesanam unusquisque mittat.

Art. 11. § 1. Omnes presbyteri expleto studiorum curriculo singulis annis per triennium subiiciuntur examini coram professoribus Seminarii e disciplinis quotannis ab Ordinario loci indicatis.

§ 2. Ab examinibus eximuntur dumtaxat presbyteri qui gradum academicum doctoratus vel licentiatus in theologia vel iure canonico sunt consecuti necnon ii, quos Ordinarius loci ob iustas causas dispensaverit.

Art. 12. § 1. Clerici ad curandam rem familiarem vel domesticam eas tantum mulieres apud se retineant, quae sive sanguinis necessitate sibi coniunctae sint, prout soror, mater, amita et huiusmodi, sive spectata morum honestate cum provectiore aetate coniuncta omnem suspitionem amoveat. (Can. 133).

§ 2. Clerici caveant, ne in locis publicis ac per plateas cum mulieribus etiam consanguineis deambulent aut uno curru sine rationabili causa vehantur aut mulieres inservientes ad eandem mensam admittantur.

§ 3. Ad contentiones vitandas libertatemque servandam clerici pactam mercedem cum famulis famulabusque saltem quolibet anno, iis etiam renuentibus, solvant.

Art. 13. § 1. Habitus clericorum est vestis talaris, nigra, domi forisque gestanda.

§ 2. Clerici collare romanum atque tonsuram omnino visibilem portent.

Art. 14. Clerici proficiscentes extra dioecesim valetudinis vel rusticationis causa servent normas praescriptas a. s. Congregatione Concilii 1 d. Iulii 1926 a.

Art. 15. Clerici sine consensu Ordinarii loci abstineant a fideiubendo (žiravimas) pro aliis, sive de bonis propriis sive de ecclesiasticis necnon a syngrafis (vekseliai) conscribendis. (Can. 137).

Art. 16. Clerici prorsus abstineant a recipiendis et detinendis apud se depositis pecuniariis aliisque rebus pretiosis, ad laicos pertinentibus.

Art. 17. Nemo clericorum sine speciali licentia Ordinarii loci in scriptis assumere audeat officia sive munera saecularia, uti directoris scholarum, magistri vel instructoris scientiarum vel artium saecularium in scholis.

Art. 18, § 1. Clerici sine licentia Ordinarii loci prohibentur imprimere libros vel libellos etiam omnino profanos.

§ 2. Ad imprimendos articulos in diariis vel periodicis clerici consequi debent licentiam saltem generalem in scriptis Ordinarii loci, indicatis diariis vel periodicis, pro quibus articuli destinantur.

§ 3. Nemo clericorum sine licentia in scriptis sui Ordinarii munus redactoris vel editoris ephemeridum vel periodicorum cuiscunque nominis suscipere audeat. (Can. 1386).

Art. 19. § 1. Clericis interdicitur interesse spectaculis, choreis et pompis, quae eos dedecent et quibus eos interesse scandalo sit, praesertim publicis theatris, spectaculis histrionum, ludis circensibus et sim.

§ 2. Clerici prohibentur participare ludis, ut tennis, croquet et sim., quando publice et cum interventu personarum alterius sexus fiunt.

§ 3. Clericis prohibetur equitatio in publico recreationis causa.

Art. 20. Clerici, sine licentia Ordinarii loci, prohibentur in quolibet instituto vel societate commerciali vel industriali praesibus, thesaurarii vel secretarii munus suscipere et in genere partes activas in praesidio harum associationum habere.

Art. 21. § 1. Clerici sine praevia venia Ordinarii loci in iudicio laicali litem etiam contra laicos movere prorsus vetantur.

§ 2. Quodsi aliqua contentio inter clericos exoriatur, prudentibus confratribus vel superioribus ecclesiasticis deferatur, ut amice componi possit.

Art. 22. Testamentum iure civili validum sacerdotes tempestive conficiant ac bona sua prudenter disponant, prout iustitia et caritas monuerit.

2. Kaišedorių diecezinis sinodas (1936):

Statutum 9 — § 1. Quanto fortiori, in nostris temporibus, cum vi infensi homines, in dies crescentes, Vineam Christi impetunt, ad eam labefactandam populumque fidelem dechristianisandum, tanto sanctiorem clerici prae laicis vitam interiorem et exteriorem ducentes magis adlaborare

tenentur, ut sana doctrina ac vita christiana non solum conservetur, sed etiam firmetur promoveaturque.

§ 2. Quanta sollicitudine Ecclesia intendit promovere sanctitatem vitae clericorum, cognoscitur ex eo, quod non solum dat distincta praescripta, sed etiam imponit locorum Ordinariis onus, canone 125, invigilandi, ut statuta remedia ad promovendam vitae clericorum sanctitatem ab iisdem adhibeantur, quae enumerantur:

1-o exercitia pietatis (c. 125): a) frequenter accedere ad poenitentiae sacramentum. Licet Ecclesia non determinat, qua frequentia sit accedendum, tamen ex analogicis praescriptionibus, religiosis et seminaristicis indirecte datis de hebdomadario accessu ad confessionem, erui debere de non protrahendo ex negligentia accessu ad sacramentum poenitentiae.

b) quotidie orationi mentali per aliquod tempus incumbere, SS. Sacramentum visitare, Deiparam Virginem mariano rosario colere, conscientiam suam discutere, libros spirituales legere, quotidie missae sacrificium celebrare, praemissa praevia praeparatione ac postea gratiarum actione addita.

c) Exercitia spiritualia, praescripto can. 126 saltem tertio quoque anno sunt adimplenda; praesenti autem Statuto mandamus omnibus sacerdotibus exercitiis spiritualibus vacare quotannis per spatium 3 dierum in aedibus Seminarii Metropolitani Kaunae, in altera de duabus seriis, quae ibi quovis anno aestivo tempore instituuntur, vel in aliquo alio cum Nostro scitu adimplere.

d) Omnes clerici stricta obligatione tenentur horas Divini Officii quotidie recitare.

2⁰. Commendamus omnibus sacerdotibus consociari in pias uniones sacerdotum, quae utiles habentur ad spiritum sacerdotalem conservandum pietatemque fovendam, ut Tertiariorum S. Francisci C., Adoratorum SS. Sacramenti, Unionis Apostolicae, Missionum etc.

Statutum 10. Sacerdotes quo melius fiant pares muneri suo pastorali exercendo, doctrinam ab Ecclesia receptam diligentius sectentur, devitentque falsi nominis scientiam, non intermittentes sacra studia.

Statutum 11 — § 1. Ad tramitem Iuris Canonici omnes presbyteri absoluto curriculo studiorum, per tres continuos annos subire tenentur examen coram Nobis et examinatoribus ad hoc nominatis in diversis sacrarum scientiarum disciplinis, antea designatis.

§ 2. Ab onere periculi subeundi levantur solummodo, qui gradum academicum, saltem licentiatus in S. Theologia vel Iure Canonico sunt assecuti.

§ 3. In casu, si examinatus non satisfecerit requisitis, iterum atque iterum vocabitur ad satisfaciendum.

Statutum 12 — § 1. Ad eandem scientiam promovendam praecipitur can. 131 omnibus clericis tum saecularibus tum reguliaribus, qui gaudent facultate confessiones excipiendi, participare in collationibus seu conferentiis saltem bis quotannis in unoquoque decanatu instituendis, atque ad normam instructionis a Nobis datae peragendis.

§ 2. Sacerdotes, qui conferentias, contra praescriptum c. 131, graviter neglexerint et moniti non resipuerint subiacent poenis arbitrio prudenti Ordinarii designandis.

§ 3. Materia in conferentiis praeter moralem et liturgicam potest esse et alia pro opportunitate electa ad tractandum, e. g. respiciens Actionem Catholicam nec non alias similes quaestiones.

§ 4. Ad solutiones quaestionum, scripto comparandas, in conferentiis tracrtandarum, omnes sacerdotes Decano ordinante ex ordine obligantur, exceptis iis, qui ad aetatem 70 annorum pertingerent.

§ 5. Locus conferentiarum peragendarum est quasi nativus apud Decanos, sed potest et alibi in decanatu eligi.

§ 6. Exemplaria solutionum conscriptarum una cum protocollo discussionum Decanus iuxta morem Nobis remittat.

Statutum 13. Dum certo tempore, institutis periodicis cursibus, ad explicandas quasdam exortas quaestiones, datur occasio sacerdotibus supplendi suam scientiam pastoralem, frequentare istos ne negligant.

Statutum 14. Consulitur sequi prelum atque habere saltem unam in decanatu bibliothecam communem, selectis libris exornatam, quibus uti possint ad scientiam necessariam pastoribus promovendam.

Statutum 15. Meminerint sacerdotes susceptae obligationis coelibatus et utendi mediis muniendi castitatem.

Statutum 16 — § 1. Ne audeant sacerdotes retinere apud se mulieres, de quibus suspicio esse possit, aut quoquo modo eas frequentare, ut praescribit c. 133.

§ 2. Eisdem conceditur cohabitare cum illis tantum mulieribus in quibus naturale foedus nihil mali sinit suspicari, ut mater, soror, amita et huiusmodi, aut a quibus spectata morum honestas, cum provectiore aetate coniuncta, omnem suspicionem amoveat.

§ 3. Iudicium an retinere vel frequentare mulieres, etiam illas in quos communiter suspitio non cadit, in peculiari aliquo casu scandalo esse possit, aut incontinentiae affere periculum, ad Ordinarium loci pertinet, cuius est clericos ab hac retentione vel frequentatione prohibere.

§ 4. Contumaces praesumuntur concubinarii.

Statutum 17 — § 1. Mulieres quae conducuntur servitii vel administrationis domesticae causa conducantur cum pactione inita menstruae

mercedis et eius exsoliutio ne protrahatur ultra annum, nec via testamentaria solvatur. Exsolutio referatur in librum.

§ 2. Istae mulieres debent pietate ac honestate eminere, habitu modesto vestitae incedere, neque iuniores 40 annorum.

Statutum 18. Evitent sacerdotes longius tempus protrahere cum mulieribus, quam ipsum negotium postulat, praesertim cum iunioribus, quando istae qualibet de causa adeant sacerdotem, eo magis prohibentur sacerdotes eas invitare ad se hospitatu.

Statutum 19. Abstineant sacerdotes a frequentibus ac lautioribus conviviis in sua domo, sciantque choreas in domibus sacerdotum omnino prohibitas esse.

Statutum 20. Meminerint sacerdotes, ad mentem Ecclesiae, constituere vitam suam in communi cum aliis sodalibus, si conditiones permittant, secus saltem non evitare manere sub oculis eorum.

Statutum 21 — § 1. Ne obliviscantur sacerdotes observare unusquisque pro suo gradu residentiae legem, ordinationibus Episcopi ad normam Codicis Iuris Canonici moderatam.

§ 2. Licentia abesse a loco residentiae datur a Decano: a) vicariis ad spatium 5 dierum, tamen cum consensu parochi; b) parochis etiam ad spatium 5 dierum, semper cum clausula, ut spiritualibus necessitatibus fidelium provideatur, atque diebus Dominicis et festis ne derelinquantur sine pastore. Si quis intenderit ultra 5 dies abesse a loco residentiae, licentiam debet obtinere ab Ordinario.

§ 3. Qui extra limites suae dioecesis, aestivationis causa vel valetudinis proficiscere intendunt, debent se accomodare normis Instructionis a S. Cong. Concilii de die 1—VII—1926 a. editis, scilicet primo indicare Episcopo in scriptis veram causam, tempus discedendi et reventendi, locum quo proficiscitur, dein postquam pervenerint in locum sic electum, debent se praesentare loci Episcopo vel eius delegato videlicet decano vel parocho et se subiicere omnibus praescriptis loci Episcopi determinantibus locum habitandi et modum se gerendi.

Statutum 22 — § 1. Quod attinet cultum corporis omnes clerici nostrae dioecesis obligantur ubique versantes gestare vestem talarem nigri coloris. Vestes laicales omnino vetitae sunt.

§ 2. Vestes quibus clerici superinduuntur debent esse pariter nigri coloris, non expecto pileo.

§ 3. Ad sacram Missam litandam aliaque munia sacerdotalia exercenda, nullus clericus, non excepto extraneo, sine veste talari admittatur.

§ 4. Clerici obligantur evitare, quum ex altera parte in vestitu elegantiam, tum ex altera apparere, sive in publico sive domi recipientes personas extraneas, in veste sordida ac lacera.

§ 5. Haec lex obligat et extraneos sacerdotes, qui in dioecesi commorantur.

Statutum 23. Omnes clerici tonsuram seu coronam curent omnino manifestam habere.

Statutum 24 — § 1. Cultum habitationis suae clerici tenentur moderari ita, ut omne ornamentum ibi adhibitum foveat modestiam ac pietatem atque sit alienum a luxu, quod offendere possit sensum recti ac venusti atque gravitatis.

§ 2. Convenit, ut in domibus paroecialibus habeantur cubicula sacerdotibus advenis recipiendis, ne isti cogantur apud laicos diversorium quaerere.

§ 3. Omnes manentes in domo seu habitatione sacerdotum modo conducti, modo consanguinei ne audeant se imiscere negotiis paroecialibus ac sacerdotalis officii.

Statutum 25 — § 1. Unusquisque sacerdotum, non exceptis neopresbyris, tenetur testamentum confectum, iuxta leges nostrae regionis, habere et per Decanum tradere Curiae custodiendum.

§ 2. Conficientes testamentum meminerint iustitiae ac caritatis normae, quae ad mentem can. 1473, adhuc viventes obligat superfluos fructus pro pauperibus et piis causis impendere, eo igitur magis testamento pro posse convenit aliquid in favorem piarum causarum, praecipue vero et ante omnia in favorem propriae ecclesiae disponere.

Statutum 26 — § 1. Quamvis clerici saeculares lege non prohibeantur possidere vel colere bona temporalia, tamen vetantur occupari iis omnibus negotiis, quae dedecori esse possint ordini sacerdotali atque praebere scandalum vel offensionem laicis.

§ 2. Ideo vetitum est clericis negotiationem vel qualemcumque mercaturam, sive in propriam, sive in consanguineorum utilitatem, per se vel per alios exercere, excepta venditione vel emptione de fructibus suorum bonorum vel beneficiorum.

Statutum 27 — § 1. Prohibentur clerici aere alieno se gravari ultra 1000 lit. etiam ad usum privatum, nisi sufficiens evictio habeatur.

§ 2. Pari modo prohibentur clerici fideiiubere (žiruoti) etiam de propriis bonis non consulto Ordinario, atque administrare bona aliena, pupillorum tutelam in se suscipere, accipere ac retinere pecuniam vel res preciosas ad custodiendum.

Statutum 28. Clericis non licet sine speciali consensu loci Ordinarii scriptis dato suscipere saecularia officia vel munera sive deputati comitiorum, sive consiliarii variarum administrationum in quibuscunque institutis laicalibus, similiter et in scholis munus moderatoris vel magistri.

Statutum 29 — § 1. Prohibentur clerici sine licentia loci Ordinarii

imprimere libros vel folia etiamsi profana, vel obire munus moderatoris edendarum ephemeridum ac diariorum laicalium.

§ 2. Etiam collaborandi facultatem in diariis atque periodico prelo clerici consequi debent in scriptis ab Ordinario loci. (can. 1386).

Statutum 30. Artem medicinam vel chirurgicam clerici prohibentur exercere sine indulto apostolico.

Statutum 31 — § 1. Ad mentem canonis 138 clerici prohibentur: a ludo chartarum in locis publicis (klubuose), a ludo aleatorio, pecunia exposita (azartas), atque quemlibet alium ludum protrahere ad multam noctem.

§ 2. Etiam occasione dierum festorum vel aliorum cum magna populi frequentia, socerdotumque interventu, ludus chartarum atque usus alcoholici potus clero prohibentur.

Statutum 32. Vetantur clerici, etiam extranei in dioecesi praesentes, frequentare: theatra publica, cynema, spectatula, chorea, exceptis casibus, quando ratione sui officii, uti participes solemnitatum publica auctoritate celebratarum visitarent.

Statutum 33 — § 1. Clerici vetantur sine licentia Ordinarii, sive in propria sive in causis ecclesiae suae, alios in iudicium trahere laicale, ministeriumque advocati in eis exercere.

§ 2. Ipse clericus in iudicium vocatus, sive in civili sive in criminali causa, tenetur statim Ordinarium certiorem reddere.

§ 3. Satagant clerici exorta qualibet controversia seu contentione, adhibitis ex compacto electis arbitris, scilicet iis mediantibus, componere eam modo pacifico. (Can. 139).

Statutum 34 — § 1. Meminerint sacerdotes suae obligationis fovendi unitatem inter se mutuam, non solum invicem se invisendo, sed quod est praestando auxilium mutuum in pastorali labore, non exceptis consiliis ac fraternis correctionibus, quo facilius obtineatur uberrior fructus actionis.

§ 2. Ideoque obligatos se sentiant vitandi omne id, quod obesse possit desideratae unitati clericorum, ut laesiones reciprocas famae, falsas accusationes et sic porro.

§ 3. Satagant omnes promovere associationem cleri dioecesani destinatam ad sublevandos suos confratres, laborantes variis debilitatibus ac necessitatibus vitae.

§ 4. Virtute eiusdem unitatis fovendae unusquisque sacerdos ex caritate tenetur pro singulis sacerdotibus defunctis dioecesanis unam missam sacram persolvere.

Statutum 35 — § 1. In relationibus suis cum laicis sacerdotes ne obliviscantur altae vocationis suae ubique et pro omnibus esse sal terrae

ad praecavendum a corruptione atque ad firmandas vires spirituales fidelium, videlicet aedificationi eorum inservire.

§ 2. Ideoque omnibus praelucentes boni pastoris exemplo, caveant id omne in suis actionibus, quod possit obesse non solum sanctitati vitae sacerdotalis, sed etiam praebere scandalum quamvis parvulorum.

§ 3. In negotiis materialibus studeant sacerdotes mercedem pro praestito servitio laborantibus peractis iustam exsolvere, can. 1524.

Statutum 36 — § 1. In partibus politicis caveant sacerdotes implicari, quapropter vetantur partes habere in administrationibus earum, in quibuscunque earum agitationibus.

§ 2. Tamen deessent sacerdotes suo oficio pastorali si negligerent praemonere fideles ne darent seducere se variis commentis partialibus directis contra fidem et mores catholicos.

Statutum 37 — § 1. Omnes clerici adeant Episcopum cum fiducia ad consilia obtinenda, eiusque decretis, monitionibus cum debita reverentia obediant.

§ 2. Pariter se subiiciant et ordinationibus, quae per organa administrativa dioeceseos eduntur.

Statutum 38 — § 1. Episcopum canonice ecclesias visitantem clerus ad normam ritualis excipiat praeparetque omnia necessaria, quae inservive possint non solum ad meliorem cognitionem status religiosi ac moralis fidelium, sed etiam ad uberiores fructus visitationis obtinendos.

§ 2. Visitationis tempore conveniant sacerdotes ex vicinitate Decani ordinatione ad confessiones excipiendas fidelium aliaque munia adimplenda.

§ 3. Victus tempore visitationis Episcopi fiat simplex, potus vero sine alcoholo.